

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**AB ÜYESİ ÜNİTER, BÖLGELİ VE FEDERAL DEVLETLER
İLE TÜRKİYE'DE YEREL ÖZERKLİĞİN YÖNETİŞİM
ÜZERİNE ETKİSİ: KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ**

DOKTORA TEZİ

ALPER KARADEMİR

DANIŞMAN
PROF. DR. NAFİZ TOK

AKSARAY-2024

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**AB ÜYESİ ÜNİTER, BÖLGELİ VE FEDERAL DEVLETLER
İLE TÜRKİYE'DE YEREL ÖZERKLİĞİN YÖNETİŞİM
ÜZERİNE ETKİSİ: KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ**

DOKTORA TEZİ

ALPER KARADEMİR

DANIŞMAN : PROF. DR. NAFİZ TOK

JÜRİ ÜYESİ : DOÇ. DR. M. FARUK ÖZÇINAR

JÜRİ ÜYESİ : DR. ÖĞR. ÜY. CUMA DEMİRTAŞ

JÜRİ ÜYESİ : DOÇ. DR. ABDULLAH AYDIN

JÜRİ ÜYESİ : DOÇ. DR. SENA TÜRKMEN

AKSARAY-2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı :Alper
Soyadı :KARADEMİR
Bölümü :Kamu Yönetimi
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: AB Üyesi Üniter, Bölgesi ve Federal Devletler ile Türkiye’de
Yerel Özerkliğin Yönetişim Üzerine Etkisi: Karşılaştırmalı Bir Analiz

İngilizce Adı: The Impact of Local Self-Government on Governance in the
Unitary, Regional and Federal States of the EU and Turkey: A Comparative
Analysis

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Alper KARADEMİR

İmza:.....

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Alper KARADEMİR tarafından hazırlanan “AB Üyesi Üniter, Bölgesi ve Federal Devletler ile Türkiye’de Yerel Özerkliğin Yönetişim Üzerine Etkisi: Karşılaştırmalı Bir Analiz” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

İMZA

Danışman: Prof. Dr. Nafiz TOK

Siyaset Bil. ve Kamu Yön./Niğde ÖHÜ

.....

Üye: Doç. Dr. M. Faruk ÖZÇINAR

Siyaset Bil. ve Kamu Yön./Aksaray Üni.

.....

Üye: Dr. Öğr. Üy. Cuma DEMİRTAŞ

Dış Ticaret/Aksaray Üni.

.....

Üye: Doç. Dr. Abdullah AYDIN

Siyaset Bil. ve Kamu Yön./Niğde ÖHÜ

.....

Üye: Doç. Dr. Sena TÜRKMEN

İktisat Politikası/Niğde ÖHÜ

.....

Tez Savunma Tarihi: 29/07/2024

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun tarih

ve..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Aybala ÇAYIR

İmza

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın her aşamasında kıymetli zamanını bana ayırarak bilgisini benden esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Nafiz TOK'a, değerli fikirleri ve eleştirileriyle katkıları olan değerli tez izleme komitesi ve jüri üyeleri Doç. Dr. M.Faruk ÖZÇINAR Doç. Dr. Abdullah AYDIN, Doç. Dr. Sena TÜRKMEN ve Dr. Öğr. Üy. Cuma DEMİRTAŞ ve ayrıca emekli Dr. Öğr. Üy. Ahmet TURGUT'a teşekkür ederim.

Özellikle Yerel Özerklik verilerin en güncel halini yayınlanmadan önce göndererek çalışmamıza paha biçilmez bir katkı sağlayan ve yakın zamanda vefat ettiğini üzülerek öğrendiğim merhum Prof. Dr. Andreas LADNER'e ayrıca teşekkür ederim.

Çalışmanın gerçekleştirilmesinde değerli katkılarıyla maddi ve manevi destek sağlayan kıymetli arkadaşlarım ve meslektaşlarım Dr. Süleyman KOÇ, Doç. Dr. Arif İĞDELİ, Dr. Metin KARADEMİR, Dr. Kubilayhan GÖÇ ve Dr. Cemil AKKAŞ'a teşekkür ederim.

Her zaman desteklerini yanımda hissettiğim kıymetli eşim Ayşegül ve kızım Leya Elif'e şükranlarımı sunarım.

2024

Alper KARADEMİR

ÖZET

Toplumsal refahı arttırıcı devlet anlayışı yerini 1980 sonrası dönemde daha görünür hale gelen yerelleşme, yeni sağ, yeni kamu yönetimi, yönetişim gibi olgular etrafında, açıklık, hesap verebilirlik, katılımcılık, etkinlik, etkililik ve verimlilik gibi kavramlar ekseninde kurgulanmış daha çok denetleyicilik ve düzenleyicilik işlevlerine odaklanan sınırlı bir devlet anlayışına bırakmıştır. Bu dönüşüm, halka en yakın hizmet birimleri olarak kabul edilen yerel yönetimlerin, merkezi hükümetler karşısında özellikle idari ve hukuki anlamda daha güçlü hale getirilmesi yönünde bir eğilimin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesiyle diğer bir ifadeyle daha özerk hale getirilmesi özellikle halkın ihtiyaç duyduğu hizmetlerin daha etkin ve etkili sunulmasına olumlu katkılar sağlayacağı düşüncesi Avrupa Birliği, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler gibi kurumlar tarafından büyük ölçüde kabul görmektedir. Yapılan bu çalışmada, önemi her geçen gün artan yerel yönetimlerin güçlendirilmesini amaçlayan yerel özerkliğin kavramsal çerçevesi, uluslararası bir belge olan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı bağlamında ele alınmış ve analiz edilmiştir.

Öte yandan kamusal hizmetlerin etkin, etkili ve verimli sunulabilmesinde kritik önemi olduğu düşünülen yönetişim olgusu ise hizmetlerin belirlenmesi ve sunulması sürecine özel sektör, birey ve sivil toplum yapılarının da katıldığı bir sürece işaret etmektedir. Yönetişimin aynı zamanda merkeze ait yetkinin merkez dışında yer alan yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri gibi yapılara yetki devrini içeren çok boyutlu bir yönetim stratejisi olarak sınırlı bir devlet aygıtına giden yolda önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca yönetişim, merkeziyetçi devlet yapısını, yetki paylaşımı yoluyla zayıflatarak ya da daha yumuşak bir ifadeyle güç dengesini yerel yönetimler ve devlet dışı aktörlere doğru kaydırarak neolibereal anlayışa uygun olarak daha demokratik, etkin ve verimli bir yönetsel yapıyı amaçlamaktadır. Amaçları doğrultusunda yönetişim ve yerel özerklik olguları birlikte değerlendirildiğinde, bu iki olgu arasında hizmet sunumunda etkinlik, ekonomiklik, verimlilik, demokratik bir yönetsel yapı gibi benzerliklerin varlığı göze çarpmaktadır.

Bu bağlamda, çalışmanın amacı, idari yapılarına göre kategorize edilen AB'ye üye (Fransa, Bulgaristan, Almanya, Belçika, İtalya ve İspanya) ve aday (Türkiye) ülkelerde 2008-2020 dönemi için yerel özerkliğin yönetişim üzerine etkisini panel veri analiz yöntemiyle incelemektir. Ayrıca çalışma kapsamında gerçekleştirilecek veriye dayalı analiz ile yerel özerkliğin uygulanma derecesinin ülkelerin idari yapılarına göre değişip değişmediğini de inceleyerek, literatüre ampirik bir katkı sunulması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, ilk olarak Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan Yerel Özerklik Endeksi'nden elde edilen verilerden faydalanılarak kurulan ampirik modelde yerel özerkliğe bağımsız değişken olarak yer verilmiştir. Ardından, kamusal alanda hizmet sunumunda etkinliğin, verimliliğin ve etkililiğin ne derece sağlandığını ölçümleyebilmek için Dünya Bankası tarafından 1999 yılından itibaren yayımlanan Dünya Yönetişim Göstergeleri'nden elde edilen veriler de modelde bağımlı değişken olarak kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde çalışmanın amacı olan yerel özerkliğin yönetişim üzerine etkilerini anlamaya yönelik bulgular elde edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde

incelenen literatürle de uyumlu olarak, yerel özerkliğin yönetim süreçlerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra çalışma, taranan literatür dahilinde daha önce ampirik olarak analiz edilmediği görülen, yerel özerkliğin yönetim üzerine etkilerinin ülkelerin idari yapılarına göre şekillenmediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler : AYYÖŞ, yerel özerklik, yönetim, Avrupa Birliği

Bilim Kodu : 111610

Sayfa Adedi : 190

Yazar : Alper KARADEMİR

Danışman : Prof. Dr. Nafiz TOK

ABSTRACT

The notion of the state as a provider of social welfare has been replaced by a more limited notion of the state, focused more on supervisory and regulatory functions, built around concepts such as openness, accountability, participation, effectiveness, efficiency, effectiveness and efficiency, around phenomena such as localisation, new law, new public administration and governance, which have become more visible in the post-1980 period. This change has led to the emergence of a tendency to strengthen local governments, which are seen as the service units closest to the people, especially in administrative and legal terms, in relation to central governments. The idea that strengthening local governments, in other words making them more autonomous, will contribute positively to the more efficient and effective delivery of services needed by the public is widely accepted by institutions such as the European Union, the World Bank and the United Nations. This study discusses and analyses the conceptual framework of local autonomy, which aims to strengthen local governments, whose importance is growing by the day, in the context of the European Charter of Local Self-Government, an international document. In addition, governance aims to weaken the centralised state structure by sharing powers or, in softer terms, by shifting the balance of power towards local governments and non-state actors, thus creating a more democratic, effective and efficient administrative structure in line with the neoliberal understanding. When the phenomena of governance and local autonomy are evaluated together in line with their objectives, the existence of similarities between these two phenomena such as effectiveness in service delivery, economy, efficiency and a democratic administrative structure stand out.

In this context, the aim of this study is to examine the impact of local autonomy on governance in EU Member States (France, Bulgaria, Germany, Belgium, Italy and Spain) and Candidate Countries (Turkey), categorised according to their administrative structures, for the period 2008-2020, using the panel data analysis method. Furthermore, the data-based analysis to be carried out within the framework of the study aims to make an empirical contribution to the literature by examining whether the degree of implementation of local autonomy varies according to the administrative structures of the countries. To this end, local autonomy is first included as an independent variable in the empirical model, which is built using data from the Local Autonomy Index published by the Council of Europe. Then, in order to measure the extent to which efficiency, productivity and effectiveness are achieved in the provision of public services, the data obtained from the World Governance Indicators published by the World Bank since 1999 were used as dependent variables in the model and analyses were carried out. In this way, an attempt was made to obtain results that would allow us to understand the impact of local autonomy on governance, which is the objective of the study. An overall assessment of the results shows that local autonomy has a positive effect on governance processes, in line with the literature reviewed. In addition, the study shows that the impact of local autonomy on governance does not depend on the administrative structures of the countries, which has not been empirically analysed in the reviewed literature.

Keywords : ECLSG,Local self-government, governance, European Union

Science Code : 111610

Number of Pages : 190

Author : Alper KARADEMİR

Supervisor : Prof. Dr. Nafiz TOK

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	iv
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	v
TEŞEKKÜR	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	x
İÇİNDEKİLER	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	7
YEREL YÖNETİM, ÖZERKLİK VE İYİ YÖNETİŞİM.....	7
1.1. Yerel Yönetim ve Yerel Özerklik Kavramları ve Birbirleriyle İlişkisi	7
1.1.1. Yerel Yönetim Kavramı.....	7
1.1.2. Yerel Özerklik Kavramı.....	12
1.1.3. Yönetişim ve İyi Yönetişim Kavramları	17
1.2. Avrupa’da Yerel Özerklik, Yerel Yönetimler ve Yönetişim	27
1.2.1. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı	28
1.2.2. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Bağlamında Avrupa Birliği’nin Yerel Yönetim Politikaları.....	32
1.2.3. Yönetişimin Yerel Yönetimlere Yansıması Olarak: Avrupa Birliği’nde Çok Düzeyli Yönetişim	37
1.3. Yerel Özerklik Bağlamında Yapılan Çalışmalar.....	45
İKİNCİ BÖLÜM.....	52
VERİ VE YÖNTEM	52
2.1. Motivasyon, Amaç ve Kapsam, ...	52
2.1.1. Araştırmanın Önemi ve Motivasyon Unsurları.....	52
2.1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	54
2.2. Veri ve Metodoloji	56

2.2.1. Araştırmada Kullanılan Veri Setleri	56
2.2.2. Araştırmanın Yöntemi.....	67
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	70
ANALİZ VE BULGULAR.....	70
3.1. Modelin Belirlenmesi.....	70
3.2. Bulgular.....	73
3.2.1. Hesap Verebilirlik ve Yerel Özerklik	73
3.2.2. Siyasal İstikrar ve Yerel Özerklik.....	83
3.2.3. Hükümet Etkililiği ve Yerel Özerklik.....	90
3.2.4. Düzenleyici Kalitesi ve Yerel Özerklik	99
3.2.5. Hukukun Üstünlüğü ve Yerel Özerklik	107
3.2.6. Rüşvetin Önlenmesi ve Yerel Özerklik	114
SONUÇ ve TARTIŞMA	123
KAYNAKÇA	130
EKLER.....	161
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU	174

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çalışmada Kullanılan Değişkenler	61
Tablo 2. Çalışmanın Modelleri.....	64
Tablo 3. Veri Setine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	65
Tablo 4. Değişkenlere Yönelik Oluşturulan Basit Korelasyon Matrisi.....	66
Tablo 5. Etkin Tahmincinin Tespiti.....	71
Tablo 6. Otokorelasyon, Değişen Varyans ve Yatay Kesit Bağımlılığı	72
Tablo 7. Yerel Özerklik ve Hesap Verebilirlik Tahmin Sonuçları.....	78
Tablo 8. Yerel Özerklik ve Siyasal İstikrar Tahmin Sonuçları	86
Tablo 9. Yerel Özerklik ve Hükümet Etkililiği Tahmin Sonuçları	94
Tablo 10. Yerel Özerklik ve Düzenleyici Kalitesi Tahmin Sonuçları	102
Tablo 11. Yerel Özerklik ve Hukukun Üstünlüğü Tahmin Sonuçları	112
Tablo 12. Yerel Özerklik ve Rüşvetin Önlenmesi Tahmin Sonuçları	118

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Yerel Özerkliğin Yıllara Göre Değişimi.....	60
Şekil 2. Hesap Verebilirlik Değerinin Yıllara Göre Değişimi.....	76
Şekil 3. Siyasal İstikrar Değerinin Yıllara Göre Değişimi.....	85
Şekil 4. Hükümet Etkililiği Değerinin Yıllara Göre Değişimi.....	92
Şekil 5. Düzenleyici Kalitesi Değerinin Yıllara Göre Değişimi	100
Şekil 6. Hukukun Üstünlüğü Değerinin Yıllara Göre Değişimi.....	108
Şekil 7. Rüşvetin Önlenmesi Değerinin Yıllara Göre Değişimi.....	115

SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ

AB:	Avrupa Birliği
ADB:	Asian Development Bank
AYYÖŞ:	Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı
BM:	Birleşmiş Milletler
DB:	Dünya Bankası
EC:	European Commision
EU:	European Union
IMF:	International Monetary Funds
LAI:	Local Autonomy Index
OECD:	Organisation for Economic Co-operation and Development
SSCB:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
WGI:	World Governance Indicators
WB:	World Bank

GİRİŞ

Toplumsal, siyasal ve ekonomik alanlarda yaşanan dönüşümlerin bir yansıması olarak son yıllarda devlet ve devletin sunduğu hizmetlere yönelik talep ve beklentilerde de değişimler görülmektedir. Bu bağlamda özellikle 1980'lerden itibaren küreselleşme, yerelleşme, yeni sağ, yeni kamu yönetimi, yönetişim gibi kavramların etkisiyle devlet yavaş yavaş tek başına karar alan ve bu kararı uygulayan merkeziyetçi bir yapıdan, karar almadan önce bu karardan etkilenecek olanlara danıştığı daha demokratik bir yapıya doğru evrilmektedir. Bu evrimleşme sürecinin ülkelerin tarihsel geçmişleri, toplumsal gelişmişlik seviyeleri ve devletin siyasi ve idari yapılanması ile doğrudan bağlantılı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Günümüzde birçok ülkede, kamusal hizmetlerin sunumunda etkinliğin, etkililiğin, şeffaflığın ve verimliliğin sağlanması, yöneten ile yönetilen arasındaki keskin ayrımın ortadan kaldırılması ve daha demokratik bir yönetsel yapı sağlanması gibi amaçların gerçekleştirilmesine çalışılmaktadır (Ökmen, vd., 2004). Bu noktada, doğal olarak ülkeler arasındaki farklılıklardan kaynaklı olarak her ülke benzer amaçları gerçekleştirebilmek için birbirlerinden farklı yöntemler benimsemektedir. Örneğin Birleşik Krallık ve İspanya gibi ülkeler üniter yapıları içerisinde yerel ve bölgesel idari birimlere yer vererek, İtalya ise 1948 Anayasası ile bölgelere özerklik statüsü verilmesini anayasal bir çerçeveye kavuşturarak özellikle etnik temelli sorunların çözülmesine çaba sarfetmiş ve buna paralel olarak yerel yönetim yapılarını da güçlendirme yolunu seçmişlerdir.

Bu güçlendirme, genel olarak, merkezi idarenin elinde bulunan yetki ve sorumlulukların bir kısmının merkezi idarenin hiyerarşik denetimine tabi taşra birimlerine, kamu dışı sivil toplum yapılarına ya da yöneticilerinin doğrudan yöre halkının oylarıyla belirlendiği yerel yönetim birimlerine devredilmesi yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu şekilde oluşturulmaya çalışılan güçlü yerel yönetim yapısı ise tamamen merkezden bağımsız bir idari yapıyı değil kendi görev alanında, mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamak için merkezden bağımsız bütçe ve gelir kaynaklarına sahip, yine merkezin hiyerarşisinden ayrı, kendi personeli ve karar alma yetkisi olan tüzel kişilikler olarak anlaşılmalıdır. Bu bağlamda, vatandaşların gündelik yaşamına dönük pratik ihtiyaçların ve hizmetlerin etkin, verimli ve etkili olarak

sunulabilmesinin yolu yine vatandaşlara en yakın hizmet birimleri olan yerel yönetimlerden geçmektedir. Buna göre, yerel yönetimler karar organları ve yürütme organları bölgede yaşayanlar tarafından seçilen, görevleri kanunlarla belirlenen ve yetkileri kanunlarla sınırlanan, kendisine ait gelir kaynaklarına, bütçeye ve personele sahip, merkezi otoriteyle kurduğu ilişkide özerk olarak davranabilen kamu tüzel kişileri olarak tanımlanabilir.

Yerel özerklik ise, merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki dengenin yerel yönetimler lehine değişmesinin ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesinin çerçevesini oluşturmaktadır. Bu bağlamda yerel özerklik, merkezden yönetimin dezavantajları arasında görülen kırtasiyecilik olarak da ifade edilen aşırı bürokrasi, ihtiyaç duyulan hizmetlerin belirlenmesinde yaşanan zaman kayıpları, hizmet sunumunda ekonomik verimliliğinin düşük olması gibi olumsuzlukları en aza indirebilmeyi ve ülkenin demokratiklik seviyesini arttırmayı amaçlayan bir yöntemdir. Küreselleşme olgusunun etkisinin görünmeye başladığı 1980 sonrası dönemde, kamusal hizmetlerin sunulmasında “hizmette halka yakınlık ve yerellik” gibi ilkeler de yerel özerkliğin gelişiminde etkili olmuştur. Buna göre, Avrupa Birliği (AB) tarafından da üzerinde önemle durulan yerelleşme kavramı ile kamusal hizmetlerin halka en yakın birimler tarafından sunulması (subsidiarite) ilkesinin yerel yönetimleri güçlendirici bir adım olan yerel özerklik kavramının temelini oluşturduğu ifade edilebilir (Cavlak, 2017, s. 135).

Yerel yönetimlerin ve bunların özerk olma durumlarını, kamu hizmetlerinde etkinlik, verimlilik ve halka yakınlığın hayata geçirilmesi bağlamında ele alan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AYYÖŞ) yerel özerklik konusunda önemli bir uluslararası belge olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu belge, yerel yönetimlerin her türlü demokratik rejimin temeli olduğunu ve özerk yapıdaki yerel yönetimlerin oluşturulmasının ve güçlendirilmesinin demokratik ilkelere uygun olduğunu, vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkına sahip olduğunu ve bu hakkın en doğrudan kullanım alanının da yerel yönetimler olduğunu vurgulamaktadır. AYYÖŞ’de tanımlandığı şekliyle yerel özerklik ise, yerel yönetimlerin kendi görev alanlarıyla ilgili olarak, karar alma, uygulama ve yönetme kapasitesi, yeteneği ve özgürlüğünü ifade etmektedir. Bu kavram, yerel ve bölgesel yönetimlerin hak ve sorumluluklarının demokratik bir çerçevede güvence altına alınması açısından da büyük önem taşımaktadır. Ayrıca Özerklik Şartı, gerçek yetkilerle donatılmış ve halka en yakın yönetsel birimler olarak yerel yönetimler aracılığıyla,

yönetime halkın katılımının sağlanarak, yönetimde etkinliğin sağlanacağını da ifade etmektedir. Bu bilgiler ışığında, Özerklik Şartı'nın temel amacı demokratik ilkelere uygun olarak oluşmuş karar organlarına sahip, yönetime vatandaş katılımının sağlandığı, güçlü ve etkin bir yönetim yapısının yanında, geniş bir yetki ve sorumluluğa, ayrıca yetki ve sorumluluğunu yerine getirebilecek ölçüde gerekli kaynaklara sahip yerel yönetim birimlerinin meydana getirilmesidir.

Özellikle AB'ye üye olan sanayileşmiş batı ülkelerince kendisine önem atfedilen ve AYYÖŞ'te ifadesini bulan yerel özerklik olgusunun, “desentralizasyon” ve “subsidiarite” gibi ilkeler bağlamında yönetişim ilkesi ile de ilişkili olduğunu öne süren akademik ve kurumsal görüşler bulunmaktadır. Nitekim yönetişim kavramının temel ilkeleri olan şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, hukukun üstünlüğü, etkinlik ve eşitlik gibi ilkeler, yerel özerklik uygulamasıyla ulaşılmak istenen hizmetlerde etkinlik, verimlilik, ekonomiklik ve karar alma süreçlerine halk katılımının sağlanarak daha demokratik bir yönetsel yapının oluşturulması gibi amaçlarla benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda, yerel özerklik uygulamasıyla ulaşılmak istenen temel amaçlardan bir diğeri olan merkeziyetçi yönetim anlayışının yarattığı olumsuzlukları giderme amacının da yönetişim olgusu ile amaçsal bir uyuma sahip olduğu söylenebilir. Ancak yönetişim olgusu, yönetimde açıklık, şeffaflık, hesap verebilirlik, etkililik, etkinlik, verimlilik gibi hedeflerin gerçekleştirilmesi için yapılacak reformların idari boyutunun sadece yerel yönetimlerle sınırlı olmadığını, genel olarak kamu örgütlerinin geneli bakımından yönetim anlayış ve yapısında da değişiklikleri de içerecek, daha kapsamlı bir biçimde yapılması gerektiğini kabul etmektedir. Bu noktadan yola çıkarak yerel özerkliğin, yönetişim olgusuyla hedeflenenlerin gerçekleştirilmesi konusunda yönetişim sürecine katkı sağlayarak, yönetişimin tamamlayıcılarından birisi olduğu ileri sürülebilir. Bu bağlamda yerel özerkliğin başarıyla uygulandığı ülkelerde genel kamu yönetiminin de etkin, etkili ve verimli bir yapıya sahip olduğu düşünülmektedir.

İyi yönetişim ise, Dünya Bankası, IMF, BM ve OECD gibi yapılar tarafından yönetişimin pratiğe dönük amaç ve uygulamalarının daha belirgin hale getirildiği, ekonomik kalkınmaya, kamu kaynaklarının daha verimli idaresi ve kullanımına yönelik, açıklık, hesap verebilirlik ve demokratik katılım gibi politikaları da kapsayan ekonomi ve yönetim odaklı bir kavramdır. Buna göre iyi yönetişim, bir ülkenin siyasi, ekonomik ve sosyal kurumları aracılığıyla iktidarın katılımcı, şeffaf, hesap verebilir, etkili ve eşitlikçi bir

şekilde kullanılmasıdır. İyi yönetim kavramı Dünya Bankası tarafından hesap verebilirlik, şeffaflık, hukukun üstünlüğü ve katılımcılık olmak üzere dört sütun üzerinde kavramsallaştırılmıştır.

Uygulamaya ilişkin ve amaçsal benzerliklerden yola çıkarak yerel özerkliğin yönetim olgusu üzerine olumlu etkilerinin var olduğu literatürde yapılan kimi çalışmalarda (Kapidani, 2018; Wollmann, vd., 2008; Anayochukwu, vd., 2022; Ladner, vd., 2020; Trisakti & Djajasinga, 2021; USAID, 2000; Fleurke & Willemse, 2004) ve AB, Birleşmiş Milletler (BM) ve Dünya Bankası (DB) gibi uluslararası örgütlerin kurumsal görüşlerinde de kendisine yer bulmaktadır (Chibba, 2009; Joshi & O'Dell, 2013; Ocampo, 2016; Avrupa Komisyonu, 2020). Ancak olgular arasında var olduğu kabul edilen bu olumlu etkinin tespitine yönelik olarak yapılmış ampirik çalışma sayısının teorik çalışmalara nazaran daha sınırlı bir sayıda olduğu ileri sürülebilir. Özellikle yerel özerklik veya yönetim olgusunun nicel olarak ölçümlendiği ve bir endeks biçiminde sayısallaştırıldığı çalışma sayısının yetersiz ya da bu tür çalışmaların kapsadığı zaman aralığının kısa olması ve daha birçok sebepten ötürü, bu iki olgu arasındaki etkileşimi konu edinen çok sayıda teorik çalışma bulunmasına rağmen, ampirik çalışmalarda niceliksel anlamda bir eksikliğe neden olduğu düşünülmektedir. Literatürde görülen bu niceliksel eksikliğin giderilmesine katkı sunulması yerel özerklik yönetim ilişkisinde teorik olarak kabul gören normatif önermelerin kanıtlar ile desteklenmesi açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, idari yapılarına göre kategorize edilen AB'ye üye (Fransa, Bulgaristan, Almanya, Belçika, İtalya ve İspanya) ve aday (Türkiye) ülkelerde 2008-2020 dönemi için yerel özerkliğin yönetim üzerine etkisini panel veri analiz yöntemiyle incelemektir. Çalışma kapsamında, Türkiye dışında incelenecek ülkelerin belirlenmesinde AB üyesi olma durumu öncelikli olarak gözetilmiştir. Bunun yanında benzer idari yapıya sahip olmalarına rağmen birbirlerinden farklı yönetim geleneklerine ve pratiklerine sahip olmaları ve yerel yönetsel yapıların oluşturulması süreçlerinde bu farklılıkların bu ülkelerin yönetsel yapılarına yansıtılmış olma durumları da gözetilmiştir. Bunlara ek olarak ülkelerin, idari yapı olarak üniter, federal ve bölgesel (adem-i merkezi) devlet örnekleri oluşturmalarına dikkat edilmiş ve incelenen ülkeler bu şekilde kategorize edilerek analiz edilmiştir.

Bu bağlamda çalışmanın literatüre özellikle şu açılardan katkı sunması beklenmektedir:

- i) Teorik olarak kabul edilen yerel özerkliğin yönetim üzerine olumlu etkisinin ampirik olarak test edilmesi,
- ii) Eğer bir anlamlı ilişki varsa bunun yönün tespit edilmesi,
- iii) Devletlerin idari yapılarına göre bu ilişkinin farklılık arz edip etmediğinin ortaya konulması,
- iv) Bu hususlara ilişkin yapılan analizlerden elde edilecek sonuçlar ile literatüre katkı sunulması hedeflenmektedir.

Bu doğrultuda, AB üyesi ülkelerden Fransa, Bulgaristan, Almanya, Belçika, İtalya, İspanya ve AB aday ülke statüsünde bulunan Türkiye’de Avrupa Yerel Özerklik Şartı bağlamında yerel özerklik uygulamalarının etkilerinin incelendiği örnek ülkeler olarak belirlenmiştir. Kullanılan veriler ise, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan Yerel Özerklik Endeksi’nden (Local Autonomy Index [LAI]) ve Dünya Yönetişim Göstergeleri (World Governance Indicators [WGI]) olarak Dünya Bankası’nın yayınlamış olduğu 2008 ile 2020 yılları arasındaki döneme ilişkin verilerden elde edilmiştir.

Bu çalışmanın giriş kısmından sonraki ilk bölümünde, teorik çalışmalarda varlığı ileri sürülen yerel özerklik ile yönetim arasındaki ilişki, yerel yönetim, yerel özerklik ve yönetim olguları bağlamında tartışılacak olup, bu tartışmalar ışığında araştırmanın kavramsal çerçevesi oluşturulacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise araştırmanın amacı, kapsamı ve yöntemine ilişkin detaylar sunulacaktır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, araştırma kapsamında gerçekleştirilen ampirik analiz hakkında bilgiler verilecek ve ardından elde edilen bulguları ortaya konulacaktır. Analiz kapsamında yerel özerkliğin yönetim üzerine olan etkilerinin ortaya konulabilmesi amaçlanmaktadır. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, yapılan çalışmalarda yönetim olgusunun tanımı ile ilgili olarak genel bir uzlaşmadan söz etmek zor görünmektedir (Fleurke & Willemse, 2004; Rhodes, 1996; Cole & John, 2001). Öte yandan tanım konusunda sağlanamayan uzlaş, yönetim olgusunun belirleyicileri olan alt parametreler konusunda ise etkinlik, açıklık, hesap verebilirlik gibi parametreler üzerinden gerçekleşmektedir. Bu doğrultuda araştırmamız kapsamında yönetim olgusu tek başına değil Dünya Yönetişim Göstergeleri’nde de ele alındığı gibi yönetim olgusunun alt belirleyicileri olarak kabul edilen hesap verebilirlik, siyasal istikrar, hükümet etkililiği, düzenleyici kalitesi, hukukun üstünlüğü ve rüşvetin önlenmesi parametreleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda yerel özerkliğin bu

parametreler üzerinde olan etkisinin tespiti bu parametreler kullanılarak gerçekleştirilen analizlerle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİM, ÖZERKLİK VE İYİ YÖNETİŞİM

1.1. Yerel Yönetim ve Yerel Özerklik Kavramları ve Birbirleriyle İlişkisi

Bu bölümde, çalışmanın temel amacı olan yerel özerklik ve yönetim arasındaki ilişkinin ampirik olarak analiz edilme sürecinin çerçevesini oluşturan kavramların neler olduğu ve birbirleriyle olan bağlantıları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda ilk olarak yerel düzeyli hizmetleri sunmakla görevli olan yerel yönetimler ile yerel özerklik arasındaki ilişki incelenecektir. Ardından analizimizde kullandığımız ve yerel özerkliğe ilişkin verileri sunan Yerel Özerklik Endeksi'nin (Local Autonomy Index [LAI]) de kavramsal çerçevesini oluşturan Avrupa Yerel Özerklik Şartı temel ilkeleri bağlamında ele alınacaktır.

1.1.1. Yerel Yönetim Kavramı

Yerel yönetimlerin ortaya çıkış süreçleri ülkeden ülkeye değişim gösterse de günümüz modern yerel yönetim yapılarının, Antik Yunan ve Roma İmparatorluğu dönemlerinin siyasal ve yönetsel yapıları üzerine inşa edildiğini ileri süren çalışmalar mevcuttur (Çukurçayır, 2015, s. 102). Bu görüşe karşı ise Ortaylı (2005, s. 138) yerel yönetimlerin varlığı için güçlü bir merkezi otoriteye ihtiyaç olduğunu bu sebeple Antik Yunan ve Roma'nın günümüz yerel yönetim anlayışının kaynağı olamayacağını ileri sürmektedir. Antik dönemde vatandaş olabilmenin yolunun mülkiyet sahipliğinden geçmesinden bahisle günümüzün siyasal anlayışından oldukça uzak olduğunu da ifade etmektedir.

Toprak (2001, s. 2) ise çalışmasında, devletin ortaya çıktığı kesin bir tarihten bahsedilemeyeceği gibi yerel yönetimlerin de tam olarak ne zaman ortaya çıktığının söylemenin mümkün olmadığını ileri sürmektedir. Ancak literatürde yerel yönetim kavramının tarihinin, devlet kavramının tarihi kadar eski olduğunu ileri süren çalışmalar da yer almaktadır (Arslan, 2019, s. 116; Güler, 1993, s. 92). Bu çalışmalara göre, devletin

ortaya çıktığı dönem yerel yönetimlerin de başlangıcı olarak kabul etmektedir. Buna gerekçe olarak, yerel yönetimlerin özünün yerel düzeyde ihtiyaç duyulan kamusal hizmetlerin sunulmasına dayandırılması ve bu yönüyle de devletin bir parçası olarak kabul edilmesi olduğu ileri sürülmektedir. Günümüz anlayışına uygun düşen bir yerel yönetim yapısının ise II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıktığı kabul edilmektedir (Keleş, 2012, s. 97). Sanayileşme ile birlikte ortaya çıkan kapitalizm olgusu da yaratmış olduğu toplumsal düzenin varlığı ve sürekliliği açısından kente ve dolayısıyla yerel düzeyli kentsel yönetimlere ihtiyaç duymaktadır. Çünkü kapitalizmin ihtiyaç duyduğu toplumsal yapı içerisinde üretiminin ve hatta büyük ölçüde yeniden dağıtımının gerçekleştiği mekânlar olarak kentler ön plana çıkmaktadır (Şahin, 2020, s. 244).

Öte yandan, yerel yönetim kavramının ortaya çıktığı ve yerel yönetim birimlerinin doğal yaşam alanı olarak kabul edilebilecek mekânlar olarak kentler üretim ilişkilerinden ötürü emeğin ve sermayenin yeniden üretildiği alanlardır. Ayrıca bu üretim sadece ekonomik değil toplumsal, ideolojik ve politik olarak çok boyutlu ve süreklilik arz eden bir süreci kapsamaktadır. Bu doğrultuda, çok boyutlu süreçlerin mekânı olan kentler, sadece ekonomik yönden değil idari ve siyasi yönden de birer güç odağı haline gelmektedir. Bu durum, kentten kente farklılık gösterse de asgari düzeyde kente genel bir özerklik kazandırmakta ve böylece merkezden ayrı, özerk, yerel düzeyli bir yönetsel yapının ortaya çıkış sürecini desteklemektedir (Koç, 2010).

Merkezden ayrı bir idari birim olarak yerel yönetim birimlerinin ortaya çıkışında önemli etmenlerden birinin yerel düzeyde ihtiyaç duyulan hizmetlerin merkeziyetçi bir yapı tarafından sunulmasında yaşanan güçlükler olduğu ileri sürülmektedir. Nitekim Toprak'da (2014, s. 39) devletlerin tarihine bakıldığında hiçbirinin mutlak olarak merkeziyetçi bir yapıya sahip olmasının mümkün olmadığını ileri sürmektedir. Katı bir merkeziyetçiliğin karşısında da hiçbir ülkenin tam olarak adem-i merkezileşmediğini bu iki kavramın uygulamadaki ağırlığının ülkeden ülkeye değişse de birlikte uygulama alanı bulduğunu ifade etmektedir.

Yukarıda kısaca değindiğimiz yerel yönetim olgusunun ortaya çıkışına ilişkin olarak yapılan tartışmalarda sosyal, siyasal iktisadi faktörlere dikkat çekilmektedir. Ancak bu görüşlerden farklı olarak “gelenek” kavramının da yerel yönetimin ortaya çıkışında etkili olduğu ileri sürülmektedir (Toprak, 2014). Bu bağlamda yerel yönetimlerin etkin hizmet

sunmalarında özerkliğin önemli olduğunu vurgulamakla beraber bu özerkliğin sınırlarının belirlenmesinde geleneğin de etkili olduğu söylenebilir.

Genel bir yaklaşım olarak toplumsal hayatın düzenlendiği hukuksal faaliyetler, yasa yapma ve politika belirleme görevi merkezde/başkentte teşkil edilmiş olan ulusal düzeyli yasama ve yürütme organlarından beklenmektedir (Sargın, 2009, s. 169-170). Bu beklenti anayasalar ve yasalar yoluyla bir görev haline getirilerek merkezi hükümet ve parlamentolara yüklenmektedir. Bu bağlamda merkezi otorite, yasama ve yürütme erkleri eliyle toplumsal yaşamın ihtiyaçlarına yönelik mal ve hizmetlerin üretim ve sunumuna ilişkin genel nitelikli ve soyut kararlar alarak, ulusal düzeyde çerçeve ve politikaları belirleme ve uygulama görevini yerine getirmektedir.

Yerel yönetimler ise merkezi yönetimden farklı olarak, yörede yaşayanların ihtiyaç duyduğu birtakım kamusal nitelikli mal ve hizmetlerin devletin merkezi olan başkentten alınan kararlarla ve tek elden değil, devlet hiyerarşisi içerisinde yer almayan yani devlet tüzel kişiliği dışında kendisine ait bir kamusal tüzel kişiliğe sahip yerel yönetsel birimler tarafından yürütülmesidir. Yerel yönetimler, karar organları ve yürütme organları bölgede yaşayanlar tarafından belirlenen, görevleri kanunlarla belirlenen ve yine yetkileri kanunlarla sınırlanan, kendisine ait gelir kaynaklarına, bütçeye ve personele sahip, merkezi otoriteyle kurduğu ilişkide özerk olarak davranabilen kamu tüzel kişileridir. Gözler'in (2012, s. 80) tanımına göre yerel yönetimler il, ilçe, köy gibi belirli bir yerde ikamet etmekte olan bireylerin yerel düzeyli ve ortak ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla merkezi otoritenin hiyerarşisi dışında ve ayrı bir tüzel kişiliğe ve yönetsel özerkliğe haiz kamu yönetimi birimleridir.

Günümüzde yerel yönetimlerden beklenen faaliyetler siyasi değil toplumsal yaşam pratiklerinin ihtiyaç duyduğu yönetsel politika ve planların oluşturulması, yine pratiğe dönük olarak yerel halkın ihtiyaç duyduğu hizmetlere ilişkin karar alma ve uygulama konusunda yoğunlaşmaktadır. Bu doğrultuda yerel yönetim birimlerinin temel görevi kendisine çizilen sınırlar dahilinde merkezin belirlemiş olduğu politika ve yerel ihtiyaçlara uygun olarak kararlar alıp kamusal ve yarı kamusal mal ve hizmetleri sunmasıdır (Geray, 1998, s. 58). Dünyadaki genel uygulamalara bakıldığında yerel yönetimler merkezi yönetimlerin zıddı değil onun bir tamamlayıcısı konumundadır. Birçok nedenden ötürü kamu yönetimleri içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olan yerel yönetimlerin güçlü ve etkin olmaları ile ülkelerin demokrasi seviyesi arasında doğrusal bir bağ olduğu da ileri

sürülmektedir. Eryılmaz'a (2015, s. 171) göre yerel yönetimler yalnızca ülkelerin demokrasi seviyelerini yükseltmeye katkı sağlamaları açısından değil kamusal hizmetlerin kaliteli, verimli, etkili ve etkin sunabilme yeteneklerinin merkezi idareye göre daha yüksek olması açısından yerel halk için hayati derecede önemli kurumlardır.

Literatürde yerel yönetimlerin, halkın mahalli ve müşterek ihtiyaçlarının karşılanması konusunda merkezi yönetimlere nazaran daha yüksek bir fayda düzeyine sahip olduğu ileri sürülmektedir (Newton, 1982; Agranoff & McGuire 2003; Moore, 1995; Pressman & Wildavsky 1973, OECD, 2005, Walker & Andrews, 2015). Yerel yönetimlerin o bölgede yaşayan yerel halk tarafından seçimle işbaşına getiriliyor olması, demokrasinin güçlendirilmesi açısından ve yerel halkın karar alma süreçlerine doğrudan katılımını sağlaması açısından çağımızın yönetsel ve siyasal felsefesiyle uyumlu bir görünüme sahiptir. Ayrıca yerel yönetimlerin varlığı yerel düzeyli hizmetlerin rasyonel bir biçimde sunulmasına olanak sağlar. Ülkelerin coğrafi büyüklük ve nüfus yoğunluğu da yerel yönetimlere duyulan ihtiyaç ve onların statülerinin belirlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca kentleşme düzeyleri de yerel yönetimlerin önemini arttıran etkenlerden birisidir. Kentleşmenin artmasıyla toplumda dünyevileşme daha belirgin hale gelerek toplumun ihtiyaç duyduğu hizmet ve beklentileri değiştirir (Kayan ve Mardinli, 2020, s. 258). Bunun neticesi olarak insan yaşamının kalitesini arttıracak hizmetlere yönelik toplumsal bir talep oluşturmaktadır. Bu toplumsal talebe en etkin bir biçimde cevap verecek yapıların ise yerel yönetimler olduğu kabul edilmektedir.

Özellikle 20. Yüzyıldan itibaren devletlerin görev alanları ve toplumsal beklentilerde artış yaşanmıştır. Bu artışa cevap vermede merkezi idareler yetersiz kalmış ve kimi ülkelerde merkezi idarenin bir uzantısı kimilerinde ise merkezden ayrı tüzel kişiliğe sahip yerel idarelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Böylece yerel yönetimler açısından altın bir dönem başlamıştır. Yerel yönetimler sunulan hizmetleri arttırabilmek için ihtiyaç duydukları kaynakları daha rahat bir şekilde temin etmeye başlamış ve bu dönemde sundukları hizmetlerin nicelik ve niteliğini arttırmışlardır (Keleş, 2012, s. 40). Bu doğrultuda güçlenen yerel yönetim yapısının temelinde ise demokrasiye atfedilen önem bulunmaktadır. Burada demokratik değerlerin yanında temsil, çoğulculuk, halkın katılımı gibi değerler de önemli ilkeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ilkeler, yerel yönetimlerin hizmet etkinliği ve verimliliği sağlamalarının güvencesini oluştururlar (Eken, 2009, s. 11-12). Bu açıdan bakıldığında yerel yönetimler siyasal sistemin meşruiyetine ve demokratik

bir toplumsal düzen yaratılmasına önemli katkılarda bulunmaktadır. Bununla birlikte yerel yönetimlerin özerkliği ve yönetim gibi olgular hizmet sunumunda etkinlik, etkililik ve verimlilik gibi nispeten ekonomik temelli amaçlara ulaşmada yerel yönetimlere oldukça önemli katkılar sunabileceği kabul edilmektedir (Köse, 2004, s. 35-37). Bu açıdan bakıldığında, yerel yönetimlerin, ulusal birlik oluşturma ve bu birliğin devamını sağlama anlamında bir araç olarak kullanılabileceği görülmektedir (Kuhlmann & Bouckaert, 2016). Scharpf'a (1970) göre de yerel yönetimler aracılığıyla halkın sisteme dahil olması kolaylaşmakta, ihtiyaçlar daha etkin bir biçimde dile getirilebilmekte ve hizmetler daha verimli bir biçimde sunulabilmektedir. Bu anlamda tatmin olan bireylerin, devletlerine bağlılığı perçinleşmekte, ayrıca merkezde siyasal gücü elinde bulunduran otoritenin meşruiyeti artmakta ve ulusal birlik daha sorunsuz bir biçimde kurulabilmektedir.

Yerel halkın ihtiyaç duyduğu toplumsal nitelikli mal ve hizmetlerin üretimi ve sunulması merkezi ve yerel idari birimler arasında ülkeden ülkeye değişen kıstaslar ve kamusal ihtiyaçlar doğrultusunda paylaşılmaktadır. Merkeziyetçi üniter ülkelerde yerel yönetim birimleri yalnızca idari bir birim olup siyasi niteliğe sahip değildirler. Yani yerel yönetimlerin anayasa, yasa yapma kudreti ve vergilendirme yetkileri bulunmamaktadır. Bunların yetki ve sorumlulukları aynı zamanda gelir kaynaklarının sınırları bile anayasalar ve yasalarla belirlenmektedir (Şengül, 2013, s. 12). Bu tür ülkelerde genel olarak yerel nitelikli hizmetler merkezi otorite tarafından sunulmasa bile bu hizmetlerin finansmanı ve son kararı verme yetkisi merkeze aittir. Bu tür ülkelerde yerel yönetim birimleri bulunmakla beraber bunlar merkezi idarenin bir uzantısı niteliğinde olup görece düşük bir özerkliğe sahiptir.

Öte yandan yerel yönetim birimlerinin en temel özelliği olan özerkliğe sahip olma durumu ise adem-i merkeziyetçi ülkelerde daha belirgindir (Eryılmaz, 2015, s. 176). Bir ülkenin merkeziyetçi mi adem-i merkeziyetçi mi olduğu o devletin toplumsal meşruiyete ne derece sahip olduğuyla alakalı bir durumdur. Özellikle ülkemizde olduğu gibi genç devletler ulus devlet inşa süreçlerini henüz tam olarak tekamül edemedikleri için yerel yönetimlerin özerk olması fikri cazip görünmemektedir. Bu tür ülkelerde genel eğilim devletin tüm aygıtlarıyla toplumu her yönden kuşatarak varlığını hissettirmek ve benimsetmek amacıyla yerel düzeyli hizmetleri bile üstlenme ihtiyacı duymasıdır. Nitekim federal ülkelerde bile yerel düzeyli siyasal bir otoritenin yani federe devletlerin idari ve coğrafi bölgelerinin varlığı söz konusudur. Yerel yönetimler bu bölgelerde kendisine verilen yerel nitelikli ve

idari kamusal hizmetleri sunmakla görevlendirilmiş olup siyasi karar alma özerkliğine ve siyasi nitelikli hizmetleri sunma konusunda da yetkiye sahip değildirler. Bu açıdan federe devlet kavramını bir yerel yönetim yapısı olarak değerlendirmenin doğru bir yaklaşım olmadığı görülmektedir (Koyuncu ve Coşkun, 2003, s,284).

Güler'e (1992, s. 10) göre Batıda ortaya çıkan yerel yönetim yapılarına bakıldığında Fransız yerel yönetim anlayışında yerel yönetim birimlerinin anayasal statüye ve güvenceye sahip olduğu görülmektedir. Anglosakson yerel yönetim anlayışında ise yerel yönetimlerin statüsü anayasa ile değil kanunla belirlenmekte ve bunun sonucu olarak yerel yönetimlerin anayasal bir güvenceleri bulunmamaktadır. Kuzey ve Orta Avrupa'da yer alan anlayışta ise yerel yönetimler hem yasal hem de anayasal güvencelerinin yanında oldukça geniş bir idari ve mali özerkliğe sahiptir. Yerel yönetim yapılarının ülkelerin toplumsal, siyasal, kültürel ekonomik yapılarıyla ve tarihsel geçmişleriyle doğrudan bağlantılı bir görünüme sahip olması gerektiği ileri sürülebilir. Bu doğrultuda, yerel yönetim sistemleri açısından ülkeler arasındaki bu tür farklılıkların temel sebebi ülkelerin tarihsel geçmişinde ve toplumsal kalkınmışlık seviyelerinin farklılık göstermesinde aranmalıdır.

Özetle yerel yönetim kavramı ister federal ister federe, isterse de merkeziyetçi üniter devlet olsun siyasi otoriteye sahip idari ve siyasi yapının yerel düzeyde ve yerel halkın ortak ihtiyacı olan hizmetleri sunması konusunda yaşanan eksikliklerin giderilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu anlamıyla yerel yönetimler siyasi niteliği bulunmayan idari yetki ve görevlere sahip yerel nitelikli hizmet birimleridir.

1.1.2. Yerel Özerklik Kavramı

Günümüzde özerkliğin demokratik bir toplumun meydana getirilmesinde, toplumun demokrasi düşüncesine uygun bir şekilde yönetilmesinde, insan hak ve özgürlüklerinin korunmasında ve yerel düzeyli hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde sunulmasında anahtar bir role sahip olduğuna inanılmaktadır (USAID, 2000, s. 5). Öte yandan daha önce de bahsettiğimiz merkezden karar alma ve uygulamanın yarattığı sakıncaları gidermede kullanılan bir araç olması da yerel özerkliği önemli hale getirmektedir.

Özerklik kavramı temel olarak belirli bir kişi veya kişi topluluğunun kendilerini ilgilendiren işlerde karar alma ve uygulayabilme yetkinliğidir. Kalabalık'a (2005, s. 130) göre özerklik tanımının içerisinde farklı kimliklerin sahip olduğu farklılıkları koruyabilme yetkisini de eklemek gereklidir. Merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki dengeyi belirleyen bir kavram olarak yerel özerklik kavramı ise, yerel nitelikli birçok kamu hizmeti sunumunun yerel yönetimlere bırakılması olarak tanımlanabilir. Bir diğer ifadeyle yerelde birlikte yaşayan insan topluluğunun, yerele ilişkin olan işleri kendi seçtikleri organlar vasıtasıyla yapabilmesi ve bunu gerçekleştirebilmek için yeterli kaynaklara sahip olması şeklinde ifade etmek mümkündür (Koyuncu, 2000, s. 98). Bu anlamıyla yerel özerklik merkezden yönetimin dezavantajları arasında görülen bürokrasi ve kırtasiyeciliği arttırması, ihtiyaç duyulan hizmetlerin tespitinde zaman kaybına neden olması, hizmet sunumunda ekonomik verimliliğinin düşük olması gibi olumsuzlukları en aza indirebilmek için uygulanmak istenen bir yönetim biçimidir. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesiyle ya da yukarıda da ifade ettiğimiz yerelleşme eğilimi ile birlikte merkeze ait görev ve yetkilerin bir kısmının merkezi idarelerden alınarak halka en yakın hizmet birimleri olan yerel yönetimlere verilmesi ve hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulması hedeflenmektedir (Green, 2005, s. 9).

Hukuken özerk olma, irade ve uygulama bağlamında değerlendirilmekte ve iradeye sahip olanın karar alarak bunu uygulamasını bir hak ve yetki olarak anlaşılmaktadır. Kurumsal anlamda özerklik ise Tortop'a (2005) göre kurumların kendi iradeleri ve sorumlulukları çerçevesinde ve kamusal yararı doğrultusunda kendi iş ve işlemlerini düzenleme hakkıdır. Yerel özerkliği geniş anlamda kullanan Keleş'e göre, yerel özerklik; bir yerel topluluğun, yerel nitelikteki işleri kendi başına ve kendi organları aracılığıyla görebilme yeteneği ve buna olanak verecek kaynaklara sahip olabilme durumunu ifade etmektedir (Keleş, 2009, s. 52).

Özerklik, günümüzde merkezi yönetimlerin yerel düzeyli iş ve işlemlerinde karşılaştıkları kırtasiyecilik, bürokratik sorunlar, karar alma ve uygulamada etkinsizlik gibi sorunların giderilmesi için benimsenen bir uygulamadır. Bu anlayış doğrultusunda yerel düzeyli idari yapılara özerklik verilmesi onları muhtariyete sahip otoriteler haline getirmekten ziyade merkezi idarelerin birer uzantısı olarak konumlanmasına neden olmaktadır. Bu anlamıyla özerklik bazı kesimlerce ileri sürüldüğü gibi toplumu oluşturan paydaşların bir kısmına veya kurumsal yapıların bazılarına merkezi otoritenin dışında bir otorite sağlanması

değildir. Eğer merkezi otoritenin dışında bir otorite tesis edilirse burada ortaya çıkan özerkliğin kapsamına siyasal özerklikte dâhil edilmiş olur ki bu durumun özellikle merkezi otoritenin güçlü olduğu üniter devletlerde siyasal krizlere neden olacağı düşünülmektedir (Benedikter, 2016, s. 67-68). Benzer şekilde Keleş'e (2000, s. 50) göre de yerel yönetimlerde özerkliğin sağlanması, bağımsızlık kavramıyla karıştırılmamalıdır. Egemenlik her koşulda devletin elinde bulunmaktadır. Hizmetlerin zamanında ve etkin bir şekilde sürdürülebilmesi, merkez ve yerel yönetimler arasındaki güç paylaşımına ve koordinasyonun sağlanmasına bağlıdır. Devletin, yerel yönetimlerle hizmet paylaşımına gitmesi, onun devlet olmaktan kaynaklanan temel sorumluluklarını ortadan kaldırmaz. Akın da (1997, s. 117) yerel özerklik kavramını yetki genişliği ilkesi ile aynı anlamda kullanılamayacağını ileri sürmüştür. Yetki genişliği, merkezi idarededeki memurların bağımsız olarak karar alabilme yetisini ifade ederken, yerel özerklik, yerinden yönetim yapıları bünyesinde bulunan yerel düzeydeki kurumların belirli kamu hizmetlerini kendi organları aracılığıyla yürütme yetisine sahip olmalarını ifade etmektedir.

Yerel özerklik kavramının esası yerel yönetim birimlerinin kendilerini ilgilendiren alanlarda, yasa ve anayasalarca kendisine çizilen sınırlar dâhilinde yetkilerini merkezi idareden bağımsız olarak kullanabilmesine dayanmaktadır (Çevikbaş, 2012, s. 34-35). Yerel yönetim birimlerinin özerk olması ülkenin demokrasi seviyesi ile de doğrudan ilgili bir durumdur. Nitekim yerel düzeyde özerkliğin uygulanabilir olması onların karar alma organlarının seçimle iş başına gelmiş olmasını gerektirmektedir (Gökçe, 1999, s. 54-55). Bu bağlamda özerklik siyasi bir anlam taşımamakla birlikte idari ve mali anlamıyla yerel yönetim birimleri üzerinden yerel halka tanınmaktadır. Yerel yönetim birimlerinin tanımına bakıldığında yerel halkın mahalli ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü yerel düzeyli idari birimler olması nedeniyle özerkliğin özünde idari yapıdan ziyade yerel halka verildiğinin ileri sürülmesi mümkündür. Nitekim bu birimlerin karar alıcılarının yerel halk tarafından seçimle iş başını getiriliyor oluşu hem demokratik yönetim ilkesinin bir sonucu hem de savımızı destekler bir gösterge niteliği taşımaktadır. Ayrıca Sobacı'ya (2015, s. 9) göre yerel yönetim birimlerinin karar organlarının yerel halk tarafından seçilerek iş başına getirilmesi ve bunun neticesinde yerel yönetimlerin kararlarının halka dayandırılması yerel yönetimlere güçlü bir siyasal meşruiyet kazandırmaktadır. Bu anlamıyla yerel yönetimler sadece idari bir faaliyeti değil aynı zamanda siyasal bir işlevi de yerine getirmektedir.

Wollmann & Goldsmith (1992, s. 42-45) de yerel yönetimlerin hizmetlerin belirlenmesi ve sunulmasına ilişkin olarak gelir yaratabilme ve hatta vergilendirme hakkını içermesinden ötürü yerel özerkliğin seçilmiş yönetimi meşrulaştıran bir kavram olduğunu ileri sürmektedir. Bu bağlamda yerel özerkliğin önem kazanmasında vergilendirme hakkı ve yerel halkın istekleri doğrultusunda hizmet sunma gerekliliği arasında doğrudan bir ilişki kurarak bu durumun yerel yönetimlerin sorumluluğunu artacağını ifade ederek yerel yönetimlerin de önemli hale geleceğini ileri sürmektedir. Yerel halka karşı sorumluluğu günden güne artan yerel yönetimler sorumluluklarını yerine getirebilmek için halka daha yakın olmaya başlayarak yerel düzeyde demokrasinin gelişimine de katkı sağlamaktadır (Pustu, 2005, s. 123) . Bu anlamıyla yerel özerklik ve demokrasinin gelişimi arasında doğrusal bir ilişki söz konusudur. Bu ilişki ampirik olarak Ladner, vd., (2016, s. 329) tarafından yapılan çalışmayla da tespit edilmiştir.

Öte yandan sınırlandırılmış bir devlet anlayışının benimsendiği küreselleşme sonrası dönemde ortaya çıkan, kamusal hizmetlerin sunulmasında “hizmette halka yakınlık ve yerellik” ilkeleri de yerel özerkliğin gelişimine katkı vermiştir. Bu bağlamda minimalist devletin etkinlik ve verimlilik esaslı yönetim anlayışının yerel düzeyli hizmetleri sunma konusunda yetki ve sorumluluğu yerel yönetim birimlerine devretmesi bu birimlerin yerel özerkliğin arttırılmasına neden olmuştur (Kersting & Vetter, 2003).

Yerel özerkliğin bir diğer boyutu tüzel kişiliğe sahip olmalarıdır ki bu durum yerel yönetimlerin hem icrai karar alabilmelerinin hem de borç ve yükümlülük altına girebilmelerinin ön şartıdır. Kendisine ait tüzel kişiliğin bir sonucu olarak yerel yönetim merkezi iktidarın hiyerarşik yapısının dışında konumlandırılarak kendi içerisinde ve görevleri ile ilgili bir özerklik kazanmış olur (Andrew & Goldsmith, 1998, s. 102-104). Ayrıca demokratik bir yönetim sistemi içerisinde yerel yönetimlerin ve dolayısıyla yerel halkın idari bakımdan özerkliğinin bir gereği olarak bu tür kurumların idari ve mali yönden kendilerine çizilen sınırlar içerisinde verilmiş olan görevleri yerine getirebilmeleri açısından tüzel kişilik kavramı önemli hale gelmektedir. Bunun yanında modern devletin bir yansıması olarak yerel yönetimlerin hukuksal açıdan güvenlikleri sağlanarak, kuruluş ve süreklilikleri yasalar ve anayasayla sağlanacak bir hukuki güvenceye sahip olmaları yerel özerkliğin bir diğer göstergesidir. Yerel özerklik kavramına daha geniş bir perspektiften bakacak olursak kavramın uygulandığını söyleyebilmek için tüzel kişiliğin

kazanılmış olması, merkezin hiyerarşisinin dışında bulunma hali gibi koşullar tek başına yeterli değildir.

Geniş anlamda yerel özerklik anlayışına göre, yerel yönetim özerkliği sadece kurumsal yapının farklılığı, görev ve yetkilerinin belirlenmesi ile sınırlı değildir. Aynı zamanda yerel halkın yerel nitelikteki tüm sorunlarının çözülmesi ve yerel hizmetlerin sunulmasında kurumsal özerkliğin yanı sıra mali kaynakların yeterliliği, hukuka uygunluk denetimi ve işbirliği konularında özerkliğin daha geniş bir perspektifle ele alınması gereklidir. Bu bağlamda, özerklik, bir yerel yönetim biriminin en temel özelliğidir ve bu konuda doktrinde genel bir görüş birliği bulunmaktadır (Kalabalık, 2005, s. 132).

Bu bilgiler ışığında halka en yakın yönetim birimleri olarak yerel yönetimler, kamusal hizmetlerin demokratik ilkeler doğrultusunda etkili, verimli ve ekonomik olarak sunulabilmesinde etkin bir rol üstlenebilecek kurumlar olarak öne çıkmaktadır (Benjamin, 2007). Bu kurumların merkezi yönetimler karşısında hukuksal ve yönetsel olarak güçlendirilmesinin anahtarı olarak yerel özerklik ise kamusal etkililiğin ve verimliliğin sağlanması bağlamında yönetim olgusu ile ortak bir paydaya sahiptir. Nitekim küreselleşme olgusu ile ortaya çıkan etkili ancak sınırlı bir devlet anlayışının hayata geçirilmesinde yetkilerin merkezden yerele doğru dağıtılması hedeflenmektedir (Caparaso, 1996). Bu dağıtım, merkezin elinde toplanan yetkilerin, yerel düzeyde sivil toplum, odalar, borsalar, işletmeler ve kâr amacı gütmeyen diğer organizasyonel yapıların yanında kurumsal yapısı yasalarla belirlenmiş yönetsel kurumlar olan yerel idari yapılara aktarılmasını sağlamaktadır (Keuffer & Ladner, 2021, s. 55-57). Buna göre merkezi otoritenin zayıflatılarak daha etkin hale getirileceği ve kamusal hizmetlerin daha hızlı ve ekonomik olarak sunulacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte yerel yönetimlerin bu sürecin etkin bir öznesi olarak daha güçlü bir görünüme sahip olacağı da düşünülmektedir. Bu doğrultuda yetkilerin yeniden dağıtımı sürecinde edilgenlikten kurtularak aktif bir özne haline gelen yerel yönetimlerin merkezi otorite karşısında her geçen gün daha güçlü hale gelmesinin düşünsel desteği ise yerel özerklik ve yönetim gibi kavramlara dayandırılmaktadır.

1.1.3. Yönetişim ve İyi Yönetişim Kavramları

19. Yüzyıldan başlamak üzere dünya genelinde devlet yapılarının görünümü üç dalga halinde yaşanan gelişmeler bağlamında yeniden şekillendirilmiştir. İlk dalga, temelleri Westfalya Anlaşması ile atılan ardından Fransız İhtilali ile özellikle imparatorlukların etkilendiği ve neticesinde ulus devletlerin ortaya çıktığı süreçtir. Bu süreçte imparatorluk biçimindeki devlet yapıları milliyetçilik ve egemenlik düşünceleri etrafında birer ulus devlet halini almıştır. İkinci dalgada ise mutlak devlet yapılarının geniş halk kitlelerinin siyasal sistemde yer alabilmesinin yolunun açıldığı seçme ve seçilme hakkının vatandaşlara sunulmasıyla temel demokratik değerler etrafında dönüşmeye başladığı süreçtir. Bu süreçte siyasal iktidarlar artık meşruiyetlerini siyasal katılım sayesinde kendisine oy veren vatandaşların iradesine dayandırmaktadır (Isufaj, 2014, s. 459-460). Ancak bu noktada karşımıza iki farklı yapı çıkmaktadır. İlk olarak çoğulcu demokrasi kavramı, ikinci olarak ise kitle partilerinin iktidar olduğu otokratik/totaliter halk demokrasileridir. 19. Yüzyıl sonlarından başlayarak birçok Batı Avrupa devletinde siyasal iktidar gücünün meşruiyeti seçme hakkına sahip vatandaşlarla yapmış olduğu pazarlığın neticesine bağlı olmaktaydı. Bu nedenle siyasi karar alma sürecine geniş katılım hakkını tanımak bu devletler için bir tercih olmaktan çıkarak yerini bir zorunluluğa bırakmıştır (Lijphart, 1977). Bu hak, kamu politikalarını denetleyebilen ve bazen de belirleyebilen seçilmiş meclislerde; başbakanların doğrudan ya da dolaylı olarak seçilmesinde ve vatandaşların siyasal görüşlerini ifade etme ve bu görüşler doğrultusunda hareket etme haklarının tanınmasında kurumsal ifadesini bulmuştur. Pazarlık kavramı, bu yöneticilerin seçimiyle sınırlı (Schmitt, 2017, s. 39), da olsa tüm önemli toplumsal sınıf ve gruplara katılım hakkı tanıdığı ve aynı zamanda devletin, devlet iktidarının insani ve maddi temellerini düzenleme, vergilendirme ve harekete geçirme hakkını ve kapasitesini genişlettiği bir eylemi ifade etmektedir. Bu ikinci dalga için yine aynı eserde Schmitt tarafından “demokrasinin zafer alayı” olarak nitelendirilmesi dönemin özünü kısa ve net bir biçimde yansıtmaktadır. Üçüncü süreçte ise “Batılılaşma” kavramı hem geri kalmış, hem de gelişmekte olan ülkeler için devlet yapılarının dönüşümünde önemli bir kalıp halini almıştır. Avrupa merkezli bir yaklaşım olan Batılılaşma, Latin Amerika ülkelerinden Orta Doğu ülkelerine kadar ve de SSCB’nin dağılması sonrası yaşanan süreçte kurulan yeni devletlere kadar birçok ülkeyi etkilemiştir. Bu batılılaşma süreci özellikle demokrasi, hukukun üstünlüğü, siyasal iktidarın sınırlandırılması gibi değerler etrafında

şekillendirilmiştir. Bu bağlamda yönetim kavramında olduğu gibi özünde ekonomik kalkınma ve gelişmenin gerçekleştirilmesinin batılılaşmanın da asıl amaçlarından biri olduğu görülmektedir. Nitekim birçok sosyal ve siyasal değişimin yanında Sanayi Devriminin de Batıda ortaya çıkmış olması batılılaşmanın kendisinin hedef olarak belirlenmesinde ekonominin önemli bir faktör olduğunu kanıtlamaktadır (Eylemer, 2016).

Siyaset biliminde "yönetişim" bir kavram olarak 1990'ların başından bu yana devletin değişen rolünün yeniden tanımlanmasını ifade eder hale gelmiştir. Burada bu terim genellikle devlet güçlerinin adem-i merkeziyetçilik yoluyla uluslararası örgütlere, özel şirketlere ve yerel yönetimlere doğru kaymasını tanımlamak için kullanılmaktadır (Pierre & Peters 2000, s. 77-91). Kullanımına göre yönetim kavramı literatürde birçok değişik anlamda karşımıza çıkmaktadır. Bunlar minimal devlet için yönetim, yeni kamu işletmeciliği olarak yönetim, şirket yönetimi olarak yönetim, iyi yönetim olarak yönetim, sosyo-sibernetik sistem olarak yönetim, kendiliğinden organize olan ağlar olarak yönetim gibi farklı kullanımları vardır (Rhodes, 1996, s. 653). Cole & John'da (2001, s. 4-6) yönetişimin çok çeşitli tanımları olduğunu kabul etmektedir. Bu doğrultuda çalışmalarında, devlet-toplum etkileşimlerinin yeni modellerine, politika ağlarına, diyalog ve ortaklıkların rolüne, resmi kurumların zayıflatılmasına, merkez dışında kalan yönetimlerin yükselişine, yataylaşmaya vb. atıfta bulunmaktadır. Yönetişim, kamu yönetimini, özel sektörü ve sivil toplumu kapsayan bir sistemdir. Merkezi yönetim, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri, özel girişimciler ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar arasındaki etkileşime dayanmaktadır. Bu yaklaşım, yönetim sistemine farklı aktörlerin dahil edilmesini ve karşılıklı ilişkiler ağını içerisinde barındırmaktadır (Eryılmaz, 1999). Yönetişim anlayışı Tekeli'nin (1999, s. 248) ifadesiyle, geleneksel olarak öne çıkan tek öznel, merkezi, hiyerarşik bir iş bölümü içeren ve araçsal rasyonelliği vurgulayan yönetim paradigmasından ayrılarak, önceden belirlenmiş bir ortak amacın gerçekleştirilmesi için gerekli kaynakları ve yetkileri tek bir otoritede toplamayan, karar almayı çok taraflı katılımın olduğu bir süreç haline getiren bir yaklaşımı ifade etmektedir. Bu süreçte, önceden belirlenmiş bir "doğru"ya ulaşma amacından ziyade, insan haklarına dayalı performans ölçütlerini gerçekleştirerek, çok sayıda aktörün katılımını sağlayan, desantralize edilmiş ve ağsal ilişkiler içinde iletişimsel bir rasyonellik anlayışını benimsemektedir. Yönetişim, toplum içindeki aktörleri etkin bir şekilde yönlendiren,

kaynakların yönlendirilmesini kolaylaştıran ve kendisinin yerine toplumdaki diğer aktörlere sorumluluk ve yetki tanıyan bir yaklaşımı yansıtmaktadır (Suacana, 2018, s. 181).

Buna ek olarak, normatif bir "iyi yönetim" kavramı, 1980'lerin sonlarında Dünya Bankası'nın kredi verme kriterleri aracılığıyla üye ülkelerin iç işlerine karışmasını engelleyen yasal kısıtlamaları aşmak istemesiyle ortaya çıkmıştır (Crawford, 2012, s. 109).

İyi yönetim, özünde, kamu işlerinin nasıl yürütüldüğü ve kamusal kaynakların tüm yurttaşların lehine fayda sağlayacak şekilde nasıl yönetildiği ile ilgili bir konudur. Bu konu sadece iyi yönetim ile ilgili değil, toplumsal gelişimin bütününe ilgilendiren ve teşvik eden uygulamaların yanında ilkelerden oluşan bütüncül bir sistemdir. Yönetişim ve iyi yönetim terimleri pek çok şekilde tanımlanmıştır ancak bu tanımlar arasında bir bütünlük bulunmamaktadır. Bu tanımlar, kurum içinde alınması gereken yeni kararlar ve bu kararların uygulanmasına yönelik resmi ve gayri resmi yapıların işleyişi hakkındaki normatif varsayımlara dayanmaktadır. Yönetişim, kesin bir şekilde tanımlanması zor olan karmaşık ve çok yönlü bir kavramdır (Heywood, 2015, s. 67-68). Tanımın belirsizliğine katkıda bulunan faktörler olarak, hem bilimsel çalışmalarda analitik bir kavram olarak, hem de siyasi hedeflere ulaşmak için normatif bir kavram olarak kullanılan yönetişimin kavramsallaştırılma biçimleri gösterilebilir. Bilimsel alanda, özellikle kurumsal ekonomi, uluslararası ilişkiler, ekonomik kalkınma, siyaset bilimi ve kamu yönetimi gibi birçok farklı alan için bir araştırma konusu olması ayrıca, çağdaş toplumlardaki hükümet ve yönetim modellerinin analizi ve incelenmesinde bir paradigma olması gibi sebeplerden ötürü kavramı kullanan kesimlerin nosyonları açısından farklılıklar doğmasına ve bu doğrultuda kavramsal bir kargaşanın varlığına neden olduğu ileri sürülebilir. Normatif olarak kavram, bu alandaki kavramlar ve programlar için ortak bir öneri üzerinde anlaşmaya varmamış olan uluslararası finans kuruluşları ve diğer çeşitli kurumlar tarafından işbirliği ve kalkınma yardımı bağlamında da kullanılmaktadır (Campbell, 2006). Anlamı konusunda hala net bir görüş birliği bulunmamakla birlikte yönetim kavramı şeffaflık, hesap verebilirlik, verimlilik, adalet, katılım ve saydamlığın teşvik edilmesini içermektedir (Brewer, vd., 2007, s. 201). Yukarıda da belirttiğimiz gibi akademik çevrelerde yönetim terimi farklı yaklaşımlarla tanımlanmıştır, ancak basitçe ifade etmek gerekirse yönetim, karar alma süreci ve kararların uygulandığı (veya uygulanmadığı) bir süreçtir. Yönetişimi bireyler, gruplar resmi ve gayri resmi organlar ve kurumlar ile işletmeleri organize ederek, kaynakların etkin ve verimli bir biçimde yönetildiği sosyal,

siyasi, idari ve ekonomik mekanizmalardan oluşan bir süreç olarak değerlendirilebilir. Çoğu ekonomist, yönetim kavramının ülkelerin büyüme beklentilerini belirleyen kritik faktörlerden biri olduğu iddiasındadır. Ancak, yönetim tanımında olmadığı gibi öncelikleri ve kritik olan yönetim becerilerinin neler olduğu konusunda da önemli tartışmalar bulunmaktadır. Bu yönüyle yönetim kavramı siyasi, idari veya sosyal boyutundan ziyade ekonomik boyutuyla ya da daha doğru bir ifadeyle ekonomik amaçlarla ilintili bir kavramdır (Diarra & Plane, 2014).

Khan'a (2013) göre günümüz yönetim tartışmaları büyük ölçüde piyasaların etkin olabilmesi için gerekli koşulları yaratacak yönetim anlayışına odaklanmaktadır. Piyasa etkinliğinin sağlanması ve sürdürülebilir bir büyüme için yönetimin varlığı arzu edilen koşullar olmakla birlikte, sürdürülebilir büyümeyi doğrudan teşvik eden bir devlet yapısı olmaksızın, etkin bir piyasa için yönetim ilkeleri tek başına yeterli değildir. Bu bağlamda yönetim kavramı ile ekonomik büyüme arasında anlamlı bir ilişki olduğu ileri sürülmektedir. Buna göre iyi yönetim ekonomik faaliyetlerin ihtiyaç duyduğu istikrarlı ve güvenli bir ortam sağlamanın bir yolu olarak görülmektedir (Derviş, 2006, s. 153-154). Bu istikrar, kurumsallaşma üzerinden sağlanabilecek bir durum olarak ekonomik büyümenin ve dolayısıyla iyi yönetimin bir bileşeni olarak değerlendirilebilir. Sharma'ya (2007) göre bir ülkede kurumsal çerçevenin oluşmuş olması ekonomik kalkınma ve büyümeyi olumlu olarak etkilemektedir. Özellikle hukukun üstünlüğünün sağlandığı bir ortamın varlığı sermaye açısından hayati öneme sahiptir. Ancak sermaye açısından kurumsallaşmanın hukuk ve demokrasi ekseninde tamamlanmış olması tek başına yeterli değildir. Buna göre kurumsallaşma, tıpkı piyasa, sermaye ve üretim yapısında olduğu gibi siyasi, toplumsal ve ekonomik gelişmelerin yarattığı bir takım olumsuzluklar karşısında da duyarlı ve esnek olmalıdır. Bu bağlamda kurumsallaşmanın ve ekonomik iyileşmelerin, iyi bir yönetim sisteminin varlığı ile ilişkili bir durum olduğu ileri sürülmektedir. Bu doğrultuda, iyi yönetim, hukukun üstünlüğü, yolsuzluğun önlenmesi, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi unsurlar aracılığıyla, ekonomik faaliyetlerin verimliliğini ve etkinliğini artırarak da ekonomik büyümeyi destekleyen bir unsurdur (Gaoussou & Patrick, 2014, s. 474-476). Ekonomik kalkınma için gerekli olan siyasal kurumların demokratik yönetim altında var olma ve etkin bir şekilde çalışma olasılığı daha yüksek olmakla kalmayıp aynı zamanda iyi yönetim ve ekonomik kalkınmayı teşvik edecek kurumların oluşturulması demokrasiyle bağlantılıdır (Dahl, 2005). Böylelikle, esnek, etkin ve verimliliğin olduğu bir ekonomik

yapı da en iyi şekilde etkin bir demokratik yapıyla mümkündür. Yönetişimin özünde var olan tüm paydaşların karar alma süreçlerine etkin katılımı ilkesi de bu amaca hizmet ederek etkin bir demokrasiyi amaçlamaktadır (Utomo, 2011, s. 246). Bu noktada kısaca değindiğimiz gibi iyi yönetim özünde siyasal ve sosyal yapının desteğiyle etkin ve verimli bir ekonomik yapının ortaya çıktığı ve geliştirildiği bir süreç olarak değerlendirmek mümkün görünmektedir. Nitekim, Kapucu ve Gündoğan (2010) yaptıkları çalışmada iyi yönetim ile ekonomik kalkınma arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirtmişlerdir. BM'nin 2008'de yayınladığı rapora da atıfta bulunarak hukukun üstünlüğü ve iyi yönetim kavramlarının hayata geçirilmesinin başarılı ve sürekli bir ekonomik kalkınmanın anahtarı olduğunu belirterek, yoksulluk, çatışma, yolsuzluk gibi problemleri olan ülkelerin etkin bir demokrasinin olmadığı ve yönetimden oldukça uzak ülkeler olduğunu ifade etmişlerdir. Bu savdan yola çıkarak iyi bir ekonomi ve iyi yönetim uygulamaları arasında sıkı ve organik bir bağ olduğunu ifade etmişlerdir (Özer, vd., 2020, s. 50-51).

Dünya Bankası, 1989 yılında yayımladığı “Sub Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth” adlı raporda yönetim ve iyi yönetim kavramlarına yer vermiştir. Raporda kalkınma ile yönetim arasında ilişki kurulmuş ve kalkınma için yönetimin zorunlu olduğu “governance for development” başlığı altında ele alınmıştır. Rapora göre Afrika'nın kalkınma probleminin altında yatan gerçeğin yönetim krizi olduğu vurgulanmıştır. Yönetişim, bir ulusun işlerinin yönetilmesi için siyasi gücün kullanımı olarak tanımlanmıştır. Dünya Bankası, “kötü yönetimi” kalkınmanın önündeki ana engel olarak belirlemiş ve “kötü yönetimi”, mali harcamalar açısından yolsuzlukla birlikte hesap verebilirlik, şeffaflık ve verimli yönetimin yokluğu olarak tanımlamıştır (Canıkalp, 2015, s. 29-31). Yönetişim kavramını anlamak için kamusal hizmetlerin devlet kurumlarının sınırlarının ötesine uzandığını kabul etmek önemli bir eşiktir. Medya, dini kurumlar ve topluluklar, ticari kuruluşlar ve gönüllü ve sivil toplum kuruluşlarını da içeren kar amacı gütmeyen diğer kuruluşlar gibi diğer aktörler de kamu politikaların belirlenmesine dahil olmaktadır. Bu da karar alma ve politika oluşturma süreçlerinde bu faktörlerin ve aktörlerin dikkate alınması gerektiği anlamına gelmektedir (Denek, 2022, s. 173-176).

Dünya Bankası 1989 tarihli raporunda yönetişimin unsurlarının hükümetin kurumsal düzenlemeleri, politika oluşturma, karar alma ve uygulama süreçleri, hükümet içindeki bilgi akışı ve vatandaşlar ile hükümet arasındaki genel ilişki olarak belirtmiştir (Beate,

2006, s. 1009). Ancak yönetim kavramının tanımında yaşanan bir belirsizlik söz konusu olup, bunun sebebi ise çoğunlukla birkaç faktörden kaynaklanmaktadır; öncelikle kavramın kendi soyağacı ile ilgili olarak, kurumsal yönetim ve ulusötesi şirketler teorisinden başlayarak çeşitli alanlarda kullanılmıştır. Yönetim kavramının tek bir tanımından bahsetmenin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bunun sebebinin ortaya konan tanımların çokluğunda ve çeşitliliğinde değil, kavramın esnek bir yapıya sahip olup evrime, revizyona ve yeni değişkenlerin eklenmesine müsait bir yapıda olmasında aramak gerekir. Yönetim kavramı, işlevi üzerinden fonksiyonel bir anlam yüklenerek açıklanmaktadır. Ancak bu tanımlamalar, disiplinlerarası bir kimlik kazandırmakla beraber göreceli olarak birbirinden kopuk ve kullanıldığı yere göre anlamı farklılaştıran bir kimlik de oluşturmaktadır (Yeşil, 2023). Bununla birlikte, kavram yönetim alanında verimlilik ve iyi yönetim gibi tarafsız ve teknik terimlerle tanıtılmış olmasına rağmen, uluslararası finans kuruluşları tarafından yönetim tanımları, devlet ve piyasa arasındaki ilişki ve devletin rolü, iktidar gücünün kullanımı ve politikaların oluşturulması gibi bağlamlar etrafında kullanılmıştır. Bu da yönetim kavramının salt ekonomik değil siyasi temellerinin de var olduğunu göstermektedir.

Ayrıca, 1970'lerde post-endüstriyel toplumlarda yönetilebilirlik konularını ifade etmek için daha sonra ise 1980'lerin sonunda uluslararası kalkınma örgütleri ve uluslararası kalkınma ajansları tarafından kalkınma yardımlarının bir parçası olarak gelişmekte olan ülkelerde kalkınma ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik bir yaklaşım ya da şart olarak kullanılmıştır (Joumard, 2009). Daha sonra, yönetim anlayışını hem Dünya Bankası hem de IMF üye ülkelerin anayasal yetkilerine uygun olarak kaynak kullanımında ve özellikle ekonomik etkinliklerini artıracabilecekleri standartlar belirlemek ve önermek amacıyla geniş bir perspektifte geliştirmiştir. Dünya Bankası 1992 yılında Governance and Development (Yönetim ve Kalkınma) üzerine bir rapor yayınlamış, bu raporu 1994 yılında Governance: The World Bank's Experience (Yönetim: Dünya Bankası'nın Deneyimi) takip etmiştir. Bu yayınladığı raporlardan sonra Dünya Bankası iyi yönetim konusuna daha fazla odaklanmıştır ve iyi yönetim konusunda çok sayıda bildiri ve çalışma yayınlamıştır. 1997'de yayınlamış olduğu World Development Report (Dünya Kalkınma Raporu)'nda ise "etkin bir devletin, piyasaların gelişmesine ve insanların daha sağlıklı, daha mutlu bir yaşam sürmesine olanak tanıyan mal ve hizmetlerin ve ayrıca kural ve kurumların sağlanması için hayati önem taşıdığının" altını çizmiştir. IMF'de de "iyi

yönetişim" kavramının "tüm ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişimleri açısından oldukça önemli" olarak kabul edilmiştir (Woods, 2000). Bu açıdan bakıldığında iyi yönetim kavramı, başta Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu olmak üzere uluslararası finans kuruluşlarınca öncülük edilen veya fonlanan kalkınma çabalarının yönetim kavramının uluslararası alanda önem kazanmasına ve ülkelerin ekonomik kalkınma süreçlerinin bir parçası haline getirildiği ifade edilebilir. Dünya Bankası ve OECD gibi kuruluşlar, yönetimi kalkınmanın vazgeçilmez bir unsuru olarak görmektedirler (Ünlükaplan ve Canıkalp, 2015, s. 410-412).

Kalkınmanın önündeki en büyük sorunlardan biri olan ekonomik krizlerin altında yönetim zafiyetleri yatmaktadır. Bu nedenle, yönetim kavramı, kamu yönetimi alanındaki dönüşümün bir sonucu olarak şekillenmeye başlamıştır. Yukarıda ortaya konulan bağlam içerisinde sosyal refah devleti modelinden minimal devlet modeline doğru bir geçiş yaşanmıştır (Sellers, & Lidström, 2007). Bu durum, refah devletinin krizinin ortaya çıkması ve ekonomide devlet müdahalesinin azaltılmasının dillendirilmeye başladığı dönemle serbest piyasa idealinin güçlendirilmesini savunan neoliberal yaklaşımın yükselişiyle aynı döneme denk gelmektedir (Williams, & Young, 1994). Bu görüşe göre, hükümetler artık siyasal iktidar gücüne dayanarak, hiyerarşik ve yönetsel müdahale yoluyla tek taraflı olarak ekonomik ve toplumsal yapıya müdahale etmemelidir. Buna ek olarak, 1997-1998 yıllarında yaşanan "*Asya Krizi*" sonrasında devletin müdahalesi olmadan piyasaların kendi başlarına dengeli bir biçimde işleminin pek de mümkün olmadığı görülmüştür. Bu nedenle, piyasa odaklı regülasyon politikalarını önceleyen düzenleyici devlet modeli ortaya çıkmıştır. Bu modelin bir gereği olarak, kamu yönetimi alanında tek yanlı yönetimin yerini paydaşların karşılıklı etkileşimini de içeren profesyonel bir yönetim anlayışının alması gerektiği söylenebilir.

İyi yönetim, etkili, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim için gerekli ilke ve uygulamaları kapsayan bir kavramdır. Sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesinde, vatandaşların refahının sağlanmasında ve sosyal adaletin desteklenmesinde kritik bir unsurdur (Harry, 2000, s. 124). Yönetişim ile birlikte, siyasi hesap verebilirliğin, katılımcılığın, etkin bir hukukun üstünlüğünün, şeffaflığın ve hükümetler ile vatandaşları arasındaki bilgi akışının geliştirilmesine yönelik gerçekleştirilmeye çalışılan geniş bir amaçlar bütünü ortaya çıkmaktadır. Yönetişim ayrıca yerel düzeyde de halkın politika ve programların planlanmasına, hazırlanmasına, yapılmasına ve uygulama süreçlerine politika yapımcılarla

beraber aktif katılımlarının sağlanmasını ve bunun sürekli hale gelmesini amaçlamaktadır (Weiss, 2000). Halkın karar alma süreçlerine katılımının önemi Dünya Bankası'nın 1994 yılı Kalkınma Raporunda da belirtilmiştir. Buna göre karar alma süreçlerinde halk katılımının etkin bir şekilde uygulandığı projelerde halkın bu projeleri sahiplenmesi sebebiyle diğer projelere göre başarı oranının %73 daha fazla olduğu tespit edilmiştir (World Bank, 1994). Bu bağlamda 1970'lerde yaşanan krizler neticesinde ekonomi teorisinde maliyet esaslı bir bakış geliştirilmiştir. Kamu bürokrasinin artan karmaşıklığı, kamu politikalarının hazırlanması ve uygulanmasında aktörlerin çoğalması ve paydaşların artan rolü ile karakterize edilen ekonomik, sosyal ve kültürel ortamdaki hızlı değişikliklere uyum sağlayamama durumu söz konusudur. Ekonomik kalkınma ve sosyal gelişme konusunda kamu bürokrasisinin hantallığı nedeniyle oluşan piyasa başarısızlığına, etkinsizliğe ve yüksek maliyetlere çözüm olması için yönetim kavramına ihtiyaç duyulduğu ileri sürülmektedir (Fukuyama, 2008, s. 118).

İyi yönetim terminolojisi Dünya Bankası, IMF ve diğer ulusüstü aktörler tarafından desteklenen ve yayılan daha geniş bir kalkınma söyleminin parçasıdır. 1997 yılında Dünya Bankası ve IMF iyi yönetim ile neyi kastettiklerini somutlaştırmış ve bu durum o yıl yayınlanan World Development Report, The State in a Changing World (Değişen Dünyada Devlet) Raporu'na yansımıştır. Raporda devletin rolü ve etkinliğine odaklanılmıştır. Buna göre hızla değişen bir dünyada devlet ve bürokrasi nasıl olmalı, ne yapmalı gibi sorulara cevap aranmıştır. Raporda Dünya Bankası, etkin bir piyasa mekanizması ve kalkınma için özel firmaların ve bireylerin faaliyetlerini teşvik etmek ve tamamlamak için kolaylaştırıcı rol oynayan minimalist bir devlet anlayışını savunmaktadır (Van De Walle, 2005).

Dünya Bankası yönetimi iki farklı şekilde ele almaktadır. İlk olarak, bir ülkenin idari işleyişinde siyasi gücün nasıl kullanıldığına odaklanmaktadır. İkincisinde ise, Dünya Bankası bu terimi daha geniş bir anlamda tanımlamaktadır. Yönetimi 'bir ülkenin yönetim gücünün ekonomik ve sosyal kaynaklarının kalkınma için kullanılması' olarak değerlendirmektedir. Görüldüğü üzere yönetim süreci ekonomik kalkınma için kaynak yönetiminin etkinliği ve bu etkinliğin sağlanabilmesi için merkeziyetçi devletlere verilen görevleri de içeren bir sorumluluklar bütünüdür (Gündoğdu ve Aytekin, 2020, s. 302-304) . Öte yandan BM 2002 İnsani Gelişim Raporu, daha iyi bir insani gelişim için gerekli olan demokratik yönetim kavramını kullanarak yönetime yeni bir bakış açısı getirmiştir. Demokratik yönetim, insanların yaşamlarını etkileyen kararları alırken insan haklarına ve

özgürlüklerine saygı gösterilmesini ve karar vericilerin hesap verebilir olmasını içermektedir. Böylece toplumun genelini ilgilendiren ekonomik ve sosyal politikaları insanların ihtiyaçlarına daha duyarlı hale getirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca bu bağlamda yönetim kavramı hükümet kavramının ötesine uzanmaktadır. Çünkü yönetim kavramının kullanılması, yönetenler ile yönetilenler, devlet ile sivil toplum ve yönetişimin, yasal süreçler ve düzenlemeler yoluyla bürokratik yönetimle uyumlu hale gelmesi halinde kamusal alan ile özel alan arasındaki geleneksel çatışmanın aşılmasını mümkün kılmaktadır (Ökmen, vd., 2004). Aynı şekilde, yönetim kavramı aktörlerin çokluğunu ve bunların tercihlerini dikkate alır. Böylece yönetim, paydaşlar arasında koordinasyon ve sivil toplumun siyasi olarak da entegrasyonuna bir katkı olarak, yönetenlerle yönetilenler arasındaki pazarlık sürecini anlamlı hale getirir. Dahası, yönetim kavramı, işlemleri ve faaliyetleri koordine eden ve düzenleyen kurumsal uzlaşi için bir çerçeve oluşturulması anlamında paydaşlar arasında bir müzakere sürecinin varlığına dayanmaktadır (Goldsmith, 1993).

Yönetişim kavramı, tipik olarak düzenleme ve yasal yetki etrafında odaklanan bir örgütler ve yönetenlerle yönetilenler arasındaki keskin bir ayrıma atıfta bulunan geleneksel yönetim anlayışından ayrılmaktadır. Bu bakış açısına göre, yönetim kavramı liberal demokrasi anlayışı ile de bir ortaklığa sahiptir ve hatta temel düşüncesi liberalizmin ilkelerine dayanmaktadır (Craig & Potter, 2007). Dünya Bankası'nın yukarıda bahsi geçen Raporlarda ortaya koyduğu fikirler incelendiğinde, iyi yönetişimin bir yandan kamu kaynaklarının daha iyi idaresi ve yönetimine, diğer yandan da daha iyi açıklık, hesap verebilirlik ve katılım politikalarına dayanan iki uçlu bir kavram olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, iyi yönetim bir ülkenin siyasi, ekonomik ve sosyal kurumları aracılığıyla iktidarın katılımcı, şeffaf, hesap verebilir, etkili ve eşitlikçi bir şekilde kullanılmasıdır. İyi yönetim kavramının DB tarafından hesap verebilirlik, şeffaflık, hukukun üstünlüğü ve katılımcılık olmak üzere dört sütun üzerinde kavramsallaştırılmış olması önemli bir göstergedir. İnsan haklarına riayet edilmesi ve çok partili demokrasinin teşvik edilmesi de iyi yönetişimin unutulmaması gereken unsurları arasındadır (O'Donnell, 2004) .

Özetlenecek olursa, iyi yönetim, DB, BM ve IMF gibi ulusüstü organizasyonlar tarafından etkili, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim için gerekli ilke ve uygulamaları kapsayan bir kavram olarak sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesinde, vatandaşların refahının sağlanmasında ve sosyal adaletin desteklenmesinde kritik bir unsur olarak

görülmektedir (Griffith-Jones, 2002). 1980'lerden itibaren hemen her alanda varlığını hissettiren kapsayıcı refah devletinin erozyona uğrayarak ekonomik etkinliğin sağlanması uğruna feda edilmesiyle kendisine yaşam alanı bulmaya başlayan bu kavram, karar alma süreçlerinde açıklık ve şeffaflığa ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca kamusal hizmetlerin belirlenmesine ve uygulanmasına ilişkin politikalar ve kararlar hakkında erişilebilir ve açık bir enformasyon sürecini de bünyesinde barındırmaktadır. Şeffaf yönetim, vatandaşların kararların nasıl ve neden alındığı hakkında bilgi sahibi olmasını temin ederek, birey ile devlet arasında güveni ve yönetenler açısından hesap verebilirliği teşvik etmektedir. Bir diğer temel unsur olan hesap verebilirlik iktidar sahiplerinin eylemleri, kararları ve politikaları için hizmet ettikleri halka hesap verme yükümlülüğünü ifade eder. Şeffaflık, adalet ve hukukun üstünlüğünü sağlayan bir köşe taşıdır. Bu anlamıyla Hesap verebilirlik şeffaflıkla iç içe geçmiştir. Devlet kurumları ve yetkilileri eylemlerinden dolayı hesap verebilir olduklarında, şeffaf bir şekilde faaliyet göstermeleri ve vatandaşların devlet politikaları ve kararları hakkında bilgiye erişimini sağlamaları daha olasıdır. Şeffaflık da hükümet ile yönetilenler arasında güven inşa eder. Vatandaşlar liderlerinin eylem ve kararlarını inceleyebildiklerinde hükümete güvenme olasılıkları artar. Bu güven, bir toplumun düzgün işleyişi ve hükümetin sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için gereklidir. Buna karşılık, hesap verebilirliğin olmaması güveni aşındırır ve kamuoyunda şüpheciliğe, kızgınlığa ve aşırı durumlarda sivil huzursuzluğa yol açabilir (Han, & Yong, 2019, s. 4-6).

Hesap verebilirlik, otorite sahiplerinin yetkileri üzerinde bir kontrol işlevi görür. Gücün birkaç kişinin elinde toplanmasını önler ve kararların halkın çıkarları doğrultusunda alınmasını sağlar. Bağımsız yargı ve özgür basın gibi etkili hesap verebilirlik mekanizmalarına sahip bir sistem, liderleri eylem ve kararlarından sorumlu tutabilir. Bu da gücün kötüye kullanılmasını ve yolsuzluğu engeller. Bağımsız bir yargı, hükümetin eylem ve kararlarını gözden geçirerek bunların hukuka ve adalet ilkelerine uygun olmasını sağlayabilir. Özgür bir basın, hükümet faaliyetlerini araştırıp haberleştirerek her türlü yanlış ve ihmalî ortaya çıkarabilir. Bu kurumlar birlikte hesap verebilirliğin koruyucuları olarak hareket eder ve vatandaşların haklarını korurlar.

Hesap verebilirlik aynı zamanda halkın yönetim sürecine katılımını da teşvik eder. Bireyler liderlerinin hesap verebilir olduğunu bildiklerinde, oy verme, kamu toplantılarına katılma ve haklarını savunma gibi sivil faaliyetlerde bulunma olasılıkları artar.

Vatandaşların yönetime aktif olarak katıldığı bir toplumda halkın ihtiyaç ve isteklerini yansıtan politika ve kararların alınması daha olasıdır. Ayrıca, hesap verebilirlik hükümet yetkililerinin halkın endişelerine duyarlı olmasını sağlar. Liderler eylemlerinden sorumlu tutulacaklarını bildiklerinde, seçmenlerinin ihtiyaç ve tercihlerini dikkate almak için motive olurlar ve bu da daha etkili ve adil bir yönetim sağlar. Yolsuzluk, iyi yönetim için önemli bir tehdittir. Hesap verebilirlik mekanizmaları yolsuzluk uygulamalarına karşı caydırıcı bir rol oynar. Yetkililer eylemlerinin inceleneceğinin farkında olduklarında, yolsuz davranışlarda bulunma olasılıkları azalır. Yolsuzluk sadece kaynakları temel kamu hizmetlerinden uzaklaştırmakla kalmaz, aynı zamanda hükümetin meşruiyetine de zarar verir. Hesap verebilirlik, yolsuzluk uygulamalarına karışanların eylemlerinden sorumlu tutulmalarını sağlar. Bu, yolsuzluğa müsamaha gösterilmeyeceğine dair açık bir mesaj gönderir ve devlet kurumlarının bütünlüğünün korunmasına yardımcı olur. Özetle, hesap verebilirlik iyi yönetimin temel taşlarından biridir; şeffaflığı, güveni ve hukukun üstünlüğünü teşvik eder. Yetki sahiplerinin yetkileri üzerinde bir kontrol işlevi görür, halkın katılımını teşvik eder ve yolsuzluğa karşı caydırıcı bir rol oynar. Etkili hesap verebilirlik mekanizmalarına sahip bir toplumun, vatandaşlarının çıkarlarını gerçekten temsil eden bir hükümetle gelişmesi daha olasıdır. İyi yönetimde hesap verebilirliğin önemi tüm sistemi bir arada tutan ve liderlerin hizmet ettikleri insanlara karşı sorumlu olmalarını sağlayan temel unsur olmasından ileri gelmektedir.

1.2. Avrupa’da Yerel Özerklik, Yerel Yönetimler ve Yönetişim

Çalışmanın bu kısmında ise bir önceki bölümde kavramsal çerçevesini ortaya koyduğumuz yerel özerkliğe ilişkin AB politikaları irdelenecek olup sonrasında yine analizimizde kullandığımız Dünya Yönetişim Göstergeleri’nin de teorik çerçevesini oluşturan iyi yönetim kavramı kavramsal düzlemde incelenecektir. Bu bölümde son olarak yönetim ve yerel özerklik olgularının pratiğe dönük bir uygulaması olan çok boyutlu yönetim kavramı irdelenecektir. Bu sayede yönetim ile yerel özerkliğin birbiriyle olan ilişkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.2.1. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Gelişmiş demokrasilerde özerk yerel yönetimler sosyal ve ekonomik kalkınmaya ve sivil toplumun ortaya çıkmasına önemli katkılarda bulunmuştur. İdari anlamda yerel düzeyli hizmet birimlerinin özerkliği düşüncesi yerelleşme kavramı etrafında şekillenmektedir (Alodalı, vd., 2007). Yerelleşme kavramı ilk olarak 1949 yılında kurulan Avrupa Konseyi'nin öncülüğünde yerel yönetimlerin yerel özerklik kavramı çerçevesinde yeniden yapılanması ve güçlendirilmesine dönük çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır (Keleş, 1995, s. 3-4). Bu bağlamda 1951 yılında Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin, Avrupa Konseyi'nin danışma organlarından birisi olarak kurulması yerel yönetimlerin güçlendirilmesine dönük kurumsal bir düzenleme olarak Avrupa'daki genel eğilim ve çabayı göstermesi açısından oldukça önemli bir adımdır. Kongre, üye ülkelerde yerel ve bölgesel demokrasiyi ve bu yönetimlerin özerkliğini güçlendirmeyi, yerel ve bölgesel yönetimi iyileştirmeyi ve Avrupa'daki bölgelerarası ve sınır bölgeleri arasındaki iş birliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Kongrenin en önemli çalışmalarından birisi 1953 yılında Avrupa Belediye Özgürlükleri Şartı'nı kabul etmesidir ki bu şart, 1988 tarihinde yürürlüğe giren AYYÖŞ'ün ilk aşaması olarak kabul edilmektedir (Muratoğlu, 2011, s. 737-738).

Orta ve Doğu Avrupa'da Komünist rejimlerin çöküşü ile ortaya çıkan ülkelerin yönetsel yapıları içerisinde kendisine yer bulan özerk yerel yönetimler, eski Sovyet bloku ülkelerinin demokratikleşme süreçlerinde de kilit bir rol üstlenmiştir. Bu bağlamda, 1985 yılında kabul edilen ve 1988 yılında yürürlüğe giren AYYÖŞ, Konsey üyesi olan ancak AB üyesi olmayan Türkiye gibi ülkelerin yanında, dağılan SSCB ülkeleri için de yeni bir demokratik yerel yönetim sisteminin hayata geçirilebileceği ortak bir referans haline gelmiştir (Eylemer, 2016, s. 108-109). Nitekim Avrupa Konseyi antlaşmaları arasında özel bir öneme sahip olan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme ve başta AYYÖŞ olmak üzere yerel yönetimlere ilişkin sözleşmeler Avrupa'nın temel değerleri olarak kabul edilmektedir (Gözler, 2018, s. 150). AB üyesi olmak isteyen ülkeler için bu değerlerin hayata geçirilmiş olması temel bir koşul haline gelmiştir. Bu nedenle özerk yerel yönetimin demokratik kalkınma için önemi Avrupa Konseyi tarafından sürekli olarak vurgulanmıştır. Avrupa Konseyi, 1985 yılında kabul ettiği AYYÖŞ'de, Avrupa devletlerinin deneyimlerine dayanarak yerel özerkliğin temel ilkelerini tanımlamıştır (Avrupa Konseyi 1985). Şart, yerel yönetimleri " demokratik bir rejimin en önemli

temellerinden biri" olarak tanımlamakta ve "yerel yönetimlerin özerkliğinin korunması ve güçlendirilmesinin demokrasi, katılım ve gücün adem-i merkezileştirilmesi ilkelerine dayalı bir Avrupa'nın inşasına önemli bir katkı olduğunu" belirtmektedir. Şart'a göre, vatandaşların kamu işlerinin yürütülmesine katılma hakkı, Avrupa Konseyi'nin tüm üye devletleri tarafından paylaşılan demokratik ilkelerden biridir (Alodalı, vd., 2007, s. 2). Vatandaşların yönetime katılma hakkını doğrudan kullanılabileceği alan ise mahalli ve müşterek ihtiyaçların temininden sorumlu olan yerel yönetimlerdir. Yerel düzeyli toplumsal talep ve ihtiyaçların sorumluluklarını üstlenen yerel yönetim birimlerinin varlığı hem etkin ve etkili hem de vatandaşa yakın bir yönetim için ön koşuldur (Andrews, vd., 2008). Avrupa Şartı, yerel ve ulusal düzeyde yer alan yönetim birimleri arasındaki ilişkinin temeli olarak "yetki ikamesi ilkesi" ya da diğer bir ifade ile subsidiarite ilkesine özel bir vurgu yapmaktadır (Muratoğlu, 2011, s. 746). Genel bir kural olarak, özellikle yerel düzeyli kamusal görev ve sorumluluklar daha üst düzey yani merkezi bir hükümet tarafından değil, vatandaşa en yakın makamlar tarafından yerine getirilmelidir. Şart, yerel yönetimlerin yetkilerinin merkezi ya da bölgesel düzeyli daha üst bir makam tarafından zayıflatılmaması ya da kısıtlanmaması gerektiğini belirtmektedir. Vatandaşların haklarının yasal güvence altına alınması ve yerel yönetimlerin mali özerkliği başta olmak üzere diğer ilkeleri de bünyesinde barındırmaktadır. Dolayısıyla özerk yerel yönetim, yerel makamların kamusal nitelikli hizmet ve işlerin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel halkın, talep ve çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı aynı zamanda yeteneği anlamına gelmektedir (Gözler, 2018, s. 141-148).

Konsey ve Birlik açısından üyelik için referans alınan temel bir hukuki çerçeve olarak Şart, bu ülkelerde gerçekleştirilecek yeni yerel yönetim mevzuatı üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Konsey tarafından hükümetlere, Şart'ın hükümlerine sistematik olarak gerekli uyumu sağlayabilmeleri için mevzuat taslaklarının hazırlanmasında yardımcı olunmaktadır. Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği daha sonra ülkelerin iç hukuklarının Şart'a uygunluğunu ve hükümet uygulamalarının Şart'a uyumunu izler (Çukurçayır, 2015, s.46-51).

Avrupa Konseyi'nin yerel yönetimler meselesinin üzerinde önemle durduğu gibi AB'de yerel yönetim birimlerine öncelikle yer vermiş ve kendisine üye olmak isteyen devletlerin de bu yönde eğiliminin olması gerektiğine hükmetmiştir. Özellikle "subsidiarity" (yerellik) ilkesi, yerel özerkliğin artırılması konusunda yapılan çalışmaların başat ilkesi olmuş ve

birçok anlamda yer almıştır (Karaarslan, 2008, s. 92). Bu bağlamda AYYÖŞ kamu hizmetlerinde etkinlik, verimlilik ve halka yakınlığın hayata geçirilmesi amacıyla ortaya konulmuş uluslararası bir belge niteliğindedir. Özerklik Şartı'ı, yerel yönetimlerin her türlü demokratik rejimin temeli olduğu ve özerk yapıdaki yerel yönetimlerin oluşturulmasının ve güçlendirilmesinin demokratik ilkelere uygun olduğunu, vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkına sahip olduğunu, bu hakkın da en doğrudan kullanım alanının yerel yönetimler olduğunu vurgulamaktadır. Böylelikle, gerçek yetkilerle donatılmış, yönetime katılımın sağlandığı halka en yakın yerel yönetim birimleri yolu ile yönetimde etkinliğin sağlanacağı da ifade edilmiştir. Sonuç olarak demokratik ilkelere uygun olarak oluşmuş karar organlarına sahip, yönetime vatandaş katılımının sağlandığı, güçlü ve etkin bir yönetim yapısının yanında, geniş bir yetki ve sorumluluğa, ayrıca yetki ve sorumluluğunu yerine getirebilecek ölçüde gerekli kaynaklara sahip yerel yönetim birimlerinin meydana getirilmesi Şart'ın temel amacıdır. Şart ile elde edilmek istenen amaçlar aynı zamanda idari anlamda adem-i merkeziyetçi yapının hakim olduğu bir Avrupa hedefinin gerçekleşmesine de yardımcı olacak bir anahtar niteliğindedir. AYYÖŞ, 1988 yılında Konsey üyelerinin imzasına açılmış ve Türkiye'de aynı yıl belgeyi imzalamıştır (Aygen, 2018, s. 157).

AYYÖŞ, üç temel bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, özerk yerel yönetim kurumunun dayandığı temel prensiplerini içermektedir. Bu ilkelerle uyumlu olarak yerel yönetim birimlerinin anayasal ve hukuki bir temele sahip olması gerektiğini de vurgulamaktadır. Ayrıca, yerel yönetimlerin tanımı ile yetki alanlarının belirlenmesinde kullanılacak kıstaslar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır (Öçal, 2018, s. 140-141). Madde 3, özerk yerel yönetimi şu şekilde tanımlar: "Özerk yerel yönetim kavramı, yerel ve ortak ihtiyaçların, yerel yönetim birimleri tarafından, belirlenen sınırlar içinde, kendi sorumlulukları çerçevesinde ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda kamu işlerinin önemli bir kısmını düzenleme ve yönetme hakkına ve imkânına sahip olduğunu belirtir ". Bu bölüm aynı zamanda, yerel yönetimlere sorumluluklarıyla orantılı gelir kaynakları sağlanması konusunu da ele almaktadır (Çelik, 2013, s. 20). Şart'ın önemli maddelerinden bir diğeri de 4. Maddedir. Bu madde yerel yönetimlerin yetkilerinin (görev ve gelir tahsisi) tanımlanmasına ilişkin temel ilkeleri ve aynı zamanda bu yetkilerin Şart'a uygunluğunun değerlendirilmesine ilişkin kriterleri ortaya koymaktadır. Yetkinin, yani işlev ve sorumluluk bakımından yerel yönetim birimleri açısından ülkeden ülkeye değişen birtakım

farklılıklar içeren karmaşık bir kavram olduğu unutulmamalıdır. Bununla birlikte, "yetki" kelimesi, bağlama bağlı olarak, bir işlevi yerine getirmek için kullanılabilecek yasal eylem olarak da kullanılmaktadır (Marcou, 2005).

İkinci bölümde, Şart'ı kabul etmiş olan devletlerin sorumlulukları detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Şart içindeki prensiplerin birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğu, özellikle yerinden yönetimle ilişkilendirilerek analiz edildiği bir çerçeve içinde; devletlerin çekince koyma hakkına sahip oldukları maddeler de açık bir biçimde belirtilmiştir. AYYÖŞ'de devletlerin, bu prensiplere uygun olarak gerçekleştirdikleri hukuki veya diğer önlemleri zaman zaman Avrupa Konseyi'ne iletmeleri dışında; prensiplerin sistemli bir biçimde uygulanmasını denetlemek için öngörülen kurumsallaştırılmış bir denetim mekanizması bulunmamaktadır. Ancak Bakanlar Komitesi'nin gerektiğinde üye devletlere siyasi denetim uygulama yetkisine sahip olduğu belirtilmektedir (İnaç ve Ünal, 2007, s. 3-5).

Şart, özerk bir yerel yönetim için uygulanması zorunlu veya mutlak surette mükemmel kabul edilen bir yerel yönetim modelini dikte etmemektedir. Bundan daha ziyade AYYÖŞ, Avrupa ülkelerinin sosyal, siyasal ve ekonomik koşullarının yanında tarihsel ve toplumsal deneyimlerine dayanan demokratik bir yerel yönetim sisteminin oluşturulabilmesi için ortak temel ilkelere dayalı bir kodifikasyondur. Bu duruma ek olarak özellikle demokratikleşme sürecini geriden takip eden eski Sovyet bloku ülkeleri açısından bağlı olmak istedikleri hükümleri seçebilme olanağı, Konsey üyeliği ve Birlik üyeliği konusunda ülkelerin Şart'a uyumlarını ve bağlılıklarını kolaylaştırıcı bir etkiye neden olmuştur (Keleş, 2017).

Birbirlerinden farklı siyasal yapılara sahip ülkelerin farklı yerel yönetim sistemleri Şart'a uygun olabilir. Yani ister Fransa ve Türkiye gibi üniter, ister Almanya ve Belçika gibi federal, isterse de İtalya ve İspanya gibi bölgesel bir devlet olsun Şart'ın benimsemiş olduğu yerel özerklik kavramı bu ülkelerin hepsinde farklı derecelerde de olsa uygulama şansı bulunmaktadır. Zira Şart'ın mevcut yapısı da bu duruma uygun bir yapıda olup, ülkelere hangi ilkelere uyacaklarına karar verme konusunda esneklik tanımaktadır. Madde 12 uyarınca, tüm paragraflar ayrı ayrı isteğe bağlı olarak kabul edilir ve Şart'ı imzalayan ülkeler yerel özerklik için belirlenmiş olan 20 hükümden hangileriyle bağlı olmak istediklerine kendi politika ve siyasal-sosyal yapılarını göz önünde bulundurarak karar verebilirler. Konsey'in önemle üzerinde durduğu 14 paragraftan oluşan ve bir yerel özerklik için temel düzenlemeleri içeren prensiplerin (I. Bölümü) en az yarısı Şart'ı kabul eden ülke tarafından benimsenmiş olmalıdır. Şart ayrıca kendi yetkileri ile devredilen

yetkiler arasındaki ayrıma da atıfta bulunur (Madde 4, paragraf 5). Normalde, yerel yönetimlerin sorumlulukları ve yetkileri, Madde 3'te de yansıtıldığı üzere "kamu işlerinin önemli bir kısmını kendi sorumlulukları altında yürütmelidirler". Devredilen yetkiler, merkezi yönetimin sorumluluğu altında yerel yönetimler tarafından yürütülen görevlere atıfta bulunmaktadır. Ancak Şart'a göre Yerel koşullara uyum sağlamak için yeterli takdir yetkisi (paragraf 5), her ne kadar 9. maddede açıkça belirtilmese de bu maddenin 2. paragrafından (kanunla öngörülen sorumluluklarla orantılı kaynaklar) devredilen yetkilere ilişkin olması ve bunların gerektirdiği harcamaları da karşılayacak bir kaynak aktarımının eşlik etmesi gerektiği sonucu çıkmaktadır (Parlak, 2014, s. 32).

Sonuç olarak, AYYÖŞ bağlamında, yerel yönetimlerin önemi ve özerkliklerinin güvence altına alınmasıyla ilgili temel prensiplere göre yerel yönetimler, demokrasinin temel taşı olarak kabul edilmekte olup, halkın yönetim süreçlerine etkin katılımını sağlamak amacıyla kilit bir araç konumundadır. Genişletilmiş yetki, sorumluluk ve merkezi müdahaleden bağımsızlık, yerel yönetimlere daha etkili ve verimli hizmet sunma kapasitesi kazandırabilir. Karar organlarının seçimle belirlenmesi, merkezi yönetimin müdahalesinin minimumda tutulması, yerel yönetimlerin faaliyetlerinin yasal denetimine vurgu yapılması ve görevleri ile orantılı bir gelire sahip olunması, yerel yönetimlerin etkinliği ve bağımsızlığı açısından stratejik öneme sahiptir.

1.2.2. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Bağlamında Avrupa Birliği'nin Yerel Yönetim Politikaları

Yerel yönetimlerin halka en yakın yönetsel birimler olması sebebiyle, sosyal, siyasal ve ekonomik yönden gelişmiş olan ülkeler, bu idari yapıların vatandaşların ihtiyaç duyduğu hizmetleri daha kolay ve etkili bir şekilde yerine getirebilmeleri için gerekli tedbirleri alma konusunda az gelişmiş ülkelere nazaran daha isteklidirler (Grazi 2013, s. 106). Keleş'e (1995) göre, bu kuruluşları daha ileriye taşımak, daha özerk bir yapıya kavuşturmak Avrupalı ülkelerin ortak bir şekilde paylaştığı ve oldukça önem verdikleri bir gayedir. Bu gaye demokratik ve çağdaş olmanın da bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Ayrıca bu ülkeler için yerel yönetim yapıları ulus devleti parçalayıcı değil bütünleştirici bir fonksiyon üstlenecek şekilde kullanılan bir araç niteliğindedir. Bu sebeple bölgesel ve yerel

yönetimlere günden güne daha fazla önem verilmektedir. Böylelikle bütünleşmenin de artırılması amaçlanmaktadır.

Yerel yönetim anlayışının dayandığı temel değerler, Avrupa'da oluşan kamusal bilincin bir ürünü olarak sıradan vatandaşların günlük yaşamlarına doğrudan etkisi olan, vatandaşların temel hak ve hürriyetlerinin mantıksal bir uzantısı olan ve sebep sonuç ilişkisi içerisinde zorunlu olarak ortaya çıkan çıktılardır. Bu bağlamda yerel özgürlükler, yerel demokrasi ve yerel özerklik gibi kavramlar çağdaş, demokratik ve insan haklarına saygının ön planda olduğu bu gibi Avrupalı ülkelerde insan hakları ve demokrasinin bir parçası olarak korunmakta ve sürekli geliştirilmeye çalışılmaktadır (Kuhlmann, & Wollmann, 2014, s. 144-149).

AB açısından yerel nitelikli hizmetlerin sunumu için en etkin yöntem olarak benimsenen hizmetlerin halka en yakın birimler tarafından sunulması (subsidiarite), özünde yönetim düşüncesi ve ilkeleriyle oldukça uyumludur. Özellikle yönetim anlayışının merkeziyetçi ve katı bir bürokratik yapıdan uzak olması halka yakınlık ilkesinin deha etkin bir şekilde uygulanmasının anahtarı olmuştur. Bu doğrultuda Birlik Hukuku içerisinde hem demokratik bir yönetim anlayışı hem de hizmet sunumunun minimum maliyetle gerçekleştirilebilmesi için yerel yönetim birimlerinin varlığına özel bir önem verilmiştir (OECD, 2008). AB'nin yerel yönetimler politikası, geniş bir coğrafi alanı kapsayan ve farklı kültürel ve politik bağlamları bir araya getiren bir birlik içinde yerel yönetimlerin rolünü düzenleyen bir dizi ilkeye dayanmaktadır. Özellikle yerel yönetim birimlerine idari anlamda özerklik sağlanması ve bu doğrultuda icrai karar alma ve uygulayabilmelerinin yanında mali kaynakların yaratılması konusunda da yetkiye sahip olmaları, AB'nin yönetim anlayışının temel bileşenlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Birlik, ilkesel olarak da politikaların ve girişimlerin farklı bölgelerin ve yerel toplulukların özel ihtiyaçlarına uygun bir şekilde uygulanmasını sağlayacak tedbir almakta ve yerel yönetim birimlerine destekler sunmaktadır (Çukurçayır, 2015).

Yerel özerklik kavramı, AB'nin yerel yönetimlerin AYYÖŞ'te de sınırları belirtilmiş olan idari özerkliğini tanıma ve teşvik etme taahhüdü ile vurgulanmaktadır ve bu husus yerel mevzuat ve anayasalarda belirtilmiştir (EU Regional Policy). AB'nin bölgesel politikası, tüm AB bölgelerinde ve şehirlerinde ekonomik büyümeyi, istihdam yaratmayı ve sürdürülebilir kalkınmayı artırmayı amaçlayan yerel girişimlere yatırım yaparak bunu daha da güçlendirmeyi amaçlamaktadır. AB, yerel yönetimleri kendi toplumlarını doğrudan

etkileyen kararlar almaları için güçlendirerek, yönetim anlayışına uygun bir şekilde halk katılımı ve hesap verebilirlik duygusunu teşvik etmekte ve böylece yerel ihtiyaçlara yönelik etkili politikaların geliştirilme ve uygulama süreçlerine destek sunmaktadır (Tselios & Pose, 2020).

AB'nin yerel yönetimlere yaklaşımı, birlik içindeki bölgesel eşitsizlikleri azaltma, demokratik katılımı teşvik etme ve yerel yönetimler arasında işbirliği ve koordinasyonu artırma hedefleri üzerine odaklanmıştır (European Commission, 2017). Bu bağlamda, AB, yerel yönetimlerin yerel ihtiyaçları ve öncelikleri belirleme konusundaki otonomisini destekler ve yerel demokrasiyi güçlendirmeye yönelik çabalarını teşvik eder. AB, yerel yönetim politikasında çeşitli belgeler ve düzenlemeler aracılığıyla bu hedeflere ulaşmaya çalışmaktadır. Daha önce ayrıntılı bir şekilde değinilen "Avrupa Yerel Yönetim Şartı" (European Charter of Local Self-Government), yerel yönetimlerin özerkliğini ve demokratik işleyişini güçlendirmeye yönelik temel bir belge olarak öne çıkmaktadır (Council of Europe, 1985). Bu şarta taraf ülkeler, yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarını koruma, yerel hizmetlerin etkin bir şekilde yönetilmesini sağlama ve yerel demokrasiyi güçlendirme konusundaki taahhütlerini yerine getirmeyi kabul ederler. Şart'a ilişkin olarak şunu da belirtmek gerekir ki, Şart aslında Konsey tarafından hazırlanmış bir belgedir. Avrupa Konseyi ile AB, temelde farklı yapılanmalara sahip olan iki ayrı ulusüstü kuruluştur. AYYÖŞ resmi olarak AB mevzuatı olmamasına rağmen, AB üye devletleri, aynı zamanda Avrupa Konseyi üyeleri olduklarından dolayı bu şarta bağlı düzenlemeleri etkin bir biçimde yerine getirmektedirler.

AB'nin "Yerel Kalkınma ve İnovasyon için Avrupa Girişimi" gibi programları, yerel yönetimler arasında iyi uygulamaların paylaşılmasını teşvik eder ve yerel düzeydeki projeleri destekler (European Commission, 2014). Ayrıca Tekeli ve İlkin'e (2004) göre 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe giren Maastricht Anlaşması'nda "kararların vatandaşlara mümkün olan en yakın düzeyde alınması" ilkesi vurgulanmıştır. Mayıs 1999 tarihinde yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması'nda da daha detaylı bir biçimde "kararların halka en yakın birimlerce mümkün olan en açık ve yerine getirilebilir düzeyde alınması" gerektiğinin altını çizmiştir. Bu tanımlama, AB içerisinde ulusal, bölgesel ve yerel kimliklere demokratik bir güvence sağlama amacını taşımaktadır. Aynı zamanda, yerindelik ilkesi, üst düzeydeki birimlerin alt düzeydeki birimlerin görevlerini üstlenmelerini sınırlamak amacıyla kullanılmaktadır. AB'nin yerindelik ilkesi uygulaması,

ulus devletler, bölgeler ve yerel yönetimler ile sivil toplumsal yapıları da içeren çok katmanlı bir yönetim yapısını ortaya koymaktadır (Keleş ve Mengi, 2017, s. 143-147).

AB'nin yerel yönetim politikası, birlik içindeki yerel düzeydeki yönetimleri güçlendirmeyi ve bu yönetimlerin vatandaşlara daha etkin bir şekilde hizmet sunmalarını sağlamayı amaçlar. Bu politika, yerel yönetimlerin güçlenmesi, şeffaflığın artırılması ve yerel demokrasi standartlarının korunmasını temel hedef olarak belirler. Birlik, yerel yönetimlere geniş bir politika yelpazesi sunarak, çeşitli alanlarda etkili olmalarını teşvik eder. AB'nin yerel yönetim politikası, kentsel planlama, çevresel sürdürülebilirlik, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi bir dizi konuda yerel yönetimlere rehberlik eden politika araçları içermektedir. Bu politika araçları, birlik içindeki yerel yönetimlerin ortak sorunlara birlikte çözüm bulmalarını ve deneyimlerini paylaşmalarını amaçlar (Keating & Ziller, 2007, s. 211-215). Yerel yönetimlerin AB politika süreçlerine etkin bir şekilde katılımını teşvik etmek amacıyla, birlik içindeki kentler arasında işbirliği ve bilgi paylaşımını destekleyen programlar da bulunmaktadır. Örneğin, "Urbact" adlı program, kentler arasında iyi uygulamaların paylaşılmasını sağlayarak, sürdürülebilir kentsel kalkınma konusunda yerel yönetimlerin kapasitelerini artırmayı hedefler. AB'nin yerel yönetim politikası, aynı zamanda yerel yönetimlerin çeşitli sektörlerde etkin bir rol oynamalarını teşvik ederek, yerel toplulukların ihtiyaçlarına daha iyi yanıt vermeyi amaçlar. Örneğin, kentsel planlama konusundaki politika araçları, şehirlerin sürdürülebilir ve yaşanabilir bir yapıya kavuşmasına katkıda bulunmayı hedefler (Kern & Bulkely, 2009). AB, bu bağlamda, yerel yönetimler arasında yönetsel tecrübelerin ve en iyi uygulamaların paylaşılmasını destekleyen çeşitli programları finanse etmektedir.

Çevresel sürdürülebilirlik alanında, AB'nin yerel yönetim politikası, yerel yönetimleri çevre dostu politikaları benimsemeye ve uygulamaya teşvik eder. AB'nin "Yeşil Şehirler" girişimi, şehirlerin çevresel sürdürülebilirlik hedeflerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmayı amaçlar. Bu çerçevede, yerel yönetimlere çevresel performanslarını izleme ve iyileştirme konusunda rehberlik eden kaynaklar sağlanır. Eğitim ve sağlık gibi temel hizmet alanlarında AB'nin yerel yönetim politikası, yerel yönetimlere bu hizmetleri daha etkili bir şekilde sunmaları için destek sağlar. AB fonları, özellikle dezavantajlı bölgelerde eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi artırmaya yönelik projeleri finanse eder. Böylece, yerel yönetimler, toplumlarının refahını artırmak için bu önemli alanlarda daha etkili çözümler geliştirebilirler (Peters & Pierre, 2004). AB'nin yerel yönetim politikası, kültürel

çeşitliliği destekleyen ve kültürel mirası korumayı hedefleyen önlemleri de içermektedir. Kültür ve turizm alanlarında yerel yönetimlere yönelik destek, yerel kimliğin güçlendirilmesine ve kültürel zenginliğin korunmasına katkı sağlar. Ancak, bu politikanın etkili bir şekilde uygulanabilmesi için, yerel yönetimler arasındaki işbirliğinin ve koordinasyonun güçlendirilmesi önemlidir. Ayrıca, AB'nin yerel yönetim politikası sürekli olarak değerlendirilmeli ve yeni ihtiyaçlara adapte edilmelidir. Bu, politikanın yerel yönetimlerin karşılaştığı güncel zorluklara ve fırsatlara uygun bir şekilde adapte olmasına imkân vermektedir. Ayrıca, AB'nin yerel yönetim politikası, üye ülkeler arasındaki farklılıkları dikkate alan esnek bir yapıya sahiptir. Bu politika, yerel yönetimlerin özerkliğini ve yerel koşullara uygun çözümler geliştirmelerini destekler. Ayrıca, AB'nin yerel düzeydeki projelere finansal destek sağlayan fonları, yerel yönetimlerin inovasyon ve sürdürülebilirlik konularında daha etkili olmalarına katkıda bulunur.

Öte yandan, AB'nin yerel yönetim politikasıyla ilgili eleştiriler de bulunmaktadır. Bazı eleştirmenler, politikanın yerel yönetimleri standartlaştırma eğiliminde olduğunu ve kültürel çeşitliliği yeterince dikkate almadığını savunur. Diğer yandan, destekçiler, bu politikanın yerel yönetimleri daha güçlü, etkili ve sürdürülebilir kılmak adına önemli bir adım olduğunu vurgularlar. Bu çerçevede, AB'nin yerel yönetim politikası, sürekli olarak gözden geçirilmekte ve güncellenmekte ve yerel yönetimlerin değişen ihtiyaçlarına ve zorluklarına uyum sağlamaya yönelik çabalarını sürdürmektedir (Keleş ve Mengi, 2017).

AB'nin yerel yönetim politikası, yerel düzeydeki yönetimleri desteklemeye devam ederek bir dizi stratejik hedefi benimsemektedir. Bu hedefler arasında, yerel yönetimlerin ekonomik entegrasyona katkıda bulunmaları, sosyal hizmetlerin kalitesini artırmaları ve çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmeleri yer almaktadır. AB, yerel yönetim politikasını güçlendirmek ve yenilikçi çözümleri teşvik etmek amacıyla çeşitli mali araçlar sunmaktadır. Bu, yerel düzeyde projeleri destekleyen fonlar ve programları içermektedir (Goldsmith, 1993). Örneğin, çeşitli AB fonları, yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma, enerji verimliliği ve dijitalleşme gibi alanlarda projeler gerçekleştirmelerini sağlamak için kullanılabilir. Bu fonlar, yerel yönetimlerin kapasitelerini artırmalarına ve inovasyona yönelik adımlar atmalarına destek olmaktadır. Bununla birlikte, AB'nin yerel yönetim politikası sadece mali destekle sınırlı değildir; aynı zamanda yerel yönetimler arasında deneyim paylaşımını ve işbirliğini teşvik eden bir platform sunar. "Urbact" ve "Interreg" gibi programlar, kentler arasında bilgi alışverişi ve en iyi uygulamaların

paylaşılmasını hedeflemektedir. Bu sayede, birlik içindeki farklı yerel yönetimler benzer sorunlarla karşılaştıklarında birbirlerinden öğrenme ve ortak çözümler bulma imkanına sahip olmaktadır (Carpenter, 2013).

AB'nin yerel yönetim politikası, yerel demokrasiyi güçlendirmeye yönelik çabaları da destekler. Bu kapsamda, yerel yönetimlere daha fazla otonomi tanıyan, karar alma süreçlerine katılımı artıran ve şeffaflığı sağlayan önlemleri içermektedir. Avrupa Yerel Yönetim Şartı, bu ilkelerin korunması ve teşvik edilmesi amacıyla önemli bir referans noktasıdır. Ancak, AB'nin yerel yönetim politikasının etkin bir şekilde uygulanabilmesi için, yerel yönetimlerin kapasitelerinin güçlendirilmesi önemlidir (Boggero, 2017). Personel eğitimi, teknolojik altyapının güçlendirilmesi ve finansal kaynakların etkin kullanımı konularında stratejik adımlar atılmalıdır. Bu, yerel yönetimlerin karşılaştıkları zorlukları aşmalarını ve küresel düzeyde etkili bir şekilde hareket etmelerini sağlar. Sonuç olarak, AB'nin yerel yönetim politikası, birlik içindeki çeşitli bölgelerin sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunmayı hedefleyen kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Politika, yerel yönetimleri destekleyerek, ekonomik, sosyal ve çevresel alanlarda daha etkili ve sürdürülebilir politikalar geliştirmelerini teşvik eder. Politika, yerel yönetimleri güçlendirmek, katılımcılığı artırmak ve birbirleriyle işbirliğini teşvik etmek suretiyle birlik içindeki tüm toplulukların refahını artırmayı hedefler. Bu, sadece AB'nin genel politika hedeflerine değil, aynı zamanda yerel düzeyde yaşayan bireylerin ihtiyaçlarına uygun çözümler geliştirmeye odaklanan bir yaklaşımı yansıtır. Sürekli olarak gözden geçirilen ve güncellenen bu politika, yerel yönetimlerin değişen ihtiyaçlarına uyum sağlama ve birbirlerinden öğrenme imkânı tanıma çabalarını desteklemeye devam etmektedir.

1.2.3. Yönetişimin Yerel Yönetimlere Yansıması Olarak: Avrupa Birliği'nde Çok Düzeyli Yönetişim

Yerel yönetişimin özü, yerel toplulukların özel ihtiyaç ve zorluklarını ele almak için benzersiz bir şekilde uyarlanmış çözümler geliştirme arzusunda yatmaktadır. Merkezi kontrolden uzaklaşarak, yerel idari birimlere kendi bileşenlerinin farklı koşullarına ve gereksinimlerine daha hızlı ve etkin bir biçimde yanıt verebilme kapasitesi sağlamaktadır. Dahası, yerel yönetişim modelleri, yerel düzeyde faaliyet gösteren çeşitli sektörler arasında işbirliği ve etkileşimi teşvik ederek ağa bağlı bir yapıyı teşvik etmektedir. Yerel yönetişim,

idari verimliliğin artırılmasının ötesinde, toplumlar içinde demokratik değerleri güçlendirmeye çalışır. Göymen'e göre (2010, s. 92), yönetim anlayışının ana hedefi, yerel yönetimleri sadece tüm sorumlulukları üstlenen merkezi bir yapı olarak değil, aynı zamanda toplumdaki diğer paydaşları bir işbirliği içinde faaliyetlere dahil eden bir model olarak konumlandırmaktır. Bu işbirliği sağlandığında, bir kentin yerel halkının ve diğer grupların kente olan bağlılıklarında gözle görülür bir artış yaşanacaktır. Yerel yönetim ve bu mekanizmaların etkin bir şekilde uygulanması hem yerel yönetimlere meşruiyet kazandıracak hem de temsili demokrasinin sınırlamalarını aşmada etkili olacaktır. Yerel işlerle ilgili karar alma süreçlerinde toplum üyeleri arasında aktif katılım ve bağlılık kültürünü geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bunu yaparken yerel yönetim adalet, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi önemli ilkelerin altını çizmektedir. Genel amaç, yerel yönetim süreçlerini dönüştürerek daha adil, şeffaf ve hesap verebilir hale getirmek ve nihayetinde yerel toplumların bütüncül kalkınmasına ve refahına katkıda bulunmaktır (Siur, vd., 2023).

Yerel yönetim, nispeten küçük bir alanda yörede yaşayan halkın birtakım yerel nitelikli ve bazen yasal düzenlemelerle belirlenmiş olan pratik yaşama ilişkin hizmetleri sağlamak üzere oluşturulan yerel düzeyli idari kurum veya kuruluşları ifade etmektedir (Honadle, vd., 2000). Yerel yönetim ise daha geniş bir kavram olarak yerel düzeyde kolektif eylemin ve bilincin oluşturulması ve uygulanması olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla, yerel yönetimin resmi kurumlarının ve hükümet hiyerarşilerinin doğrudan ve dolaylı rolünün yanı sıra, vatandaş-vatandaş ve vatandaş-devlet etkileşimlerinin, kolektif karar alma ve yerel kamu hizmetlerinin sunumunun çerçevesini tanımlayarak kolektif eylemin sürdürülmesinde gayri resmi normların, ağların, toplum örgütlerinin ve mahalle derneklerinin rollerini de kapsamaktadır (Shah, 2006).

Yerel yönetim ile demokrasi kavramı arasında açık ve doğrudan bir ilişki söz konusudur. Günümüzde temsili demokrasinin bir kriz içerisinde olduğu iddiasının ardında yatan nedenlerden birisi yönetenlerle yönetilenler arasındaki belirgin bir ayrılık ve kopukluk olmasıdır (Yıldız, 1996). Bununla birlikte ekonomik sorunlar ve kamu kesiminin mali yapısının 1970'lerde yaşanan krizlerle sürdürülemez bir hal almasıyla birlikte çözüm arayışları bu krizi görünür hale getirmiştir. Yerel yönetim bu bağlamda temsili demokrasinin doğrudan demokrasiye dönüşümüne olanak sağlayacak bir çözüm olarak değerlendirilebilir. Nitekim Rousseau da gerçek demokrasinin temsili değil doğrudan

olması gerektiğini ifade etmiştir (Sisk, vd., 2001). Yerel yönetişimin karar alma sürecine paydaşların katılımını ve müzakere yöntemini benimsemiş olması sebebiyle doğrudan demokrasinin yerel düzeyde uygulanmasına katkıda bulunacağı aşikârdır. Ayrıca Olken (2007), günümüzde yalnızca ulusal siyaset ve kurumlarına değil yerel düzeyde de yerel yönetim birimlerine yönelik bir ilgi azalması olduğunu ileri sürmektedir. Buna göre azalan ilginin neticesinde ortaya çıkabilecek meşruiyet sorununu çözüm yollarından birisi olarak yerel düzeyde yönetsel süreçlere halk katılımının önünü açacak yerel yönetişim uygulamalarıdır. Yerel yönetim paradigmasının temelinde, yerel halkın tercihi doğrultusunda seçilen yönetimin, yine yerel halkın ihtiyaçlarına en etkili şekilde hizmet sunacağı fikri bulunmaktadır. Ancak günümüz örneklerinde, özellikle büyük şehirlerde karşılaşıldığı gibi yerel düzeyli de olsa nüfus ve coğrafyanın büyüklüğü yerel yönetimlerde ölçek problemine yol açmaktadır. Bu durum merkezi hükümetlerde olduğu gibi temsili demokrasinin çözemediği temel problemlerden birisi olan bürokratik hantallık ve benzeri literatürde tartışılan birçok sorunun yerel yönetim birimlerinde de görünür kılmaktadır (Özdemir, 2017). Bu bağlamda mevcut akademik tartışmalar, temsili demokrasinin yetersiz kaldığı durumlarda vatandaşların sadece seçimlere katılımının ötesinde daha katılımcı mekanizmaların kullanılmasının gerekliliği üzerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda yerel yönetişim, yerel yönetimlere katılımcı mekanizmaların etkili bir biçimde uygulanması amacıyla bir perspektif sunmaktadır.

Yerel yönetişim, demokratik, katılımcı ve paydaşlara daha fazla söz hakkı tanıyan bir model olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşım, merkezi yönetim, yerel yönetimler, özel sektör ve sivil toplumu içeren bir "paydaşlar bütünü" olarak değerlendirilmektedir. Başka bir tanıma göre, yerel yönetişim, yerel düzeyde kolektif eylemin oluşturulması ve yürütülmesi olarak nitelendirilmektedir. Bu çerçevede, yerel hükümetin resmi kuruluşlarının rollerini, toplum organizasyonlarını, farklı sektörleri ve komşuluk ilişkilerini içermektedir (Sellers, vd., 2020). Dolayısıyla yerel yönetişim, canlı, yaşayan, çalışan ve çevresel olarak korunmuş kendi kendini yöneten toplulukların çeşitli hedeflerini içerir. İyi yerel yönetişim, bir dizi yerel hizmetin sağlanmasının yanında yerel sakinlerin yaşam ve özgürlüklerinin korunması; demokratik katılım ve sivil diyalog için alan yaratılması; pazar odaklı, çevresel olarak sürdürülebilir yerel kalkınmanın desteklenmesi ve yerel sakinlerin yaşam kalitesini zenginleştiren sonuçların elde edilmesidir. Yerel yönetişim kavramı, küreselleşme ve bilgi çağında vatandaş-devlet ilişkilerinin ve hükümetlerin hükümet

dışındaki oluşumlarla rol ve ilişkilerinin yeniden değerlendirilmesini ve dolayısıyla yerel düzeyde yönetim yapılarına daha fazla odaklanılmasını zorunlu kılmaktadır. Aynı zamanda, yerel yönetim, çeşitli hedeflere yönelik, dinamik, yaşayan ve çevreyi koruyan, kendi kendini yöneten toplulukları içermektedir (Shah & Shah, 2006, s. 1-2).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'na (UNDP) göre Avrupa ve Asya başta olmak üzere dünyadaki birçok vatandaş için yerel yönetimler, hükümetin en erişilebilir düzeyi olmaya devam etmektedir. İnsanların temel hizmetlere erişebilmeleri, kamu süreçlerine katılabilmeleri ve hak ve yükümlülüklerini kullanabilmeleri için en doğrudan yol olarak değerlendirilmektedir. Etkili yerel yönetim, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin uygulanmasına yönelik tüm çabaların merkezinde yer almaktadır. Yerel yönetimler, hem kentsel hem de kırsal ortamlarda insanların yaşam kalitesinin artırılması, toplum genelinde eşitsizliklerin azaltılması, insanlar ve kamu kurumları arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve azınlıkların seslerini duyurabilmeleri için bir platform sağlanması söz konusu olduğunda büyük bir fark yaratabilir. Buna göre yerel yönetim, vatandaşların ve toplumların çıkarlarını ve ihtiyaçlarını ifade ettikleri, farklılıkları uzlaştırdıkları ve yerel düzeyde hak ve yükümlülüklerini gerçekleştirdikleri bir dizi kurum, mekanizma ve süreçten oluşmaktadır (UNDP, 2004, s. 4). Ancak birçok ülkede adem-i merkeziyetçilik mevzuatı ve politikaları mevcut olmasına rağmen mali sorumluluklar merkezi olarak kontrol edilmeye devam etmektedir (Goldsmith, 2002, s. 92). Birçok ülkede, yerel yönetimler hizmetlerini yürütmek için mali açıdan yeterli donanımına sahip değildir. Buna gerekçe olarak genellikle yerel düzeydeki yönetim birimlerinin zayıf kapasitelere sahip olduğu ileri sürülmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimi uygulanabilir kılmak ve eleştirileri minimize etmek için BM sivil toplumun, özel sektörün ve yerel halkın karar alma süreçlerine dahil olmasını teşvik edecek önlemler alınması için merkezi hükümetleri yönlendirmeye çalışmaktadır. Ayrıca merkezi hükümetlerin yerel yönetimlere yetki devrine yönelik stratejiler ve planlar geliştirmesine yardımcı olmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda yönetim paradigması, özellikle yerelleşme eğilimlerinin önem kazandığı bir dönemde yerel yönetimlerin faaliyetlerini anlamlandırmak ve analiz etmek için kapsamlı bir teorik çerçeve sunarak, yerel yönetim uygulamalarıyla yerel yönetim kavramının ne olduğu konusunu somutlaştırmakta ve yerel yönetimlerin yönetim modelleri bağlamında daha önemli bir konum kazanmasına yardımcı olmaktadır (Hutchcroft, 2001, s. 28-29).

AB içerisinde yönetişimin yalnızca yerel ya da ulusal düzeyde değil kendi kurumsal yapısı içerisinde de uygulanmasının ifadesi olarak ortaya çıkan çok katmanlı yönetişim (Multi-Level Governance) terimi, küresel ve yerel düzeyde kararların alınma ve uygulanmasındaki belirleyici gücün farklı düzeydeki aktörler arasında yeniden dağıtılmasını ifade etmektedir (Jordan, 2001, s. 194). Buna göre kavram, AB içerisinde politika karar alma ve uygulama süreçlerine çeşitli aktörlerin katılımını mümkün kılarak, ulusal, ulus altı ve ulus üstü düzeylerde devletlerin yanı sıra ekonomik, siyasal ve sosyal açıdan çeşitli aktörlerin bulunduğu bir yapıyı ifade etmektedir. Bu yapı, çevre, tarım, dış politika gibi farklı politika alanlarında faaliyet gösteren aktörler arasında karar alma süreçlerine kendi perspektifleri doğrultusunda etkilerinin bulunduğu bir bağlamı temsil etmektedir. Ayrıca, karar mekanizmasında devlet ve devlet dışı aktörler arasında yatay bir ilişki olduğunu ve aktörler arasında hiyerarşik bir düzenin olmadığını ifade etmektedir (Goldsmith & Page, 2010).

Bu yaklaşım, sivil toplum kuruluşlarının ekonomik ve sosyal paydaşlar olarak hem yatay hem dikey düzlemde karar alma sürecine dâhil edilmesine ve süreç içerisinde aktif rol oynamalarına fırsat sunmaktadır (Shackel, vd., 2015, s. 278) . AB içerisinde, bu yaklaşıma dönük olarak iki farklı teorik aşamadan bahsedilmektedir. İlk olarak, ulusötesi bir kurum olarak AB'nin temel amaçlarından da birisi olan Avrupa bütünleşmesi, uluslararası ilişkiler alanındaki çalışmalardan yararlanılarak çok katmanlı bir yaklaşım çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır. Ardından ikinci aşamada ise kamu politikası uygulamalarında etkinlik ve verimliliğin sağlanmasında yönetim fonksiyonunu gerçekleştiren kurumsal yapının yanında diğer paydaşların da aktif katılımının önem kazanmasıyla bu yaklaşımın önemi anlaşılmıştır (Eising, 2004, s. 212). Netice olarak, farklı paydaşların politika yapım sürecine farklı düzeylerde katılımının sağlanarak çok katmanlı bir yönetişim yapısının oluşturulması gerçekleştirilmiş ve Birlik içerisinde yönetişim süreci çok katmanlı bir yapıya dönüştürülmüştür.

Çok katmanlı yönetişim, kamusal hizmetlerin planlama ve uygulanmasında sorumluluğu bulunan yönetim birimlerinin özel sektör ile farklı seviyelerde bulunan sivil toplum, dernekler ve diğer aktörler arasındaki ilişkileri de kapsamaktadır. AB içerisinde çok katmanlı yönetişim yaklaşımı, Avrupa politikalarının uygulanması veya değerlendirilmesinde üye ülke hükümetlerinin de karar süreçlerine her aşamada daha fazla katılım sağlanmalarını hedeflemektedir (Kösecik, 2010, s. 150-153). Bu yaklaşım, AB kurumsal yapısının tasarımında birtakım değişiklikler yapılmasına neden olmuştur.

Böylece Kurucu üye ülkelerin sahip oldukları özgül ağırlıklarını kullanarak tek taraflı karar almalarını ve keyfi güç kullanımlarını önlemek amacıyla uygulamaya konulmuştur. Yatay ve dikey boyutta farklı aktörler arasındaki iletişim ve etkileşim, bu yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Buna göre çok katmanlı yönetim yaklaşımı, AB'nin genişleme perspektifiyle üye sayısının arttırılması sürecinde farklı özelliklere sahip olan yönetsel yapıların, devlet merkezli bir anlayış yerine, çok aktörlü ve çok katmanlı bir yaklaşım ile farklı yönetsel yapılara sahip ülkelerin birbirleriyle uyumlu hale getirilmesinde rol oynamıştır (Piattoni, 2009, s. 166-168). Bu yaklaşım çerçevesinde, AB'de karar alma sürecinin homojen bir yapı olarak değil, aksine farklı gelişmişlik düzeyine sahip aktörlerin politika yapımı, uygulama ve denetim sürecine katılımlarını sağlayarak heterojen bir yönetsel yapı içerisinde gerçekleştirilmesini amaçlamaktadır.

Bu model çerçevesinde çok katmanlı yapı Birlik içerisinde karar alma yetkilerinin devlet otoritesinden ziyade farklı düzeydeki aktörler arasında paylaşıldığı bir düzen oluşturmak suretiyle ulus devletlerin siyaset yapımını ve karar alma süreçlerini farklı mekânsal düzeylerde organize etmelerine imkân tanımaktadır (Börzel & Heard-Laureote, 2009). Bu bağlamda, karar alma süreçlerinde görülen çeşitli aktörler arası yetki paylaşımı, beraberinde yetki çatışmalarını ortaya çıkarmış ve geleneksel olarak tek olan merkezi devletin tahakküm gücünü zayıflatmıştır. Uluslararası düzeyde de devletlerarası birlikte karar alma sürecini içeren yapı, ulus devletlerin yürütme üzerindeki kontrolünü azaltmaktadır (Carmichael, 2002, s. 20-23). Özellikle AB içinde üye devletlerin arasında oluşturulan ortak ve uzlaşma temelli bir karar alma mekanizması, ulus devletlerin politika oluşturma süreçlerinde önemli bir güç kaybı yaşamalarına neden olmaktadır. Bu modelin sonucu olarak siyasal alanlarda görülen iç içe geçmişlik yerini üyeler arası karşılıklı etkileşim ve bağımlılıkla karakterize edilen bir durum ortaya çıkmaktadır. Buna göre ulus altı aktörler, ulusal ve uluslararası düzlemlerde müdahalede bulunma ve ulus-ötesi sivil toplum kuruluşlarını içeren birlikler kurma konusunda girişimlerde bulunabilir hale gelmektedir (Smith, 2004, 742-745).

Çok düzeyli yönetim, siyaset bilimi ve kamu yönetimi teorisinde Avrupa entegrasyonu üzerine yapılan çalışmalardan doğan bir yaklaşım olarak Hooghe ve Marks tarafından 1990'ların başında geliştirilmiştir. Buna göre, 1992 yılında AB (Maastricht Antlaşması) bağlamında ortaya konulan yeni yönetim yapısı incelenerek çok düzeyli yönetim modeli kavramsallaştırılmıştır (Hooghe, & Marks, 1996). Çok düzeyli yönetim, ortaya

ıkan küresel politik ekonomide birbiriyle etkileşim halinde olan birçok otorite yapısının iş başında olduğu fikrini ifade etmektedir. Otoritenin sadece merkezi devletlerden Birlik üzerinden kurumsal olarak Avrupa'ya değil, yönetişim kurgusu sayesinde aynı zamanda ulus-altı yönetsel yapılara da gerçekleştirilmiş olması kavramsallaştırma sürecinin başlangıcı olmuştur. Çok düzeyli, çok merkezli ve çok katmanlı yönetişim, karar alma süreçlerinin yerelden küresel düzeye doğru dağılımını da vurgulamaktadır. Son yıllarda bu kavramlar, Avrupa alışmaları ve adem-i merkezizetilik, federalizm ve uluslararası örgütlenme, kamu politikası (rneğin evre politikası, sağlık politikası) ve kamu-özel yönetişimi, yerel yönetişim ve ulus ötesi yönetişim gibi siyaset biliminin alt alanlarında kullanım alanı bulmasıyla literatürde geniş bir alana yayılmıştır (Hooghe, & Marks, 2001, s. 4-10).

Bu yaklaşım, karar alma ve uygulama süreçlerinde ulusaltı, ulus üstü ve ulusal düzeylerde yetkilerin dağıtılmasıyla çok dzeyliliği; aynı zamanda piyasa-devlet-sivil toplum katılımını ifade ederek yönetişime atıfta bulunmaktadır. AB 'de yönetişimin çok düzeyli niteliği, politik kararların farklı düzeylerde alınmasının yanı sıra, bu düzeyler arasındaki karşılıklı etkileşimi ve işbirliğini de ifade etmektedir (Okçu, 2005). Ulusüstü düzeyde alınan karar alma süreci çeşitli aktörlerin katılımıyla gerçekleşir. Bu eylem, AB'nin yönetişim modelinde çok aktörlü ve çok düzeyli yapısını vurgulamaktadır. Resmi ve bağlayıcı bir belge olarak Avrupa Komisyonu tarafından 2001 yılında yayınlanan Beyaz Kitap'ta kavramın temel amacı ortaya konulmuştur. AB, Brüksel merkezli kurumların, ulusal, yerel ve bölgesel yönetimler ile birbirinden farklı aktörlerin bulunduğu çok düzlemlili bir sistemde bulunan aktörlerin, AB ile ilgili her türlü politika tasarımı ve uygulama sürecine paydaşların karşılıklı etkileşim ve işbirliği içerisinde aktif katılımlarını savunmaktadır (Grazi, 2013, s. 120-123). AB'nin ulaşmayı amaçladığı yönetim sistemi, "ok düzeyli yönetişim" modelini içermektedir. AB içerisinde çok düzeyli yönetişim çalışmaları, hem yatay hem de dikey biçimde çok dzeylilik üzerine odaklanarak çeşitli yerel ve bölgesel aktörlerin karşılıklı etkileşimlerini ve ulus üstünde gerçekleştirilen yapısal politikaların ye ülkeler üzerindeki dönüştürücü etkilerini vurgulamaktadır (Koçak, 2010, s. 475).

Birlik içerisinde çok düzeyli yönetişim, yönetim düzeylerini oluşturan paydaşların sahip olduğu yetkilere sayėı gösterilmesi, sorumlulukların paylaşılması ve çeşitli yönetişim düzeyleri arasında işbirliği yapılması olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, kararları

vatandaşlara mümkün olduğunca yakınlaştıran ve Birlik düzeyindeki karar ve politikaların ulusal, bölgesel veya yerel düzeydeki mevcut imkânlar doğrultusunda eyleme dönüştürülmesini savunan yerindenlik (subsidiarite) ilkesine atıfta bulunmaktadır (Stephenson, 2013, s. 819). Ayrıca bu ilke AYYÖŞ 4. Maddesinde kamusal hizmetlerin ve politikaların belirlenmesinde vatandaşa en yakın birimlerin sorumlu olması gerektiğinden bahisle kendisine yer bulmuştur. Uygulamada AB içinde çok düzeyli yönetim hem karar alma sürecinde hem de Avrupa politikalarının uygulanması veya değerlendirilmesinde diğer aktörlerle birlikte hükümetlerin de hem kendi iç işleyişlerinde hem de Birlik içerisinde politika ve stratejilere katılım ve koordinasyonuna atıf yapmaktadır.

Ortak karar alma sürecinin geniş politika alanlarıyla birleşmesi, üye devletlerin ulusal politika düzeylerinin Avrupa politika düzeyiyle derin bir şekilde iç içe geçmesine neden olur. Bu iç içe geçmişlik, çok düzeyli yönetim teorisinin temel ilkelerinden birisini oluşturmaktadır. Çok düzeyli yönetim teorisi, AB'yi birden fazla düzeyde var olan ve kendine özgü politika özellikleri olan, birbirine bağlı kurumlara sahip bir siyasal sistem olarak tanımlanmaktadır. AB, bir Avrupa katmanı (Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu), bir ulusal katman ve bir de bölgesel katmandan oluşan siyasal bir sistemdir. Bu katmanlar birbirleriyle ilki farklı hükümet düzeyleri arasında (dikey boyut) ve ikincisi aynı düzeydeki diğer ilgili aktörlerle (yatay boyut) olmak üzere iki şekilde etkileşim halindedir (Gualini, 2003, s. 615-618).

AB içerisinde yaklaşık 95.000 yerel ve bölgesel yönetim eğitim, çevre, ekonomik kalkınma, şehir ve ülke planlaması, ulaşım, kamu hizmetleri ve sosyal politikalar gibi kilit sektörlerde önemli yetkilere sahiptir. Bu yerel ve bölgesel makamlar AB mevzuatının yaklaşık %70'ini uygulamaktadır. Avrupa demokrasisinin ve vatandaşlığının uygulanmasına yardımcı olurlar. Bölgeler, şehirler ve topluluklar için özel haklar ve yetkilerin yerel ve bölgesel düzeyde yönetim çeşitliliğini mümkün kılması ve koruması beklenmektedir. AB çok düzeyli yönetim kavramı, geleneksel AB - Üye Devletler ilişkilerinin ötesinde düşünerek bölgesel ve ulus ötesi işbirliğini daha da güçlendirmektedir. Daha geniş anlamda bu kavram, ekonomik ve sosyal ortaklar ve sivil toplum gibi devlet dışı aktörlerin tüm yönetim düzeylerindeki karar alma süreçlerine katılımını da içermektedir (Renders, vd., 2023). Lizbon Antlaşması ile de AB'nin işleyişinde çok düzeyli yönetimin kurumsal olarak tanınmasına yönelik önemli bir adım atılmıştır. Antlaşma, ulusal (ve bölgesel) parlamentolara ve Bölgeler Komitesi'ne roller

vererek AB'nin karar alma süreci içerisinde yerel ve bölgesel makamların yetkilerini ve etkilerini güçlendirmeyi amaçlamıştır. Çok düzeyli yönetim ile AB'nin bölgesel boyutunu, özellikle de Avrupa entegrasyon sürecinin bir parçası olarak bölgesel uyumu kurumsal anlamda güvence altına almaktadır (Bulmer & Radaelli, 2004, s. 5-8).

Bu bilgiler ışığında dikey olarak adem-i merkeziyetçiliğe önem veren AB, yerel düzeyli sorunların çözümüne yönelik olarak yerel yönetimlere daha fazla yetki ve sorumluluk verilmesini desteklemektedir. Bu dikey yetki paylaşımının son yıllarda iş birliği ve görev paylaşımı bağlamında kamu hiyerarşisi dışında yer alan organize yapılara da yönelmesini beklemektedir. Bu doğrultuda ortaya çıkan yatay yetki paylaşımı da yönetim sürecinin bir göstergesidir. Yönetişim ile ortaya çıkan bu anlayış bir yandan yönetsel yapıların yetkilerini daraltmakta, öte yandan yönetimi tabana yayarak hizmet kalitesi, etkinliği, verimliliği ve demokratikleşmeye katkılar sunmaktadır. Böylece yerel özerklik merkezi idarenin yönetsel sorumluluğunu azaltırken, yönetişimin hedeflerinden birisi olan yatay yetki dağılımı yönetsel yapıya dahil edilmektedir (Çukurçayır, 2012, s. 100-107). Bu sayede merkezi idarenin siyasi yetkilerine dokunulmadan yalnızca hizmetsel yetkilerinin sınırlandırılarak minimal bir kamu yönetimi ortaya çıkmaktadır. Bu yönetsel yapı ile de sürekli olarak vurgulanan kamusal hizmetlerde etkinlik, etkililik ve verimlilik gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

1.3. Yerel Özerklik Bağlamında Yapılan Çalışmalar

Literatüre bakıldığında yerel özerkliğin kamu yönetimi veya yerel yönetimler üzerine etkilerinin incelenmesi, yapılan çalışmaların temel konularından birisi olduğu görülmektedir. Ancak az sayıda çalışma doğrudan yerel özerklik konusuna nicel olarak odaklanmaktadır (Ladner, vd., 2016). Ayrıca literatürde kavramın farklı yönlerini karşılaştırmalı bir şekilde ampirik olarak ele alan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.(Ladner, vd., 2016). Türkçe literatürde ise yerel özerklik konusunun nitel bir biçimde ele alınma eğilimi söz konusudur. Buna örnek olarak Acar (2019, s. 287-289) çalışmasında AYYÖŞ'ün Türkiye'ye yansımalarını 5302 Sayılı İl Özel İdare Kanunu ve 6330 Sayılı 14 İlde Büyükşehir Kurulması Kanunu bağlamında incelemiş ve uygulamada genel olarak yerel özerklik seviyesinin arttırılması amaçlansa da özellikle mali özerklik boyutunun eksik kaldığını ifade etmiştir. Tamer (2016), Keleş (1995), Çelik (2013), Aygen

(2018) çalışmalarında genel itibari ile yerel özerkliği AYYÖŞ bağlamında ele almış ve Türkiye’deki uygulamaları yasal, hukuksal bağlamda ele almışlardır. Ayrıca Türkçe literatürde yerel özerklik, AYYÖŞ ve Türkiye konularına odaklanan birçok makale ve kitabın olduğu görülmüştür. Aynı zamanda YÖK Tez Merkezi üzerinden yapılan aramalarda ise beş adet doktora ve on iki adet yüksek lisans tezi bulunmuştur. Bu çalışmalarda genel olarak yerel özerklik kavramı ve AYYÖŞ bağlamında Türkiye’de yerel özerkliğin uygulanmasının belirlenmesine yönelik teorik çalışmalar olduğu tespit edilmiştir.

Yerel özerklik literatürüne bakıldığında, Nicolaidis (2004), Nicolas ve Suarez (2009), Gherghina (2021), Pal (2023) gibi yazarların gerçekleştirdikleri Avrupa merkezli çalışmalarda yerel özerkliğin daha çok mali özerkleşme ve yerelleşme bağlamında uygulamalarını ve etkilerini inceledikleri görülmektedir. Elander (1997), Brusis (2002), Genieys (2006), Charron (2016), Manda ve Nicolescit (2018), Kuhlmann, vd., (2022), ise yaptıkları çalışmalarda yerel yönetim sistemlerini konu edinen karşılaştırmalı ve ampirik analizler ile yerel yönetimlerin farklı ve benzer yönlerini de göz önünde bulundurarak, yerel özerklik kavramı üzerinden ülkelerin yerel yönetim yapılarını incelemişlerdir. Bu duruma rağmen Ackren (2009), Cigu (2013), Gavriluta (2016), Punziano (2016), Denters & Steyvers (2021), Kettunen (2021), Raudla, vd., (2023), Ferraresi, vd., (2023) tarafından yapılmış olan sınırlı sayıdaki çalışmalar da ise yerel özerkliğin uygulandığı ülkelerin devlet ve yerel yönetim yapılarını temel alarak yerel özerkliğin farklı biçim ve derecelerini tespit etmeyi amaçlayan tipolojiler ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda yerel yönetimlerin bir ülkede oynadığı rolü tanımlamak ve merkezi otoriteye doğrudan bağımlı idari birimler ile yerel yönetimleri birbirinden ayırt etmek için kullanılan özelliklerin (değişkenlerin) yerel özerkliğin tespiti açısından oldukça önemli olduğunu da belirtmek gerekir.

Doğrudan yerel özerkliğe odaklanan çalışmalar genellikle kavramı farklı boyutları üzerinden ele almaktadır. İlk olarak, yerel yönetimlerin anayasal ve yasal statüleri, görevleri ve yetkileri bağlamında hukuksal düzlemdeki yerlerinin tespit edilmesini amaçlayan çalışmalardan, ikincisi yerel yönetimler ile merkezi hükümet arasında kurulan ilişkilerin erişim, etki, denetim, kontrol gibi unsurlar bağlamında değerlendirilerek yerel özerklik seviyesinin tespit edilmesini amaçlayan çalışmalar literatürde yer almaktadır (Moreno, 2012; Loughlin, 2001; Norton, 1991). Bu iki boyutun yanında yerel yönetimlerin yerine getirdikleri hizmetler ve görevler ile birlikte bu görevleri yerine

getirebilmesi için sahip olması gereken mali kaynaklar bağlamında yerel özerkliğin tespit edildiği işlevsel yaklaşımın benimsendiği çalışmalara literatürde önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmalara örnek olarak Romeo (2013) çalışmasında işlevsel yaklaşım doğrultusunda yerel özerkliğin yerel kalkınmadaki rolü ve yerel yönetsel birimlerin ekonomik kaynaklarının ve siyasal güçlerinin sınırlarının ne olması gerektiğini tartışmıştır. Rusu (2011) ise yönetsel veya bölgesel özerkliğin güçlendirilmesinde AB tarafından Birlik ortalamasının altında olan üye ülkelere yönelik sağlanan yapısal ve uyum fonlarının ve finansal kaynakların rolünü işlevsel yaklaşım bağlamında incelemiştir. Bunların dışında Weishaupt (2014) ve Filippetti (2018) çalışmalarında yerel yönetimlerin personelini ve çalışma düzenini belirleyebilmesine dayalı olarak geliştirilen örgütsel yaklaşımın yerel özerklik kavramı içerisindeki yerinin diğer yaklaşımlara nazaran yerel özerkliğe ilişkin literatürde daha az önemli bir boyut olarak değerlendirildiğini ileri sürmüşlerdir. Literatürde yerel özerkliğe ilişkin yapılan önemli çalışmalardan bazılarını aşağıda değinilmiştir.

Lane ve Ersson (1999)'ın çalışması hukuksal düzenlemeler ve hükümet türü ile başlar. Bu çalışmada 16 Batı Avrupa ülkesini kurumsal özerklik bağlamında değerlendirmişlerdir. Oluşturmuş oldukları endekste kurumsal özerkliğin ademi merkeziyetçilik, federalizm, özel bölgesel özerklik ve işlevsel özerklik şeklinde dört boyutu olduğunu belirterek, bu boyutlar bağlamında kurumsal özerkliğin derecesini tespit etmişlerdir. Lane ve Ersson'a göre her ne kadar yasal kriterler ve düzenlemeler sebebiyle üniter ülkeler federal ülkelere göre daha fazla kurumsal özerkliğe sahip olabilseler de, federal bir anayasa ve hukuk düzeninin varlığı yerel özerkliğin daha etkin bir şekilde uygulanabilmesi açısından (bölgesel özerkliğin yanı sıra) oldukça önemlidir.

Page ve Goldsmith (1987, ayrıca bkz. Goldsmith 1995; Goldsmith ve Page 2010) özerklik konusunu merkezi idare ile yerel idare arasındaki ilişkiyi ast üst ilişkisi bağlamında hükümetler arası ilişkiler perspektifinden ele almıştır. Merkezi hükümet tarafından sınırlandırılan yerel yönetimlerin sınırlarını üç başlık altında özetler: işlevlerinin kapsamı, bu işlevleri yerine getirmek ve merkezi hükümete erişebilmek / onları etkileyebilmek. Bununla birlikte, işlevlerin (yerel yönetim harcamaları ve yerel istihdam) ve takdir yetkisinin (yasal çerçeve, idari gözetimin niteliği ve yerel yönetimlere verilen mali yetkinlikler) ölçülme şekli (Page 1991), özerkliğin yasal veya işlevsel bir yaklaşım benimsenerek ölçüldüğünü göstermektedir.

Vetter (2007, s. 98) ise çalışmasında öncelikle Page ve Goldsmith (1987) tarafından geliştirilen yerel özerkliğin siyasi boyutunun, yerel yönetimin kayırmacı-patronaj özelliklerini de kapsadığını varsaymaktadır. Vetter'e göre, yerel yönetimlerin yerel halk ile arasında oluşan organik bağın doğası gereği ortaya çıkan patronaj ilişkisinin yerel özerklikle doğrudan bağlantılı olmasına gerek de yoktur. Özerkliğin siyasi boyutu yerine yerel özerkliğin tespiti için yerel yönetimlerin yerine getirdiği işlevlerin boyut ve önemi (yerel harcamalarla ölçmektedir) ve takdir yetkilerinin kapsamı (yerel gelir yapısıyla ölçülür) olmak üzere iki etkene odaklanması gerektiğini belirtir.

Denters & Rose (2005) ise çalışmalarında, yerel özerkliğe ilişkin olarak hizmet sunumunun ve yerel yönetimlerin sorumluluklarının ötesine geçmekte ve yeni kamu yönetimi ve paydaş ilişkileri bağlamında yerel yönetimlerin demokratik yapısı ve yerel düzeyde siyasal güçlerinin arttırılmasına vurgu yapmaktadırlar.

Yerel yönetimlerin özerkliğini belirlemede benimsenen yöntemlerden birisi olan örgütsel yaklaşım, Verhoest ve diğerlerinin (2004) çalışmasında da bulunmaktadır. Çalışmada örgütsel özerklik, belirli bir düzeyde yönetim ve politika özerkliği ile karakterize edilmektedir. Buna göre örgütsel özerklik yapısal, finansal, yasal ve girişimsel özerklik bağlamında tespit edilmiştir (Verhoest, vd., 2010).

Marcou'nun (2010, s. 1-2) “yerel otorite yetkileri ve işlevlerine yönelik yeni karşılaştırmalı yaklaşımı”nda yerel özerklik, bir işlevin (belirli bir kamu politikasının) yerine getirilmesinde seçme ve uygulama özgürlüğü olarak tanımlanmakta ve işlevin yerine getirilmesinin yerel yönetimlere tanınan yetkilere ve bunların sahip olduğu mali kaynaklara sıkı bir şekilde bağlı olduğu vurgulanmaktadır. Bu anlamıyla yerel özerkliğe ilişkin karşılaştırmalı hukuk perspektifinden yapılan çalışmalar, yerel yönetimin anayasal statüsüne, yerel yönetimlerin yasal yetkilerine veya ilişkili oldukları üst makamlarla ilişkilerinin yanında devletin federal veya üniter olmasına odaklanmıştır. Ayrıca hukukun doğası gereği, bu perspektiften yapılan çalışmalar neredeyse zorunlu olarak nitel çalışmalardır (Moreno, 2012; Loughlin, 2001; Norton, 1991).

Do Vale (2015), üç kıtada (Brezilya, Hindistan ve Güney Afrika) ulus altı özerkliği karşılaştırarak, mali özerkliği, mali yerelleşmenin geleneksel göstergeleri olan yerel yönetimlerin harcamaları ve gelirleri, idari özerkliği ise kamu çalışanlarının belirlenmesi, görevleri ve yetkileri üzerinden değerlendirmiştir. Özerkliğin bir diğer önemli boyutu olan

kurumsal özerkliği ise yerel yönetimler ile merkezi hükümet arasında gerçekleşen forumların toplantı sıklığı ve ulus altı birimlerin kurumsal olarak merkezi idarenin kendilerini ilgilendiren kararlarını veto edebilme kapasitesi ile değerlendirmektedir.

Sellers ve Lidström'ün (2007) yerel ve üst düzey hükümet katmanları arasındaki ilişkiyi kavramsallaştırması hem yerel kapasiteleri hem de yerel eylemlerin denetimini kapsamaktadır. Karşılaştırma, nicel göstergeler ve nicel olarak kodlanmış nitel göstergeler üzerine kurulmuştur. Yerel kapasiteler, işlevsel ve örgütsel bir perspektifte, iki mali (harcamaların ve gelirlerin payı) ve üç politik-idari gösterge aracılığıyla ölçülür. Denetim göstergeleri, hibelerin, vergi özerkliğinin ve yerel borçlanmanın denetiminin önemini göz önünde bulundurmaktadır.

Van Houwelingen (2018) yerel özerklik ile siyasal katılma ilişkisini incelediği çalışmasında idari kapasitesi yüksek olan ve nüfusun yoğun olduğu kentlerde vatandaşların yerel siyasete daha az ilgi duyduğunu dolayısıyla siyasal katılım düzeyinin idari kapasite ve kent büyüklüğünden negatif yönde etkilendiğini tespit etmiştir. Bu bağlamda yerel özerkliğin yerel siyasete katılma konusunda belirleyici olmadığını ileri sürmüştür.

Anayochukwu vd., (2022) tarafından yapılan çalışmada Nijerya örneği bağlamında yerel özerklik ve yönetim ilişkisi, 300 yerel yönetim personeli ile yapılan yarı yapılandırılmış anketten elde edilen verilere göre değerlendirilmiştir. Keuffer & Papazian'da (2019) yerel özerklik ve yerel yönetim ilişkisini İsviçre üzerinden ele almışlardır. Bu çalışmada hem nitel hem de nicel yöntemin birlikte kullanıldığı karma yöntem benimsenmiş olup, spor ve toplu taşıma hizmetleri üzerinden yöneticilerle yapılan derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir. Daha sonra buradan elde edilen veriler ile yerel yönetimlerin mevcut idari kapasiteleri ve yasal durumları karşılaştırılmıştır. Keuffer (2018) bir diğer çalışmasında, yeni kamu yönetimi ve yetkilerin dikey olarak yeniden dağıtımı olarak yönetim olguları bağlamında gerçekleştirilen İsviçre yerel yönetim reformunu ve yerel özerklik durumlarını yerel yönetimlerin üst düzey yöneticileri ile gerçekleştirdiği anketlerden elde ettiği verilerle ampirik olarak değerlendirmiştir. Çalışmaya göre yerel özerklik bağlamında serbestlik derecesi artan yerel yönetimler, yerel halkın tercihlerine daha uygun hizmetler sunabilme potansiyellerini arttırmaktadır.

Fleurke & Willemse (2004) yaptıkları çalışmada, yerel özerklik konusunu yönetim bağlamında teorik olarak ele almış ve yönetişimin yatay ve dikey adem-i merkezileşmeye

olumlu katkılarının bulunduğunu ifade etmiştir. Ancak günümüzde yerel yönetim birimlerinin üstlendiği bazı görev ve sorumlulukların artık kar amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşları gibi yapılar tarafından da sağlanabildiği gerekçesiyle yerel yönetişimin ön plana çıktığını ileri sürmüşlerdir.

Wollmann (2012) çalışmasında AB üyesi olan İngiltere, Almanya, İsveç, Fransa İspanya, İtalya ve Macaristan özelinde gerçekleştirdiği karşılaştırmalı incelemede ülkeleri yerel liderlik ve yerel yönetimlerin kurumsal güçlendirilmesi, yerel yönetimleri birer yönetim aktörü olarak ve yerel yönetim anlayışlarındaki yakınsama ve farklılaşmaları bağlamında incelemiştir. Ayrıca çalışmada, “klasik anlamdaki yerel yönetimlerin güçlendirilmesi mi? yerel yönetişim ağlarının genişletilmesi mi?” soruları etrafında bu iki olguyu karşılaştırarak birbirlerine karşı birer olgu mu yoksa birbirlerini tamamlayan olgular mı olduğu tartışılmaktadır.

Strebel & Kübler (2021) 5000 kişinin katılımıyla 8 farklı Avrupa ülkesinde, dikey yetki paylaşımı bağlamında yerel özerklik ile yönetişimin özünü oluşturan ve yatay yetki paylaşımını içeren politikalara yönelik vatandaşların destek seviyelerini tespit etmeye yönelik ampirik bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmaya göre, uygulanan politika ve idari yapıda gerçekleşen reformları değerlendirirken ve destekleme ya da desteklememe kararı alırken bireylerin sahip oldukları siyasi görüş etkili olmaktadır. Yazarlar, sağ görüşü benimseyenlerin dikey yetki devri yani yerel özerkliği, sol görüşe sahip olanlar ise yatay yetki devri olan yerel yönetişimi daha çok desteklediklerini ileri sürmüşlerdir.

Bastianen & Keuffer (2024) tarafından son dönemde yapılan bir çalışma dikkat çekicidir. Bu çalışma demokratik meşruiyeti ve hükümetin etkinliğini artırmak için yerel özerkliğin artırılması gerektiği yönünde literatürde yer alan normatif önermenin ampirik olarak ne ölçüde sağlam olduğunu doğrulamaya çalışmaktadır. LAI 2.0 projesindeki yerel özerklik gözlemlerini (1990'dan 2020'ye kadar 57 ülke) bağımsız değişken ve bir dizi yönetim göstergesini bağımlı değişkenler olarak kullanarak, yerel özerkliğin meşruiyetin çeşitli girdi, çıktı ve aynı zamanda çıktı ile ilgili yönleri üzerindeki olası etkilerini incelemektedir. Sonuçlar, yerel özerkliğin girdi ve çıktı meşruiyetinin çeşitli yönlerini olumlu yönde etkilediğini, ancak incelenen göstergelerin tamamını etkilemediğini göstermektedir. Sabit etkiler regresyon modelinin kullanıldığı bu çalışmada, yerel özerkliğin seçilmiş yerel yönetimin varlığı, demokrasinin kalitesi, hesap verebilirlik, şeffaflık, katılım eşitliği ve açıklık ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu araştırma, yerel özerkliğin

yerel yönetimlerin daha meşru bir şekilde işlemesine yönelik çabaları kolaylaştırdığına dair normatif önermeleri desteklemektedir.

Yerel özerkliğin yönetim üzerindeki etkisine ilişkin araştırmalara bakıldığında ise yerel özerkliğin yönetim üzerinde olumlu ve olumsuz sonuçlarının ortaya çıkabildiği görülmektedir. Bazı çalışmalar adem-i merkeziyetçiliğin kalkınma ve yönetim ile olumlu bir ilişki içinde olduğunu ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmayı kolaylaştırdığını savunmaktadır (Silva, 2020; Talukdar, 2022; Suacana, 2018; Achmad, 2016). Literatürde bölgesel ya da yerel özerkliğin yönetim kalitesini olumsuz etkilediğini ileri süren çalışmalara da rastlanmaktadır. Bu görüşe örnek olarak OECD ülkeleri üzerinde yapılan çalışmalar, vergilendirme yetkisinin ve politika sorumluluklarının bölgesel düzeylere devredilmesinin yönetim kalitesini düşürdüğünü ortaya koymaktadır (Bartolini, 2012; Bartolini & Santolini, 2013).

Bu çalışmalarda genel olarak yerel özerkliğin alt boyutları yani yerel özerkliğin belirleyicilerinin tespit edildiği görülmektedir. Ayrıca literatür incelemesi kapsamında ele alınan bu çalışmalar yerel özerkliğin kapsamını ve yerel özerkliği olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilecek olan etmenlerin neler olduğunu nitel ve nicel olarak ortaya koymaktadır. Ancak literatürde yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmanın amacı olan yerel özerkliğin yönetim üzerine etkilerinin incelenmesi konusunda yapılmış olan çalışmaların sınırlılığı göze çarpmaktadır. Bu çalışma, yerel özerkliğin yönetim üzerine etkilerinin nicel veriler üzerinden ve panel veri yöntemi kullanılarak literatüre ampirik bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Buna göre çalışma, yerel özerkliğe odaklanan diğer çalışmalardan kullanılan yöntem bağlamında farklılık göstermekte olup, panel veri yöntemini kullanarak yerel özerkliğin yönetim üzerine etkilerini analiz etmekte ve bu doğrultuda literatüre yöntemsel bir katkı da sunmayı hedeflemektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

VERİ VE YÖNTEM

2.1. Motivasyon, Amaç ve Kapsam,

Bir önceki bölümüde çalışmanın odağını oluşturan yerel özerklik ve yönetim kavramlarının çalışmada hangi anlamı ile kullanıldığı açıklanmıştır. Bu bölümüde ise çalışmanın hangi amaçları gerçekleştirmek için yapıldığı ve bu amaçların ortaya çıkmasında etkili olan unsurlar ile çalışmanın kapsamına dair bilgiler sunulmuştur.

2.1.1. Araştırmanın Önemi ve Motivasyon Unsurları

Literatür araştırması evresinde yerel özerklik olgusu bağlamında yapılan çalışmaların genel olarak teorik ve nitel araştırmalardan oluştuğu gözlemlenmiştir. Bunun yanında yerel özerklik konusunda hazırlanmış endekslerden elde edilen verilerin kullanıldığı ampirik çalışmaların sınırlı olması da (Bastianen & Keuffer, 2024) dikkat çekicidir. Ayrıca ülkelerin idari yapıları bağlamında yerel özerklik durumlarını da göz önünde bulunduran ampirik bir çalışmaya konu edilmediği de tespit edilmiştir. Nitekim yerel özerklik bağlamında yapılan çalışmaların birçoğu tanımlayıcı ve teorik çalışmalar olup ayrıca ülkeler arasındaki farklılıkları açıklamayı da hedeflememektedirler (Bloom-Hansen, 1999, s. 237; Ladener, vd., 2016 s. 348; Bastianen & Keuffer, 2024, s. 14). Ayrıca, yerel özerklik ile elde edilmek istenen amaçlarla, yönetim ile gerçekleştirilmek istenen amaçlar arasında (Fleurke & Willemse, 2004, s. 527) yer alan hesap verebilirlik, hukukun üstünlüğü, toplumsal barış ve siyasal istikrarın sağlanması, yönetimde etkinlik, etkililik ve verimlilik, demokratik katılım ve temsil gibi birtakım benzerlikler bulunmaktadır (Moonti, 2019, s. 43-46). Yerel özerklik ve yönetimi olgusal olarak ele aldığımızda karşılaştığımız bu amaçsal benzerlik ve ampirik çalışmaların eksikliği bu çalışmanın ortaya çıkmasında oldukça önemli bir rol oynamıştır.

Buna ek olarak, 1980 sonrası dönemde önce Anglo-Sakson ülke kamu yönetimlerinde sonrasında ise OECD, BM ve AB gibi ulusüstü yapıların destek ve yönlendirmeleri sayesinde diğer ülkelerde de görülmeye başlanan değişim ve dönüşüm süreci, ülkeleri yerel özerklik ve yönetim ilkeleriyle uyumlu bir yönetsel yapının oluşturulması için teşvik edici olmuştur. Bu doğrultuda küresel çapta ortaya çıkan yerel yönetim yapılarının güçlendirilmesine yönelik çabalar neticesinde yerel yönetimlerin rolü ve önemi giderek artmaktadır. Küresel bağlamda yerel yönetimlerin artan önemi, kamu yönetimi literatüründe ve uygulamalarında dikkate değer bir değişimi işaret etmektedir. Yerel yönetimler, vatandaşlara en yakın yönetim birimi olarak kamu hizmetlerinin etkin, verimli ve katılımcı bir şekilde sunulmasında kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle AB ve Avrupa Komisyonu öncülüğünde adem-i merkezileşme ve dolayısıyla yerel yönetim birimlerine yönelik daha fazla idari ve mali açıdan özerkleştirme süreci başlatılmış ve teşvik edilmiştir. Bu bağlamda, yerel özerkliğin artırılmasının, yerel yönetimlerin yönetim kapasitelerini ve hizmet sunum yetkinliklerini güçlendirebileceği ve bu sayede yönetim ilkeleriyle de uyumlu bir yönetim yapısına katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Sezer ve Vural, 2010). Ayrıca Dünya Bankası tarafından ortaya konulan İyi Yönetişim, hesap verebilirlik, hükümet etkililiği, siyasal istikrar, düzenleyici kalite, hukukun üstünlüğü ve yolsuzluğun önlenmesi gibi temel bileşenleri içermektedir. Bu ilkelerin benimsenmesi ve uygulanabilirliğinin hem merkezi hem de yerel yönetimlerin performansını artırmak için hayati bir öneme sahip olduğu kabul edilmektedir.

Hizmetlerin sunulmasında etkinlik ve verimliliğin azalmasında önemli rol oynayan faktörlere örnek olarak, yolsuzluk, küresel ölçekte yönetim süreçlerini olumsuz etkileyen ve kamu kaynaklarının etkin kullanımını engelleyen ciddi sorunlardan birisidir. Yerel yönetimlerin özerkliğinin artırılmasının, şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmalarını güçlendirerek yolsuzlukla mücadelede etkili bir araç olabileceği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte hukukun üstünlüğünün sağlanması ise demokratik yönetim sistemlerinin ve sürdürülebilir kalkınmanın temel taşlarından birisi olarak değerlendirilmektedir (Breen, 2005, s. 11-112). Yerel yönetimlerin özerklik derecesinin artırılması, bu yönetim birimlerinin hukukun üstünlüğünü sağlama ve uygulama kapasitelerini olumlu yönde etkileyebilecektir. Siyasal istikrar ve katılımcı demokrasi, toplumsal barışın ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasında kritik öneme sahiptir. Yerel yönetimlerin özerklik düzeylerinin artırılması, vatandaşların siyasal süreçlere daha aktif katılımını teşvik edebilir ve siyasal

istikrarı güçlendirebilir. Düzenleyici kalitesi ve kamu hizmetlerinin etkinliği, vatandaş memnuniyetini ve kamu güvenini doğrudan etkileyen unsurlardır. Yerel yönetimlerin düzenleyici kapasitelerinin artırılması, kamu hizmetlerinin kalitesini ve etkinliğini önemli ölçüde iyileştirebilir (Pina &Avellaneda, 2017).

Yukarıda ifade etmeye çalıştığımız gibi kamu yönetiminin etkin, etkili, verimli ve demokratik ilkelerle uyumlu bir yapıya kavuşmasının anahtarı olarak önemli bir rol üstlenen yönetim ilkelerinin yanında yerel yönetimlerin öneminin her geçen gün artması ve bu doğrultuda yerel özerkliğin başta Avrupa ülkeleri olmak üzere tüm dünyada kendisine uygulama alanı bulması çalışmamızın ortaya çıkması açısından en önemli motivasyon kaynaklarından birisi olmuştur. Literatürde yerel özerklik ve yerel özerkliğin çeşitli alanlar üzerine etkilerini incelemeyi amaçlayan birçok teorik ve ampirik çalışma mevcuttur (Clark, 1984; Woodside, 1990; Fleurke, & Willemse, 2006; Hadna, 2007; Jemna, vd., 2013; Bunch, 2014; Osakede, vd., 2016; Rompuy, 2016; Ladner, vd., 2016; Schwab, vd., 2017; Blondel, & Evrard, 2020; Ivonchik, 2022). Ancak yerel özerkliğin yönetim üzerine etkilerini panel veri veya diğer nicel yöntemler ile inceleyen çalışmaların (Kyriacou & Roca Sagales, 2012; Enikolopov & Zhuravskaya, 2007; Bartolini & Santolini, 2013) diğer çalışmalara göre daha sınırlı sayıda olması bu alanda bir boşluk olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda panel veri yöntemiyle yerel özerkliğin yönetim üzerine etkilerini ülkelerin idari yapılarını da gözeterik analiz etmeyi amaçlayan çalışma literatürde yer alan bu eksikliğin giderilmesine katkı sunarak, daha etkili bir yönetsel yapı ve hizmet sunumunda etkinlik ve verimliliğin sağlanması açısından özerk yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, hesap verebilir, demokratik ve kaliteli bir yönetim için yerel özerkliğin olumlu katkılarının bulunduğu önermesinin doğruluğunu ampirik olarak test etmeyi ve yerel özerkliğin bu doğrultuda taşıdığı önemi tekrar hatırlatmayı hedeflemektedir.

2.1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışma, AYYÖŞ bağlamında ülkelerin yerel özerklik durumlarını ortaya koyan Yerel Özerklik Endeksi (Local Autonomy Index - LAI) ile Dünya Bankası'nın İyi Yönetişim İlkeleri çerçevesinde hazırlamış olduğu Dünya Yönetişim Endeksi (World Governance Index - WGI) verilerini kullanarak, panel veri analizi yöntemiyle, ülkelerin idari yapılarını

da dikkate alarak ampirik bir incelemeyi hedeflemektedir. Bu amaçla, yerel özerkliğin hesap verebilirlik, hükümet etkililiği, siyasal istikrar, düzenleyici kalitesi, hukukun üstünlüğü ve rüşvetin önlenmesi gibi ülkelerin etkin, etkili ve verimli bir yönetsel sisteme sahip olup olmadığını tespit etmede kullanılan iyi yönetim göstergeleri üzerindeki etkileri analiz edilecektir. Bu sayede yerel özerklik olgusunun yönetim göstergelerinin üzerine olan etkisini ve bu etkinin idari yapılara göre farklılaşıp farklılaşmadığının da ortaya konulması amaçlanmaktadır. Ayrıca, bu çalışmada yerel özerklik ile yönetişimin unsurları arasındaki ilişkinin yönünün ve derecesinin verilere dayalı olarak ortaya konulmasına da odaklanılmıştır.

Çalışmanın yöntemsel kapsamını panel veri analizi yöntemi kullanılarak yerel özerklik ile yönetim göstergeleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi oluşturmaktadır. Panel veri analizi, hem zaman hem de birim boyutunda veriler içeren, değişkenler arasındaki dinamik ilişkileri analiz etmek için uygun bir yöntem olarak seçilmiştir. Bu yöntem, zaman serisi ve kesit verilerinin birleşimi sayesinde, daha sağlam ve geçerli sonuçlar elde etmeyi mümkün kılmaktadır.

Çalışmanın tematik kapsamını ise yerel özerkliğin, Dünya Bankası'nın İyi Yönetişim İlkeleri çerçevesinde hazırlamış olduğu Dünya Yönetişim Endeksi (World Governance Index - WGI) verilerinden elde edilen “*Hesap Verebilirlik, Hükümet Etkililiği, Siyasal İstikrar, Düzenleyici Kalitesi, Hukukun Üstünlüğü, ve Yolsuzluğun Kontrolü*” değişkenleri ile ilişkisinin incelenmesi oluşturmaktadır. Bu bağlamda yukarıda da ifade ettiğimiz gibi yerel özerklik ve özellikle doğrudan iyi yönetim kavramı arasındaki etkileşimin incelenmesini içeren bir çalışmaya literatür tarama sürecinde rastalanmamış olması, konuyu literatürde eksikliği hissedilen bir olgu haline getirmektedir. Bu noktadan hareketle Avrupa Komisyonu’nca hazırlanmış olan “Self-rule index for local authorities in the EU, Council of Europe and OECD countries, 1990-2020” raporunda yer alan Local Autonomy Index 2.0 (Yerel Özerklik 2.0 Endeksi) verileri ile Dünya Bankası’nca hazırlanmış olan “iyi yönetim” endekslerinden elde edilen 2008-2020 yıllarına ait veriler kullanılarak panel veri analiz gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada başlangıç noktası olarak 2008 yılının seçilmesi AB’nin en büyük genişleme dalgası olan 5. Genişleme Dalgasının ikinci fazında 1 Ocak 2007 yılında Bulgaristan’ın Birliğe üye olması ve AB üyesi olarak yerel özerkliğe ilişkin Endeks verisinin bir sonraki yılda yayınlanmış olmasıdır. Çalışmamızın örneklem grubunu oluşturan ülkelerin

belirlenmesinde merkez ve yerel ilişkilerini şekillendiren idari yapıları etkili olmuştur. Buna göre Fransa, Bulgaristan ve Türkiye üniter ülke, Almanya ve Belçika federal ülke, İtalya ve İspanya ise adem-i merkeziyetçi ülkeler olarak çalışmanın evrenini oluşturmaktadır.

2.2. Veri ve Metodoloji

Bir önceki başlıkta ortaya konulan amaçlara ulaşabilmek için gerçekleştirilen analizlerde kullanılacak veri setlerine ve yönetime ilişkin bilgiler bu bölümde sunulacaktır.

2.2.1. Araştırmada Kullanılan Veri Setleri

Yerel Özerklik Endeksi (LAI), özellikle Avrupa ülkelerinde yerel yönetim birimlerinin yerel özerklik düzeyini değerlendirmek için kullanılan önemli bir göstergedir. İyi yönetişimin önemli bir bileşeni olarak kabul edilen yerel özerklik, yerel yönetimlere verilen özyönetim ve karar alma yetkisinin derecesini yansıtır (European Commission, 2020 [EC]). LAI, yerel yönetimlerin işlerini ve kaynaklarını ne ölçüde bağımsız olarak yönetebildiklerini değerlendirmek için değerli bir araç olarak hizmet ederek daha etkili ve duyarlı yönetişim sistemlerine katkıda bulunmaktadır (Ladner vd., 2023, s. 2). Avrupa'da LAI, 1990 ile 2005 yılları arasında yerel özerklik konusunda artan bir eğilim göstermiş olup, özellikle Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde gözlenen kayda değer gelişmeler ortaya çıkmıştır (OECD, 2019). Yerel Özerklik Endeksi'nin geliştirilmesi ve metodolojisi, yerel yönetimlere tanınan özerklik düzeyini ölçmek için çeşitli göstergelerin kapsamlı bir değerlendirmesini içermektedir. LAI metodolojisi, selefi LAI 1.0 (EC, 2014) tarafından oluşturulan temele dayanan gelişmiş ve rafine bir yaklaşımı uygulayan en son sürüm olan LAI 2.0 ile zaman içinde gelişmiştir. Metodolojideki bu sürekli iyileştirme, zaman içinde yerel özerklikte meydana gelen değişiklikleri yakalamada endeksin güvenilirliğini ve uygunluğunu artırmaktadır.

Yerel Özerklik Endeksi, yönetişim performansının izlenmesinde ve iyi yönetişim uygulamalarının geliştirilmesinde yerel özerkliğin öneminin vurgulanmasında kritik bir rol oynamaktadır (EC, 2020). LAI, farklı bölge ve ülkeler genelinde yerel özerklik seviyesindeki değişiklikleri takip ederek, adem-i merkeziyetçilik çabaları ve yerel

yönetişim yapılarındaki eğilimler ve ilerlemeler hakkında değerli bilgiler sunmayı amaçlamaktadır (Ladner, vd., 2019). Endeks yalnızca yerel özerkliğin karşılaştırmalı bir analizini sağlamakla kalmıyor, aynı zamanda politika yapıcılar ve paydaşlar için yönetim sistemlerinde iyileştirme ve reform yapılması gereken alanları belirlemede bir kıyaslama görevini de üstlenmektedir. Ayrıca LAI, yerel yönetimlerde şeffaflığın, hesap verebilirliğin ve katılımcı karar alma süreçlerinin desteklenmesine katkıda bulunarak sonuçta genel yönetim etkinliğini ve vatandaş memnuniyetini artırmayı da amaç edinmektedir (WGI, 2022; EC, 2020).

Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen Yerel Özerklik Endeksi (LAI), özellikle yerel yönetim özerkliği alanında iyi yönetişimin değerlendirilmesinde önemli bir bileşendir. LAI, Avrupa ülkelerinde standartlaştırılmış bir yerel özerklik ölçütü sunmaktadır. Ayrıca LAI, yerel yönetim yapılarının karşılaştırmalı analizine ve değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Bu doğrultuda LAI, yerel özerkliğin ölçülmesinde ve analiz edilmesinde tutarlılık ve doğruluk sağlayan kapsamlı bir veri tabanı oluşturulmasına katkı sağlayabilecek bir metodolojik yaklaşıma sahiptir (Ladner, vd., 2023, s. 1-4).

LAI, yerel özerkliğin yerel demokrasi ve verimlilik üzerindeki etkilerinin test edilmesinde ve ayrıca yerel yönetim sistemleri tipolojilerinin geliştirilmesinde de etkili olmuştur. Buna ek olarak endeks, yerel özerklik düzeylerinin kapsamlı bir değerlendirmesini sunmak için yerel vergi özerkliği de dahil olmak üzere hem niceliksel hem de niteliksel ölçümleri içermektedir (Ladner, vd., 2023; KDZ, n.d.). LAI, yerel yönetimlerde yönetim sürecinin çeşitli boyutlarını birbirleriyle uyumlu bir biçimde içselleştirerek, yerel yönetim yapılarının güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin bütünsel bir görünüm sunmaktadır. Buna göre zayıf yerel özerklik, hükümetin etkinliğini ve genel yönetim kalitesini azaltabilir. Bu bağlamda LAI, yerel özerklik ile yönetim arasındaki ilişkinin araştırılmasına olanak sağlamaktadır. LAI, yönetim kalitesini artırmada ve yerel yönetim yapıları içinde hesap verebilirliği teşvik etmede yerel özerkliğin önemini vurgulayarak yönetişimin daha geniş anlaşılmasına katkıda bulunur. Ayrıca endeks, yönetim ölçütlerinin birbirine bağlı doğasını vurgulayarak yerel özerklik, yolsuzluk düzeyleri ve farklı bölgelerdeki genel mutluluk arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için kullanılmıştır (OECD, 2019).

Yerel özerklik endeksi (Local Autonomy Index [LAI]), AB, Avrupa Konseyi ve OECD ülkelerindeki yerel yönetimlerin özerklik düzeylerini ölçmek için kullanılmaktadır. Endeks, 1990-2020 yılları arasında 57 ülke için uygulanmıştır ve 11 farklı değişkeni

ölçmektedir. Bu değişkenler, 7 farklı boyutta yer almaktadır ve bunlar birleştirilerek “Yerel Özerklik Endeksi” (LAI) oluşturulmaktadır. Endeksin oluşturulmasında temel alınan kavramsal çerçeve ise AYYÖŞ bağlamında oluşturulmuştur. Buna göre AYYÖŞ’ün yerel özerklik konusundaki teorik ve ampirik argümanları izlenerek, yerel özerkliğin aşağıda verilen yedi boyuttan oluştuğu öne sürülmüştür:

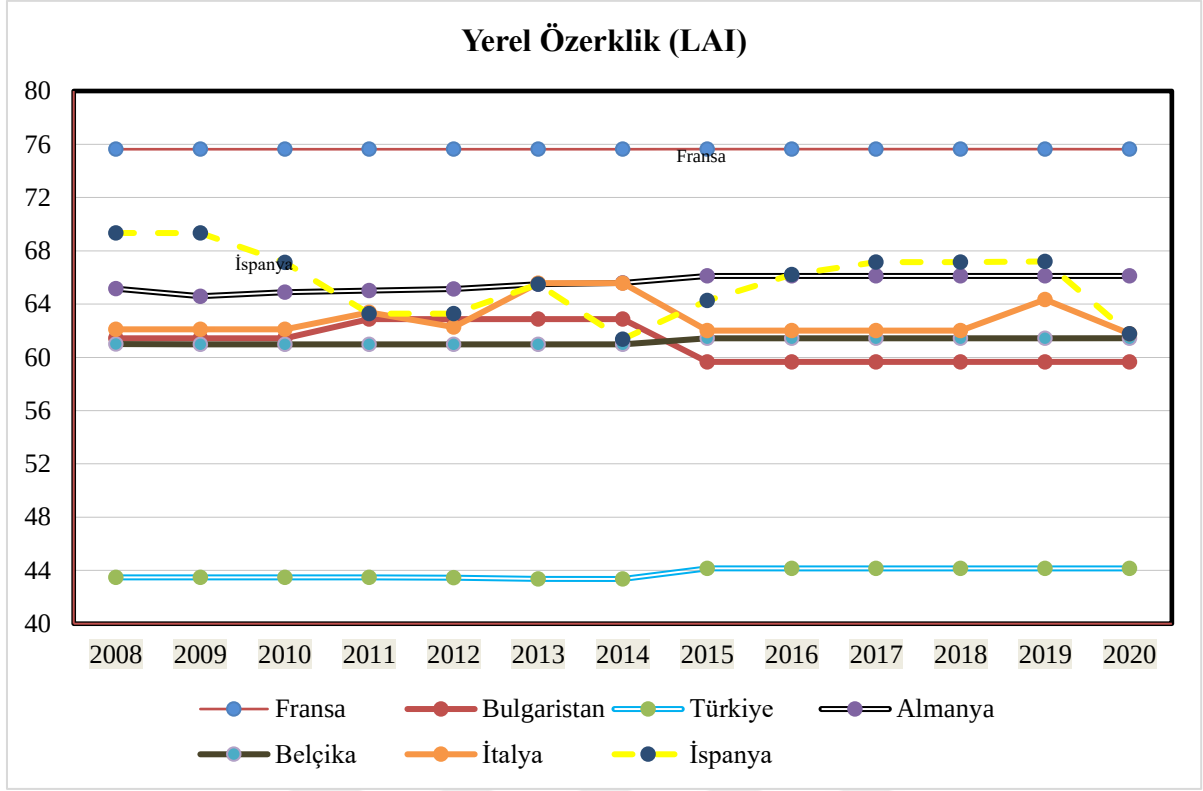
- **Yasal özerklik**, devlet içinde yerel yönetimlere verilen konumu tanımlar;
- **Erişim**, yerel makamların daha üst düzeylerdeki siyasi kararları ne ölçüde etkileyebildiğini ölçer;
- **Politika kapsamı**, yerel otoritelerin kendi mali kaynakları ve/veya kendi personeli aracılığıyla hizmetlerin sunulmasına etkin bir şekilde dahil olduğu işlevler veya görevler yelpazesini temsil eder;
- **Siyasal takdir yetkisi**, yerel yönetimin üzerinde etkin bir şekilde söz sahibi olduğu görevler yelpazesini ve genel bir yetki maddesine sahip olup olmadığını tanımlar;
- **Mali özerklik**, yerel yönetimlere kendi bütçelerini etkileme imkanı veren mali kaynaklarla ilgili değişkenleri bir araya getirir;
- **Örgütsel özerklik**, yerel makamların kendi siyasi sistemlerinin ve kendi yönetimlerinin yönlerine ne ölçüde karar verebildiklerini ölçer;
- **Müdahalesizlik**, yerel makamların devletin üst kademeleri tarafından ne ölçüde kontrol edildiğini tanımlar.

Sonuç olarak, Avrupa Komisyonu'nun Yerel Özerklik Endeksi, ülkelerin yerel yönetim yapılarının yönetim performanslarının, özellikle de yerel özerklik açısından değerlendirilmesinde önemli bir ölçüt sunmaktadır. Yerel yönetimlere sağlanan özerklik düzeyine ilişkin olarak özellikle 2020 yılında yapılan güncelleme ile birlikte çok sayıda ülkenin özerklik düzeyine yönelik değerli bilgiler sağlamaktadır. Yerel Özerklik Endeksi, yönetim uygulamalarının ve bunların toplumların işleyişi üzerindeki etkilerinin daha kapsamlı anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu göstergelerin izlenmesi, analiz edilmesi ve kullanılması yerel düzeyde şeffaflığın, hesap verebilirliğin ve etkili yönetişimin teşvik edilmesi ve sonuçta küresel olarak daha adil ve verimli kamu yönetimi sistemlerinin oluşturulması açısından önemli bilgiler de sunmaktadır (Ladner, vd., 2019).

Çalışmamızda yerel özerklik değişkeni olarak Avrupa Komisyonunca hazırlatılan ve 2021 yılı Aralık ayında yayınlanan “Self-rule index for local authorities in the EU, Council of Europe and OECD countries, 1990-2020” raporunda yer alan Local Autonomy Index 2.0 (Yerel Özerklik 2.0 Endeksi) endeksinden elde edilen veriler bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Raporda yerel özerklik ve yerel otorite/yönetim kavramları arasında ayırım yapılmadığı belirtilmiştir. Buna göre, kavramsal olarak yerel yönetim birimleri sınırları açıkça tanımlanmış bir bölge/toprak üzerinde konumlanmış, sınırlı da olsa yerel politikalara ilişkin bir karar alma ve uygulama yetkisini de içeren idari bir özerkliğe sahip birimler olarak tanımlanmıştır. Ayrıca vatandaşlar tarafından doğrudan seçilmiş başkan ve/veya meclisten oluşan karar organları bulunmaktadır.

Endeksin sonuçlarına göre, yerel özerklik düzeyi 1990’dan 2020’ye kadar olan dönemde özellikle Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde artmıştır. Yerel yönetimlerin orta-yüksek derecede özerkliğe sahip olduğu ülkeler (endeks değerleri 60 ile 70 arasında): Norveç, Portekiz, Kolombiya, ABD, Güney Afrika, İspanya, Almanya, Slovakya, Sırbistan, Estonya, İtalya, Litvanya, Japonya, Polonya, Avusturya, Belçika ve Yunanistan. Orta derecede yerel özerkliğe sahip ülkeler (değerler 50 ile 60 arasında): Hollanda, Bulgaristan, Arjantin, Andorra, Lüksemburg, Karadağ, Çek Cumhuriyeti, Gürcistan, Kuzey Makedonya, Arnavutluk, Slovenya, Letonya, Bosna Hersek, Romanya, Hırvatistan ve Avustralya. Bu aynı zamanda 57 ülke için ortalama değerin de bulunduğu yerdir (57.16). Orta-düşük özerklik derecesine sahip ülkeler (değerler 40 ile 50 arasında): Birleşik Krallık (İngiltere), Ukrayna, Kore Cumhuriyeti, Kosova, Şili, Kanada, Macaristan, Ermenistan, Meksika, Türkiye ve İrlanda.

Şekil 1’de araştırmada ele alınan ülkelerin 2008-2020 dönemine ilişkin Yerel Özerklik Endeksi’nden elde edilen yerel özerklik seviyeleri görülmektedir. Buna göre yerel özerkliğin en yüksek olduğu ülke üniter bir devlet olan Fransa’dır. En düşük olduğu ülke ise yine bir başka üniter ülke olan Türkiye’dir. İdari yapı bağlamında bu iki ülkeyle aynı kategoride olan Bulgaristan’ın yerel özerklik seviyesi ise Fransa ve Türkiye’nin sahip olduğu değerlerin aritmetik ortalaması gibi 60 civarı bir değere sahiptir. Federal ülkeler olan Belçika ve Almanya ile birlikte bölgesel devletler olan İtalya ve İspanya’da da yerel özerklik seviyesi yıllara göre kısmi değişiklikler gösterse de birbirlerine yakın değerler almaktadır.

Şekil 1. Yerel Özerkliğin Yıllara Göre Değişimi

Çalışmada kullanılan bir diğer veri seti ise, “Worldwide Governance Indicators” ya da Türkçe karşılığıyla “Dünya Yönetişim Göstergeleri”, 200’den fazla ülke ve bölgedeki yönetim kalitesine ilişkin algıları ve yönetim kalitesini ölçmek için kullanılan kapsamlı bir küresel veri derlemesidir (Kaufmann, vd., 2004). Dünya Bankası tarafından geliştirilen endeks, uluslararası kalkınma alanında yönetim kalitesinin objektif bir değerlendirmesine yönelik bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu göstergeler, Dünya Bankası’nın teorik ve metodolojik katkıları doğrultusunda, küresel çapta yönetim performansını ölçmeyi hedeflemektedir. Endekste yer alan göstergeler, söz hakkı ve hesap verebilirlik, siyasal istikrar, hükümet etkinliği, düzenleyici kalitesi, hukukun üstünlüğü ve yolsuzluğun kontrolü dahil olmak üzere yönetişimin altı geniş boyutunu ölçerek yönetim performansını değerlendirme ve izleme amacına hizmet etmektedir (Canıkalp ve Ünlükaplan, 2015, s. 85-88). WGI tarafından tanımlandığı şekliyle yönetim, bir ülkede otoritenin uygulandığı gelenekleri ve kurumları kapsamaktadır. WGI (2022), yönetişimin her bir boyutu için toplu ve bireysel göstergeler sağlayarak, küresel ölçekte yönetim dinamiklerine ilişkin incelikli bir anlayış sunmaktadır (Kaufmann, vd., 2009, s. 5).

Uluslararası bir kurumun ürünü olması, WGI'nin küresel düzeyde etkili bir rol oynamasına imkân tanımakta ve yönetim konusundaki uluslararası farkındalığı artırmaktadır. WGI'nin ana hedefi, ekonomik, politik ve kurumsal boyutları içeren altı temel yönetim boyutu üzerinden bir ülkenin yönetim durumunu sistemli bir biçimde değerlendirmektir (WGI, 2022).

Dünya Yönetişim Göstergelerinin geliştirilmesi ve metodolojisi, ülkeler ve bölgeler arasında yönetime ilişkin farklı perspektifleri yakalamak üzere tasarlanmıştır. Bu göstergeler, anketler ve diğer veri kaynakları aracılığıyla çok çeşitli katılımcılardan toplanan algılara dayanmaktadır ve yönetim kalitesinin kapsamlı ve kapsayıcı bir değerlendirmesini sağlamaktadır (WGI, 2022).

Endeksin ortaya koyduğu sayısal veriler, dünya genelindeki birçok düşünce kuruluşu, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, hükümetler, özel firmalar ve uzman değerlendirmeleri gibi heterojen kaynaklardan temin edilmekte ve bu veriler standart hale getirilip, yönetim performansının kapsamlı bir şekilde değerlendirmesini mümkün kılmaktadır. Ayrıca yönetim performansının Dünya Yönetişim Göstergeleri aracılığıyla izlenmesi araştırmacılar, politika yapıcılar ve analistler için de büyük önem taşımaktadır. Bu göstergeler, ülkeler arası karşılaştırmaları ve trend analizini kolaylaştırarak yönetim algılarının geniş kalıplarına ilişkin değerli bilgiler sağlamaktadır. Yönetişim kalitesini çeşitli boyutlarda ölçerek ve verileri birden fazla kaynağa dayalı olarak düzenli olarak güncelleyerek WGI, yönetim dinamiklerini küresel olarak değerlendirmek ve anlamak için sağlam bir çerçeve oluşturmaktadır. WGI, yönetim göstergelerinde zaman içinde ve bölgeler genelinde meydana gelen değişiklikleri takip ederek, ülkelerin güçlü ve zayıf yanlarının belirlemesine olanak tanımakta, yönetim etkinliğini ve şeffaflığı artırmak için ihtiyaç duyulan politikalar konusunda da bilgi sağlamaktadır (Canıkalp, 2015, s. 42).

WGI'nin yöntemsel yaklaşımı, bireylerin algıları doğrultusunda ortaya çıkan öznel verilere dayalı olması nedeniyle güvenilirlik sorunlarına maruz kalmaktadır. Veri toplama sürecindeki öznel faktörlerin ve diğer algı farklılıklarının, elde edilen sonuçları etkileyebileceği gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bu durumun, WGI'nin değerlendirmelerinin daha derinlemesine bir eleştirel analize tabi tutulmasını gerektirmekte olduğu söylenebilir. Ancak, eleştirel bir bakış açısıyla ele alındığında, WGI'nin demokrasiye vurgu yapma konusundaki sınırlılığı dikkat çekmektedir. Göstergeler incelendiğinde, vurgunun genellikle hükümet kalitesi, etkinlik ve verimlilik gibi olgular üzerine olduğu

gözlemlenmektedir. Bu durum, WGI'nin yönetim anlayışının demokratik değerlere sınırlı bir vurgu yapma eğiliminde olduğunu göstermektedir (Erkkilä & Piironen, 2014, s. 350).

Sonuç olarak, Dünya Bankası tarafından geliştirilen Dünya Yönetişim Göstergeleri, dünya çapında yönetim performansının değerlendirilmesi ve izlenmesi için önemli bir araç olarak hizmet vermektedir. Hukukun üstünlüğüne, hükümetin etkinliğine ve yolsuzluğun kontrolüne odaklanan bileşenleri aracılığıyla bu göstergeler, farklı ülkelerdeki yönetimin kalitesine ilişkin değerli bilgiler sağlamaktadır. Bu göstergelerin ortaya çıkmasında etkili olan sosyal, siyasal ve ekonomik gelişmeleri ve metodolojiyi anlayarak, bunların küresel ölçekte şeffaflığı, hesap verebilirliği ve iyi yönetim uygulamalarını teşvik etmedeki rolü daha anlaşılır hale gelecektir. Dünya Yönetişim Göstergeleri, ülkelerin yönetim süreçlerini iyileştirme çabalarına yönelik olarak, mevcut durumlarının ve bu alandaki ilerlemelerinin değerlendirilmesi ve kıyaslanması için standartlaştırılmış bir çerçeve sunarak daha etkili ve şeffaf yönetim uygulamalarının geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Analizde kullanılan değişkenlerin seçiminde 2008-2020 yılları arasında çalışmanın örneklemini oluşturan ülkelere ilişkin verilerin ulaşılabilir olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca teorik tartışmaların odaklandığı yerel özerkliğin sağlayacağı yerel nitelikli hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde sunulması, karar alma süreçlerine halk katılımının sağlanarak demokratik bir yönetim anlayışının desteklenmesi gibi faydaların ölçülmesine ve etkilerinin belirlenmesine katkı sağlayabilecek verilerin seçilmesine dikkat edilmiştir. Ayrıca bu verilerin, yansız ve güvenilirliği dünyada genel kabul görmüş olması da önemli bir etmen olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda yerel özerkliğin yönetim göstergeleri üzerine etkilerini ve bu etkilerin yönünü göstermeyi amaçlayan bu çalışmada kullanılan verilere ilişkin kısaltmalar ve temin edildiği kaynaklar Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Çalışmada Kullanılan Değişkenler

Sembol	Değişkenler	Kaynak
LAI	Yerel Özerklik	Avrupa Komisyonu
VoiAcc	Hesap Verebilirlik	Dünya Bankası
PolStab	Siyasal İstikrar	Dünya Bankası
GovEffect	Hükümet Etkinliği	Dünya Bankası
RegQual	Düzenleyici Kalitesi	Dünya Bankası
RuleLaw	Hukukun Üstünlüğü	Dünya Bankası
ContOfCorr	Yolsuzluğun Önlenmesi	Dünya Bankası
lnGdp	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	Dünya Bankası
Urb	Kentleşme	Dünya Bankası

Analiz kapsamında, yerel özerklik değişkenini bağımsız değişken olarak, yönetişimin alt parametreleri olan hesap verebilirlik, siyasi istikrar, düzenleyici kalitesi, hukukun üstünlüğü ve rüşvetin önlenmesi değerlerinin bağımlı değişkenler olarak belirlendiği ve ayrıca kentleşme ve GSYH değerlerinin kontrol değişkeni olarak kullanılarak oluşturulan modeller aşağıda yer alan Tablo 2’den görülmektedir.

Tablo 2: Çalışma Kapsamında Oluşturulan Modeller

Bağımlı Değişken		
Hesap Verebilirlik	Model I	$VoiceAcc_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model II	$VoiceAcc_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_2 Urb_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model III	$VoiceAcc_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_3 \ln GDP_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model IV	$VoiceAcc_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_2 Urb_{it} + \beta_3 \ln GDP_{it} + \varepsilon_{it}$
Siyasal İstikrar	Model I	$PolStab_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model II	$PolStab_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_2 Urb_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model III	$PolStab_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_3 \ln GDP_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model IV	$PolStab_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_2 Urb_{it} + \beta_3 \ln GDP_{it} + \varepsilon_{it}$
Hükümet Etkililiği	Model I	$GovEffect_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model II	$GovEffect_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_2 Urb_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model III	$GovEffect_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_3 \ln GDP_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model IV	$GovEffect_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_2 Urb_{it} + \beta_3 \ln GDP_{it} + \varepsilon_{it}$
Düzenleyici Kalitesi	Model I	$RegQual_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model II	$RegQual_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_2 Urb_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model III	$RegQual_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_3 \ln GDP_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model IV	$RegQual_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_2 Urb_{it} + \beta_3 \ln GDP_{it} + \varepsilon_{it}$
Hukukun Üstünlüğü	Model I	$RuleLaw_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model II	$RuleLaw_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_2 Urb_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model III	$RuleLaw_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_3 \ln GDP_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model IV	$RuleLaw_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_2 Urb_{it} + \beta_3 \ln GDP_{it} + \varepsilon_{it}$
Rüşvetin Önlenmesi	Model I	$ContOfCorr_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model II	$ContOfCorr_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_2 Urb_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model III	$ContOfCorr_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_3 \ln GDP_{it} + \varepsilon_{it}$
	Model IV	$ContOfCorr_{it} = \beta_0 + \beta_1 LAI_{it} + \beta_2 Urb_{it} + \beta_3 \ln GDP_{it} + \varepsilon_{it}$

Yapılan analizde kullanılmış olan bağımlı, bağımsız ve kontrol değişkenlerine ilişkin tanımlayıcı istatistiksel bilgiler Tablo 3’de sunulmuştur. Bu tabloda kullanılmış olan veri setine yönelik olarak gözlem sayısı, ortalama, minimum, maksimum ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 3: Veri Setine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
LAI	91	62.2437	8.9643	43.3639	75.6272
VoiceAcc	91	0.8526	0.6112	-0.8605	1.44
PolStab	91	0.1827	0.6671	-2.0072	0.9545
GovEffect	91	0.8616	0.6181	-0.2138	1.7234
RegQual	91	0.9554	0.4484	-0.0247	1.8065
RulOfLaw	91	0.7983	0.7111	-0.4204	1.8503
ContofCorr	91	0.7572	0.7754	-0.3611	1.8983
lnGdp	91	10.0484	0.6642	8.7465	10.6765
Urb	91	78.5386	8.6877	68.092	98.079

Bu tabloya göre analizde kullanılan kontrol değişkeni olarak kullanılan Urb ve bağımsız değişken olan LAI dışındaki serilerde ciddi bir farklılaşma görünmemektedir. Nitekim standart sapma değerleri de bu durumu ortaya koymaktadır. Yapmış olduğumuz analizde etkinlik bağımsız değişkenlerin korelasyon yapısıyla doğrudan ilişkilidir. Bağımsız değişkenlerin birbirleriyle yüksek bir korelasyon içerisinde olması çoklu doğrusal bağlantı sorununun varlığına işaret etmektedir. Analizde bu tür bir sorunun varlığı durumunda katsayıların ve dolayısıyla regresyonun yanlış tahmin edilmesine, katsayılardaki varyans ve standart hataların artmasına ve netice olarak analizin istatistiksel olarak açıklayıcı gücünün ve güvenilirliğinin azalmasına sebep olmaktadır. Bu sorunların varlığının tespit edilmesi amacıyla analize başlamadan önce bağımsız değişkenler arasındaki çoklu doğrusal bağlantı varlığının teste tabi tutulması gerekmektedir (Gujarati, 2011, s. 327). Çoklu doğrusal bağlantının varlığının test edilmesinde en çok kullanılan yöntemlerden birisi olan basit

korelasyon matrisi yöntemi ile çoklu doğrusal bağlantıya ilişkin test gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen analizlerin modellerine bakıldığında da yerel özerklik bağımsız değişken, yönetişimin alt parametreleri ise bağımlı değişken olarak modeller içerisinde yer almaktadır. Bu bağlamda korelasyon matrisi değerlendirilirken, yönetişimin alt parametrelerinin birbirleriyle olan korelasyonlara değil yerel özerkliğin bu parametrelerle olan korelasyon sonuçlarının değerlendirilmesi gereklidir. Ayrıca kentleşme ve GSYH değişkenleri modellerde kontrol değişkeni olarak kullanılması nedeniyle bu iki değişkenin birbirleriyle ve diğer değişkenlerle olan korelasyonuna bakılması çoklu doğrusal bağlantı sorununun tespiti için gereklidir. Bu bağlamda basit korelasyon matrisinde yer alan seriler arasındaki ilişkilerin aldığı değerlerin 0,9'dan daha düşük bir değer alması katsayılar arasında korelasyonunun ve dolayısıyla tam bir çoklu doğrusal bağlantı sorununun olmadığını ifade etmektedir (Asteriou & Hall, 2007, s. 96). Bu bağlamda çalışmada kullanılan bağımsız değişkenlerin oluşturduğu serilerin korelasyon matrisi Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Değişkenlere Yönelik Oluşturulan Basit Korelasyon Matrisi

e(V)	LAI	VoiceAcc	PolStab	GovEffect	RegQual	RulOfLaw	ContCorr	lnGdp	Urba
LAI	1.000								
VoiceAcc	0.8007	1.0000							
PolStab	0.7084	0.8581	1.0000						
GovEffect	0.5847	0.8000	0.5621	1.0000					
RegQual	0.6802	0.8889	0.7295	0.8716	1.0000				
RulOfLaw	0.6733	0.8635	0.6288	0.9743	0.9243	1.0000			
ContCorr	0.5672	0.8000	0.5580	0.9629	0.9127	0.9772	1.0000		
lnGdp	0.5938	0.8124	0.5625	0.8492	0.7763	0.8640	0.8348	1.0000	
Urb	0.1682	0.4440	0.3322	0.6024	0.4609	0.5675	0.5857	0.4652	1.0000

Yukarıda yer alan korelasyon matrisinde bağımsız değişkenlerin yanı sıra kontrol değişkenleri olan Urb ve lnGdp de bulunmaktadır. Çalışmamız kapsamında gerçekleştirdiğimiz analizde yerel özerkliğin yönetişimin alt parametreleri olan değişkenler üzerine etkilerinin ayrı ayrı incelenmesinden dolayı ilk sütunda görülen korelasyon değerleri üzerinden çoklu doğrusallık sorunun varlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu

matrise bakıldığında yerel özerklik ile diğer değişkenler arasındaki en yüksek korelasyon 0,8007 değeri ile bağımlı değişken VoiceAcc ile bağımsız değişken LAI arasında görülmektedir. Analize dahil edilen değişkenler arasındaki en düşük değer ise 0,1682 ile LAI ve Urb arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgiler ışığında analizde kullanılan değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorununa rastlanmamıştır.

2.2.2. Araştırmanın Yöntemi

Ampirik sosyal bilimin temel amaçlarından biri, sosyal dünyadaki değişkenler arasındaki nedensel ilişkiler hakkında veriye dayalı çıkarımlar yapmaktır. Bu bağlamda panel veri analizi, ekonometri disiplini içinde hem zaman serisi hem de yatay kesit ekonometrisini bütünleştiren ve geniş bir uygulama alanına sahip önemli bir metodolojik yaklaşımdır. Özellikle ekonomi alanında farklı kavramlar arasındaki ilişkileri inceleyen birçok ampirik analiz yöntemi bulunmaktadır. Bu metotlar arasında var olan çeşitlilik, genel olarak yatay kesit verileri, zaman serileri ve son dönemde giderek daha fazla popülerlik kazanan yatay kesit ve zaman kesit verilerinin birleştirildiği panel veri analizini içermektedir. Bu bağlamda panel veri analizi, zaman serileri ile yatay kesit serilerini bir araya getirerek hem zaman hem de kesit boyutlarına sahip bir veri seti oluşturma imkânı sunmaktadır (Hsiao, 2001, s. 349). Zaman serisi parametreleri, genel olarak durağanlık, önceden belirlenmişlik ve korelasyonun olmadığı şoklara dayalı bir şekilde oluşturulmaktadır. Bu kavramlar, ekonometrik modellerde zaman içindeki değişimleri gösterme konusunda temel bir çerçeve sunmaktadır. Öte yandan, yatay kesit parametrelerini tanımlamak adına dışsal değişkenlere ve rastgele örnekleme stratejilerine başvurulmaktadır. Bu yaklaşım, bir kesitteki farklı birimler arasındaki çeşitliliği ele almayı amaçlamakta ve bu çeşitliliğe duyarlı parametre tahminlerini mümkün kılmaktadır (Arellano & Honore, 2001, s. 3221). Panel veri setleri, zaman serisi ve yatay kesit boyutlarını birleştirerek, muhtemel tanımlama düzenlemelerini zenginleştirmekte ve araştırmacılara daha kapsamlı bir analiz imkânı sunmaktadır. Bu bağlamda, panel veri analizi, ekonomistleri potansiyel ilgi çeken parametrelerin tanımlanması sürecinin doğası ve kaynakları üzerine daha derinlemesine düşünmeye teşvik edici rol oynamaktadır. Bu metodolojik yaklaşım sayesinde, sosyal bilimlerde özellikle de iktisat ve ekonometri alanında yaşanan dönüşüme önemli bir katkı sağlayarak değişkenler

kullanılarak yapılan tahminlerin güvenilirliğinin artırılması konusunda gelişmelere katkı sunmuştur (Demirtaş ve Özgür, 2022).

Panel veri seti, tanımlandığı üzere, ideal olarak, bireyler, hane halkları, firmalar, şehirler ve eyaletler gibi gözlemlenen birimler üzerinde belirli bir süre boyunca belirli sayıda değişkenin tekrarlanan ölçümlerini sağlayan kesitsel bir zaman serisi veri setidir. Kesitsel bir veri seti, zamanın belirli bir noktasında belirli sayıda değişkene ilişkin gözlemlerden oluşurken, zaman serisi veri seti bir veya birkaç değişkene ilişkin belirli sayıda dönem boyunca yapılan gözlemlerden oluşmaktadır (Campbell & Stanley, 1966). Panel veri analizi, verilerle yapabileceğiniz analizin sonucunun kapsamlılığını en üst düzeye çıkarmak için genellikle birçok değişkenin aynı anda gözlemlenmesini içerebilir. Ülkeler, kuruluşlar, demografik gruplar ve bireyler panel veri konularının bazı yaygın örnekleridir. Bunların yanında sağlık hizmetleri, insani gelişim, eğitim ve barınma ile ilgili veriler gibi herhangi bir istatistiksel eğilimi incelemek için panel veri analizi yöntem olarak kullanılabilir. Panel veri analizi, bu tür veri kümelerinin istatistiksel analizini ifade eder. Genel olarak, panel veya boylamsal analiz terimleriyle ilişkilendirilen yöntemler, gözlemlenen birim sayısının (N) büyük ve zaman içinde tekrarlanan gözlem sayısının (T) küçük olduğu kısa paneller ve buna karşılık, zaman serisi kesiti şemsiyesi altındaki yöntemler, nispeten büyük bir T'ye kıyasla N'nin oldukça küçük olduğu uzun paneller olarak adlandırılmaktadır. Genel olarak, örneklemdeki gözlemler tüm dönemler boyunca aynı iken, bazı durumlarda, özellikle rastgele etkiler modelinde, bir dönemde yer alan örneklemdeki gözlemler diğer dönemdekilerle aynı değildir. Birincisi dengeli panel veri seti olarak adlandırılırken, ikincisi dengesiz panel veri seti olarak adlandırılır. Genel olarak, dengesiz bir panel veri kümesi, veri toplama sürecinde bazı değişkenler için belirli sayıda dönem için eksik gözlemlerden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, bunların tahmin sonuçları üzerinde ne gibi etkileri olduğunu bilmek kritik önem taşımaktadır. Veri yapısı ve kayıp değerlerin ele alınmasındaki farklılıklar, uygun ekonometrik modellerin seçilmesi açısından pratik sonuçlar doğurmaktadır (Xu, vd., 2007).

Bu metodolojinin diğer analitik yaklaşımlara kıyasla çeşitli avantajları bulunmaktadır. Panel veri analizi, başta değişkenler arasındaki doğrusallığı azaltarak daha güvenilir sonuçlar elde etmeye yardımcı olmaktadır (Baltagi, 1995, s. 6). Panel verilerdeki çok sayıda gözlem nedeniyle, araştırmacılar değişkenlere özgü parametreleri kontrol değişkeni

olarak dahil edebilmekte ve dolayısıyla girdilerin heterojenliğini kontrol edebilmektedir. Ayrıca, zaman ve yatay kesit birimlerinin bir arada değerlendirilmesi; gözlem sayısını artırarak, buna bağlı olarak serbestlik derecesini yükselterek parametre tahminlerini daha güvenilir hale getirmektedir. Son olarak, panel veri analizi, değişim dinamiklerini açıklama açısından diğer yöntemlere kıyasla daha uygun bir yaklaşım sunmaktadır (Baltagi, 1995, s. 4 ve Hsiao, 2003, s. 3). Bu nedenle, daha karmaşık davranışsal modeller ve hipotezler yardımıyla değişim dinamiklerini incelemek için kullanışlı bir yöntemdir. Panel veri analizi, heterojen birimler arasındaki farklılıkları ele alma ve modelin doğruluğunu artırma potansiyeline sahip güçlü bir araçtır. Bu yöntem, ekonometrik tahminlerin daha etkili ve güvenilir olmasına olanak tanır. Bu bağlamda, panel veri analizi bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki dinamik ilişkileri ortaya çıkartmaktadır. Panel veri analizinde karşılaşılan en önemli sorunlardan birisi değişen varyans sorunudur. Klasik doğrusal regresyon modellerinin en önemli varsayımlarından biri, her bir bozucu terimin varyansının sabit bir sayı olmasıdır. Değişen varyans probleminin varlığı halinde en küçük kareler yöntemiyle gerçekleştirilen tahminler yansız olmakla birlikte varyans ve kovaryans tahminleri etkinliğini kaybetmektedir. Bu durum ise hipotezlerin istatistiksel testlerinin geçerliliğini yitirmesine neden olmaktadır (Arellano, & Bond, 1991).

Panel veri analizi, yatay kesit ve zaman serisi regresyon modelleri ile kıyaslandığında, çeşitli üstünlükleri bünyesinde barındırdığı tespit edilmektedir. Baltagi'nin (1995) ifadesine göre, yatay kesit verilerine dayalı çalışmalar yalnızca birimler arasındaki farklılıkları belirginleştirirken, panel veri analizi kullanılarak yürütülen araştırmalar hem birimler arasındaki farklılıkları hem de aynı birim içinde zamanla meydana gelen değişimleri ortaya koyma kapasitesine sahiptir. Ayrıca, panel veri analizi, yatay kesit veya zaman serisi modellerinden daha karmaşık davranışları modelleme imkânı sunar (Baltagi, 1995, s. 5). Bu avantaj, yalnızca zaman serisi veya yatay kesit verileri kullanılarak yapılan çalışmalarda dışlanan değişkenlerin panel veri yöntemiyle sorun olmaktan çıkmasıyla ortaya çıkar. Bu durum, panel veri analizinin her bir sonuç için daha kesin, gerçekçi ve kapsamlı tahminlerin elde edilmesine katkı sağlar. Hsiao (2003, s. 7), bu analizin diğer üstünlüklerine ek olarak, sayısal olarak ifade edilemeyen, gözlenemeyen ve açıkça ölçülemeyen faktörlerin etkilerini ölçme imkânı sunmasını göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANALİZ VE BULGULAR

3.1. Modelin Belirlenmesi

Çalışmamızın bu kısmında daha önce teorik olarak ele alınmış olan metodolojiyi kullanarak gerçekleştirilen analizler¹ ve bu analizlerin sonucunda elde edilen bulgular ortaya konacaktır. Tekrar değinilecek olursa panel veri, zaman içinde tekrarlanan gözlemlerin bulunduğu birimlerin (örneğin ülkeler, firmalar, hane halkları, bireyler) bir kesitinden oluşan özel bir havuzlanmış veri türüdür. Panel verilerindeki gözlemler bir kesit boyutu ve bir zaman serisi boyutu olmak üzere en az iki boyut içermektedir. Panel veriler, zaman serisi gözlemlerinin birimler arasında havuzlanmasıyla oluşturulabilir (Grill, 2017). Bu doğrultuda analizin ilk aşamasında, modelin çözümünde tercih edilecek yöntemin belirlenmesi amacıyla F-Testi uygulanmıştır. Bu test, Sabit Etkiler Modeli (FE) ile Havuzlanmış En Küçük Kareler Modeli (Pooled OLS) arasında bir tercih yapılmasını temin etmektedir. Elde edilen sonuçlar, aşağıda yer alan Tablo 5'te ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Bulgular, Sabit Etkiler'in Havuzlanmış EKK (Pooled OLS) yöntemine kıyasla daha etkin bir tahminci olduğunu göstermektedir. Ayrıca açıklayıcı değişkenlerin çok sayıda ve çeşitlilik gösterdiği durumların varlığının yanında ülkelerin heterojenlik göstermesi söz konusu olduğunda ampirik çalışmalarda Sabit Etkiler Modelinin kullanılması analizlerin daha doğru sonuçlar vermesini sağlamaktadır (Ün, 2018, s. 42-43).

Etkin tahmincinin tespitinin ikinci aşamasında ise Rassel Etkiler Modeli (RE) ve Pooled OLS arasında tercih yapabilmek adına kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar yine Tablo 5'te detaylı bir biçimde ifade edilmiştir. Bu aşamadaki analiz, Rassel Etkiler Modeli'nin Pooled OLS'ye göre daha etkin bir tahminci olduğunu göstermektedir.

¹ Tezin ampirik uygulamalarında Stata 15 programı kullanılmıştır.

Hausman testi ise çalışmanın üçüncü aşamasında, FE ile RE arasında tercih yapabilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Hausman testinin sonuçları da Tablo 5'de ayrıntılı olarak sunulmaktadır. Bulgular, FE'nin RE'ye kıyasla daha etkin bir tahminci olduğunu göstermektedir. Toplamda, yapılan tüm testlerin sonuçlarına göre, sabit etkiler modelinin en etkin tahminci olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5: Etkin Tahmincinin Tespiti

Test	Tercih	İstatistik	Etkin Tahminci							
			VoiceAcc	PolStab	GovEffect	RegQua	RuleOfLaw	ContCorr		
F-Test	Pooled	F-sta.	98.96	55.54	179.12	95.20	389.89	274.70		
	FE	Prob	0,00	0,00	0	0	0	0		
LM Test	Pooled	χ^2 sta.	377.88	267.62	439.95	405.82	493.70	478.37		
	RE	Prob> χ^2	0,00	0,000	0	0	0	0		
H-Test	FE	χ^2 sta.	8.38	19.07	6.77	3.58	3.40	3.11		
	RE	Prob	0.0038	0	0.0093	0.05	0.05	0.05		

Çalışmamız kapsamında yapılan analizlerde VoiceAcc, PolStab, GovEffect, RegQua, RuleOfLaw ve ContCorr olmak üzere altı farklı bağımlı değişken kullanılarak altı farklı model ve bu modellerin kontrol değişkenleri eklenerek birbirinden farklı altı adet analiz gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda her bir farklı bağımlı değişkenle kurulan altı ayrı temel modele ilişkin etkin tahmincinin belirlendiği test sonuçları Tablo 6'da detaylı bir şekilde sunulmuştur. Bu bulgular ışığında analizde kullanılması gerek en etkili tahmincinin Sabit Etkiler Modeli (FE) olduğu tespit edilmiş ve analizler bu tahminci kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Yine modelin tahminine başlamadan önce otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesit bağımlılığı gibi sorunların tespit edilmesi modelde kullanılacak dirençli hata tahmincisinin tespiti açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda modellerde otokorelasyon sorununun varlığının tespiti için Durbin-Watson ve Baltagi-Wu LBI testi yapılmıştır. Değişen varyans sorunu için Modifiye edilmiş Wald testi, yatay kesit bağımlılığı için Breusch-Pagan LM testleri gerçekleştirilmiştir. Bu testlerin sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: Otokorelasyon, Değişen Varyans ve Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Test	İstatistik	Bağımlı Değişkenler						
		VoiceAcc	PolStab	GovEffect	RegQua	RuleOfLaw	ContCorr	
Otokorelasyon	D-	DW	0.1685	0.5599	0.5306	0.6767	0.4005	0.3281
	W&Baltagi-		Var	Var	Var	Var	Var	Var
	Wu LBI	BW	0.4708	0.6617	0.8765	0.9286	0.6619	0.5737
Değişen Varyans	Modified	χ^2 sta.	3846.79	126.91	47.05	71.11	228.04	1102.36
	Wald Test		Var	Var	Var	Var	Var	Var
		Prob> χ^2	0	0	0	0	0	0
YKB	Breusch	chi2	63.883	102.752	58.725	47.373	85.167	52.025
	Pagan LM		Var	Var	Var	Var	Var	Var
		Prob	0	0	0	0.0008	0	0.0002

Yukarıda yer alan Tablo 6'ya göre farklı bağımlı değişkenler kullanılarak altı ayrı modele ilişkin sonuçlara bakıldığında değişen varyans, otokorelasyon ve yatay kesit bağımlılığı sorunlarının tamamının var olduğu bu sebeple de bu üç sorunu dikkate alan dirençli tahmincinin analizde kullanılması gerektiği sonucu çıkmaktadır.

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere ilk karşılaşılan sorunlardan birisi olan değişen varyans sorunun düzeltilmesi konusunda literatürde karşılaşılan ilk çalışmalar Eicker (1967), White (1967) ve Huber (1980) tarafından gerçekleştirilmiş, Liang ve Zenger (1986) ise bu çalışmaları kümelenme analizleri üzerine yaptıkları çalışma ile genişletmiştir. Arellano (1987), Froot (1989) ve Rogers (1993) ise White (1967) ve Hueber'in (1980) çalışmasını değişen varyans ve otokorelasyonun çözülmesi için yeniden düzenleyerek yayımlamıştır. Ayrıca Newey & West (1987) tarafından geliştirilen tahminci yatay kesit bağımlılığı ve otokorelasyon sorununu dikkate alan tahmincilerden olarak literatüre girmiştir. Ancak bu çalışmalar otokorelasyon ve değişen varyans sorunlarına karşı dirençli tahminler üretse de yatay kesit bağımlılığı sorununu göz ardı etmektedir. Yukarıda bahsedilen bu üç sorunu birden dikkate alan çalışmalar ilk olarak Parks (1967) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya Kmenta ve Klein'nın (1971) gerçekleştirdiği katkılar sayesinde Parks'ın (1967) çalışması daha geniş bir kabul görmeye başlamıştır. Yine de bu çalışma eğer N (Birim sayısı) T (Zaman boyutu) arasında $N > T$ ilişkisinin varlığı halinde kullanılamamaktadır. Ayrıca küçük standart hatalar üretilmesine neden olmaktadır. Beck ve Katz (1995) ise bu eksikliklerin giderilmesi için panel düzeltilmiş standart hata (PCSE) kullanılmasını önermiştir. Ancak $N > T$ durumunda PCSE de etkisiz kalmaktadır (Driscoll ve Kraay, 1998, s. 550; Hoechle, 2007, s. 2, Tatoğlu, 2012, s. 241; Ün, 2018, s. 96) . Bu

sorunlar karşısında Driscoll ve Kraay (1998) tarafından geliştirilen tahminci ise hem otokorelasyon hem değişen varyans hem de yatay kesit bağımlılığını göz önünde bulunduran dirençli tahminci olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda yukarıda da belirtildiği gibi analizde kullanılmak üzere altı farklı bağımlı değişkenle ayrı ayrı olacak şekilde kurduğumuz modellerin tamamında YKB, otokorelasyon ve değişen varyans sorunlarının üçünün bulunması nedeniyle analizlerde Driscoll-Kraay tahmincisi standart hata düzeltici olarak kullanılmış ve sonuçlar raporlanmıştır.

3.2. Bulgular

Bu başlıkta çalışma kapsamında gerçekleştirilen analizlerden elde edilen sonuçlar değerlendirilerek yerel özerkliğin yönetişimin alt parametreleri üzerine olan etkileri ve bu etkilerin ülkelerin idari yapılarına göre değişip değişmediği incelenmiştir.

3.2.1. Hesap Verebilirlik ve Yerel Özerklik

Çalışmamızın bu kısmında yerel özerkliğin Dünya Bankası'nın yönetim göstergelerinin temel alt bileşenlerinden birisi olan hesap verebilirlik üzerine olan etkisi incelenmiştir. İncelemeye geçmeden önce bu iki olgu arasındaki ilişkinin nelerden kaynaklanabileceği tartışılacaktır.

Yerel yönetimlerin sahip oldukları yetki ve sorumlulukların temel niteliği, yörede yaşayan insanların gündelik yaşamına ve pratiğine dönük ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olmasıdır. Toplumun gündelik yaşamını doğrudan etkileyen, yaşam kalitesini belirleyen önemli hizmetlere ilişkin alınacak karar ve politikaların belirlenmesi süreci yerel yönetim birimleri açısından topluma karşı önemli bir sorumluluk doğurmaktadır. Bu sorumluluğun bir neticesi olarak yerel yönetimler hem yerel halka karşı hem de üst siyasi birimlere karşı hesap verebilir bir yönetim anlayışına sahip olmalıdır. Bu bağlamda sahip olduğu karar alma yetkisini, kendisine anayasa ve yasalarla belirlenmiş olan hizmet alanlarıyla sınırlı olmak üzere kullanırken açıklık ve şeffaflık ilkeleri temelinde toplumsal katılımı da arttıracak bir biçimde demokratik yönetim anlayışına ve hukuksal normlara da özen gösterilmelidir. Bu ifade çerçevesinde yerel özerklik ve hesap verebilirlik ilkeleri arasındaki ilişki, toplumsal katılım ve şeffaflığı teşvik eden, hesap verebilir ve demokratik

bir yönetim anlayışına uygun bir şekilde ve yerel özerkliğe sahip yerel yönetimlerin bu ilkeler doğrultusunda şekillendirilmesine katkı sağlamıştır. (Koç, 2016).

Yerel özerklik, özellikle yönetim yaklaşımının da temeli olan halkın karar alma süreçlerinde etkin bir özne olarak katılımı yoluyla siyasi hesap verebilirliğin arttırılmasına önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Böylece yerel halk, yerel meselelerle ilgili tartışmalara ve karar alma süreçlerine aktif olarak katıldığında, yerel yönetimlerin sundukları hizmetlerin belirlenmesi, kaynak kullanımları ve elde edilen çıktılar konularına daha fazla odaklanmaktadır. Bu doğrultuda yönetim süreçlerine giderek artan halk katılımı, yerel yöneticilere yönelik olarak daha güçlü ve yoğun bir hesap verebilirlik talebine yol açmaktadır (Yeşildal, 2020). Bu bağlamda iyi yönetim kavramının da esasını oluşturan şeffaflık, katılım ve hesap verebilirlik gibi kavramlar, yerel özerklik uygulamasıyla elde edilmek istenen kaynak kullanımında ve hizmet sunumunda etkinlik, etkililik ve verimlilik gibi amaçların gerçekleştirilmesine önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

Yerel yönetim birimlerinin kurumsal işleyişlerinin açık, katılımcı ve halka karşı hesap verebilir olması her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda yerel yönetimlerin iyi yönetim ve yerel özerkliğin esasını oluşturan temel ilkelere bağlı kalarak faaliyet göstermeleri özellikle Dünya Bankası, OECD ve AB gibi ulusüstü yapılar tarafından teşvik edilmektedir (Şinik, 2007, s. 17-18; Arslan, 2010, s. 23; Wollmann, 2012, s. 63; Halaskova & Halaskova, 2014, s. 644; Sezer ve Büyükpınar, 2021, s. 100; Ladner, vd., 2019). Yerel özerklik aracılığıyla hesap verebilirliğin artması, yalnızca demokratik bir toplum ve yönetim anlayışının varlığının bir kanıtı olmakla kalmıyor, aynı zamanda yönetim ilkelerinin genel olarak bu sürece olumlu katkısını ve kritik rolünün olduğunu göstermektedir.

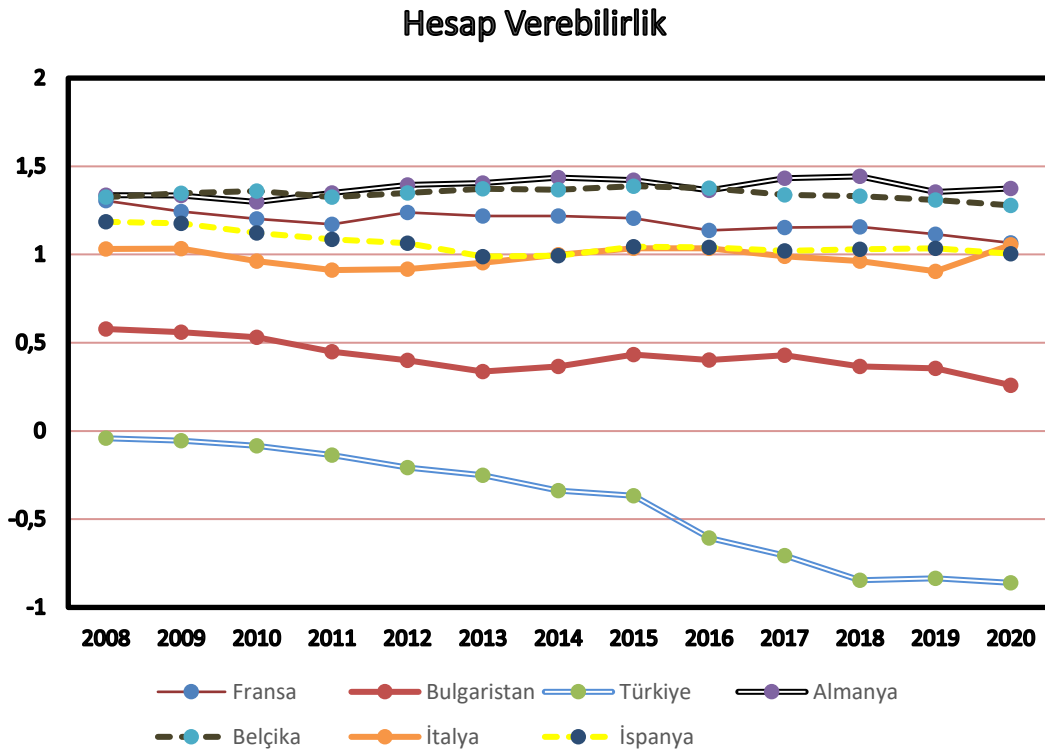
Bununla birlikte, yerel özerklik ile hesap verebilirlik arasındaki ilişki çeşitli zorluklarla ve sınırlamalarla karşı karşıyadır. Temel kaygılardan biri yerel yönetimlerin hem idari hem de mali özerkliğe sahip olmasının sağlanmasıdır. Bunlar olmadan, idari ve mali boyutlar birbiriyle derinden bağlantılı olduğundan gerçek anlamda bir yerel özerkliğe ulaşmak zorlaşacaktır (Türkoğlu, 2012, s. 42). Ek olarak, yerel özerkliğin işlediği sosyo-politik bağlam, onun etkinliğini önemli ölçüde etkileyebilir. Örneğin, Türkiye'deki terör sorunu gibi uzun süredir devam eden sorunlarla karşı karşıya olan bölgelerde, yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılması ve siyasi adem-i merkeziyetçilik konusundaki tartışmalar meseleyi daha karmaşık hale getirmektedir (Koç, 2016). Bu zorluklar, özerkliğin verilmesi ile yerel

yönetimde hesap verebilirliğin, şeffaflığın, katılımın, yanıt verebilirliğin ve etkinliğin sağlanması arasında korunması gereken hassas dengeyi vurgulamaktadır (Dağlı, 2017).

Araştırmaların, genel olarak hesap verebilirlik ve yerel özerklik arasında olumlu bir ilişki olduğunu göstermelerine karşın, hesap verebilirlik ve yerel özerklik arasındaki ilişkinin karmaşık ve çok yönlü olduğunu da unutmamak gerekir. Jacob (1975, s. 37-38), yerel düzeyde artan özerkliğin, yönetim sürecine yüksek düzeyde katılım fırsatı sağladığı için daha fazla sorumluluğa ve hesap verebilirliğe yol açabileceğini öne sürmektedir. Peralta (2006, s. 105) bu konuyu daha da irdelerek daha fazla özerkliğin yerel görevlilerin seçimini iyileştirebileceğini ancak disiplini azaltabileceğini ifade etmiştir. Manasan (2004, 2005), özellikle mali adem-i merkeziyetçilik bağlamında, mali sorumluluğu teşvik edebileceği ve adem-i merkeziyetçilik sürecinden elde edilen kazanımları artırabileceği için gerçek özerkliğin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca yine Manasan (2004) bu tartışmayı yerel kamu maliyesi alanına genişleterek gerçek özerkliğin mali sorumluluğu teşvik edebileceğini ve adem-i merkeziyetçiliğin kazanımlarını artırabileceğini öne sürmektedir. Bu çalışmalar toplu olarak, yerel özerkliğin sorumlu ve etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamada hesap verebilirliğin öneminin altını çizmektedir. Keith (2005, s. 8) de çalışmasında etkili bir yönetişimin varlığı açısından hesap verebilirliğin ve şeffaflığın hayati bir öneme sahip olduğunu ileri sürmüştür.

Sonuç olarak, hesap verebilirlik ile yerel özerklik arasındaki etkileşim, şeffaflığın, yenilikçiliğin ve etkili yönetişim uygulamalarının teşvik edilmesi açısından önemli görülmektedir. Hesap verebilirlik, sorumlu karar almayı sağlar ve yolsuzluğu azaltırken, yerel özerklik, topluluklara, kendilerine özgü zorlukların üstesinden gelme ve yönetişim süreçlerine aktif olarak katılma gücü verir. Yönetişimde sürdürülebilir ve olumlu sonuçlara ulaşmak için bu iki unsur arasında bir denge kurmak çok önemlidir. Hükümetler hem hesap verebilirlik hem de yerel özerlikle ilgili potansiyel zorlukları ve riskleri ele alarak, iyi yönetişimi teşvik eden ve vatandaşlarının ihtiyaçlarını karşılayan bir çerçeve oluşturabilir. Yerel yönetimler düzenli denetimler, halka açık oturumlar, kamuoyu bilgilendirme toplantıları ve performans değerlendirmeleri gibi hesap verebilirlik mekanizmaları uygulayarak şeffaflığı koruyabilir ve seçmenlerinin güvenini kazanabilir. Nitekim Mbate (2017, s. 12) çalışmasında etkili bir yönetişimin varlığı için, yerel halkın yerel yönetimlere ve bunların yöneticilerine karşı yüksek bir güven duyması gerektiğini söylemiştir. Bunun yanı sıra yerel yöneticilerin faaliyetlerini takip edecek ve denetleyecek yerel medya, kent

konseyi ve benzeri kente özgü kurumlar aracılığıyla, yerel yöneticilerin sürekli bir biçimde hesap verebilir kılınması gerektiğini de ifade etmiştir. Bu doğrultuda, yerel halkın sürece dahil edilerek, hesap verebilirliği sağlamak için mali tabloları inceleyen ve yönetmeliklere uygunluğu değerlendiren bağımsız denetim komiteleri oluşturulabilir. Yerel düzeyde hesap verebilirliğin sağlanması açısından dış denetimin yanında etik ilkelere bağlı bir liderlik ile etik ilkelerin içselleştirildiği bir organizasyon ve kurumsal yapının varlığı da önemlidir (Nurjaman, vd., 2018, s. 237-239). Bu ve benzeri yapılar aracılığıyla yolsuzluk ve kötü yönetimin önlenmesine katkı sağlanır ve daha etkili bir yönetim süreci gerçekleştirilebilir. Etkili bir yönetişimin yansıması olarak yerel özerkliğe sahip yerel yönetsel yapılar, hizmet sunumunda etkinlik ve verimliliğin yanında demokratik anlayışa uygun bir şekilde faaliyetlerini sürdürebilirler.

Şekil 2: Hesap Verebilirlik Değerinin Yıllara Göre Değişimi

Buna göre Dünya Yönetişim Endeksinden elde edilen verilerden yararlanılarak, örneklem kümemizi oluşturan ülkelerin Hesap Verebilirlik bağlamında yıllara göre nasıl bir gelişim içerisinde olduğu görülmektedir. Bu grafikten de anlaşılacağı üzere AB'nin kurucu üyeleri olan Almanya, Fransa, İtalya ve Belçika ile birlikte 1986'da üye olan İspanya'nın Dünya

Bankası Yönetişim Göstergeleri bağlamında hesap verebilirlik değişkeninin aldığı değerin birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Çalışmamızda ele alınan dönem olan 2008-2020 yılları arasında bu değerlerin ilgili ülkelerde küçük değişiklikler göstermesine rağmen yine de birbirlerine yakın seviyede olduğu söylenebilir. Ancak belirtilen dönemde Bulgaristan ve Türkiye'nin hesap verebilirlik düzeyinin bu ülkelerden negatif olarak farklılaştığı ve yıldan yıla bu değerlerin yine negatif bir yöne doğru evrildiği grafikten anlaşılmaktadır. Türkiye açısından 2016 yılının bir kırılma yılı olduğu ve bu tarihten sonra negatif eğilimin daha keskin bir hal aldığı ayrıca belirtilmelidir. Bu kırılmanın başlıca nedeninin ise 15 Temmuz 2016'da meydana gelen Darbe girişimi olduğu ifade edilebilir. Nitekim Yılmaz ve Güner'in (2017) çalışmalarında da belirttiği üzere Türkiye'de yerel veya genel fark etmeksizin siyasetin önemli problemlerinden birisi hesap verebilirlik ve katılım konusudur. Arıkboğa'da (2013) çalışmasında hesap verebilirlik probleminin temelinde yatan sebebin ise yerel yönetimlerde aday belirleme sürecinin AYYÖŞ'te belirtilen ve önerilenin aksine parti içerisinde gücü elinde bulunduran genel başkan ve parti merkezince belirleniyor olmasına bağlamaktadır. 15 Temmuz Darbe Girişimi ile birlikte zaten Türk siyasetinde yer alan merkezîyetçi eğilim güçlenmiş ve grafikte de görüleceği üzere hesap verebilirlik konusunda mevcut negatif durumun daha da negatifleşmesine katkı sağlamıştır.

Yönetişimin bileşenlerinden biri olan hesap verebilirlik parametresinde gözlemlenen farklılıkların da ülkelerin idari yapılarıyla ilişkili olmadığı görülmüştür (bkz. Şekil 2). Buna göre Almanya ve Belçika'nın en yüksek hesap verebilirlik değerine sahip ülkeler iken; Fransa'nın üniter bir devlet olarak diğer ülkelerden daha yüksek bir hesap verebilirlik düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Hâlbuki teorik beklenti doğrultusunda Almanya ve Belçika'nın ardından bölgesel devletler olarak İtalya ve İspanya'nın hesap verebilirlik değerlerinin yüksek olması gerekirdi. Bu çelişki, idari yapıdaki farklılığın, yerel özerklik ve hesap verebilirlik arasındaki ilişkide ve bunların uygulanma kalitesi üzerinde tek başına ve temel bir belirleyici olmadığını göstermektedir. Ayrıca yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine etkisinin incelendiği analiz sonuçları da bu önermeyi destekler niteliktedir (bkz. Tablo 7). Buna göre Model'de bölgesel devletler olan İspanya ve İtalya özelinde elde edilen sonuçlar birbirlerinden farklı olduğu gibi federal ülkeler Almanya ve Belçika arasında da benzer bir farklılığın bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca analiz sonuçlarına göre bu iki olgu arasında, Fransa'da istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir

ilişki bulunmakta iken yine üniter bir ülke olan Türkiye’de ise bu iki değişken arasındaki ilişkinin yönünün negatif olması dikkat çekicidir.

Tablo 7: Yerel Özerklik ve Hesap Verebilirlik Driscoll Kraay Tahmin Sonuçları

<i>İdari Yapı</i>		<i>Üniter</i>			<i>Federal</i>		<i>Bölge</i>		<i>Panel</i>
<i>Model</i>	<i>Değişken</i>	<i>Fransa</i>	<i>Bulgaristan</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Almanya</i>	<i>Belçika</i>	<i>İtalya</i>	<i>İspanya</i>	
Model I	<i>C</i>	Dışlanmış	-0,309	31,84**	-1,67	3,11	1,96***	0,036	0,77*
	<i>LAI</i>	0,015***	0,011	-0,73***	0,046***	-0,028	-0,015	0,015**	0,0012
	<i>F Stat</i>	2818,66***	0,33	13,26***	10,30***	0,4	2,44	5,27**	0,03
	<i>R2</i>	0,72	0,035	0,74	0,33	0,05	0,17	0,4	0,0001
Model II	<i>C</i>	Dışlanmış	9,74***	15,88***	-3,25	7,98	1,71	3,90***	8,78***
	<i>LAI</i>	0,069***	-0,04***	-0,16	0,03**	0,021	-0,015	0,010***	-0,009
	<i>Urb</i>	-0,05***	-0,09***	-0,12***	0,02	-0,08	0,003	-0,044***	-0,09***
	<i>F Stat</i>	6935,37***	163,08***	90,34***	4,65**	0,34	1,44	12,31***	493,43***
	<i>R2</i>	0,77	0,93	0,95	0,34	0,1	0,17	0,76	0,63
Model III	<i>C</i>	Dışlanmış	15,39***	25,14***	-4,007**	3,48*	8,83*	5,28	13,60***
	<i>LAI</i>	0,13***	-0,05***	-0,27*	0,008	-0,021	-0,018**	0,022**	0,006
	<i>lnGdp</i>	-0,88**	-1,34***	-1,45***	0,456	-0,077	-0,642	-0,55	-1,31***
	<i>F Stat</i>	8651,03***	20,59***	40,58***	6,03**	0,72	6,59**	4,40**	51,88***
	<i>R2</i>	0,74	0,77	0,9	0,38	0,05	0,36	0,49	0,52
Model IV	<i>C</i>	Dışlanmış	7,92***	14,42**	-3,61	7,91	11,16**	0,634	11,43***
	<i>LAI</i>	0,013	-0,039***	-0,166	0,008	0,018	-0,02***	0,003	-0,004
	<i>Urb</i>	-0,06***	-0,109***	-0,14**	-0,011	-0,083	-0,0104	-0,058**	-0,069***
	<i>lnGdp</i>	0,49*	0,335	0,33	0,501	0,049	-0,79*	0,475	-0,483**
	<i>F Stat</i>	5120,65***	253,80***	59,21***	3,99**	0,4	5,29**	6,28***	231,76***
	<i>R2</i>	0,8	0,94	0,95	0,38	0,105	0,39	0,79	0,66

Not: *,** ve *** sembolleri sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeylerini göstermektedir. C sabit terimi, R2 belirlilik katsayısını, F- Stat ilgili modelin hesaplanan F istatistik değerini ifade etmektedir.

Yukarıda ifade ettiğimiz düşünceler doğrultusunda çalışmamızda, yerel özerklik ve hesap verebilirlik olguları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere dört ayrı model kurulmuş ve analiz edilmiştir. Model I’de yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine etkisi kontrol değişkenleri kullanılmaksızın doğrudan sabit etkiler modeli ve Driscoll Kraay tahmincisi kullanılarak analiz edilmiştir. Yukarıdaki tabloya bakıldığında Model I’de yerel özerkliğin istatistiksel olarak anlamlı olmaması nedeniyle bu analizde yerel özerkliğin hesap verebilirlik

değişkeni üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Temel modelimiz olan Model I'e kontrol değişkeni olarak kentleşme ve GSYH (lnGdp) eklenerek ve farklı varyasyonları kullanılarak oluşturulan Model II, Model III ve Model IV'e baktığımızda da bağımsız değişkenimiz olan yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir. Buna göre analiz sonuçları yukarıda belirttiğimiz teorik çalışmaların sonuçlarıyla çelişmektedir. Bu durumun yerel özerklik ve hesap verebilirlik arasındaki ilişkinin ampirik olarak analiz edildiği bu çalışmada kullanılan verilerin kısıtlı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Buna göre yapılan analizde zaman kesitinin ($t=13$), örneklem ülke sayısının ($n=7$) ve gözlem sayısının (91) olması gibi nedenler etkili olmuştur. Ancak şunu belirtmek gerekir ki analizin ülkelerin idari yapılar bağlamında da gerçekleştirilebilmesi amacı, bu çalışmanın önemli kısıtlarından birisini oluşturmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek ve ülkelere ilişkin analiz sonuçlarını kıyas edebilmek için kısıtlı ve sınırlı olan veriler, daha önce de ifade ettiğimiz Bulgaristan'ın 2007 yılında AB üyesi olması gibi kısıtlılıklar sebebiyle çalışma 2008-2020 dönemi ile sınırlandırılmıştır.

Çalışmanın kapsamını oluşturan ülkelere Bulgaristan'ın geç bir dönemde AB üyesi olmasının yanında eski bir doğu bloku ülkesi olması ve bu döneme ilişkin sağlıklı verilerin temin edilememiş olması da analiz kapsamında kısıtlı bir veri kullanımına neden olmuştur. Bu kısıtlı veri kullanımının neticesi olarak panelin genel sonucunun, teorik beklentiyle uyumsuzluk göstermekte olduğu düşünülmektedir. Nitekim ilerde değineceğimiz üzere çalışma kapsamında incelenen ülkelere Fransa, Almanya ve İspanya'da teorik beklentiyle uyumlu sonuçların olduğu görülecektir. Bu bağlamda teorik beklentinin kesin olarak geçersiz olduğunu ileri sürebilmek verilerin sınırlılığı, zaman sınırlılığı ve örneklem sayısının sınırlılığı gibi nedenlerin ampirik ve teorik sonuçların uyumsuzluk göstermesinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Panel sonuçlarına ülkeler özelinde bakıldığında da görüleceği üzere örneğin Model I'e göre üniter ülkelere Fransa ve Türkiye'de, federal ülke olan Almanya ve bölgesel bir yapıya sahip olan İspanya'da yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan değerlendirdiğimizde panel sonuçlarının literatürle çelişmesinin tam bir keskinlik içermediğini ülkeden ülkeye değişse de kısmi bir uyumun olduğunu söyleyebiliriz.

Panel sonuçlarına ülkeler ve idari yapıları bağlamında bakıldığında üniter ülkelere olan Fransa'da ilk üç model içerisinde yerel özerklik ve hesap verebilirlik arasında anlamlı bir

ilişki söz konusudur. Buna göre Fransa özelinde kentleşme ve GSYH değişkenlerinin ayrı ayrı analize eklenerek oluşturulan modellerin sonuçları bu iki değişkenin yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine etkisinin anlamlılığını ve bu etkinin yönünü değiştirmemektedir. Ancak, kentleşme ve GSYH değişkenlerini kontrol değişkeni olarak analize birlikte eklendiği Model IV’de ise, yerel özerklik ve hesap verebilirlik değişkenlerin arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamsızlaşmaktadır.

Bir diğer üniter ülke olan Bulgaristan’da ise bu iki değişken arasında Model I’de anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Buna rağmen modele kentleşme değişkeni eklendiğinde yerel özerkliği anlamlı hale getirmekte ve yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine Bulgaristan özelinde negatif bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Analiz kapsamında oluşturulan Model II ve Model IV’e bakıldığında yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine istatistiksel olarak anlamlı ancak Türkiye özelinde yapılan analizde olduğu gibi negatif bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen ve üniter bir diğer ülke olan Türkiye’de ise, Model I sonuçlarına göre yerel özerklik istatistiksel olarak anlamlı, ancak negatif bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Bu bulgu, literatürde ortaya konan teorik beklentiden farklı bir görünüme sahiptir. Şekil 1 ve Şekil 2’de görüldüğü üzere Türkiye’nin diğer ülkelere nazaran bu alanda oldukça düşük bir performansa sahip olması da bu iki olgunun ölçümünde veya uygulanmasında sorunlar olduğunu düşündürmektedir. Bu bağlamda tespit edilen teorik ve pratik düzlemde Türkiye özelinde görülen olumsuzluklar daha kapsamlı verilerle hem teorik hem de ampirik olarak incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu sayede çalışma kapsamında ulaşılan teorik beklenti ile uyumsuzluk sorunun gerçek mi yoksa veri ve zaman kısıtlılığı gibi sorunlardan mı yoksa ülkenin sahip olduğu içsel veya yapısal diğer başka sorunlardan mı kaynaklandığı tespit edilebilir.

Türkiye özelinde yapılan analize kentleşme değişkeninin kontrol değişkeni olarak eklenmesi yukarıda değindiğimiz negatif ancak istatistiki olarak anlamlı olan ilişki üzerinde bozucu bir etki göstermiştir. Nitekim kentleşme değişkenini içeren Model II ve Model IV’de yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine istatistiki bir anlamlılığı olmadığı görülmektedir. Model I’ ile kıyas edildiğinde, Model III’de analize dâhil edilmiş olan GSYH değişkeni, yerel özerkliğin etkisinin anlamlılığını ve yönünü değiştirmedeği görülmektedir. Buna göre kentleşme değişkeninin, Türkiye özelinde yapılan analizlere dahil edildiğinde belirgin bir bozucu etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine olumlu bir etkiye sahip olduğu, literatürde kabul edilmekle birlikte İtalya (bkz. Model III ve IV), Bulgaristan (bkz. Model II, III ve IV) ve Türkiye’de (bkz. Model I ve III) yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine anlamlı bir etkisi olmasına rağmen bu etkinin yönünün, daha önce ifade edilen ve literatürde yer alan genel kabullerden farklı olarak negatif olduğu görülmektedir. Bu negatiflik durumu hesap verebilirlik verisinin aslında neyi ölçümlediği ile ilgili bir soruyu gündeme getirmektedir. Buna göre hesap verebilirliğin halka yönelik hizmetlerden duyulan memnuniyetle sınırlı ve sadece seçim dönemlerinde dikkate alınan siyasi, idari ve hukuki bir sorumluluk olarak, merkezi yönetime yönelik bir kavram olarak anlaşıldığı göz önünde bulundurularak değerlendirmek gerekir. Bu doğrultuda hesap verebilirlik arttıkça ya da yoğunlaştıkça yerel yönetimlerin karar alma ve uygulama serbestlikleri azalmaktadır (Romzek & Dubnick, 1987, s. 227-238). Bu bağlamda özellikle Bulgaristan’ın tarihsel geçmişi ve yönetim yapıları dikkate alındığında halen merkezi hükümetin güçlü bir etkiye sahip olması ve hesap verebilirlik düzeylerinin diğer ülkelere nazaran daha düşük olması gibi sebepler, bu negatif durumun sebepleri arasında sayılabilir.

Federal bir ülke olan Almanya özelinde yapılan analiz sonuçlarına göre yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine etkisi Model I ve Model II’de istatistiksel olarak anlamlı ve teorik beklentiyle uyumlu bir şekilde pozitif yönlü olduğu tespit edilmiştir. Model II’de görüldüğü üzere kentleşme değişkeninin analiz içerisinde istatistiki bir anlamlılığı olmamasıyla birlikte Model I’de yer alan yerel özerklik ve hesap verebilirlik arasındaki ilişkinin yönü ve anlamlılığı üzerine bozucu bir etkiye de sahip olmadığı görülmektedir. Model I’de yer alan temel analize GSYH değişkeninin dâhil edilmesiyle elde edilen Model III’de ise ilk modelde tespit edilen yerel özerklik ve hesap verebilirlik arasındaki ilişki istatistiksel anlamlılığını kaybetmiştir. Buna göre GSYH değişkeninin bozucu bir etkisinin bulunduğu söylenebilir. Nitekim kontrol değişkeni olarak kentleşme ve GSYH değişkenlerinin kullanıldığı Model IV’de de yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Bir diğer federal ülke olan Belçika özelinde gerçekleştirilen analizlerde yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerinde, panelin genel sonuçlarına paralel bir şekilde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Ayrıca Model II, Model III ve Model IV’de kontrol değişkenleri olarak kullanılan kentleşme ve GSYH değişkenlerinin de bu modeller içerisinde anlamlılığının bulunmadığı görülmüştür. Bu bağlamda kontrol değişkenlerinin

yerel özerklik ve hesap verebilirlik arasındaki ilişkinin yönü ve anlamlılığı üzerine olumlu ya da olumsuz bir katısının, Belçika özelinde yapılan analizler bağlamında, bulunmadığı ifade edilebilir. Almanya ve Belçika özelinde panel sonuçlarında görülen bu farklılığın bu iki ülkenin uluslaşma süreçlerinin farklılık göstermesi, nüfus büyüklükleri coğrafi büyüklük gibi nedenlere bağlanabilir. Ayrıca federatif yapı olarak Almanya'nın coğrafi olarak federe bölgelere ayrılmasının, Belçika'nın iki toplumlu yapısıyla bağlı olarak toplumsal anlamda federal olmasının (Gözler, 2017, s. 199-210) da analiz sonuçlarında görülen bu farklılığın önemli bir kaynağı olabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda her iki ülke de federal yapıya sahip olmasına rağmen analiz sonuçlarının farklılık göstermesi idari yapının yerel özerklik üzerinde tek başına bir belirleyiciliğinin bulunmadığını göstermektedir.

Çalışmanın örneklem kümesini oluşturan bölge (adem-i merkezi) devletlerden birisi olan İtalya'da Model I ve bu modele kentleşme (Urb) değişkeni eklenerek oluşturulan Model II'de yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine olan etkisinin istatistiksel olarak anlamsız olduğu bulunmuştur. Model I'e GSYH değişkeni eklenerek oluşturulan Model III ve Model IV'de ise yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine olan etkisinin anlamlı hale geldiği ancak bu etkinin yönünün negatif olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kentleşme değişkeninin analiz sonuçları üzerinde belirgin bir değişikliğe neden olmadığı ancak GSYH değişkeninin ise temel modele eklenerek oluşturulan Model III ve Model IV'de görüldüğü üzere analiz sonuçları üzerinde radikal bir değişime neden olduğu görülmüştür.

Bölge bir devlet olan İspanya özelinde gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre, yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine etkisinin kontrol değişken olmaksızın incelendiği Model I'de bu iki olgu arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki söz konusudur. Bu bulgu, literatürde yer alan teorik beklentiyle uyumlu olmasına rağmen panelin genel sonucundan ilişkinin yönü ve anlamlılığı itibarıyla farklılık göstermektedir. Model I'e kentleşme değişkeni eklenmesiyle oluşturulan Model II ve yine Model I'e GSYH değişkeni eklenerek oluşturulan Model III'de yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine etkisinin istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü olduğu bulunmuştur. Ancak bu iki kontrol değişkeninin analize birlikte dahil edildiği Model IV'de ise yerel özerklik ve hesap verebilirlik arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamsızlaşmaktadır. Modeller birlikte değerlendirildiğinde Model IV'de ortaya çıkan anlamsızlığın sebebinin GSYH değişkeninden kaynaklandığı düşünülmektedir. GSYH değişkeninin hem Model III, hem

de Model IV içerisinde istatistiksel olarak anlamsız bir görünüm sergilemesinin, yukarıda ifade edilen anlamsızlığın sebebi olabileceği değerlendirilmektedir.

3.2.2. Siyasal İstikrar ve Yerel Özerklik

Yerel özerkliğin siyasal istikrar üzerindeki etkisinin ampirik olarak incelenmesi amacıyla dört ayrı model oluşturulmuş ve bunlar sabit etkiler modeli ve Driscoll Kraay tahmincisiyle analiz edilmiştir.

Ülkelerin yaşadıkları tarihsel süreçler ve yönetim yapıları, siyasal istikrar ve yerel özerklik arasındaki ilişkinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Filippova, vd., 2023). Farklı yönetim sistemleri zaman içinde sosyal, siyasal ve ekonomik değişimlere uyum sağlamak üzere evrilmiş ve siyasal istikrar ile birlikte özerklik düzeyini de etkilemiştir. Bir siyasal sistemin istikrarı, genellikle iç savaş ve benzeri sorunların bulunmadığı bir durum ve ülke içinde yaşanan krizleri atlatabilme kabiliyeti olarak tanımlanabilir. Ayrıca siyasal istikrarın varlığı, tarihsel olarak özerkliğe sahip bir yönetsel sistemde yerel halk açısından, toplumsal düzen, güvenlik ve özerkliğin korunmasında önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Heslop, 2007). Yönetişim sistemlerinin istikrar ve özerklik sağlama kabiliyeti, halkın kurumlara olan güvenini tesis etmek ve vatandaşlara etkili hizmet sunumu sağlamak için de hayati bir öneme sahiptir (Singa & Singh, 2022, s. 341).

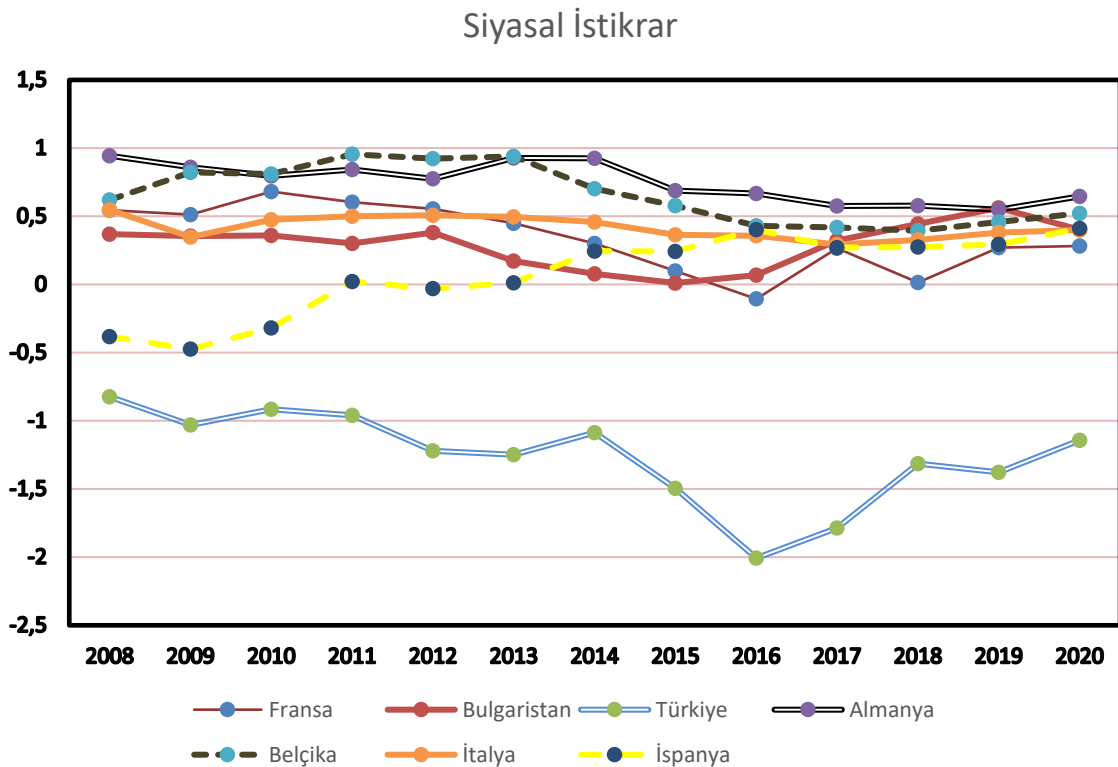
Ekonomik koşullar ve kaynak dağılımı da hem siyasal istikrarı hem de yerel özerkliği önemli ölçüde etkilemektedir. Bu bağlamda siyasal istikrar, ekonomik kalkınmada kilit bir rol oynamaktadır. Bununla bağlantılı olarak siyasal istikrarın yanında etkili bir hukuk sisteminin varlığı da siyasal istikrara katkı sağlamaktadır (Lee, 2019). Yönetişim ile birlikte, birçok alanda olduğu gibi yerel ve bölgesel kalkınma konusunda da merkezi hükümetlerin ağırlığının azaltılmasıyla, bu konuda yerel yönetimlerden daha fazla katkı yapması beklenmektedir (Widodo, 2019, s. 475-478). Bu bağlamda özellikle kırsal alanlarda kalkınma ve demokratik bir siyasal istikrarın yaratılması konusunda vatandaşları ve diğer hükümet dışı sivil yapıları harekete geçirmede daha etkili olan yerel yönetimlerin, merkezi hükümetleri de yerel ihtiyaçlar doğrultusunda politikalara yönlendirme kapasiteleri göz önünde bulundurulduğunda yerel kalkınmada etkin bir rol üstlenebileceği söylenebilir (Akindele, 2004). Buna karşılık ulusal siyasal partiler gibi kurumların ve merkezi hükümetin de yerel yönetimleri ve siyasetçileri disipline etmedeki rolü etkin bir yönetim

ve ekonomik büyümenin sağlanmasında oldukça önemlidir (Enikolopov & Zhuravskaya, 2007). Buna ek olarak, yönetsel gücün, zaman içerisinde küreselleşme ve yönetim bağlamında merkezden yerele doğru kayması ve yerel yönetimlerin özerkliklerinin artması yerel büyümeye katkı sağladığı gibi kümülatif olarak ülke kalkınmasında da büyümeyi arttırıcı bir etkiye sahiptir (Khan, 2010). Ancak ekonomik özgürlük ve etnik homojenlik ekonomik büyümeyi teşvik edebilecek faktörler iken, demokrasinin bölgelerdeki istikrar ve özerklik üzerinde kısmen de olsa olumsuz bir etkisi olabilir (International Monetary Fund [IMF], 2011, s. 2).

Siyasal istikrar ve yerel özerklik arasındaki ilişki, merkeziyetçi ve adem-i merkeziyetçi yönetim sistemleri arasındaki tartışmayla yakından bağlantılıdır. Adem-i merkeziyetçilik, dikkatli bir şekilde koordine edildiğinde, hem kaynakları hem de sorumlulukları etkili bir şekilde aktararak siyasal istikrarı ve ekonomik kalkınmayı teşvik etme kapasitesine sahiptir (Dünya Bankası [World Bank], 1999, s. 110-112). Merkezi olmayan yönetimler, daha geniş yönetim kapsamaları nedeniyle yerel sorunları ele almakta zorlanabilen merkezi yönetimlere kıyasla yerel seçmenlerin çeşitli ihtiyaçlarını anlamak ve bunlara yanıt vermek için genellikle daha donanımlıdır. Adem-i merkeziyetçilik ilkesi tipik olarak, yönetsel gücün merkezi ve yerel otorite arasındaki dengeye vurgu yaparak, merkeziyetçilikten arındırılan bir yönetsel yapıya atıf yapmaktadır. Buna göre adem-i merkeziyetçilik siyasal istikrarı ve ekonomik kalkınmayı teşvik etmekte ve yerel ihtiyaçlara daha iyi yanıt verilmesini sağlamaktadır (Witesman, 2020). Bir siyasi sistem içindeki güç dinamikleri ve karar alma süreçleri, yerel birimlere tanınan özerklik düzeyinin belirlenmesinde çok önemli bir rol oynar. Adem-i merkeziyetçilik, yerel yönetimlere karar alma yetkisi veren ve istikrar ile özerklik arasındaki dengeyi etkileyen bir hukuksal ve yönetsel yapının oluşturulmasını içermektedir (Savaşkan, 2021, s. 204-208).

Bu tartışmalardan da görüleceği üzere yerel özerklik düzeyinin yüksek olması siyasal istikrara ve özellikle ekonomik kalkınmaya olumlu katkılarda bulunmaktadır. Ancak merkezi hükümetlerin politika belirleme ve uygulama konusunda daha belirgin bir güce sahip olduğu ve merkezin yerel üzerinde yönetim ilkelerinin amaçladığı sınırlandırılmış bir hükümet ideali ile ters düştüğü bir noktada ortaya çıkacak olan siyasal istikrarın ise yerel özerkliği olumsuz etkileyeceği ileri sürülmektedir (Kaufmann, vd., 2009, s. 65-66). Buna göre istikrarlı siyasal bir düzene sahip olan ülkelerde güçlü bir merkezi hükümetin varlığı siyasal istikrarın esas nedenidir. Güçlü bir merkezi yapı doğal olarak yerel

yönetimler düzeyinde nispeten daha düşük bir özerkliği beraberinde getirmektedir. Zira özerklik kavramı daha önce de değindiğimiz üzere karar alma ve uygulama yetkisinin dağılımı ile doğrudan ilgili bir kavramdır. Yerel özerkliğin güçlü olduğu ülkelerde özellikle yerel nitelikli hizmetlerin belirlenmesi ve uygulanması süreci neredeyse tamamen yerel yönetim birimlerine devredilmiştir. Bu bağlamda merkezi yönetimin güçlü olduğu ülkelerde ise kararların merkezden alınması ya da en azından yerel yönetim birimlerinin aldığı kararları uygulayabilmesi için merkezi otoritenin açık ya da örtülü onayına ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle yerel yönetimlerin mali açıdan kaynak üretmesinin zorlaştırıldığı ülkelerde doğal olarak bu birimler, büyük çaplı kaynak ihtiyacı duyulan ulaşım ve alt yapı gibi hizmetleri sunabilmek için mali yönden merkezi iktidara bağımlı hale gelmektedir (Türkoğlu, 2012, s. 13,43). Bu noktada merkezi otorite yerel yönetim birimlerinin gerçekleştirmek istediği hizmetleri destekleyip desteklememe durumuna göre gizli bir onay mekanizması kurmuş olmaktadır. Bunun sonucu olarak yerel özerklik ile siyasal istikrar arasında negatif yönlü bir korelasyonun bulunması beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir.

Şekil 3: Siyasal İstikrar Değerinin Yıllara Göre Değişimi

Şekil 3’de Dünya Yönetişim Endeksinden elde edilen verilerden yararlanılarak, çalışmamızda incelediğimiz ülkelerin Siyasal İstikrar konusunda yıllara göre nasıl bir görünüme sahip olduğu sunulmuştur. Buna göre Almanya, Fransa, İtalya, Bulgaristan ve Belçika’da genel olarak, İspanya’da ise 2013’den itibaren değişkeninin aldığı değerlerin küçük değişiklikler göstermesine rağmen birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Türkiye’nin siyasal istikrar düzeyinin ise bu dönemde belirtilen ülkelerden negatif olarak farklılaştığı ve yıldan yıla bu değerlerin yine negatif bir yöne doğru evrildiği anlaşılmaktadır. 2008-2014 arası dönemde düşüş trendinde olan bu değer 2013’de gerçekleşen Gezi protestolarının ve 17 – 25 Aralık operasyonlarının etkisiyle 2014 yılında keskin bir düşüş göstermiş ve bu süreçlerin etkisiyle 2016’dan itibaren yeniden artış trendine girmiştir.

Tablo 8: Yerel Özerklik ve Siyasal İstikrar Driscoll Kraay Tahmin Sonuçları

<i>İdari Yapı</i>		<i>Üniter</i>			<i>Federal</i>		<i>Bölge</i>		<i>Panel</i>
<i>Model</i>	<i>Değişken</i>	<i>Fransa</i>	<i>Bulgaristan</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Almanya</i>	<i>Belçika</i>	<i>İtalya</i>	<i>İspanya</i>	
<i>Model I</i>	<i>C</i>	Dışlanmış	1,32	27,09***	13,006***	48,93***	-0,854	4,06*	3,49**
	<i>LAI</i>	0,004***	-0,016	-0,64**	-0,18***	-0,78***	0,0202*	-0,06*	-0,053*
	<i>F Stat</i>	11,75***	0,24	7,48**	16,82***	37,23***	4,52*	3,34*	4,63*
	<i>R2</i>	0,27	0,022	0,49	0,55	0,77	0,11	0,28	0,089
<i>Model II</i>	<i>C</i>	Dışlanmış	1,09	24,92*	22,55***	34,08	2,75**	-19,33***	8,41**
	<i>LAI</i>	0,18***	-0,015	-0,57	-0,13**	-0,94**	0,018**	-0,03***	-0,059**
	<i>Urb</i>	-0,17***	0,002	-0,01	-0,16*	0,24	-0,05**	0,26***	-0,057*
	<i>F Stat</i>	34,43***	0,11	3,37*	12,23***	17,50***	5,70**	28,23***	4,08**
	<i>R2</i>	0,58	0,022	0,49	0,58	0,78	0,5	0,88	0,17
<i>Model III</i>	<i>C</i>	Dışlanmış	-7,705	24,14**	17,66**	58,87***	-9,77	-47,67***	13,41**
	<i>LAI</i>	0,66**	0,019	-0,44	-0,11***	-0,59***	0,024*	-0,12***	-0,048*
	<i>lnGdp</i>	-4,76**	0,77	-0,64	-0,91	-2,07*	0,83	5,50***	-1,01**
	<i>F Stat</i>	14,59***	0,38	4,47**	25,25***	25,88***	1,87	9,88***	5,50**
	<i>R2</i>	0,37	0,099	0,52	0,57	0,805	0,25	0,69	0,19
<i>Model IV</i>	<i>C</i>	Dışlanmış	-29,15**	37,72**	22,78***	37,92	0,98	-29,70***	12,89***
	<i>LAI</i>	0,36**	0,0509	-0,58*	-0,11**	-0,77**	0,019*	-0,053***	-0,05*
	<i>Urb</i>	-0,14**	-0,31**	0,18	-0,14	0,39	-0,048**	0,22***	-0,016
	<i>lnGdp</i>	-150	5,58**	-2,91	-0,32	-2,67	0,14	1,509	-0,81**
	<i>F Stat</i>	23,12***	4,89**	7,92***	89,52***	23,47***	3,60**	21,33***	6,89***
	<i>R2</i>	0,61	0,55	0,58	0,58	0,83	0,51	0,905	0,19

Not: *, ** ve *** sembolleri sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeylerini göstermektedir. C sabit terimi, R² belirlilik katsayısını, F-Stat ilgili modelin hesaplanan F istatistik değerini ifade etmektedir.

Yukarıdaki tabloda yer alan panelin genel sonuçlarından görüleceği üzere, Model I’de yerel özerkliğin siyasal istikrar üzerine etkisi, kontrol değişkenleri kullanılmaksızın doğrudan sabit etkiler modeli ve Driscoll Kraay tahmincisi kullanılarak analiz edilmiştir. Model I’e göre yerel özerkliğin siyasal istikrar üzerine istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Temel modelimiz olan Model I’e kontrol değişkeni olarak kentleşme değişkeni eklenerek oluşturulan Model II’de de yerel özerklik ve siyasal istikrar arasındaki ilişkinin görünümünde bir değişim olmadığı ve kentleşmenin bu analizde istatistiki olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Model I’e GSYH değişkeni eklenerek oluşturulan Model III’e baktığımızda da analizin bağımsız değişkeni olan yerel özerkliğin, siyasal istikrar üzerine negatif ve anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Son olarak kentleşme GSYH değişkenlerinin analize birlikte dahil edildiği Model IV’de de yerel özerklik ile siyasal istikrar değişkenleri arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlılığının ve yönünün değişmediği tespit edilmiştir. Buna göre analiz sonuçları yukarıda değindiğimiz teorik çalışmaların sonuçlarıyla uyumlu görünmektedir. Ayrıca yapılan analizlere eklenen kontrol değişkenlerinin de bozucu bir etkisinin bulunmadığı görülmektedir.

Panel sonuçları ülkeler ve idari yapıları bağlamında değerlendirildiğinde, üniter ülkelerden birisi olan Fransa’da oluşturulan modellerin tamamında yerel özerklik ve siyasal istikrar arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki söz konusu olduğu görülmüştür. Bu sonuç genel panel sonuçlarıyla ve teorik beklenti ile uyumlu olmamakla birlikte, Fransa’daki adem-i merkeziyetçilik çabalarının etkisiyle yerel yönetimler, Avrupa Yerel Özerklik Şartı’nın temel ilkeleriyle uyumlu hale getirilerek, doğrudan seçilmiş yerel yönetimlerin varlığı güçlendirilerek, yerel mali özerklik arttırılarak, yerel yönetimlerin üzerindeki kontrol sınırlandırılarak yerel özerklik daha da güçlü hale getirildiği (Cole, 2012) düşüncesini desteklemektedir. Bu güçlenmenin neticesi olarak yerel halkın merkezi hükümete duyduğu güvenin artmasının ve halkla merkezi hükümet arasında daha uyumlu bir yapının oluşmasının siyasal istikrara olumlu etkisinin olduğu düşünülmektedir. Buna göre adem-i merkeziyetçilik, yerel yönetimleri mali özerklik ve ekonomik kaynaklarla güçlendirerek yerel yönetimlerin halkın ihtiyaç duyduğu hizmetlerin sunulması süreçlerinde daha önemli bir role sahip olmalarını sağlamış ve siyasal istikrarda da artış görülmüştür (Zheng, vd., 2014).

Bir diğ er üniter ülke olan Bulgaristan'da ise yerel  zerkliğ in siyasi istikrar üzerine etkilerini analiz edebilmek için kurulmuş olan modellerin hiç birisinde bu iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilememiştir. Buna göre hem teorik beklenti hem de panelin genel sonuçları açısından belirgin bir farklılaşma Bulgaristan özelinde görülmektedir. Çalışma kapsamında incelenen üniter ülkelerden Türkiye'de ise Model I ve bu modele kentleşme ve GSYH'nin birlikte kontrol değişkeni olarak eklendiği Model IV'de genel panel sonuçlarıyla uyumlu olarak yerel  zerkliğ in siyasi istikrar üzerine negatif ve anlamlı bir etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir. Kentleşme ve GSYH değişkenlerinin ayrı ayrı dahil edilerek oluşturulan Model II ve Model III'de görüldüğü üzere bu kontrol değişkenleri Model I'de yer alan temel analiz sonuçları üzerinde bozucu bir etkiye sahiptir.

Yukarıda yer alan bulgular değerlendirildiğinde her üç ülkenin de benzer bir idari yapılanmaya sahip olmasına rağmen siyasi, sosyal ve ekonomik yapılarının farklılık göstermesi, ülkeler özelinde gerçekleştirilen analiz sonuçlarının da farklılaşmasına neden olduğu düşünülmektedir. Fransa, 1789 itibariyle ulus devlet yapısını kurgulamaya başlamış ve idari yapısını bu doğrultuda şekillendirmiş olmasının yanında sanayileşme sürecini de çok önceleri başlatarak günümüzde yüksek gelir düzeyine sahip bir ülke olarak konumlanmıştır (Keleş, 2020, s. 15-18). Türkiye'de ise I. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması sonucu idari yapısı büyük  l de Fransa'dan örnek alınarak kurulan Cumhuriyet sosyal, siyasi ve ekonomik açıdan birçok sorunu çözememiştir. Bu sorunların eseri olarak Türkiye sanayileşmesini ve demokratikleşme sürecini henüz tamamlayamamış bir ülke görünümündedir. Bulgaristan ise 1908'e kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetimi altında, sonrasında ise II. Dünya Savaşı sonrasında 1946'dan 1991 yılına kadar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne bağlı olmuştur (Dryanova, 2013, s. 108). Bu bağlamda Fransa ile Bulgaristan karşılaştırmasında siyasi, idari ve ekonomik tarihin farklı olması yerel özerklik uygulamaları açısından da farklılıklar olmasını doğal hale getirmektedir.

Çalışma kapsamında analize tabi tutulan Almanya ve Belçika özelinde kurulan modellerin tümünden elde edilen sonuçlar hem teorik beklentiyle hem de panelin genel sonuçlarıyla uyumlu olarak yerel  zerkliğ in siyasi istikrar üzerinde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bölgeli (adem-i merkezi) devletlerden olan İtalya özelinde yapılan analiz sonuçları değerlendirildiğinde oluşturulan modellerin tamamında yerel özerkliğin siyasal istikrar üzerine istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkiye işaret etmektedir. Bu sonuç, Fransa özelinde elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermekte olup teorik beklenti ve panelin genel sonuçlarıyla farklılık göstermektedir. Bu iki olgu arasındaki ilişkinin analiz edilen tüm modellerde pozitif yönlü olmasının, İtalya’da yerel ve bölgesel yönetimlere daha fazla özerklik tanınmasını sağlayacak düzenlemelerinde artış ve bu artışın olumlu şekilde yansımalarının, sebep olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, Daha önce de değindiğimiz ve Scharpf (1970), Kuhlman & Bouckert (2016) tarafından ileri sürülen yerel özerklik uygulamaları doğrultusunda vatandaşların yönetim süreçlerine katılmalarının kolaylaştırması gibi yerel özerkliğin olumlu yönleri, İtalya özelinde siyasal istikrara katkı sağlayarak bu iki olgu arasında pozitif yönlü bir ilişkinin oluşmasında rol oynadığı ileri sürülebilir. Nitekim Şekil 1’de yer alan yerel özerklik ve Şekil 3’de yer alan siyasal istikrar değişkenlerinin sahip olduğu trende bakıldığında her iki değişkenin 2010-2014 arası dönemde farklı derecelerde de olsa yükseliş trendine sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, kısmen de olsa kimi koşullar altında yerel özerkliğin siyasal istikrarı arttırabileceğini göstermesi açısından ilginç ve çarpıcı görünmektedir.

Öte yandan İtalya’da 2008-2020 döneminde sınırlı bir biçimde değişimler yaşanmış ve bu dönemde siyasal istikrar değişkeninin yönünün çok az da olsa negatif olduğu görülmektedir. İtalyan Siyasal Sisteminde özellikle 1990’lar sonrası daha görünür hale gelen ve çözümü için seçim sistemine yönelik olarak 1993, 2005, 2014 ve 2017 yıllarında Anayasa değişiklikleri yapılan siyasal istikrarsızlık sorunu bulunmaktadır. Nitekim Arıkan ve Altunsu (2018) tarafından yapılan “*Yönetimde İstikrar Arayışı Ekseninde İtalya’nın Seçim Sistemi Reformları*” başlıklı çalışmada da bu durum detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu çalışmaya göre de İtalya’da bölünmüş bir siyasi yapının varlığı ülke yönetiminde siyasal istikrarsızlığa neden olmaktadır. Siyasi arenada da üç büyük siyasi partinin sistemi domine etmesi ancak bu dominasyonun istikrarlı ve güçlü bir siyasal yapı için yeterli olamaması nedeniyle iktidar için seçim ittifakları ya da siyasi koalisyonlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda, İtalya’da siyasal istikrarın negatif seyri yerel özerkliğe de yansımış ve 2008 yılındaki yerel özerklik değeri ile 2020 yılındaki değer kıyaslandığında düşük eğimli de olsa negatif bir görünüm ortaya koymaktadır.

Bir diğ er bölgeli devlet olan İspanya'dan elde edilen analiz sonuçlarına bakıldığında, panelin genel sonuçları ve teorik çalışmaların sonuçları ile uyumlu bir şekilde, Model I'de yerel  zerkliğın siyasal istikrar üzerine kontrol değişkenleri olmaksızın gerçekleştirilen analiz sonucuna göre bu iki değişken arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna ek olarak, Model I'e kentleşme ve GSYH değişkenlerinin analizlere dahil edilerek oluşturulan Model II, III ve IV' n sonuçları değerlendirildiğinde, bu üç modelde de yerel  zerkliğın siyasal istikrar üzerine negatif yönlü ve anlamlı ilişkinin varlığını koruduğu görülmektedir. Buna göre GSYH ve kentleşme değişkenlerinin Model I'de yerel özerklik ve siyasal istikrar arasındaki ilişki üzerinde bozucu bir etkisinin bulunmadığı görülmektedir.

İdari yapının belirleyici olmadığını gösteren bir parametre olarak siyasal istikrara bakıldığında, Türkiye dışındaki ülkeler arasında siyasal istikrar değerinde çok belirgin bir yakınsama görünmektedir (bkz. şekil 3). Bununla birlikte bu değerin aldığı değerlere göre ülkeler sıralandığında üniter ülke olan Fransa'da ve Bulgaristan'da siyasal istikrarın daha yüksek seviyede olması beklenirken Almanya ve Belçika'nın bu alanda daha iyi bir performansa sahip olduğu görülmektedir. Yerel  zerklik ile siyasal istikrar değişkenleri bağlamında yapılan analizlerin sonuçları da bölgeli devletler olan İtalya ve İspanya'da yerel  zerkliğın siyasal istikrar üzerine etkisinin yönü birbirlerinden farklılık göstermektedir (bkz. Tablo 8). İtalya'da bu iki olgu arasındaki ilişkinin yönü pozitif iken, İspanya'da negatiftir. Benzer bir durum üniter ülkeler açısından da geçerli olup Fransa'da bu ilişki pozitif ve anlamlı iken, Türkiye'de ise negatif ve anlamlıdır. Bulgaristan'da ise bu iki olgu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

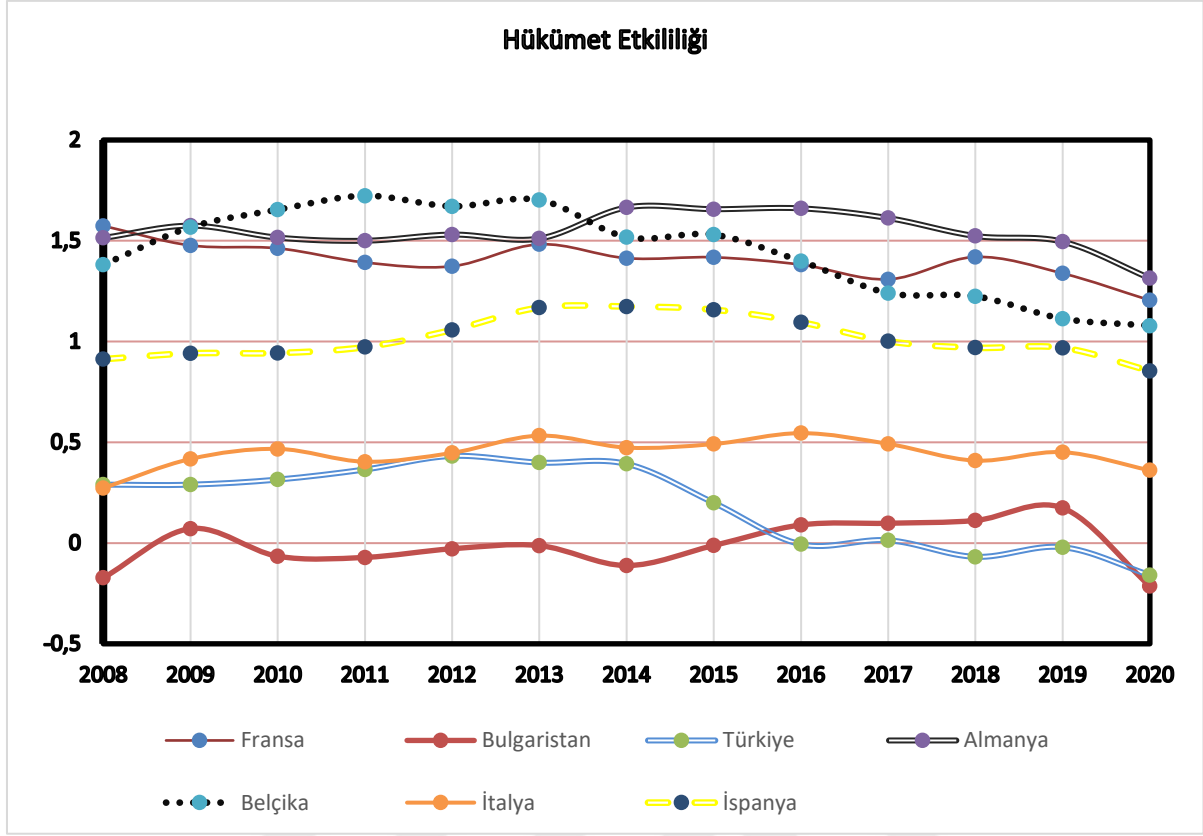
3.2.3. Hükümet Etkililiği ve Yerel  zerklik

Bu başlık altında, Dünya Bankası'nın yönetişim göstergelerinden bir başkası olan hükümet etkililiği (GovEffect) kavramının yerel özerklik üzerindeki etkisi detaylı bir şekilde ampirik olarak ele alınmıştır. Analitik bir yaklaşımla dört farklı model oluşturulmuş ve sistemli bir şekilde analiz gerçekleştirilmiştir.

Yerel  zerklik, bir ülkenin yönetsel yapısı içerisinde çok önemli bir rol oynar ve yerel yönetimlere belirli bir düzeyde bağımsızlık ve karar alma gücü sağlamaktadır. Yerel yönetimlerin, üst yönetim kademelerinin müdahalesi olmaksızın karar alma ve işlerini

yönetme kabiliyeti olarak tanımlanan yerel özerklik, yerel yönetimleri halka daha yakın kılarak etkili bir yönetişimin ortaya çıkmasında önemli bir yere sahiptir (Zaharia & Bilouseac, 2009, s. 807).

Hükümetin etkililiği ile yerel özerklik arasında hassas bir denge söz konusudur. Doğru kurgulanmış bir denge, ulusal düzeyde politika ve hizmetlere ilişkin süreçleri kolaylaştırırken yerel yönetimlere yönelik hizmet alanlarına uygun yetkilerin devredilmesini de içermektedir. Bu yaklaşım, belirli kararların merkezi olarak alınmasının sosyoekonomik kalkınmanın ülke içerisinde dengeli bir şekilde gerçekleştirilmesine katkı sağlayacağı aynı zamanda bu kararların ülke genelinde uygulanmasıyla politik bir tutarlılığa da destek olacağını savunmaktadır. Öte yandan sadece belirli bir bölgede yaşayan insanları ilgilendiren diğer kararların ise yerel düzeyde toplum ihtiyaçlarına daha duyarlı bir şekilde ele alınmasına imkân sağlayabileceği için yerel otoritelerce alınmasının daha uygun olacağını kabul etmektedir. Siyasal sistem içerisinde görülebilecek olan merkezileşme eğilimleri ve politik güç mücadeleleri, yönetsel yapı içerisinde etkili bir yerel özerklik açısından bir tehdit unsuru olma potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda merkezileşme, gücün ve karar alma yetkisinin merkezi hükümet düzeyinde yoğunlaşması ve yerel yönetimlerin özerkliğinin azalması anlamına gelecektir (Uster & Cohen, 2023, s. 829). Bu durum ise, zaman içerisinde yerel yönetimlerin karar alma yetkilerinin merkezi iktidar tarafından sınırlandırılmasına ve merkez ile yerel arasında güç mücadelelerine neden olabilecektir. Buna göre yönetişim bağlamında, merkezileşme durumu hizmetlerin yerel ihtiyaç ve tercihlere yanıt vermesini engelleyebilir, hizmet sunumunda verimsizlikler yaratabilir ve yerel yönetimlerin etkinliğini ve yerel özerkliği azaltabilir (Hernes, 2021, s. 3-4).

Şekil 4: Hükümet Etkililiği Değerinin Yıllara Göre Değişimi

Prorok & Calzola (2022) çalışmalarında yerel özerkliğin daha yüksek bir hükümet etkililiğine yol açmadığını ifade etmişlerdir. Örnek olarak ağır mali ve ekonomik krizlere maruz kalan ülkelerin yerel özerklik düzeyleri yüksek olmasına rağmen düşük bir hükümet etkililiği seviyesine sahip olduğunu göstermişlerdir. Ancak yine de güçlü yerel özerklik ile yüksek düzeyde hükümet etkililiği arasında bir bağlantı olduğunu düşünmektedirler. Bu konuya ilişkin hazırlamış oldukları bilgi grafiği çalışmanın son bölümü olan ekler bölümünde yer almaktadır (bkz Ek-3). Şekil 8’de yerel özerklik seviyesi yüksek olan Almanya, Belçika Fransa’nın yüksek bir hükümet etkililiği seviyesine sahip olduğu, Bulgaristan’ın ise yüksek bir yerel özerklik seviyesine sahip olmasına rağmen hükümet etkililiği bakımından düşük seviyeye sahip ülkeler arasında bulunmaktadır. Türkiye ise hem yerel özerklik hem de hükümet etkililiği bağlamında çalışma kapsamında incelenen ülkeler arasında en düşük değere sahip ülke olduğu görülmektedir. Bulgaristan’ın 2007 yılında AB üyeliğine kabul edilmesinin, Türkiye’nin ise statüsünün halen aday ülke olmasının yerel özerklik değeri açısından bu yönde farklılaşan bir etkiye sebep olduğu ileri

sürülebilir. İtalya ve İspanya'nın ise yüksek bir yerel özerkliğe sahip olmasına rağmen orta düzeyde hükümet etkililiğine sahip olduğunu göstermektedir. Bulgaristan'ın sahip olduğu yüksek yerel özerkliğine rağmen düşük bir hükümet etkililiğine sahip olmasını bu ülkenin 1991 sonrası yıkılan SSCB sonrasında Batı demokrasilerine erişmeye çalışan ve bu amaçla sürdürülen bir geçiş sürecini yaşamasına ilişkin olduğu öne sürülebilir (Prorok & Calzola, 2022).

Yerel özerklik ile hükümet etkililiği arasındaki negatif ilişkinin kaynağında hükümet etkililiği verisinin elde edildiği kaynaklarda genellikle merkezi hükümetin hizmet kalitesinin ölçümlenmiş ve raporlanmış olmasının bir etkisi olduğu ileri sürülebilir. Nitekim Yönetişim Göstergeleri'ne ilişkin olarak Dünya Bankası tarafından yayınlanan bilgi notlarında da bu durum biraz daha geniş bir perspektiften açıklanmaya çalışılmış ve hükümet etkililiği verisi ülkelerin geneli için bir yönelimi göstermekle birlikte ülke bazlı bakıldığında ise, her ülke için anlamlı veriler sunmasının zor olduğu dile getirilmiştir (Kaufmann, vd., 2010, s. 17). Bu bağlamda merkezi hükümetin sunmuş olduğu ya da sunacağı hizmetlerde etkinliği yakalamasının, yerel yönetimlerin görev alanına giren hizmetlerin merkezi hükümet tarafından sunulmasıyla ölçümlenmesine bağlı olduğu ileri sürülebilir.

Yine WGI bilgi notlarında, hükümet etkinliğinin ölçümünde yer alan unsurlardan bazılarının yerel yönetimler tarafından da sunulabilen taşımacılık hizmetleri gibi toplumun günlük yaşamda ihtiyaç duyduğu pratiğe dönük birçok hizmetin etkin ve etkili bir şekilde sunulmasını da içerdiği ifade edilmektedir. Burada veri ile ilgili sorunun kaynağında hükümet etkililiğini ölçebilmek için Dünya Bankası tarafından çok sayıda ve farklı kaynaktan verilerin derlenmesi olabileceğini de göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Kimi kaynaklar bürokratik hizmetlerin kalitesini ölçmekte iken, kimileri ise yolların kalitesini ya da ilkokul eğitiminin kalitesini ölçerek hükümetin ne kadar etkili hizmet sunduğunu analiz etmeye çalışmaktadır. Kimi zaman da özellikle Afrika ülkeleri bağlamında kurumsallaşmanın düşük olması sebebiyle üretilen verilerin ne kadar kaliteli olduğu konusunda tartışmalar olabilmektedir. Bu sebeple WGI ile Dünya Bankası tarafından ortaya konulan hükümet etkililiği verilerinin merkezi hükümete odaklanması ve yerel yönetimlerle merkezi hükümet arasında olması gerektiği ileri sürülen teorik ilişkiyi ampirik olarak test etmesi açısından oldukça önemlidir.

Tablo 9: Yerel Özerklik ve Hükümet Etkililiği Driscoll Kraay Tahmin Sonuçları

<i>İdari Yapı</i>		<i>Üniter</i>			<i>Federal</i>		<i>Bölgesi</i>		<i>Panel</i>
<i>Model</i>	<i>Değişken</i>	<i>Fransa</i>	<i>Bulgaristan</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Almanya</i>	<i>Belçika</i>	<i>İtalya</i>	<i>İspanya</i>	
Model I	<i>C</i>	Dışlanmış	1,95*	22,42***	0,91	47,11***	-0,61	1,92*	2,15***
	<i>LAI</i>	0,018***	-0,032*	-0,50***	0,009	-0,74***	0,016	-0,013	-0,02**
	<i>F Stat</i>	2178,19***	3,74*	43,73***	0,03	10,66***	2,24	1,11	7,22**
	<i>R²</i>	0,53	0,16	0,83	0,0033	0,61	0,103	0,12	0,035
Model II	<i>C</i>	Dışlanmış	1,17	20,36***	11,66	66,98	-1,57	3,16	6,19***
	<i>LAI</i>	0,093***	-0,027	-0,43***	0,069	-0,54	0,017	-0,015	-0,026***
	<i>Urb</i>	-0,071***	0,007	-0,015	-0,19	-0,33	0,013	-0,014	-0,047**
	<i>F Stat</i>	4788,87***	2,49	24,60***	0,59	5,70**	1,41	1,35	24,18***
	<i>R²</i>	0,63	0,16	0,84	0,109	0,63	0,13	0,13	0,17
Model III	<i>C</i>	Dışlanmış	-1,101	22,37***	2,09	56,74***	8,99	7,22	8,78***
	<i>LAI</i>	0,12	-0,02	-0,50***	0,028	-0,55	0,012	-0,007	-0,018**
	<i>lnGdp</i>	-0,78	0,26	-0,01	-0,23	-2,01	-0,89	-0,56	-0,67***
	<i>F Stat</i>	5334,73***	2,04	20,04***	0,02	18,99***	2,96*	0,88	27,95***
	<i>R²</i>	0,59	0,17	0,83	0,006	0,63	0,29	0,15	0,15
Model IV	<i>C</i>	Dışlanmış	-5,08	14,97**	11,09	69,35	9,7	7,59	7,75***
	<i>LAI</i>	-0,075**	-0,014	-0,42***	0,021	-0,44	0,011	-0,005	-0,023***
	<i>Urb</i>	-0,097***	-0,058	-0,1	-0,25	-0,23	-0,003	0,004	-0,032
	<i>lnGdp</i>	1,41***	1,15	1,22*	0,79	-1,65	-0,94	-0,64	-0,282
	<i>F Stat</i>	5643,43***	1,54	38,00***	0,36	10,22***	2,02	0,82	29,02***
	<i>R²</i>	0,75	0,21	0,88	0,13	0,64	0,29	0,15	0,18

Not: *,** ve *** sembolleri sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeylerini göstermektedir. *C* sabit terimi, *R²* belirlilik katsayısını, *F- Stat* ilgili modelin hesaplanan F istatistik değerini ifade etmektedir.

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, Model I’de yerel özerkliğin hükümet etkililiği üzerine etkisi kontrol değişkenleri kullanılmaksızın sabit etkiler modeli ve Driscoll Kraay tahmincisi kullanılarak analiz edilmiş ve buna göre yerel özerkliğin siyasal istikrar üzerine etkisinin istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir yöne sahip olduğu tespit edilmiştir. Temel modelimiz olan Model I’e kontrol değişkeni olarak kentleşme (*Urb*) ve GSYH (*lnGdp*) eklenerek ve farklı varyasyonları kullanılarak oluşturulan Model II, Model III ve Model IV’e baktığımızda da bağımsız değişkenimiz olan yerel özerkliğin hükümet etkililiği üzerine negatif ve anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Buna göre analiz sonuçları yukarıda değindiğimiz teorik çalışmaların sonuçlarıyla uyumlu görünmektedir.

Analiz sonuçları ülkeler özelinde ve idari yapıları bağlamında değerlendirildiğinde, üniter ülkelerden birisi olan Fransa için oluşturulan modellerden Model I’de yerel özerkliğin

hükümet etkililiği üzerine istatistiksel olarak anlamlı ancak pozitif yönlü bir etkisi bulunduğu görülmüştür. Bu pozitif etkinin varlığı Fransa özelinde elde edilen sonucun panelin genel sonucu ve teorik beklentiyle uyumsuz bir görünüm sergilemektedir. Ayrıca diğer tüm tahminlerde olduğu gibi bu modelin tahmininde de Driscoll Kraay hata tahmincisi kullanılmıştır. Bu modele kentleşme değişkeni eklenerek oluşturulan Model II’de yerel özerklik ve hükümet etkililiği arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin var olduğu görülmüştür. Yine Model I’e GSYH değişkeni eklenerek oluşturulan Model III’de ise yerel özerkliğin hükümet etkililiği üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak anlamsız hale geldiği bulunmuştur. Bu üç modelden elde edilen sonuçların, teorik beklentiden ve panelin genel sonuçlarından farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca Model I’e GSYH ve kentleşme değişkenleri kontrol değişkeni olarak dahil edilmesiyle oluşturulan Model IV’de ise yerel özerkliğin hesap verebilirlik değişkeninin etkisinin istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü olduğu ve bu bağlamda ortaya çıkan sonucun hem panelin genel sonuçlarıyla hem de teorik beklenti ile uyumlu hale geldiği tespit edilmiştir.

Bir diğer üniter ülke olan Bulgaristan özelinde gerçekleştirilen analiz sonuçlarını incelediğimizde, Model I’e göre yerel özerkliğin hükümet etkililiği üzerine negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu görülmüştür. Ortaya çıkan bu sonucun, literatürde ortaya konulan teorik beklenti ve panelin genel sonucu ile uyumlu olduğu görülmektedir. Model I’e kentleşme değişkeni eklenerek oluşturulan Model II’de yerel özerkliğin hükümet etkililiği üzerine istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Model I’e GSYH değişkeni eklenerek türetilen Model III’de de yerel özerkliğin hükümet etkililiği üzerine anlamlı bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. GSYH ve kentleşme değişkenlerinin kontrol değişkeni olarak analize eklenerek oluşturulan Model IV’de de Model II ve Model III’de olduğu gibi yerel özerkliğin hükümet etkililiği üzerine istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu üç model bağlamında ortaya çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde panelin genel sonuçları ve teorik beklenti ile uyumsuzluğun bulunduğu görülmektedir.

Çalışma kapsamında incelenen ve üniter bir ülke olan Türkiye özelinde gerçekleştirilen analiz sonuçlarına bakıldığında, oluşturulan modellerin tamamında yerel özerkliğin hükümet etkililiği üzerine istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü bir etkisinin olduğu görülmüştür. Bu sonuç hem panelin genel sonuçlarıyla hem de literatürde yer alan teorik çalışmaların ortaya koyduğu sonuçlarla da uyumludur. Yukarıdaki bilgiler ışığında,

Türkiye özelinde yapılan analiz sonuçlarının, panelin genel sonuçları ile yüksek bir uyumluluğunun bulunması hükümet etkililiği derecesinin düşük olmasına rağmen yerel özerklik ile hükümet etkililiği arasında istatistiki olarak anlamlı bir korelasyon olduğunu göstermektedir. Bu arada Şekil 4’de de görüleceği üzere Türkiye’nin Dünya Bankası verilerine göre düşük bir hükümet etkililiğine sahip olduğu gibi Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Yerel Özerklik Endeksi’ne göre de düşük dereceli bir yerel özerkliğe sahip olduğunu belirtmek gerekir. Ayrıca üniter ülkeler bağlamında bir çıkarsama yapacak olursak, elde edilen analiz sonuçlarına göre bu ülkelerde oluşturulan dört modelin en az bir ya da birkaçında panelin genel sonuçları ile olduğu gibi literatürde yer alan teorik beklentiler ile de uyumlu olduğu ifade edilebilir.

Çalışmada incelenen federal bir ülke olan Almanya özelinde gerçekleştirilen analiz sonuçlarını kurulan modeller bağlamında değerlendirdiğimizde, kurulan modellerin hiç birisinde yerel özerkliğin hükümet etkililiği üzerine istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Almanya özelinde ortaya çıkan bu durum, birçok farklı etmenden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ancak burada Alman Federal Eyalet sistemi ve idari yapılanması içerisinde merkezi siyasal otorite karşısında güçlü eyaletlerin varlığının yanında tarihsel olarak köklü bir yerel yönetim anlayışının bulunmasından kaynaklandığı ileri sürülebilir. Nitekim Almanya’nın yerel yönetim sistemine bakıldığında diğer Avrupa ülkelerindeki benzer kuruluşlara kıyasla geniş bir hizmet yelpazesini etkili bir şekilde yerine getirmekte olduğu görülür. Bu doğrultuda, belediyelerin büyük bir kısmı, federal hükümet ya da il yönetimi tarafından devredilen sorumlulukları yerine getirmektedir (Schefold, 2012, s. 233-235). Federe ya da Federal hükümete ait olan ve yerel yönetimlere devredilen bir kısım görev, yetki ve sorumluluklar çeşitlilik arz etmektedir. Özellikle, kamu sağlığı, seçim yönetimi, vergilendirme ve inşaat izinleri gibi alanlarda belediyeler eyaletler adına hareket etmekte ve bu faaliyetler eyaletler tarafından denetlenmektedir. Diğer devredilen alanlarda ise asgari standartlar yasalarla belirlenmekte ve bu doğrultuda belediyelere karar alma özgürlüğü tanınmaktadır. Ayrıca, belediyeler federal hükümetin ve eyaletlerin yetki alanına girmeyen konularda geniş bir hareket serbestisine sahiptir (Batal, 2010). Bu açıdan değerlendirildiğinde Alman yönetsel yapısı içerisinde federal ve federe hükümetlerin arasında görev ve yetkilerin paylaşılmış olması hükümet etkililiğini yerel özerklik ile bağlantısını diğer ülkelere nazaran farklılaştırmış olabileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak GSYH ve kentleşme değişkenlerinin yer

aldığı modeller incelendiğinde bu iki değişkenin yerel özerklik hükümet etkililiği ilişkisine bir etkisi bulunmadığı söylenebilir.

Çalışma bağlamında analiz edilen bir diğer federal ülke olan Belçika’da ise yalnızca Model I’de panelin genel sonuçlarıyla da uyumlu olarak, yerel özerkliğin hesap verebilirliği negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilediği tespit edilmiştir. Model I’e kentleşme değişkeni eklenerek oluşturulan Model II’de ve Model I’e GSYH değişkenlerini kontrol değişkeni olarak eklenerek oluşturulan Model III’de yerel özerkliğin ve kontrol değişkenlerinin de hükümet etkililiği üzerine istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Nitekim hem kentleşme hem de GSYH değişkenlerinin birlikte analize dahil edildiği Model IV’de de yerel özerkliğin hükümet etkililiği üzerine anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Buna göre bu iki kontrol değişkeni yerel özerkliğin Model I’de görülen istatistiksel olarak anlamlı etkisini bozucu bir sonuç doğurmaktadır.

Çalışmada analiz edilen ve bölgesi (adem-i merkezi) bir devlet olan İtalya özelinde gerçekleştirilen analiz sonuçlarına bakıldığında, kurulan modellerin hiç birisinde yerel özerkliğin hükümet etkililiği üzerine, istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun sebepleri incelendiğinde, İtalya’da bütçenin etkisiz bir biçimde kullanıldığı ve kamusal hizmetler için büyük kaynaklar ayrılmasına rağmen vatandaşların sunulan hizmetler konusunda özellikle OECD ve Euro bölgesi ülke vatandaşlarına nazaran daha düşük bir memnuniyet seviyesine sahiptir (Bulman, 2021, s. 7-8). İtalya özelinde hizmet kalitesine yönelik düşük bir memnuniyet seviyesinin bulunması, hükümetin etkinliği konusunda başarılı olamadığı ve bu başarısızlığın neticesinde yerel özerkliğin hükümet etkililiğini arttıran ya da azaltan bir etkisinin tespit edilememiş olmasına neden olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca İtalya’da yerel yönetim birimlerinin sayısının çokluğu ve yetkiler bakımından bir genişlik bulunmasına rağmen ölçek ekonomisinin altında bir ölçeğe sahip oldukları için etkin olmayan bir hükmet yapısının varlığından söz edilmektedir (Koşar, 2013, s. 337). Bu doğrultuda, mevcutta hükümet etkililiği kavramına ilişkin verilerde de sorunlar bulunabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda yerel özerklik değişkeni ve hükümet etkililiği değişkeni arasında bir ilişkinin tespit edilememesinin birçok farklı nedeni olabilir. Çalışmada elde edilen bulguların değerlendirildiği bir önceki alt başlıkta da değindiğimiz, WGI’da sunulan hükümet etkililiği verisinin sağlıklı olmadığı veya İtalya’da hükümet etkililiğinin özellikle bütçe bağlamında gerçekleştirilememiş olması gibi sebepler de İtalya özelinde yerel

özerkliğin hükümet etkililiği üzerine istatistiksel olarak anlamlı olmamasının sebeplerinden birisi olarak değerlendirilebilir (WGI, 2019).

Bölgeli bir devlet olan İspanya özelinde gerçekleştirilen analizlerden elde edilen sonuçlara bakıldığında oluşturulan İtalya'daki görünüme benzer şekilde kurulan modellerin tümünde panelimizin genel sonuçlarının da aksine yerel özerklik ile hükümet etkililiği değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. İtalya'da olduğu gibi İspanya açısından da hükümet etkililiği ile yerel özerklik açısından anlamlı bir ilişkinin tespit edilememiş olması birçok farklı sebepten ötürü meydana gelmiştir. Burada tekrar Prorok & Calzola'nın (2022) çalışmasını hatırlayacak olursak, ülkelerin önemli dönüşümler yaşadığı geçiş dönemlerinde yerel özerklik dereceleri yüksek olsa bile hükümetlerin etkililiği düşük kalabilir. Bu bağlamda İtalya ve İspanya'nın üniter bir devlet yapılanmasından yani merkeziyetçilikten adem-i merkeziyetçiliğe doğru bir dönüşüm içerisinde olmasına bağlı olarak hükümet etkililiğinin gerçekleştirilmesi konusunda bir takım zorluklar yaşanabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Buna göre Tablo 8'de detaylı bir şekilde görülen analiz sonuçlarının, panelin genel sonuçlarından farklı sonuçlar içermesini bu geçiş sürecine bağlamamız mümkün görünmektedir. Buna ek olarak yerel özerklik değişkeni ve hesap verebilirlik değişkeni arasında bir ilişkinin tespit edilememesinin başka birçok farklı nedeni olabileceği ancak bu nedenlerin incelenmesinin hem nicel hem de nitel yöntemlere başvurarak geniş bir perspektiften gerçekleştirilmesi zorunluluğu, bu çalışmanın kapsamının dışına çıkılması sonucunu doğuracaktır.

Çalışmada analiz edilen bir diğer ilişki olan yerel özerkliğin hükümet etkililiği parametresi üzerine etkisi değerlendirildiğinde örnek ülkelerin analizinden elde edilen sonuçlar ile panelin genel analizinden elde edilenler arasında farklılık bulunduğu görülmüştür. Bu farklılıklar ışığında bir değerlendirme yapılırsa, yine önceki bulgulara benzer biçimde bu analizde de ülkelerin idari yapılarının analiz sonuçlarına etki etmediği görülmektedir (bkz. Tablo 9). Nitekim üniter birer devlet olan Bulgaristan ve Türkiye'de bu iki olgu arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişki bulunmaktadır. Buna karşılık bir başka üniter bir ülke olan Fransa'da ise yerel özerkliğin hükümet etkililiğini pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Öte yandan federal bir ülke olan Belçika'da ise Bulgaristan ve Türkiye'ye benzer bir sonuç ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlara göre devletin üniter veya federal olmasının analiz sonuçları üzerinde belirleyici bir etkisi bulunmamaktadır. Ayrıca incelenen ülkelerde, hükümet etkililiği kavramının uygulamalarından elde edilen değerlerin zaman içerisinde değiştiği ve

bu değişimin ülkelerin idari yapılarına bağlı olmadığı görölmektedir (bkz. Şekil 4). Fransa'nın İtalya ve İspanya'ya göre daha iyi performans gösterdiği hatta kimi zaman federal ülkelere de daha iyi bir görünüme sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu da idari yapının belirleyici olmadığı önermesini desteklemektedir.

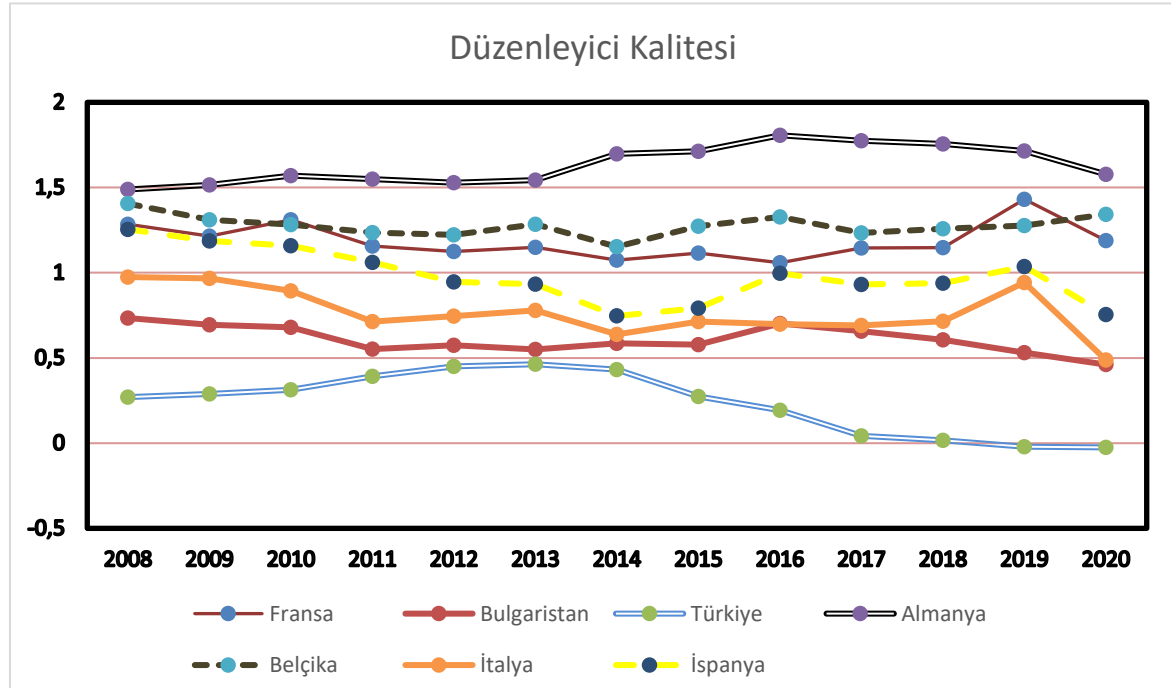
3.2.4. Düzenleyici Kalitesi ve Yerel Özerklik

Bu bölümde, Dünya Bankası'nın yönetim göstergelerinden biri olan düzenleyici kalitesinin yerel özerklik üzerindeki etkisini incelemek amacıyla bir analitik çerçeve oluşturulmuştur. Dünya Yönetişim Göstergeleri (WGI) bağlamında düzenleyici kalitesi (Regulatory Quality), belirli bir ülkedeki düzenlemelerin etkinliğini, şeffaflığını ve tutarlılığını ifade etmektedir. WGI, Dünya Bankası'nın çeşitli ülkelerdeki yönetim kalitesini çoklu göstergelere dayalı olarak değerlendiren bir süreçtir. Düzenleyici kalitesi, WGI tarafından ölçülen yönetişimin altı boyutundan biridir. Düzenleyici kalitesi, hükümetin özel sektörün gelişimine izin veren ve teşvik eden sağlam politikalar ve düzenlemeler formüle etme ve uygulama becerisine ilişkin algıları yansıtmaktadır (Kaufmann, vd., 2008, s. 7-8). Ayrıca düzenleyici kalitesi bir gösterge olarak, bir ülke hükümetinin ekonomik kalkınmayı teşvik eden, kamu refahını koruyan hem işletmeler hem de vatandaşlar için istikrarlı ve öngörülebilir bir ortam sağlamayı amaçlayan politikaları ve düzenlemeleri formüle etme ve uygulama yeteneğini içermektedir. Hükümetin adil ve şeffaf bir ekonomik ve sosyal ortamı teşvik etmeye elverişli düzenlemeler tasarlama ve uygulama kapasitesini yansıtmaktadır (World Bank, 1992).

Hükümetin özel sektörün gelişimini teşvik eden politika ve düzenlemeleri oluşturma ve uygulama becerisi olarak tanımlanan düzenleyici kalitesi değişkeni, iyi yönetişimin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu kavram, bağımsızlık, hesap verebilirlik, şeffaflık ve dürüstlük de dahil olmak üzere düzenleyici yönetişimin birçok temel bileşenini kapsamaktadır (IMF, 2002, s. 6-8). OECD, düzenleme kalitesini iyi yönetişimin temel özelliklerinden biri olarak kabul etmekte ve kurallara ve düzenlemelere etkin uyum sağlamadaki önemini vurgulamaktadır. Etkili bir düzenleme, iyi işleyen bir toplumsal düzen yaratmada ve vatandaşların kamu kurumlarına güvenini artırmada hayati bir rol oynamaktadır (OECD, 2018).

Yönetişimde etkin düzenlemenin önemi, yalnızca uyum ve kontrolle sınırlı değildir. Kamusal hizmetlerin kalitesi ve genel olarak yönetim etkinliği ile doğrudan ilgilidir (Johnston, 2006, s. 29). İyileştirilmiş yönetim kalitesi, firmaların uyum davranışıyla yakından bağlantılıdır ve daha yüksek düzeyde şeffaflık da artan uyumla ilişkilidir (Berkel, vd., 2022, s. 1-2). Yetkileri yerel yönetimlere devreden ve onlarla işbirliği içerisinde olan bir yönetim yapısı sayesinde yönetişimin, özerkliği ve yerel karar almayı teşvik ederek verimliliği ve yönetsel kaliteyi arttırdığına inanılmaktadır (Khan & Han, 2023, s. 7). Ayrıca, adem-i merkeziyetçilik ve yerel özerklik, iyi yönetişimin kritik bir yönü olan kamu hizmetlerinin kalitesinin artırılmasına olumlu katkıda bulunma potansiyelini barındırmaktadır (Sulila, 2015 akt. Trisakti ve Djajasinga, 2021, s. 41).

Düzenleyici kalitesinin kamu hizmetleri üzerindeki etkisi, hükümetin etkinliğini, hizmet kapasitesini ve kamu kurumlarının siyasi baskılardan uzak olma durumunu da içermesi açısından önemlidir (Asya Kalkınma Bankası [ADB] 2010, s. 5-6). Araştırmalar, hükümet ve yargı organları da dahil olmak üzere bir ülkenin kurumlarının kalitesinin, o ülkenin ekonomik ve toplumsal refahının artmasında önemli katkılar sunduğunu göstermektedir (Avrupa Birliği [EU], 2017, s. 59). Bu çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda yerel özerkliğin düzenleyici kalitesi üzerine pozitif yönlü bir etkisinin bulunması beklenmektedir.

Şekil 5: Düzenleyici Kalitesi Değerinin Yıllara Göre Değişimi

Şekil 5'te çalışmada incelenen ülkelerin düzenleyici kalitesinin 2008-2020 döneminde nasıl bir değişim içerisinde olduğu görülmektedir. Buna göre İspanya, İtalya, Bulgaristan ve Türkiye düzenleyici kalitesi değişkeninin 2008-2020 arası dönemde düşüş göstermiştir. Bu düşüş Türkiye, İtalya ve İspanya'da oldukça dramatik bir şekilde gerçekleşirken Bulgaristan'da ise diğer üç ülkeyle karşılaştırıldığında daha sınırlı bir görünüm arz etmektedir. 2008 sonrası dönemde İspanya'da görülen dramatik düşüşün altında yatan temel nedenlerden birisinin 2008 seçimlerinde Sosyalistlerin seçimi kazanmaları sonrasında yaşanan ekonomik resesyon ve %17 gibi yüksek bir oranda işsizliğin ortaya çıkması hükümeti yeni tedbirler almak zorunda bırakması sonucu kamu harcamalarının kısılması, yerel ve bölgesel yönetimlerin mali güç kaybına uğramaları, iş dünyasına ilişkin düzenlemeler, emeklilik yaşının arttırılması gibi yasal ve yönetsel düzenlemelerin etkili olduğu değerlendirilmektedir (Konuralp, 2019, s.365-367). Ekonomik darboğazın yanında İspanya'da görülen ayrılıkçı hareketlerin bastırılmasında merkezi hükümetin 2014 Katalonya Bağımsızlık Referandumunun yasa dışı ilan edilmesi ve 2017'de eski Katalonya Başbakanı Artur Mas'ın suçlu bulunması (Martin & Sancho, 2012, akt. Konuralp, 2019; Söylemez, 2021, s. 77) gibi yasal ve siyasal olarak aldığı tedbirlerde bu durumun ortaya çıkışında etkili olduğu ileri sürülebilir. Türkiye'de ise 2008-2013 arasında görülen yükseliş trendi, 2013 Gezi Eylemleri sonrasında ortaya çıkan siyasal muhalefetin toplumsal bir hareket haline gelmesi ekonomik göstergelerde bozulmalara neden olmuş (Aslan, vd., 2016, s. 165-169) ve 2014 sonrasında düzenleyici kalitesinde de keskin bir düşüş trendine girilmiştir. İtalya'da Temmuz 2018'de yasalaşan yeni İş Kanunu ile işveren aleyhine daha katı kuralların getirilmesi, hükümetten teşvik ve destek alan işletmelerin başka yere taşınmaları veya işçi çıkartmalarının kısıtlanması (Palladino & Sartori, 2021) gibi uygulamaların 2019'da İtalya'da düzenleyici kalitesinde önemli bir düşüş yaşanmasında etkili olabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 10: Yerel Özerklik ve Düzenleyici Kalitesi Driscoll Kraay Tahmin Sonuçları

İdari Yapı		Üniter			Federal		Bölge		Panel
Model	Değişken	Fransa	Bulgaristan	Türkiye	Almanya	Belçika	İtalya	İspanya	
Model I	C	Dışlanmış	0,706	18,49***	-8,71***	-0,95	0,66	-2,20***	-0,83
	LAI	0,015***	-0,001	-0,41***	0,15***	0,036	0,001	0,048***	0,028**
	F Stat	1216,27***	0,01	19,23***	21,98***	0,2	0	21,95***	5,80**
	R2	0,07	0,0009	0,73	0,64	0,018	0,0002	0,63	0,084
Model II	C	Dışlanmış	8,17***	17,98***	-8,15	23,43	6,15	4,81*	3,62***
	LAI	0,022	-0,042***	-0,39**	0,16**	0,28**	-0,0006	0,039***	0,022**
	Urb	-0,006	-0,067***	-0,003	-0,01	-0,40*	-0,077	-0,081***	-0,051***
	F Stat	571,52***	14,71***	9,04***	10,32***	4,52**	2,55	50,28***	85,02***
	R2	0,5	0,66	0,73	0,64	0,34	0,29	0,82	0,29
Model III	C	Dışlanmış	12,60***	19,20***	-11,22**	5,75	-33,87***	7,01	1,78
	LAI	-0,09	-0,049***	-0,46***	0,11	0,17	0,018	0,059***	0,029**
	lnGdp	0,76	-1,01***	0,15	0,49	-1,40**	3,23***	-0,98	-0,26
	F Stat	530,86***	11,32***	8,38***	11,89***	4,37**	18,33***	15,87***	3,26*
	R2	0,075	0,56	0,73	0,65	0,16	0,64	0,67	0,108
Model IV	C	Dışlanmış	7,64**	12,02	-8,71	24,66*	-27,85**	-1,61	-1,24
	LAI	-0,163	-0,041**	-0,39**	0,11	0,34***	0,015	0,025	0,013
	Urb	-0,035	-0,072***	0,097	-0,07	-0,35	-0,026	-0,10**	-0,096***
	lnGdp	1,55	0,096	1,35*	0,77	-0,85	2,85***	0,93	0,88**
	F Stat	362,86***	8,86***	15,73***	6,99***	5,85**	13,18***	23,61***	127,03***
	R2	0,58	0,66	0,8	0,66	0,39	0,66	0,84	0,404

Not: *,** ve *** sembolleri sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeylerini göstermektedir. C sabit terimi, R² belirlilik katsayısını, F- Stat ilgili modelin hesaplanan F istatistik değerini ifade etmektedir.

Yerel özerkliğin düzenleyici kalitesi üzerine etkisi tabloda sunulmuştur. Elde edilen bulgular hem ülke bazlı hem de panel olarak raporlanmaktadır. Panel sonuçlarına göre yerel özerkliğin düzenleyici kalitesi değişkeni üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Model I’de olduğu gibi Model II ve Model III’de de literatürde yer alan teorik çalışmalarda da ortaya konulan sonuçlarla da uyumlu bir biçimde yerel özerkliğin düzenleyici kalitesi üzerine anlamlı ve pozitif yönlü bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Ancak hem GSYH, hem de kentleşmenin birlikte kontrol değişkeni olarak modele eklenmesiyle oluşturulan Model IV’de ise yerel özerklik ve düzenleyici kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

İdari yapılarına göre sınıflandırılan ülkeler bağlamında da sonuçlar raporlanmıştır. Üniter ülkelerden olan Fransa için Model I’de yerel özerklik ve düzenleyici kalitesi arasında

anlamli ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu durum teorik çalışmalardan elde edilen sonuçlarla da uyumludur. Model I'e GSYH ve Urb değişkenlerini kontrol değişkeni olarak eklenmesiyle oluşturulan diğer üç modelde ise ilk modelin aksine yerel özerkliğin düzenleyici kalitesi üzerine anlamli bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonucun panel sonucuna göre Fransa için Model II ve Model III bağlamında farklılık göstermesinin ana nedenlerinden birisi olarak Fransa'nın çok köklü bir üniter ve merkeziyetçi siyasal sisteme sahip olması gösterilebilir. Nitekim Fransa'nın 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde uyguladığı kalkınma politikasının temeli *dirigisme* yani ekonominin teşvikler vasıtasıyla üretken sektörlerin hükümet tarafından ekonomik büyümeye katkı sağlayacak şekilde yönlendirilmesidir. Bu politika Fransız ekonomisinin ve dolayısıyla özel girişimlerin hükümet etkisine açık olmasına neden olmuştur (Ansaloni, & Smith, 2018.). Bu bağlamda düzenleyici kalitesinin özünü oluşturan yatırım ve girişimlerin serbestleştirilmesi ile kamu müdahalelerine karşı korunması ilkesi Fransa'nın uyguladığı kalkınma politikasıyla uyumlu değildir. Bu duruma paralel olarak yerel özerklik ile düzenleyici kalitesi ilişkisine kentleşme ve gelir düzeylerinin kontrol değişkeni olarak analize eklendiği bu modeller panelin genel sonuçlarıyla farklılık göstermektedir. Kentleşme ve GSYH'nin modelde bozucu bir etkiye sahip olduğu da tabloda görülmektedir.

Bir diğer üniter ülke olan Bulgaristan'da ise Fransa'nın aksine Model I'e göre yerel özerklik ile düzenleyici kalitesi arasında anlamli bir ilişki tespit edilememiştir. Ancak kontrol değişkenleri eklenerek oluşturulan diğer üç modelde ise yerel özerklik ile düzenleyici kalitesi değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamli ancak negatif yönlü bir ilişki vardır. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin negatif katsayı işaretine sahip olması nedeniyle teorik çalışmalar ile uyumsuzluk göstermektedir. Bulgaristan'ın siyasal ve ekonomik dönüşüm sürecinin toplumsal değişim ve liberal politikalara geçiş bağlamında daha detaylı bir biçimde ele alınarak analiz edilmesi bu iki değişken arasındaki korelasyonun açıklanmasında olumlu bir katkı sağlayacaktır.

Üniter lkeler bağlamında incelenen Türkiye'de ise modellerin tamamında yerel özerklik ve düzenleyici kalitesi arasında anlamli ancak Bulgaristan'da olduğu gibi negatif yönlü bir ilişkinin bulunduğu grlmştir. Panelin genel sonuçlarıyla negatif bir şekilde ayrışan Türkiye'de Heper'in (2015, s. 43) ifadesiyle, II. Viyana Kuşatmasından beri sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda sürekli bir gerilemenin ve daha da önemlisi toprak kaybetmenin yarattığı travma ile yaşamak zorunda kalan Osmanlı ve devamında Cumhuriyet

bürokrasisi; siyasi ve idari gücün devlet elinde toplanmasının gerekliliği konusunda katı bir inanca sahip olmuştur. Bu bağlamda Türkiye'nin düzenleyici kalitesi probleminin kaynağını salt Weberyana bir bürokrasiye sahip olmasının ötesinde devleti sahiplenen ılımlı ve aşkın bir bürokrat sınıfının varlığında aramak mümkündür. Nitekim bu durum Mardin (1973, s. 171) tarafından “bildiğini okuma” olarak değerlendirilerek merkezde yer alan bürokratik zümrenin çevrede yer alanlara karşı genel bir şüpheye sahip olmaları nedeniyle siyasal kültürün şekillenmesinde merkeziyetçiliğin etkili olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de görülen bu durum düzenleyici kalitesinin yönetişimin alt parametrelerinden birisi olarak toplumsal yapı içerisinde özel sektörün güçlendirilmesine olanak tanıyan yapıyla uyumlanmamaktadır. Özel sektörün güçlenmesinin devlet bürokrasisi açısından devleti zayıflatacağı düşüncesiyle çok sıcak bakılan bir durum olmamasından dolayı Türkiye’de düzenleyici kalitesi bakımından yapılan analiz sonuçlarının diğer ülkelerden ve panelin genelinden ayrışmasının sebeplerinden birisi olarak değerlendirilebilir.

Almanya için ise yerel özerkliğin düzenleyici kalitesi üzerine etkisinin ve yönünün ortaya konulduğu yalın model olan Model I’den elde edilen sonuçlara göre panelin genel sonucu ile uyumlu olarak yerel özerkliğin düzenleyici kalitesi arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Şekil 5’e bakıldığında Almanya’nın araştırmada incelenen diğer ülkelere göre düzenleyici kalitesi bakımından en iyi sonuçlara sahip olduğu görülmektedir. Almanya özelinde ortaya çıkan bu durumla ilgili olarak, düzenleyici kalitesinin artırılması için 2006 yılında kanuna dayalı ve bağımsız bir Ulusal Düzenleyici Kontrol Konseyi kurulmasının etkili olduğu düşünülmektedir (Karpen, 2015). OECD (2012) raporunda belirtildiğine göre bu Konsey’in hem federal düzeyde hem de federe birimler üzerinde danışma ve denetleme görevi üstlenmesi özellikle sivil toplumun ve özel sektörün ihtiyaçları ile uyumu sağlayacak yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte federal bir ülke olan Almanya’da merkezi siyasal otorite ile eyaletlerin uyumlu bir şekilde çalışabilmesinin de etkili olduğu düşünülmektedir. Federal sistemde iyi işleyen bir idari yapının varlığı için birimler arası uyum hayati bir rol oynamaktadır (Schefold, 2013, s. 16). Bu doğrultuda ortaya çıkan siyasal kültürün bir yansıması olarak birey, toplum devlet ve özel sektör arasındaki ilişkilerde de uyumlu bir ilişki beklenebilir ve bu durumun özellikle devlet

piyasa ilişkileri bağlamında düzgün işleyen bir piyasa yapısı ve düzenleyici kalitesinin yüksek olmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Federal ülkelerden olan Belçika’da ise yalnızca Model II’de panelin genel sonuçlarıyla uyumlu olarak yerel özerkliğin düzenleyici kalitesi değişkenini pozitif ve anlamlı olarak etkilediği tespit edilmiştir. Bu modelde kontrol değişkeni olarak bulunan kentleşme bir faktör olarak yerel özerklik ve düzenleyici kalitesi arasındaki ilişkiyi anlamlı hale getirmektedir. Model I’de tablodan görüleceği üzere ise panelin genel sonuçlarından farklılık göstermekte ve yerel özerkliğin düzenleyici kalitesi üzerine istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Model III’de yerel özerkliğin düzenleyici kalitesi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı, Model IV’de ise kentleşme değişkeninin etkisiyle yerl özerkliğin düzenleyici kalitesini pozitif ve anlamlı bir biçimde etkilediği bulunmuştur. Bu bağlamda Belçika özelinde düzenleyici kalitesi parametresinin uygulanmasında sorunlar olduğu görülmektedir. Bu sorunların altında yatan problemlerin ise yasal ve siyasal düzenlemelerden ziyade sürecin yönetilmesi ve uygulamalara ilişkin olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim Şekil 5’e bakıldığında Düzenleyici kalitesi bağlamında İtalya ve diğer ülkelere göre Belçika oldukça iyi bir görünüm sergilemektedir. Ancak, OECD (2021) tarafından Belçika’da düzenleyici kalitesi ve yönetim üzerine yayınlanan bilgi notunda da belirtildiği üzere kamusal hizmetler konusunda internet, basın ve benzeri yollarla vatandaşların daha yoğun ve etkin bir şekilde bilgilendirmesi önerilmiştir. Ayrıca istişareler yoluyla halkın yasa yapım süreci de dahil olmak üzere halk katılımının ve etkinliğinin artırılması gerektiği belirtilmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen ve bölgesi (adem-i merkezi) devletlerden birisi olan İtalya’da modellerin tümü değerlendirildiğinde, yerel özerkliğin düzenleyici kalitesi üzerine anlamlı bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Panelin genel sonuçlarından keskin bir biçimde farklılaşan İtalya’da değişkenler arasında görülen bu anlamsızlığın birçok sebebi bulunabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, İtalya’da yerel yönetim birimlerinin sayısal olarak çok olmasına ve yerel yönetimlerin sahip olduğu yetkiler bakımından bir genişlik bulunmasına rağmen, yerel yönetimlerin ölçek ekonomisinin altında bir büyüklüğe sahip olmaları nedeniyle kamusal kaynakların kullanımında verimlilik seviyesinin düşük olmasında etkili olduğu ileri sürülmektedir (Bulman, 2021, s. 36). Kaynak kullanımında ortaya çıkan bu verimsizliğin neticesi olarak idari anlamda bir etkinsizlik ve dolayısıyla karar alma ve uygulama sürecinde bozulmalar görülmektedir. Bu

durum, kamusal otoritenin piyasa beklentilerini karşılayarak düzenleyici kalitesi seviyesini daha üst noktalara taşımasında sorunlar yaşanmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Buna ek olarak Montanari (2006, s. 283-285) yaptığı çalışmada İtalya’da 1990’lardan itibaren daha belirgin bir şekilde görülen özerkleşme süreci, yalnızca merkezden yerele doğru değil, üyesi olduğu AB ile uyumlu politikalar yaratma ve uygulama ihtiyacı nedeniyle ulusüstü bir yapı olarak AB’ye doğru da yetki dağılımına yol açmıştır. Bu durum ise yasal mevzuatın ülke içerisinde oluşturulması ve uygulanmasını karmaşık hale getirmektedir. Bu karmaşıklığın bir sonucu olarak özellikle ekonomik alanda uygulanacak yasal mevzuat bulanıklaşarak özel sektörün ve genel olarak piyasa koşullarının üzerinde olumsuz bir etki doğuracaktır. Şekil 5’e göre de İtalya’da düzenleyici kalitesinde düşüş yönlü bir eğilimin varlığı göze çarpmaktadır. Bu doğrultuda, mevcutta düzenleyici kalitesi kavramına ilişkin verilerde de sorunlar bulunabileceğinin göz önünde bulundurulması gereklidir. Bu bağlamda yerel özerklik ve düzenleyici kalitesi değişkeni arasında bir ilişkinin tespit edilememesinin bir diğer nedeni ise daha önce de değindiğimiz gibi Dünya Bankası tarafından yönetim olgusuna ilişkin üretilen verilerin sağlıklı olmaması da olabilir.

Bölge bir devlet olan İspanya’dan elde edilen analiz sonuçlarına bakıldığında, oluşturulan modellerin tümü panelin genel sonuçları ile uyum içerisindedir. Model I’e bakıldığında görüleceği üzere yerel özerkliğin düzenleyici kalitesi üzerine pozitif ve anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Model II ve Model III’den elde edilen sonuçlar incelendiğinde yine yerel özerkliğin düzenleyici kalitesi üzerine pozitif ve anlamlı bir etkisinin bulunduğu görülmektedir. Model IV’de ise GSYH ve kentleşme değişkenleri birlikte analize dahil edilmesi diğer üç modelde görülen pozitif ve anlamlı ilişkiyi istatistiksel olarak anlamsız hale getirmiştir. Fernandez vd., (2006), İspanya’da yasal ve yönetsel metinlerin hacimleri arttıkça ve karmaşıklıklaştıkça ekonomik düzende enflasyon, büyüme ve verimlilik gibi göstergelerde bozulma yaşanacağı düşüncesinden yola çıkarak ampirik bir analiz gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmadan elde edilen sonuç bu görüşü destekler niteliktedir. İspanya’da özellikle 1985 sonrasında yerel yönetimlerin yasal olarak tanınması ve hukuk sistemine dahil edilmesiyle yerel yönetimlerin özerkliklerinin arttırılmaya başlandığı bir dönem başlamıştır. Ancak 2013 yılında yasalaşan “Yerel Yönetimlerin Rasyonelleşmesi ve Sürdürülebilirliği” Kanunu (Iglesias & Barbeito, 2021, s. 386) ile yerel yönetimlerin özerkliği erozyona uğramaya başlamıştır (Maiz & Losada, 2010, s. 89). Bu doğrultuda İspanya’da yerel yönetimlerin özerkliğinin, genel olarak devlet-piyasa ilişkilerinin özel

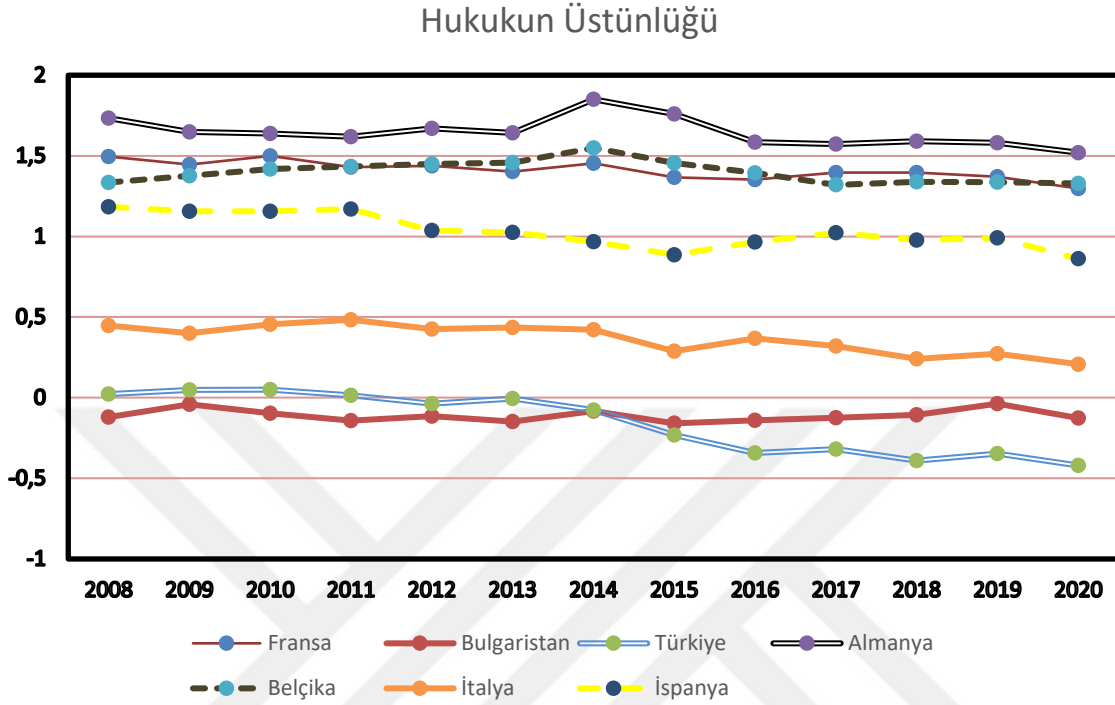
sektör lehine olacak şekilde düzenlenmesini hedefleyen düzenleyici kalitesi değişkenini, yapılan çalışmalarla da uyumlu bir şekilde, pozitif ve anlamlı etkilemesi beklenen bir durumdur. Şekil 5’de görüleceği üzere 2013 tarihli Kanun’la birlikte yerel yönetimlerin özellikle mali özerkliklerinde başlayan bir daralma yaşanmaktadır. Scutariu (2015), çalışmasında yerel özerkliğin tamamlayıcısı olarak mali özerklik kavramı ile ekonomik kalkınma ilişkisini ele almış ve yeterli seviyede etkin bir biçimde uygulanan yerel özerkliğin yerel/bölgesel kalkınmaya pozitif katkıda bulunacağını ifade etmiştir. Buna göre kalkınma odaklı bir kavram olan düzenleyici kalitesi yerel özerkliğin mali boyutuyla da ilişkilidir. Bu bağlamda Scutariu (2015), İspanya özelinde, Kanun’un bir sonucu olarak yerel özerkliğin erozyona uğramasıyla birlikte düzenleyici kalitesi parametresinde de bir bozulmaya neden olduğunu ifade etmiştir.

Ülkelerin yönetim şekilleri ve idari yapılarının yerel özerkliğin uygulanma derecesi üzerine etkisinin bulunmadığına ilişkin bulgu, düzenleyici kalitesi bağlamında yapılan analizde de tespit edilmiştir (bkz. Tablo 10). Buna göre üniter ülkeler özelinde ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında Fransa ile Türkiye’de yerel özerklik ile düzenleyici kalitesi ilişkisinin yönü birbirinden farklı olmakla birlikte, bir diğer üniter ülke olan Bulgaristan’da bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Öte yandan GSYH değişkeni analize dahil edildiğinde ortaya çıkan netice radikal bir biçimde değişmekte olup Bulgaristan’da bu ilişki negatif ve anlamlı hale gelirken, Fransa’da ise anlamlı ve pozitif olan bu ilişki istatistiksel olarak anlamsız hale gelmektedir. Düzenleyici kalitesi faktörünün yıllara göre değişimine baktığımızda her ne kadar federal ülkelerin bu alandaki performansı diğer ülkelere nazaran daha iyi olsa da, Fransa’nın 2013 ve 2019 yıllarında Belçika’dan daha iyi bir görünüm sergilemesi ve bu konuda bölgesel devletlerin önünde yer alması dikkat çekicidir (bkz. Şekil 5). Bu bulgular ışığında idari yapının, yerel özerklik ve yönetim arasındaki ilişkiyi etkilemediği tespit edilmiştir.

3.2.5. Hukukun Üstünlüğü ve Yerel Özerklik

Çalışmamızın bu bölümünde, yerel özerkliğin Dünya Bankası’nın yönetim göstergelerinden biri olan hukukun üstünlüğü üzerindeki etkisi panel veri yöntemiyle ve Driscoll Kraay tahmincisi kullanılarak analiz edilmiştir. Ampirik analiz için dört model

kurulmuş ve bu modellerin sonuçları hem ülkeler özelinde hem de panelin geneli bakımından raporlanmıştır.

Şekil 6: Hukukun Üstünlüğü Değerinin Yıllara Göre Değişimi

Şekil 6’da araştırmanın örneklemini oluşturan ülkeler bağlamında yönetişimin alt parametrelerinden olan hukukun üstünlüğü parametresinin yıllara göre göstermiş olduğu değişim ortaya konulmuştur. Buna göre federal ülkeler olan Almanya ve Belçika’nın yanında üniter ülke olan Fransa’da hukukun üstünlüğü açısından incelenen diğer ülkelere göre daha yüksek seviyededir. Özellikle Almanya’nın bu alandaki bariz bir şekilde başarılı performansının sebebini “rechtsstaat” (Mecke, 2019, s. 36) kavramında aramak gereklidir. Bu ilke hukuk devleti olarak dilimize çevrilebilir ancak, Yaylalı’nın (2018, s. 110) ifadesiyle “denetleyici” bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte demokrasi, federalizm ve sosyal refah ilkeleri de Almanya’da Anglosakson bir çağrışım yapan hukukun üstünlüğünden farklı ve onu da kapsayacak biçimde hukuk devletinin ve dolayısıyla hukukun üstünlüğünün üst seviyede olmasına katkı sunmaktadır. Öte yandan bu ilke bağlamında Türkiye’nin durumu ise 2014 yılında bozulma göstermeye başlamakta ve Bulgaristan’dan daha kötü bir performans ortaya koyarak bu dönemden sonra negatif bir görünüm sergilemektedir. Bu düşüş trendi 2013’de gerçekleşen Gezi protestolarının

etkisiyle ortaya çıkan ve 2016'daki 15 Temmuz Darbe Girişiminin etki ve sonuçları ile devam eden bir durum olarak değerlendirilebilir. Bulgaristan ise 2007'de AB üyeliğiyle birlikte birçok alanda gelişme göstermiştir. Hukukun üstünlüğü de bu alanlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çabanın altında yatan esas neden ise Schengen bölgesine dahil olma amacıdır (Euroactive, 2023). Bulgaristan'ın sanayileşme açısından diğer Birlik üyesi ülkelere göre oldukça geride olması sebebiyle vize serbestliği ve Schengen bölgesine dahil olabilmesi konusunu Bulgaristan ekonomisi açısından oldukça önemli kılmaktadır. Bu bağlamda Şekil 6'dan da görüleceği üzere çok başarılı olmasa da hukukun üstünlüğünü etkin kılmak için yoğun bir çaba içerisinde.

Yerel özerklik ve hukukun üstünlüğü kavramları arasında karmaşık ve çok yönlü bir etkileşim bulunmaktadır. Pirie (2006, s. 78) yerel özerkliğin yasal bir düzenlemeye dayandırılmasının bir zorunluluk olmasından yola çıkarak yerel özerkliğe sahip birimlerin, yerel yönetim birimleri dışında kalan ve hukuki dayanağa sahip diğer yasal birimlerle ilişki kurmasının bir aracı ve bu ilişkinin çerçevesi olarak hukukun üstünlüğünü önemli bir olgu kabul etmektedir. Fiss (2001, s. 522) ise adalet olgusu ile doğrudan ilişkili bir konu olarak hukukun dış aktörlere karşı sahip olduğu özerkliği vurgulayarak yerel özerklik ve hukukun üstünlüğünü birbirinden ayrı kavramlar olarak ele almaktadır. Ayrıca hukukun üstün kılındığı bir toplumsal düzen içerisinde yatırımların artmasının yanında demokratik bir toplumsal yaşamın gelişiminin de teşvik edileceğini ileri sürmüştür. Brown (1992, s. 258-261) özerkliği devlet ile yerel yönetimler arasındaki ilişkiye atıfta bulunarak, devletin bu ilişkiyi, yerel yönetimler, yerel siyasal güçler ve piyasa mekanizması arasında hukuki düzlemde ve hukuku üstün tutarak kurgulamasının yerel yönetim birimlerinin özerkliğinin güçlendirilmesindeki rolünü vurgulamaktadır. Nitekim devlet aygıtı içerisinde yatay veya dikey olarak gerçekleşen birimler arası ilişkiler hukuk içerisinde ve ona uygun olarak yapılandırılmakta ve gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda, yerel yönetimleri güçlendirici bir unsur olarak hukukun üstünlüğü, devlet gücünün yerel aktörler ve piyasa mekanizması ile paylaşılmasının kurallarının belirlenmesi ve uygulanmasında ihtiyaç duyulan muayyenliğin ve sürekliliğin sağlanması açısından önem taşımaktadır.

Hukukun üstünlüğü bir yönetim ilkesi olarak genel geçerliğe sahip bir evrensellik doğrultusunda eşitlik, adalet ve hukuka bağlılığın yanında hukukla sınırlandırılan bir yönetim yapısına da atıfta bulunmaktadır (Kaufman, vd., 2007). 2012 yılında BM Genel

Kurulu "hukukun üstünlüğünün ulusal ve uluslararası düzeyde ilettilmesinin, sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik büyüme, sürdürülebilir kalkınma, yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması ve kalkınma hakkı da dahil olmak üzere tüm insan hakları ve temel özgürlüklerin tam olarak hayata geçirilmesi için elzem olduğunu ve tüm bunların da hukukun üstünlüğünü güçlendirdiğini" belirtmiştir (BM, 2012).

İdari anlamda yerel yönetimlerin özerklikleri de özellikle AYYÖŞ'te de ifadesini bulan hukuka dayalı ve hukukla kendisine çizilen sınırlar içerisinde biçimlenen ve merkezi hükümetin yükünü hafifletmeyi amaçlayan bir yönetim anlayışı olarak karşımıza çıkmaktadır. Desai (2020, s. 1171) sanayileşmiş ülkelerin kendi içsel yapılarına uygun olarak şekillendirdikleri ve idari yapılarının bir özelliği haline getirdikleri hukukun üstünlüğü ve yerel özerklik kavramlarını evrenselleştirerek ihraç etmeyi amaçladıkları bu iki kavramın öz itibarıyla birbirlerini destekleyici bir yapıya sahip olduğunu ileri sürmektedir. Hukukun üstünlüğü kavramı, eşitlik ve adalet ilkeleri doğrultusunda yerel yöneticilerin görevlerini yerine getirirken keyfi karar almalarının önüne geçerek hem yönetim sürecine, hem de demokratik bir yönetsel yapının oluşumunu destekleyecektir. Bunun yanında, yerel özerkliğe sahip idari birimleri de merkezi yönetimin keyfiliğine karşı koruyarak siyasal ve yönetsel gücü elinde toplamış olan merkezi yönetimin hukuka aykırı karar ve uygulamalarının önüne geçilmesine ve kamu düzeninin işleyişinde muayyenliğin yaratılmasına da katkı sağlayacağı kabul edilmektedir.

Bu anlamıyla hukukun üstünlüğünün yerel özerkliği güçlendirici bir rol oynaması da beklenmektedir. Yine yerel özerklik yoluyla güçlendirilmiş bir yerel yönetim sisteminin hem demokratik bir toplum yapısının hem de hukuk devleti ilkesinin hayata geçirilmesinde olumlu bir rol üstlenebileceği kabul edilmektedir (Pratchett, 2004, s. 368-369). Bu bağlamda hukukun üstünlüğü, devlet düzeni içerisinde idari birimlerin birbirleriyle, vatandaşların idari birimlerle ve vatandaşların birbirleri ile olan ilişkilerinin düzenlenmesinin kurallarını öngörülebilir, meşru ve genel geçer hale getirerek aktörler arasında hukuk karşısında eşit olma durumlarını da gerçekleştirerek, toplumsal düzenin sağlanmasına ve demokratikleşme sürecine önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca yerel özerklik ve hukukun üstünlüğü kavramları arasında da hizmetlerin demokratik anlayışa uygun ve adil bir şekilde sunulması gibi amaçların hayata geçirilmesi hususunda yoğun bir ilişki bulunmaktadır. Buna ek olarak yerel özerklik ve hukukun üstünlüğünün etkin olduğu

bir siyasal yapı içerisinde toplumsal huzur, güvenlik ve barışın sağlanması ile refahın artırılması gibi amaçların gerçekleşmesi daha kolay bir hale gelmektedir (Karlsson, 2015, s. 36). Özellikle yerel yönetimlerin yerel düzeyde kaynak ve imkânları bir araya getirerek yerel kalkınmanın yanında sosyal adalete katkı sağlaması için etkin işleyen ve hem bireyleri, hem özel sektörü hem de kamu kesimini gözetten, bunlar arasında denge sağlayan bir hukuk sisteminin varlığının, yerel yönetimlerin özerkliğini arttırmak suretiyle gerçekleşebileceği düşünülmektedir.

Bu teorik tartışmalardan yola çıkarak yerel özerklik ile hukukun üstünlüğü arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin varlığı beklenmektedir. Ayrıca doğası gereği yerel özerklik bağlamında yerel yönetimlerin merkezi otorite karşısında güçlendirilmesi ve korunması için de hukukun üstünlüğü olgusal olarak önemli bir parametredir. Yönetişim kapsamında küreselleşme sonrasında görülen, merkezi otoritenin sınırlandırılması ile kaynak kullanımında etkin, verimli ve toplumsal taleplere karşı duyarlı bir devlet yapısının tesis edilmesinde kullanılacak en temel yöntemlerden birisi olarak öne çıkmaktadır.

İdari yapının belirleyiciliğinin bulunmadığı yerel özerklik ve hukukun üstünlüğü ilişkisine dair analizlerde de görülmektedir. Buna göre incelenen ülkelerden, üniter birer devlet olan Türkiye ve Bulgaristan en kötü performansı sergilerken yine üniter bir ülke olan Fransa ise Almanya'nın ardından en başarılı 2. ülkedir (bkz. Şekil 6). Yapılan analiz sonuçları da Fransa'nın diğer üniter ülkelerden farklı, bölgesel ülkeler olan İtalya ve İspanya ile benzer sonuçlara sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu da idari yapının analiz sonuçları üzerinde etkili olmadığını ortaya koymaktadır (bkz. Tablo 11).

Tablo 11: Yerel Özerklik ve Hukukun Üstünlüğü Driscoll Kraay Tahmin Sonuçları

<i>İdari Yapı</i>		<i>Üniter</i>			<i>Federal</i>		<i>Bölge</i>		<i>Panel</i>
<i>Model</i>	<i>Değişken</i>	<i>Fransa</i>	<i>Bulgaristan</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Almanya</i>	<i>Belçika</i>	<i>İtalya</i>	<i>İspanya</i>	
Model I	<i>C</i>	Dışlanmış	-0,09	20,53***	4,46*	10,85**	-0,86	-0,39	0,25
	<i>LAI</i>	0,018***	-0,0003	-0,47***	-0,042	-0,15**	0,019*	0,021**	0,008
	<i>F Stat</i>	4585,98***	0,0000	41,82***	1,34	4,88**	4,35*	5,52**	1,32
	<i>R2</i>	0,53	0,0002	0,88	0,074	0,28	0,091	0,28	0,012
Model II	<i>C</i>	Dışlanmış	0,177	14,54***	14,84**	-4,03	4,85***	7,08***	5,86***
	<i>LAI</i>	0,069***	-0,001	-0,25***	0,014	-0,30**	0,017***	0,012*	0,001
	<i>Urb</i>	-0,048***	-0,002	-0,045***	-0,18**	0,24	-0,08***	-0,086***	-0,065***
	<i>F Stat</i>	40923,87***	0,02	291,27***	4,17**	3,58*	107,02***	73,63***	96,42***
	<i>R2</i>	0,72	0,0039	0,97	0,18	0,38	0,88	0,78	0,54
Model III	<i>C</i>	Dışlanmış	-0,64	17,88***	6,76*	10,52*	-13,83**	10,51**	7,18***
	<i>LAI</i>	0,109	0,001	-0,29***	-0,005	-0,16	0,026**	0,035***	0,011
	<i>lnGdp</i>	-0,65	0,046	-0,57***	-0,44	0,068	1,21**	-1,16**	-0,70***
	<i>F Stat</i>	12674,75***	0,01	162,08***	1,24	2,21	4,18**	5,64**	64,62***
	<i>R2</i>	0,55	0,0054	0,96	0,087	0,28	0,31	0,43	0,27
Model IV	<i>C</i>	Dışlanmış	-3,25	14,88***	14,52**	-3,55	3,81	1,86	4,83***
	<i>LAI</i>	-0,02	0,005	-0,25***	-0,011	-0,28	0,017***	0,0008	-0,0008
	<i>Urb</i>	-0,062***	-0,038	-0,0405	-0,21**	0,26	-0,078***	-0,10***	-0,074***
	<i>lnGdp</i>	0,75***	0,63	-0,076	0,44	0,33	0,086	0,76	0,18
	<i>F Stat</i>	34336,47***	0,72	180,72***	2,75*	3,69**	67,51***	25,99***	56,44
	<i>R2</i>	0,8	0,13	0,97	0,19	0,38	0,88	0,81	0,55

Not: *,** ve *** sembolleri sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeylerini göstermektedir. *C* sabit terimi, R^2 belirlilik katsayısını, *F- Stat* ilgili modelin hesaplanan F istatistik değerini ifade etmektedir.

Yukarıda değinilen teorik çalışmalara göre varlığı savunulan bu pozitif yönlü ve anlamlı ilişkinin varlığını tespit edebilmek için gerçekleştirilen analizde daha derinlemesine ve kapsamlı bir anlayış sağlanması amacıyla dört farklı model kurulmuş ve sabit etkiler modeli ve Driscoll Kraay tahmincisi kullanılmıştır. Model I, yerel özerkliğin hukukun üstünlüğü üzerindeki etkisi kontrol değişkenleri kullanmadan doğrudan analiz edilmiş ve analize konu edilen olgular arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Temel modelimiz olan Model I'e kontrol değişkeni olarak kentleşme ve GSYH (lnGdp) eklenerek oluşturulan Model II, Model III ve Model IV'e baktığımızda da bağımsız değişkenimiz olan yerel özerkliğin hukukun üstünlüğü üzerine etkisinin anlamlı olmadığı Tablo 11'da görülmektedir.

Ancak örnek ülkeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde panelin genel sonuçlarından kısmen de olsa farklı sonuçlar elde edildiği yine aynı tabloda görülmektedir. Bu durumun daha önce hesap verebilirlik başlığında da ifade edildiği gibi yerel özerklik ve hukukun üstünlüğü arasındaki ilişkinin analiz edildiği ampirik çalışmalarının sayısının yetersiz olması ve bizim analizimizde zaman kesitinin ($t=13$), örneklem ülke sayısının ($n=7$) ve gözlem sayısının (91) olması gibi nedenlerle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ancak şunu belirtmek gerekir ki analizin ülkelerin idari yapılar bağlamında da gerçekleştirilebilmesi bu çalışmanın önemli kısıtlarından birisini oluşturmakta olup ülkelere ilişkin analiz sonuçlarını kıyas edebilmek için bu yola başvurulmuştur.

Buna ek olarak sonuçların, panelin genel sonuçlarıyla belirgin bir farklılığa sahip olması durumu Şekil 6'da da görüleceği üzere hukukun üstünlüğü alt parametresinin her ülkede farklı düzeyde bulunmasından kaynaklanabileceği gibi ülkelerin gelişmişlik düzeyi, idari yapıları, sosyo ekonomik koşulları ve tarihsel geçmişlerinden dolayı da bu farklılaşma ortaya çıkmış olabilir. Bu anlamda her iki kavramın birbiriyle ilişkisiz kavramlar olduğu sonucu istatistiksel olarak doğru kabul edilse de yukarıda da bahsetmiş olduğumuz teorik ilişkiler ve benzerlikler dolayısıyla daha geniş bir perspektiften ele alınmaya muhtaçtır. Panel sonuçlarına ülke bazlı bakıldığında da görüleceği üzere örneğin Model I'e göre üniter ülkelerden Fransa'da, federal ülke olan Belçika'da ve bölgesel bir yapıya sahip olan İspanya ve İtalya'da teorik bilgi ile uyumlu olarak yerel özerkliğin hukukun üstünlüğü üzerine pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu açıdan değerlendirdiğimizde panel sonuçlarının teorik çalışmalar ile farklılık göstermesinin tam bir keskinlik içermediğini ülkeden ülkeye değişse de kısmi bir uyumun olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca Türkiye ve Belçika'da ise anlamlı bir ilişki bulunmasına rağmen, yerel özerkliğin negatif katsayıya sahip olması nedeniyle bu ülkelerde teorik beklentiyle uyumsuz sonuçlar olduğunu göstermektedir.

Üniter bir ülke olan Fransa'da ilk iki modelde yerel özerklik ve hukukun üstünlüğü arasında anlamlı ve pozitif katsayıya sahip bir ilişki söz konusu iken, Model III ve Model IV'de ise bu iki değişkenin arasındaki ilişki anlamsızlaşmaktadır. Bir diğer üniter ülke olan Bulgaristan'da ise bu iki değişken arasında kurulan modellerin hiç birisinde yerel özerklik ve hukukun üstünlüğü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Bir diğer üniter ülke olan Türkiye'de ise oluşturulan tüm modellerde yerel özerkliğin hukukun

üstünlüğü üzerine negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuştur.

Federal ülkelerden olan Almanya'da ise kurulan tüm modellerde yerel özerkliğin hukukun üstünlüğü üzerine istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Bir diğer federal ülke olan Belçika'da ise yerel özerkliğin hukukun üstünlüğü üzerine Model I ve Model II'de istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Model III ve Model IV'de ise panelin genel sonuçlarına benzer olarak yerel özerkliğin hukukun üstünlüğü üzerine anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Almanya ve Belçika özelinde yapılan analiz sonuçlarında görülen bu kısmi farklılığın, iki ülkenin uluslaşma süreçlerinin farklılık göstermesi, nüfus büyüklükleri coğrafi büyüklük gibi nedenlere bağlanabilir. Ayrıca federatif yapı olarak Almanya'nın coğrafi olarak federe bölgelere ayrılması, Belçika'nın ise iki toplumlu yapısıyla bağlı olarak toplumsal anlamda federal olması (Gözler, 2017, s. 199-210) da analiz sonuçlarında görülen bu farklılığın önemli bir kaynağı olabileceği düşünülmektedir.

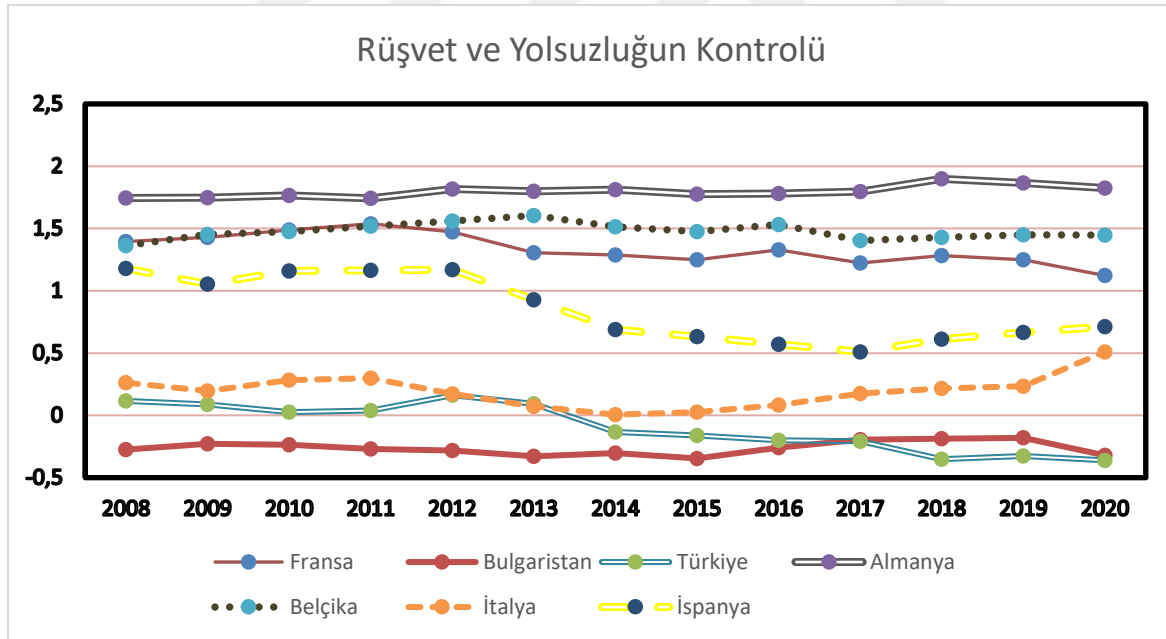
Bölge (adem-i merkezi) bir devlet olan İtalya'da oluşturulan modellerin analizinden elde edilen sonuçlara göre, tüm modellerde yerel özerkliğin hukukun üstünlüğü üzerine olan etkisinin istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif işarete sahip olduğu görülmüştür. Bir diğer bölge (adem-i merkezi) bir devlet olan İspanya'da ise ilk üç model içerisinde yerel özerklik ve hukukun üstünlüğü arasında anlamlı bir ilişki söz konusu iken, Model IV'de ise bu iki değişkenin arasındaki ilişki anlamsızlaşmaktadır.

3.2.6. Rüşvetin Önlenmesi ve Yerel Özerklik

Rüşvet, görülme sıklığı ve dolayısıyla toplumsal, siyasal ve ekonomik yaşamda ortaya çıkma seviyesi farklı olmakla birlikte hemen her ülkede karşılaşılabilecek ve toplumsal düzeni olumsuz yönde etkileyebilecek bir olgu olarak değerlendirilmelidir (Mukherjee, 2018, s.624). Özellikle kamu kesiminde gerçekleşen bu olgu kamu yönetiminin adil, şeffaf ve güvenilir olarak sunulmasında negatif bir etki yaratmaktadır (Park, & Kim, 2021). Kamusal hizmetlerin etkin ve verimli sunulmasını önceleyen iyi yönetim ilkeleri ile yerel düzeyli hizmetlerin yöre halkına hızlı ve ekonomik bir şekilde sunulabilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için yerel yönetim birimlerine daha fazla yetki, sorumluluk ve kaynak sağlanmasını amaçlayan yerel özerklik kavramlarına da zıt olan rüşvet olgusunun

yoğun olarak yaşandığı ülkelerde yönetim ve yerel özerklik seviyesinin de düşük olması beklenmektedir (Karlström, 2015, s. 15-16).

Dünya Bankası "Yolsuzluğun Kontrolü" bölümünde, kamu gücünün özel çıkarlar için ne ölçüde kullanıldığına dair algıyı ölçen, hem küçük hem de büyük yolsuzluk biçimlerinin yanı sıra devletin elitler ve özel çıkarlar tarafından "ele geçirilmesini" de içeren çeşitli göstergelere yer vermektedir (Kaufmann vd. 2010, s. 4). Bu açık odağa rağmen, yolsuzluğun çeşitli kaynaklar tarafından ölçülen belirli yönleri, "işlerin yapılması için ek ödemelerin" sıklığından, yolsuzluğun iş ortamı üzerindeki etkilerine, siyasi arenadaki "büyük yolsuzluğun" boyutuna ve elitlerin "devleti ele geçirme" eğilimlerine kadar uzanmaktadır. Yolsuzluğun varlığı kamusal hizmetlerde hizmet sunan birim personeli ve hizmet alan kişi ya da firmaların birbirleri ile olan etkileşimlerini ve iş süreçlerini düzenleyen hukuksal olduğu kadar ahlaki kurallara da uyulmamasının bir tezahürüdür. Yolsuzluk ve rüşvet, bir ülkeyi hem ekonomik hem de siyasi açıdan olumsuz etkileyen ve dolayısıyla yönetim sürecinin de başarısız olmasında önemli bir role sahip olduğu değerlendirilmektedir (Kaufmann, vd., 2003).

Şekil 7: Rüşvet ve Yolsuzluğun Kontrolü Değerinin Yıllara Göre Değişimi

Şekil 7’de görüleceği üzere rüşvet ve yolsuzluğun önlenmesi değerinin yıllara göre değişimi, idari yapılardan bağımsız olarak, 2008-2020 arası dönemde Almanya, Belçika ve

İtalya’da kısmi bir yükseliş eğilimine sahiptir. Buna göre bu üç ülkede rüşvet ve yolsuzluk sorununun kısmende olsa azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Öte yandan İspanya, Fransa ve Türkiye’de ise endeks değerinde 2012 yılından itibaren görünür hale gelen bir düşüş söz konusudur. Bu düşüş, diğer ülkelerle kıyasla İspanya’da daha belirgin bir hal almış ve rüşvet ve yolsuzluğun kontrolü değişkeni seviyesi 2012-2014 arasında yarı yarıya azalmıştır. 2014 sonrasında ise İspanya özelinde rüşvet ve yolsuzluk sorunda bir toparlanmadan bahedilemeyeceği Şekil 7’de görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde ekonomik krizlerin toplumsal ve siyasal birçok alanda olumsuz etkilere neden olduğu kabul edilmektedir (Jang, 2003; Diamond, 2011; Bartlett & Pricazolli, 2011; Ayla, vd., 2019; Marazziti, vd., 2021). Ekonomik krizin artışa sebep olduğu sorun alanlardan birisinin de rüşvet ve yolsuzluk olduğunu yapılan çalışmalar ortaya koymaktadır (Mayer-Foulkers, 2009; Torsello, 2010; Gugiu & Gugiu, 2016, Ivelvs & Hinks, 2015; Krambia, 2016; Kaya & Engkuchik, 2021). Bu bağlamda 2008 yılında ABD’de ortaya çıkan ve sonrasında tüm ülkeleri az ya da çok etkileyerek küresel bir hal alan ekonomik krizin çalışma kapsamında incelenen ülkelerden özellikle İtalya, İspanya ve Türkiye’de yolsuzluğun ve rüşvet sorununun artışında etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Yerel özerklik, genellikle belediyeler veya bölgesel yönetimler gibi ulus altı düzeyde yer alan yönetim birimlerine, kendi yetki alanları içinde bağımsız kararlar alma yetkisi sağlamaktadır. Bu bağlamda, yerel özerklik, yerel yönetim birimlerinin kaynakları ve hizmetleri kontrol etme yetkisi ile birlikte, karar alma sürecini daha şeffaf, hesap verebilir ve yerel ihtiyaçlara odaklı hale getirme potansiyelini ifade etmektedir. Bu yaklaşımın, yönetim süreçlerindeki demokratikleşmeye, şeffaflığa ve yolsuzlukla mücadeleye olan etkileri literatürde geniş bir şekilde incelenmiştir. Gurgur & Shah’ın (2014) çalışmasının yanında Neudorfer de (2015) çalışmasında adem-i merkezîyetçilik bağlamında yerel yönetimlerin güçlendirilmesinin yolsuzluğu azaltabileceğini ifade etmiş, ancak etkin bir yönetişim açısından da önemli olan halk katılımı ve hesap verebilirlik gibi ilkelerle birlikte düzgün işleyen bir denetim sisteminin de rüşvetin önlenmesinde önemli bir role sahip olduğunu vurgulamıştır. Park ve Kim (2021) ise çalışmalarında özerkliğin mali boyutuna atıf yaparak, mali özerkliğin yolsuzluğu azaltmadaki etkinliğinin mevcut yolsuzluk seviyesine bağlı olduğunu belirtmektedir.

Osipian (2008) ise demokratik olmayan toplumlarda yolsuzluğun bir kontrol mekanizması olarak kullanıldığını vurgulayarak yerel özerklik ile yönetişimin belirleyicileri arasındaki

ilişkinin karmaşıklığını arttırdığını ileri sürmüştür. Kristinsson'a (2015, s. 14) göre ise yerel özerklik, merkezi güç üzerinde bir kontrol işlevi görmek suretiyle yolsuzluğu azaltabilecek bir fonksiyon üstlenebilir. Bu çalışmalar toplu olarak değerlendirildiğinde, yerel özerkliğin potansiyel olarak yolsuzluğu azaltabileceğini göstermektedir. Ancak yerel özerklikten beklenen bu etki, rüşvet ve yolsuzluk seviyesi, yerel özerkliğin uygulanma seviyesi, hukuk üstünlüğü ve etkin bir denetim ve gözetimin bulunması gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir (Bardhan ve Mookherjee, 2006, s.183-185).

Yerel yönetim birimlerinin sahip olduğu geniş yetki, yerel toplulukların siyasal katılımlarını artırabilmekte ve karar alma süreçlerine daha etkin bir şekilde dahil olmalarını sağlamaktadır. Bu açıdan, yerel özerkliğin demokratikleşme açısından olduğu kadar yönetimin etkin ve etkili hale getirilmesinde önemli bir araç olarak işlev görmesini sağlamaktadır. Ayrıca, yerel özerklik, yerel düzeydeki politika ve uygulamaların, doğrudan yerel halkın ihtiyaçlarına uygun olarak şekillendirilmesine katkı sağlayarak yönetim süreçlerini güçlendirici bir etkiye sahiptir. Bu sayede, yerel özerklik, kaynakların daha etkili ve şeffaf bir şekilde yönetilmesini mümkün kılacak ve yerel özerklik ile ulaşılacak istenen amaçlar gerçekleştirilmiş olacaktır (Prabowo, 2019, s. 18-20).

Yerel yönetim birimlerinin, bütçe ve hizmetleri planlama ve uygulama yetkisi, yerel kaynakların daha şeffaf bir biçimde kullanılmasına ve denetlenmesine imkân tanımaktadır. Böylece, yerel yönetimlerin hesap verebilirlik standartları yükseltilmiş olur ve yolsuzlukla mücadelede etkili bir araç olarak haline gelmektedir (Lombardi, vd., 2019, s. 673-674). Ancak, yerel özerklik modelinin uygulanmasıyla ilgili bazı sorunlar da ortaya çıkabilir. Özellikle, yerel yönetim birimlerinin yeterli kurumsal kapasiteye sahip olmaması veya yerel düzeydeki aktörler arasındaki çıkar çatışmaları, yerel özerkliğin etkin bir şekilde uygulanmasını zorlaştırabilir. Bu ve benzeri diğer sebeplerden dolayı, yerel özerklik uygulamalarının başarılı olabilmesi için güçlü bir yerel yönetim altyapısının oluşturulması ve yerel düzeydeki aktörler arasında etkin bir işbirliğinin sağlanması önem arz etmektedir (Hofman vd., 2009, s. 104).

Sonuç olarak, merkezi olmayan bir karar alma sürecinin ve yerel özerkliğin varlığı, yerel yönetim birimlerine geniş bir yetki yelpazesi tanınmasını, yönetsel süreçlere halk katılımını artmasını sağlayarak demokratikleşmeyi de arttırabilir, şeffaflığı güçlendirebilir ve yolsuzluk olasılığını düşürebilir. Ancak, bu avantajların sağlanabilmesi için etkili bir

yönetişim yapısının inşa edilmesi ve yerel yönetimlerin mali imkânlarının ve kapasitelerine ilişkin sorunlarının giderilmesi gerekmektedir. Güçlü ve özerk yerel yönetimler, rüşvet ve yolsuzluk benzeri sorunlar azaltılabilir ve etkin bir yönetsel yapının oluşturulmasına katkı sağlanabilir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar yerel özerklik seviyesinin yüksek olduğu ülkelerde rüşvet ve yolsuzluk sorununun daha az hissedildiğini göstermektedir (Ivanya & Shah, 2010; Gurgur & Shah, 2014; Alfano, vd., 2014; Karlström, 2015) . Buna göre, yerel özerklik ile rüşvet ve yolsuzluk arasında negatif bir ilişkinin varlığı teorik olarak beklenmektedir.

Tablo 12: Yerel Özerklik ve Rüşvetin Önlenmesi Driscoll Kraay Tahmin Sonuçları

<i>İdari Yapı</i>		<i>Üniter</i>			<i>Federal</i>		<i>Bölge</i>		<i>Panel</i>
<i>Model</i>	<i>Değişken</i>	<i>Fransa</i>	<i>Bulgaristan</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Almanya</i>	<i>Belçika</i>	<i>İtalya</i>	<i>İspanya</i>	
Model I	<i>C</i>	Dışlanmış	0,545	19,10***	-1,6	7,31	2,73**	-0,047	1,08
	<i>LAI</i>	0,017***	-0,013	-0,43***	0,051**	-0,095	-0,040**	0,013	-0,005
	<i>F Stat</i>	756,10***	2,16	19,02***	7,10**	1,19	5,67**	0,2	0,06
	<i>R2</i>	0,55	0,12	0,74	0,39	0,11	0,17	0,018	0,002
Model II	<i>C</i>	Dışlanmış	1,24	11,59**	-6,94***	-14,08	1,1	22,06***	7,13***
	<i>LAI</i>	0,12***	-0,017	-0,17	0,022	-0,31	-0,039**	-0,014	-0,013
	<i>Urb</i>	-0,098***	-0,006	-0,057***	0,094**	0,35	0,022	-0,25***	-0,070***
	<i>F Stat</i>	3110,53***	1,54	58,98***	11,77***	1,6	2,95*	11,31***	27,47***
	<i>R2</i>	0,68	0,13	0,87	0,5	0,34	0,2	0,72	0,30
Model III	<i>C</i>	Dışlanmış	-0,62	16,17***	-5,76**	8,14	-1,82	43,96***	7,96***
	<i>LAI</i>	0,26*	-0,008	-0,23*	-0,016	-0,078	-0,038	0,068**	-0,002
	<i>lnGdp</i>	-1,75	0,1	-0,63**	0,81	-0,173	0,42	-4,68***	-0,70***
	<i>F Stat</i>	2332,71	1,08	29,09***	7,43***	0,68	7,92***	9,48***	37,81***
	<i>R2</i>	0,55	0,13	0,83	0,55	0,11	0,18	0,41	0,12
Model IV	<i>C</i>	Dışlanmış	-6,79	9,49**	-7,39**	-12,96	-10,91	24,48***	5,19**
	<i>LAI</i>	0,024	0,0005	-0,16	-0,015	-0,26	-0,033	-0,009	-0,017
	<i>Urb</i>	-0,11***	-0,090*	-0,090***	0,045**	0,4	0,04	-0,24***	-0,088***
	<i>lnGdp</i>	0,809	1,48*	0,47*	0,62	-0,77	1,007	-0,35	0,35
	<i>F Stat</i>	3784,60***	3,29*	59,43***	23,91***	1,78	5,17**	7,93***	68,47***
	<i>R2</i>	0,7	0,48	0,88	0,56	0,37	0,25	0,73	0,31

Not: *,** ve *** sembolleri sırasıyla %10, %5 ve %1 anlamlılık düzeylerini göstermektedir. *C* sabit terimi, *R*² belirlilik katsayısını, *F- Stat* ilgili modelin hesaplanan F istatistik değerini ifade etmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın odak noktasını oluşturan yerel özerkliğin, Dünya Bankası'nın yönetim göstergeleri arasında önemli bir yeri olan rüşvetin önlenmesi

üzerindeki etkisi verilere dayalı olarak analiz edilmiştir. Bu doğrultuda, dört farklı model oluşturulmuş ve sistematik bir analitik çerçeve içerisinde değerlendirilmiştir. Model I’de, yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi üzerindeki etkisini kontrol değişkenleri kullanmadan doğrudan incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar, Model I’de yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi değişkeni üzerine istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı görülmüştür. Model I’e kentleşme değişkeni eklenerek oluşturulan Model II’de ve yine Model I’e GSYH değişkeni dahil edilerek oluşturulan Model III’de de yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi üzerine anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir. Kentleşme ve GSYH değişkenlerinin Model I’e eklenmesiyle oluşturulan Model IV’de de diğer modellerde olduğu gibi, incelenen bu iki olgu arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre yerel özerkliğin modeller içerisinde anlamlı hale getirilmesinde kentleşme ve GSYH değişkenlerinin bir etkiye sahip olmadıkları da söylenebilir. Analizlerden elde edilen bu sonuçlar, teorik olarak yerel özerklik düzeyi arttıkça rüşvet ve yolsuzluğun azalacağı ve buna göre analizde kullanılan bağımlı değişken olan rüşvetin önlenmesi seviyesinin de artacağı yönündeki hipotezi desteklememektedir. Teorik beklenti ile ampirik analiz sonucu arasında görülen bu uyumsuzluk birçok farklı etmenden dolayı ortaya çıkmış olabileceği düşünülmektedir. Dünya Bankası verilerinin toplandığı kaynakların barındırabileceği güvenilirlik sorunları, veri, gözlem ve zaman kesiti sınırlılıkları, örnek olarak incelenen ülke sayılarının az olması gibi sorun ve sınırlılıklar panelin genel sonuçlarının teorik beklentilerden farklı sonuçlar sunmasının nedenleri arasında yer alabileceği değerlendirilmektedir.

Ülkelerin idari yapıları bağlamında analiz sonuçları değerlendirildiğinde ise üniter bir ülke olan Fransa’da panelin genel sonuçlarından farklı, ancak yukarıda değinilen teorik çalışmaların sonuçlarıyla uyumlu olarak yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi üzerine istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisinin bulunduğu görülmüştür. Teorik beklenti bağlamında yerel özerklik arttıkça rüşvet ve yolsuzluk gibi problemlerin azalması beklenmektedir. Bu doğrultuda Fransa özelinde yapılan analizde, yerel özerklik arttıkça rüşvet ve yolsuzluk gibi problemlerin de azaldığı ve Dünya Bankası’na oluşturulan rüşvetin önlenmesi değişkeninin Fransa açısından değerinin de arttığı görülmektedir. Kentleşme değişkeninin eklenmesiyle oluşturulan Model II’de de benzer bir sonuç bulunmuş olup kentleşmenin yerel özerklik ve rüşvetin önlenmesi üzerine değiştirici bir etkisi bulunmamaktadır. Model I’e GSYH değeri kontrol değişkeni olarak eklendiği

durumda da yerel özerklik ile rüşvetin önlenmesi arasındaki önceki modellerden elde edilen pozitif ve anlamlı ilişki varlığını devam ettirmektedir. Model IV’de ise kentleşme ve GSYH değişkenleri analize birlikte dahil edilmiştir. Bu modele göre yerel özerklik ile rüşvetin önlenmesi arasındaki ilişkinin istatistiksel anlamlılığında bozulma görülmektedir.

Bir diğer üniter ülke olan Bulgaristan özelinde gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre ise oluşturulan tüm modeller bağlamında yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi üzerine istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir. Bulgaristan özelinde elde edilen sonuçlar panelin genel sonuçlarıyla bir uyumluluk göstermektedir. Öte yandan panelin genel sonuçlarında olduğu gibi bu sonuçlarda da teorik olarak beklenen sonuçlarla farklılaşmaktadır. Bu durumun birçok sebebi bulunabilir. Bardhan ve Mookherjee’nin (2006, s.183-185) çalışmalarında belirttiği üzere yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi ve dolayısıyla yönetim üzerine pozitif bir katkı sunabilmesi için uygulanan özerkliğin türü, uygulanma kalitesi ve özerklik seviyesi ile birlikte yolsuzluk, rüşvet ve benzeri problemlerin görülme seviyesi de oldukça önemlidir. Şekil 7’de de görüldüğü üzere Bulgaristan, çalışmada değerlendirilen ülkeler içerisinde rüşvet ve yolsuzluğun en yoğun görüldüğü ülkelerden birisidir. Bu bağlamda yerel özerkliğin rüşvet ve yolsuzluk üzerine anlamlı bir etkiye sahip olmadığı şeklindeki analiz sonucunu Bulgaristan’ın sahip olduğu rüşvet ve yolsuzluk probleminin kangren haline gelmiş olmasında aranmalıdır.

Çalışmada incelenen üniter ülkelerin sonuncusu olan Türkiye’de ise yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi üzerine istatistiksel olarak anlamlı ancak teorik beklentiye ters bir şekilde negatif yönlü bir etkisinin bulunduğu Model I’de görülmektedir. Buna göre yerel özerklik seviyesi arttıkça rüşvet sorununda azalma beklenmektedir. Türkiye ‘de yerel yönetimlerin (Çukurçayır, 2012, s. 3) ve genel olarak kamu yönetiminin en önemli sorunları arasında rüşvet ve yolsuzluk (Eryılmaz, 2003, s. 234; Parlak ve Sobacı, 2012, s. 354; Uysal, 2020, s. 16) sorunu yer almaktadır. Bu sonuca göre rüşvet sorunu Türk kamu yönetimi açısından önemli bir problem olmasına ve yerel özerkliğin bu sorunu azaltıcı bir potansiyele sahip olduğu kabul edilmesine rağmen analiz sonucu bu beklentinin tam tersi bir yöndedir. Model II’de ise kentleşme kontrol değişkeni olarak modele eklendiğinde yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi üzerine anlamlı etkisinin bozulduğunu göstermektedir. Bunun yanında kentleşmenin bozucu etkisi Model IV’de de görülmektedir. Model III’de GSYH değişkeni eklenerek yapılan analizde ise yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi üzerine negatif ve anlamlı etkisi bu modelde de görülmektedir. Ancak Model IV’de

kentleşme değişkeni yerel özerklik ve rüşvetin önlenmesi arasındaki ilişkiyi bozmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de kentleşme ile artan yerel yönetimlerin sayısı ve hacimleri, beraberinde rüşvet sorununu da getirmekte olup yerel özerklik uygulamalarının bu sorunun çözümüne anlamlı bir katkı sunmadığı düşünülmektedir. Bu sorunun çözümü belki etkin bir denetim sistemi ve hukukun işletilmesiyle gerçekleştirilebilir ancak bu önerme çalışmamızın kapsamı dışında kalan bir alanla ilgili olup, ayrıca incelenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen ve federal bir ülke olan Almanya’da Model I bağlamında yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi değişkeni üzerine istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Kentleşme ve GSYH değişkenleri analize dahil edilerek oluşturulan diğer modellerde ise bu iki olgu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu modellerden elde edilen sonuçlar bağlamında kentleşme ve GSYH değişkenlerinin Model I’de yer alan yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi üzerine olan pozitif ve anlamlı etkisini ortadan kaldırmaktadır.

Federal bir ülke olan Belçika’da ise yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi üzerine etkisini incelendiği dört ayrı modelin tamamında bu iki olgu arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılamamıştır. Buna göre Belçika özelinde gerçekleştirilen analizlerden elde edilen sonuçlar panelin genel sonuçları ile uyumlu görünmektedir.

Çalışmada analiz edilen ve bölgesel bir ülke olan İtalya’dan elde edilen sonuçlardan Model I’e göre yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi üzerine negatif yönlü ve anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Bu modele kentleşme değişkeninin dahil edilmesiyle oluşturulan Model II’de de Model I’e paralel olarak, yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi üzerine negatif yönlü ve anlamlı bir etkisinin bulunduğu görülmüştür. GSYH değişkeninin analize dahil edildiği Model III ve Model IV’de ise yukarıda da ifade edilen incelenen iki olgu arasındaki ilişkide bozulma yaşanmakta ve istatistiksel anlamlılık kaybolmaktadır.

Bir diğer bölgesel devlet olan İspanya özelinde gerçekleştirilen analizlerden Model I’e göre yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi üzerine istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu modele kentleşme değişkeni eklenerek oluşturulan Model II’de bu iki olgu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Model I’de yer alan eşitliğe GSYH değişkeni eklenerek oluşturulan Model III’de yerel özerkliğin rüşvetin önlenmesi üzerine pozitif kat sayıya sahip ve anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Bu

modele kentleşme değişkeni de dahil edilerek oluşturulan Model IV’de ise yine yerel özerklik ve rüşvetin önlenmesi arasında anlamsızlığın bulunduğu görülmektedir. Buna göre GSYH değişkeni ile ortaya çıkan anlamlı ilişki üzerinde kentleşmenin bozucu bir etkisi söz konusu olduğu söylenebilir.

Çalışma kapsamında incelenen yerel özerklik ve rüşvetin önlenmesi parametresinin analizinde idari yapının temel bir belirleyici olmadığı görülmüştür. Nitekim analiz sonuçları değerlendirildiğinde bölgesel devletler olan İtalya ve İspanya’da bu iki olgu arasındaki ilişkinin farklı sonuçlar verdiği, ayrıca Fransa ve Türkiye’de de analiz sonuçlarının, benzer idari yapıya sahip olmalarına rağmen farklı sonuçlar ortaya çıktığı görülmüştür (bkz. Tablo 12). Buna ek olarak, bu alanda ülkelerin 2008-2020 yılları arasındaki performansları da idari yapılarından bağımsız bir görünüm sergilemektedir. Bu konuda Almanya ve Belçika’nın ardından Fransa en başarılı ülke iken en başarısız performans ise Bulgaristan ve Türkiye’ye aittir (bkz. Şekil 7).

SONUÇ ve TARTIŞMA

20. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren, ekonomi temelli bir bakışın uzantısı olarak hizmet maliyetlerinin mümkün olan en alt seviyeye düşürülmesi ve kamusal hizmetlerin halka en yakın hizmet birimleri aracılığıyla sunulması yönünde bir anlayış ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda, halka en yakın yönetsel birimler olarak yerel yönetimlerin önemi her geçen gün artmaktadır. Bu anlayış küresel olarak güçlenmekte ve BM, AB, DB, Asya Kalkınma Bankası, Uluslararası Para Fonu [IMF] gibi ulusüstü yapılar tarafından önerilmekte ve teşvik edilmektedir. Yerel özerklik ise, demokrasi, açıklık ve hesap verebilirlik gibi ilkeler ile uyumlu olarak, merkez ile yerel arasındaki dengenin yerel yönetimler lehine yeniden kurgulanmasının anahtarı olarak görülmektedir. Genel olarak, yerel özerklik yerel yönetimlerin yönetsel kapasitelerini de içerecek biçimde güçlendirilmesi şeklinde anlaşılmaktadır. Buna göre yerel özerklik, merkeze ait görev ve yetkilerin bir kısmının merkezi idarelerden alınarak halka en yakın hizmet birimleri olan yerel yönetimlere verilmesini ve hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulmasını hedeflemektedir. Bu çalışmada, yerel özerklik olgusu AYYÖŞ’de açıklandığı şekliyle ele alınmıştır. Şart’a göre özerk yerel yönetim kavramı, yerel ve ortak ihtiyaçların, yerel yönetim birimlerinin, belirlenen sınırlar içinde, kendi sorumlulukları çerçevesinde ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda kamu işlerinin önemli bir kısmını düzenleme ve yönetme hakkına ve imkânına sahip olmasıdır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda yerel özerkliğin etkilerinin değerlendirilmesini mümkün kılan bir kavram olan yönetişim ise hizmetlerin etkin, verimli, ekonomik ve demokratik olarak halkın ihtiyaçlarının sağlanmasının yanında özel sektörün ve sivil toplumun, merkezi otorite karşısında güçlendirildiği bir süreç olarak anlaşılmaktadır. Burada yönetişimin süreç olarak değerlendirilmesinin temel sebebi ise kavramsal olarak yönetişimin tanımlanmasında ortak bir anlayışın bulunmamasıdır. Her ne kadar yönetişimin tanımlanması konusunda ortak bir anlayışa ulaşılamıyorsa da, yönetişim kavramından anlaşılması gereken genel ilkeler söz konusu olduğunda bir takım kavramlar üzerinde yaygın bir fikir birliği olduğu görülmektedir. Bu çalışma kapsamında yönetişimin

olgusal çerçevesini, söz konusu kavramların derli toplu bir şekilde ortaya konulduğu Dünya Bankası Yönetişim Göstergeleri, oluşturmaktadır.

Daha önce yapılmış olan birçok çalışmada görüldüğü üzere, yerel özerklik ve yönetim olgularının kamu yönetimi alanında ve toplumların yaşadığı özellikle yönetsel sorunların çözümlenmesinde kullanılabilecek bir araç olma potansiyeline sahip olmaları, bu iki olgunun yönetsel, siyasal ve sosyal önemini artırmaktadır. Bu çalışma, önceki çalışmalarda teorik olarak ortaya konulan, yerel özerklik ve yönetim arasındaki pozitif ve anlamlı ilişkinin, verilere dayalı bir şekilde incelenmesine odaklanmıştır. Bu amaçla yerel özerklik değişkeni ile yönetim arasındaki ilişkiyi analiz edebilmek için ampirik modellemelerden faydalanılmıştır. Yönetişim kavramının tek bir faktör olarak ele alındığı endeksler yerine daha kapsamlı ve kapsayıcı sonuçlara ulaşabilmek için Dünya Bankası'nın yönetişimin belirleyicileri olarak kabul ettiği hesap verebilirlik, siyasal istikrar, hükümet etkililiği, düzenleyici kalitesi, hukukun üstünlüğü ve rüşvetin önlenmesi parametreleri üzerinden 2008-2020 dönemi ile sınırlı bir analiz gerçekleştirilmiştir.

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen analizlerde, ülkelerin idari yapılarına göre yerel özerkliğin yönetim üzerine etkilerinin de ortaya konulabilmesi için Fransa, Bulgaristan, Türkiye, Almanya, Belçika, İtalya ve İspanya örnek ülkeler belirlenmiş ve üniter, federal ve bölgesel devletler olarak kategorize edilmiştir. Tüm OECD ve AB üyelerini kapsayan Yerel Özerklik Endeksi'nde yer alan ülkelerin tamamı yerine bahsedildiği şekilde bir örneklem belirlenmesinin amacı, ülkelerin idari yapılarının yerel özerklik uygulamalarına ve yönetim parametrelerine olan etkilerinin de analiz edilebilmesidir.

Bu çalışmada okuyuculara ve araştırmacılara olgular arasındaki ilişkilerin ve genel eğilimlerin ampirik olarak sunulması amaçlandığı için Yerel Özerklik Endeksi ve Dünya Yönetişim Göstergeleri bağlamında analizler gerçekleştirilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar, çalışmanın kapsamının dışına çıkılmayacak biçimde ve bahsedilen endekslerden elde edilen veriler bağlamında değerlendirilerek, genel literatüre ampirik bir katkı sunulmaya çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar incelendiğinde ülkelerin idari yapılarının, yerel özerklik, yönetim ve bunlar arasındaki ilişki üzerine bir etkisinin bulunmadığı saptanmıştır. Nitekim yerel özerkliğe ilişkin endeksten türetilen verilerin görselleştirildiği Şekil 1'de de yerel özerklik derecelerinin idari yapılara göre farklılaşmadığı, en yüksek

yerel özerklik seviyesinin Fransa’da, en düşük yerel özerklik seviyesinin ise Türkiye’de olduğu görülmektedir. Ayrıca 2010-2014 arası dönemde, üniter bir ülke olan Bulgaristan’da yerel özerklik seviyesinin federal ülke olan Belçika’dan daha yüksek olduğu şeklindeki çarpıcı bulgu da bu savı destekler niteliktedir.

Yerel özerklik seviyesinin yanında yönetişimin alt parametreleri bağlamında, idari yapıların yerel özerklik uygulamasına olan etkilerinin analizi incelendiğinde, elde edilen sonuçların Şekil 1’dekinden farklılık göstermemesi de çalışma kapsamında elde edilen bir başka ilgi çekici ve önemli bir bulgudur. Çalışmada yerel özerklik derecesinin, idari yapılar dışında bir takım nedenlere dayalı olarak farklılaşabileceği olasılığını değerlendirebilmek amacıyla kentleşme ve GSYH değişkenleri de analize dâhil edilmiştir.

Analizlerden elde edilen bulgular doğrultusunda, çalışmamızın amaçlarından birisi olan yerel özerklik uygulamalarının ülkelerin idari yapılarıyla ilişkili olup olmadığının tespitine ilişkin gerçekleştirilen ampirik analizlerden ve yerel özerklik ile yönetişimin alt parametrelerinden türetilen veriler değerlendirildiğinde ülkelerin idari yapılarının üniter veya federal olması, tek başına ve yeterli bir belirleyici olarak değerlendirilmesi mümkün görünmemektedir. Buna göre ülkelerin tarihsel süreç içerisinde yaşadıkları dönüşümler, uluslaşma ve sanayileşme gibi bağlamlar etrafında ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Nitekim, Fransa ve Almanya sanayileşme süreçlerini diğer örnek ülkelere göre daha erken bir dönemde yaşamış olmalarından ötürü ekonomik, sosyal, yönetsel ve siyasal yapılar üzerinden değerlendirildiğinde diğer örnek ülkelere nazaran, çalışmamızda ele alınan değişkenler bağlamında daha iyi performans göstermektedirler. Bu iki ülkenin idari yapıları ise bilindiği üzere biri üniter, diğeri ise federal olup ancak çalışma kapsamında ortaya çıkan bulgulardan da görüleceği üzere birbirlerine yakın sonuçlar elde edilmiştir. Benzer idari yapılara sahip olmasına rağmen sanayileşme sürecine daha geç bir dönemde girmiş olan Türkiye ve Bulgaristan gibi ülkelerin ise performanslarının Fransa, Belçika, İtalya ve İspanya gibi ülkelerin performanslarına göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Yerel özerkliğin doğası gereği katılımcı, etkin, etkili ve hem üniter hem de federal yapıyla çatışmayan bir model olduğu gerek literatürde yer alan tartışmalardan gerekse de Yerel Özerklik Endeksinde yer alan verilerden anlaşılmaktadır. Ayrıca, AYYÖŞ bağlamında yerel özerklik için normatif bir tanımlama yerine kavramın genel niteliklerini yansıtacak teorik bir çerçevenin oluşturulması ve asgari niteliklerinin bu doğrultuda belirlenmiş olması, ülkelerin idari yapılarına bakılmaksızın yerel özerkliğin uygulama alanı

bulabileceğine işaret etmektedir. Çalışmanın bulguları da AYYÖŞ'ün bu yaklaşımını destekler niteliktedir.

Çalışmanın bir diğer amacı olan yerel özerkliğin yönetim süreci üzerindeki etkisinin verilere dayalı olarak tespit edilebilmesi için panel veri analiz yönteminden faydalanılmıştır. Çalışma kapsamında Dünya Bankası Yönetişim Göstergeleri'nde sunulduğu şekliyle yönetim altı farklı boyutuyla ayrı ayrı analize tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda, yönetim olgusu tek bir parametre olarak alınmayarak, hesap verebilirlik, siyasal istikrar, hükümet etkililiği, düzenleyici kalitesi, hukukun üstünlüğü ve rüşvetin önlenmesi parametreleri bağlamında ampirik analizler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca yerel özerklik ve yönetimin alt parametreleri bağlamında oluşturulan modellere kentleşme ve GSYH değişkenleri eklenerek ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve gelir düzeylerinin olgular arasındaki ilişkiyi etkileyip etkilemediği de gözlemlenmiştir. Elbette ülkelerin özellikle gelişmişlik düzeylerinin tespitinde kullanılabilecek birçok farklı parametre bulunmaktadır. Bu çalışmada, sonraki araştırmalar için bir ipucu sunabilmek, ülkelerin idari yapılarının yerel özerklik açısından tek başına belirleyici olup olmadığını kesinleştirebilmek ve farklı parametrelerin de yerel özerkliğin uygulama derecesini etkileyebileceğini gösterebilmek amacıyla kentleşme ve GSYH değişkenleri kontrol değişkenleri olarak analizlerde yer almıştır.

Çalışma kapsamında ilk olarak yerel özerkliğin hesap verebilirlik üzerine etkisi analiz edilmiştir. Bu analize göre iki olgu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmüştür. Ancak bu konuyla ilgili incelenen teorik çalışmalarda yerel özerklik düzeyi arttıkça hesap verebilirliğin de artacağı yönünde bir beklenti bulunmaktadır. Buna göre, yerel düzeyde yetkiyi kullanan yönetsel birimlerin halka daha yakın birimler olduğu ve bu yakınlığın neticesinde, yerel yönetsel yapının gerçekleştirdiği tüm eylemlerinde yerel halkla içiçe olması sebebiyle daha yoğun bir otokontrol ve halka daha fazla hesap verme sorumluluğuna maruz kalması beklenmektedir. Ancak panelin genel sonucuna bakıldığında bu varsayımın desteklenmediği görülmektedir. Ortaya çıkan bu sonuca rağmen, teorik varsayımın tümüyle geçersiz olduğunu söylemek de doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Çünkü bu iki olgu arasındaki ilişkinin analizinde ve çalışmanın genelinde bulunan veri kısıtı, zaman kısıtı, gözlem kısıtı gibi sınırlılıkların, ampirik analiz ile teorik analizlerin farklı sonuçlar vermesine sebep olabileceği ihtimali göz ardı edilmemelidir. Nitekim panelin genel analizinde tespit edilen istatistiksel olarak anlamsız ilişki, ülkeler bağlamında

yapılan analizlerde ise Fransa, Almanya ve İspanya’da anlamlı ve pozitif yönde olduğu bulunmuştur. Fransa, Almanya ve İspanya örneklerinin teorik beklentilerle uyumlu sonuç vermesi bu bağlamda daha fazla araştırma yapılması gereğine işaret etmektedir.

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen analizlerden ikincisi, yerel özerkliğin siyasal istikrar üzerine etkilerinin incelenmesidir. Bu analizden elde edilen bulguya göre yerel özerklik ile siyasal istikrar değişkenleri arasındaki ilişkinin anlamlı ve negatif olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kentleşme ve GSYH değişkenlerinin kontrol değişkeni olarak analize dahil edildiği modellerde de yerel özerkliğin siyasal istikrar üzerine etkisinin, anlamlılığının ve yönünün değişmediği bulunmuştur. Bu bulgular ışığında yerel özerklik ile yönetişimin bir unsuru olan siyasal istikrar arasında zıt yönlü bir ilişki bulunduğu ve buna göre yerel özerkliğin siyasal istikrarı azaltıcı bir etkisinin olduğu görülmüştür. Daha önce değinilen bazı çalışmalarda yerel özerkliğin toplumsal bütünleşmeye katkı sağlayacağı şeklindeki iddiayı destekleyen bir bulgu çalışmada elde edilememiştir. Bu nedenle, siyasal istikrarın olmadığı bir ülkede ekonomik, sosyal, siyasal ve yönetsel sorunların görülme ihtimalinin de yüksek olabileceği göz önünde bulundurularak yerel özerkliğin sınırlarının, hassas ve ülkenin sosyal, siyasal ve yönetsel yapısıyla uyumlu bir şekilde kurgulanması ve uygulanması gerektiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu doğrultuda yerel özerkliğe ülke bütünlüğünü bozabileceği gerekçesiyle yapılan eleştirilerin dikkate alınmasının doğru olacağı, ancak yine de bu konuda özellikle ülkeler özelinde daha detaylı teorik ve ampirik çalışmalar gerçekleştirilerek uygun bir yerel özerklik çerçevesinin çizilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Yerel özerklik ile siyasal istikrar ve ülke bütünlüğü açısından bir dilemmanın ortaya çıktığını analiz sonuçları göstermektedir. Özellikle ayrılıkçı tartışmaların yaşandığı ülkeler açısından yeni sorunlar açılmamasına dikkat edilmelidir. Bu tür ülkelerde yalnızca ülkenin idari, siyasi, hukuki ve toplumsal yapısıyla uyumlu ve yetki devri ile sınırlı bir yerel özerklik uygulamasının daha doğru olacağı ve daha başarılı sonuçlar vereceği ileri sürülebilir. Ayrıca, siyasi özerkliğin AYYÖŞ’de ifade edilen yerel özerklikten farklı olduğu da vurgulanmalıdır. Teoriye ısrarla bağlı kalmanın bu tür ülkelerde sorunlara yol açabileceği ve yerel özerklik ile ulaşılmak istenen amaçların ötesinde olumsuz durumlara neden olabileceği ihtimali hafife alınmamalıdır. Bütün bunlarla birlikte, AYYÖŞ bağlamında çerçevesi belirlenen yerel özerkliğin uygulanması konusunda kimi ülkelerde

bazı sorunlarla karşılaşılsa bile, ülkelerin idari yapılarından bağımsız olarak, AB üyesi ve aday ülkelerin tümünde uygulanabileceği ifade edilebilir.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgulara göre yerel özerkliğin yönetim üzerine genel olarak olumlu bir etkisi bulunduğu görülmektedir. Bu durumun başlıca sebeplerinden birinin bu iki olgunun sahip olduğu temel değerler ve amaçları arasında yakın bir ilişkinin bulunması olduğu ileri sürülebilir. Ayrıca devlete bakış açısının neoliberal bir yaklaşım ile şekillendirilmiş olmasının yanında, yerel özerklik ve yönetim olgularının da bu yaklaşım temelinde ortaya çıkmış olması bu iki olgunun birbirlerine birçok açıdan nasıl bir yakınlık içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda teorik olarak literatürde ileri sürülen yerel özerkliğin yönetim üzerine olumlu katkısının bulunduğu araştırma bulgularıyla da doğrulanmıştır. Ayrıca idari yapının hem yerel özerkliğin hem de yönetimin uygulanmasında doğrudan etkili olmadığı gerek Dünya Bankası ve Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan verilerden gerekse de çalışma kapsamında yapılan analizler sonucunda anlaşılmıştır. Bu tespit aslında literatürde yer alan ve federal ülkelerin yerel özerkliğin ve yönetimin uygulanmasında oldukça önemli bir etkisinin bulunduğu yönündeki görüşü desteklememesi açısından dikkat çekicidir. Bu çalışmada ele alınan yerel özerkliğin AB tarafından üye ülkelere ve üye olmak isteyen aday ülkelere uygulanmasının neredeyse zorunlu tutulmasının ve bu kavramın neliği konusunun AYYÖŞ ile tartışmaya yer bırakmayacak ölçüde belirlenmiş olmasının, bahsedilen sonucun ortaya çıkmasında önemli bir rol oynadığı düşünülebilir. Ayrıca Dünya Bankası özellikle orta ve düşük gelirli ülkelere yönelik sağladığı kalkınma kredilerinde AB'ye benzer şekilde yönetimin uygulanmasını önermekte ve neredeyse bu tür kredilerin verilmesinin bir şartı haline getirmektedir (Santiso, 2001, s. 1-3). Bu bağlamda AB üyesi veya aday ülkelerin yerel özerkliği uygulama biçimleri yeknesaklaştığı gibi Dünya Bankası'ndan kalkınma kredisi alan ülkelerin yönetimi uygulama biçimleri de benzeşmekte ve bu durum ülkelerin idari yapılarının siyasi ve hukuki olarak değilse de en azından politikaların uygulanması bağlamında ülkelerin birbirlerine benzeşmesine sebep olmaktadır. Bu benzeşmenin bir yansıması olarak ülkelerin siyasi ve idari bağlamlarının yerel özerklik ve yönetim gibi olguların uygulanması konusunda belirleyiciliğinin azalmasına neden olduğu düşünülebilir.

Gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre bazı parametrelerden elde edilen bulguların teorik beklentiyle uyuşmadığı tespit edilmiş, ancak bu uyumsuzluğun çalışmada incelenen

Ülkelerin tamamında görülmediği ve ülkeler özelinde tek tek bakıldığında sonuçların ülkeden ülkeye farklılaştığı bulunmuştur. Bu doğrultuda teorik beklentiyle analiz sonuçlarında görülen uyumsuzluğun sebeplerinden birinin çalışmanın sınırlılıklarından kaynaklandığı ne sürülebilirse de bu uyumsuzluğun nedenlerinin sonraki araştırmalarda daha kapsamlı bir şekilde incelenmesi faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, A. (2019). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye'ye Yansımaları. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 277-293.
- Achmad, M. (2016). Dilemma of Decentralization and Local Autonomy in Indonesia. *Journal of Governance and Development (JGD)*, 12(1), 181-188.
- Ackerman, S., R. (2017) What does “governance” mean?. *Governance: An International Journal of Policy, Administration and Institutions*, 30(1), (s. 23-27).
- Ackrén, M. (2009). *Conditions for different autonomy regimes in the world: a fuzzy-set application* [Doktora Tezi]. Åbo Akademis Förlag-Åbo Akademi University.
- Agranoff, R. & McGuire, M. (2003). *Collaborative public management: New strategies for local governments*. Washington, DC: Georgetown Univ. Press.
- Akın, C., (1997). Türkiye’de Yerel Özerkliğin Anlamı, *Türk İdare Dergisi*, Sayı 414.
- Akindele, S., T. (2004). Political mobilization for rural development and a stable Nigerian democratic republic: An indepth examination of the role of local governments. *Journal of human ecology*, 16(2), 99-112. DOI: 10.1080/09709274.2004.11905722
- Alfano, M. R., Baraldi, A. L., & Cantabene, C. (2014). *The Effect of the Decentralization Degree on Corruption: A New Interpretation* (No. 10/2014). EERI Research Paper Series.
- Alodalı, M. F., Özcan, L., Çelik, F. & Usta, S. (2007). Avrupa Birliği Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Belediyelerde Özerklik. *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Serisi*, 1-11.
- Anayochukwu, G, I., Ani, V, A., & Nsah, B. (2022). Assessment of Local Government Autonomy and Governance: A Case Study in Nigeria. *Journal of Governance and Accountability Studies*, 2(1), 15-28.

- Andrew, C., & Goldsmith, M. (1998). From Local Government to Local Governance: And beyond? *International Political Science Review / Revue Internationale de Science Politique*, 19(2), 101–117. <http://www.jstor.org/stable/1601318>.
- Andrews, R., Cowell, R., Downe, J. Martin, S., Turner, D. (2008). Supporting Effective Citizenship in Local Government: Engaging, Educating and Empowering Local Citizens. *Local Government Studies*, 34(4), 489-507. <https://doi.org/10.1080/03003930802217462>
- Ansaloni, M., & Smith, A., (2018). The neo-dirigiste production of French capitalism since 1980: the view from three major industries. *French Politics*, (2018), 16 (2), pp.154-178.
- Arellano, M. (1987). Practitioners corner: computing robust standard errors for within-groups estimators. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 49(4), 431-434.
- Arellano, M., & Bond, S. (1991). Some tests of specification for panel data: Monte Carlo evidence and an application to employment equations. *The review of economic studies*, 58(2), 277–297. <https://doi.org/10.2307/2297968>.
- Arellano, M., & Honoré, B. (2001). “Panel Data Models: Some Recent Developments”, *Handbook of Econometrics*, pp. 3229-3296. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1573441201050061?via%3Dihub>
- Arıkan, C., & Altunsu, O. (2018). Yönetimde İstikrar Arayışı Ekseninde İtalya’nın Seçim Sistemi Reformları. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(2), 607-630.
- Arıkboğa, E. (2013). Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli. *Yerel Politikalar* 3(1): 48-96.
- Arslan, N. T. (2010). Klasik-Neo Klasik Dönüşüm Süreci: “Yeni Kamu Yönetimi”. *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(2), 21-39.
- Arslan, E. (2019). Yerel Yönetimlerin Gelişim Süreci ve Düşünsel Temelleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Kamu ve İşletme Yönetiminde Yeni Perspektifler*, 109-143.
- Aslan, S., Taylan, Ö. ve Baştuğ, D., (2016). Gezi Parkı Eylemlerinin Farklı Boyutlarıyla Bir Değerlendirmesi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 153-178.
- Asteriou, D. & Hall, S.G., (2007). *Applied econometrics: a modern approach using EViews and Microfit*. Palgrave Macmillan. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA81825890.bib>

Aygen, M., (2018). *Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı- Türkiye’de Uygulanabilirliği*, Hiperlink Yayınları.

Ayla, D., Karış, Ç., ve Kızıltan, A. (2019). Ekonomik krizlerin sosyal etkileri: Türkiye üzerine bir uygulama (1980-2016). *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(2), 415-434.

Bartlett, W., & Pricazolli, I. (2011). The variable impact of the global economic crisis in South East Europe. *Economic Annals*, 56(191), 7-34.

Bartolini, S. (2012). Power and Legitimacy. *European Constitutional Law Review*, 8 139-147. Doi:10.1017/S1574019612000089

Bartolini, D., & Santolini, R. (2013). Fiscal autonomy and quality of governance in OECD countries. *Economics Bulletin*, 33(1), 706-713.

Bastianen, A., & Keuffer, N. (2024). Are the normative rationales of local autonomy related to democratic legitimacy justified? Evidence from 57 countries in Europe and beyond (1990–2020). *Local Government Studies*, 1–21. <https://doi.org/10.1080/03003930.2024.2378128>

Batal, S., (2010). Almanya’da Yerel Yönetimler ve Türkiye Yerel Yönetim Yapısı İle Mukayeseli Değerlendirmesi. *Mevzuat Dergisi*, 13(147), 1-22.

Beate, R., (2006). “Is ‘Good Governance’ a Norm of International Law?”. PierreMarie Dupuy (Ed.), *Common Values International Law: Essays in honour of Christian Tomuschat* (2006, s. 1009) Engel, Kehl.

Benedikter, T. (2016). *Modern Özerklik Sistemleri (2. Baskı)*. Nika Yayınevi

Berkel, H., Estmann, C., & Rand, J. (2022). Local governance quality and law compliance: The case of Mozambican firms. *World Development*, 157, 105942. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2022.105942>.

Bardhan, P., & Mookherjee, D. (2006). Decentralization, corruption and government accountability. *International handbook on the economics of corruption*, 6(1), 161-188.

Beck, N., & Katz, J. N. (1995). What to do (and not to do) with time-series cross-section data. *American political science review*, 89(3), 634-647.

- Benjamin A. O., (2007). *Political Institutions and Local Public Goods: Evidence from a Field Experiment in Indonesia*, Harvard University Press
- Blom-Hansen, J. 1999. Policy-Making in Central-Local Government Relations: Balancing Local Autonomy, Macroeconomic Control, and Sectoral Policy Goals. *Journal of Public Policy* 19 (3): 237–264. doi:10.1017/S0143814X99000690.
- Blondel, C., & Evrard, E. (2020). *Empirical findings from case studies on regional autonomy and spatial justice* [Doktora Tezi], University of Eastern Finland).
- Boggero, G. (2017). *Constitutional Principles of Local Self-Government in Europe*. Brill Publishing.
- Börzel, T. A., & Heard-Lauréote, K. (2009). Networks in EU multi-level governance: concepts and contributions. *Journal of Public Policy*, 29(2), 135-151.
- Breen, M. P. (2005). *Patronage, Politics, and the Rule of Law in Early Modern France*. [Bildiri Sunumu], Proceedings of the Western Society for French History (Vol. 33). Michigan Publishing.
- Breusch, T. ve Pagan, A. (1980). The lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. *Review of Economic Studies*, XLVII, 239-253.
- Brewer, G. A., Choi, Y., & Walker, R. M. (2007). Accountability, corruption and government effectiveness in Asia: An exploration of world bank governance indicators. *International Public Management Review*, 8(2), 200-217.
- Brezovnik, B., Hoffman, I., & Kostrubiec, J. (2021). *Local Self-Government in Italy*. Lex-Localis Press. <https://doi.org/10.4335/978-961-7124-00-2.08>
- Brown, M. B. ve Forsythe, A., B. (1974), Robust tests for the equality of variances, *Journal of the American Statistical Association*, 69, 364-367.
- Brown, M. P. (1992). The Possibility Of Local Autonomy. *Urban Geography*, 13(3), 257–279. <https://doi.org/10.2747/0272-3638.13.3.257>
- Brusis, M. (2002). Between EU requirements, competitive politics, and national traditions: Re-creating regions in the accession countries of Central and Eastern Europe. *Governance*, 15(4), 531-559.

Busuioc, M. (2007). *Autonomy, Accountability and Control. The Case of European Agencies*. [Bildiri Sunumu] 4TH ECPR General Conference, Pisa, Italy (pp. 1-26).

Bulman, T. (2021). OECD Economics Department Working Papers: *Strengthening Italy's public sector effectiveness*. <https://doi.org/10.1787/823cad2a-en>

Bunch, J. (2014). Does Local Autonomy Enhance Representation? The Influence of Home Rule on County Expenditures. *State and Local Government Review*, 46, 106 - 117. DOI:10.1177/0160323X14536589

Campbell, B. (2006). *Aid Governance and Transparency: Essential Preconditions or New Conditionality and on Whose Development Agenda?* [Bildiri Sunumu], Conference Scaling Up Absorbing Resources: Challenges for Poverty Eradication, London, PP03-04.

Campbell, D. T., & Stanley, J. C. (1966). Experimental and Quasi-Experimental Designs for Research, Rand Mc. Nally Coll. Publ. Chicago, 47, 1.

Canıkalp, E. (2015). Yönetişim Kalitesi, Kamu Harcamalarının Kompozisyonu Ve İktisadi Büyüme: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Analiz, [Yüksek Lisans Tezi], Çukurova Üniversitesi.

Canıkalp, E., & Ünlükaplan, İ. (2015). Yönetişim kalitesi ve yönetişimin ölçülebilirliği. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 81-100.

Caparaso, J. A. (1996) The European Union and forms of state: Westphalian, regulatory or post-modern? *Journal of Common Market Studies*, 34, 1, 29–52.

Carmichael, P. 2002 . Multi-level Governance. Briefing Paper , Belfast : *Review of Public Administration* .

Carpenter, J. (2013). Sustainable Urban Regeneration Within the European Union: A case of 'Europeanization'?. *The Routledge companion to urban regeneration* (pp. 138-147). Routledge.

Cavlak, H. (2017). Subsidiarite (Yerellik) İlkesi ve Avrupa Birliği Çevre Politikası. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (11), 134-145.

Charron, N. (2016). *Handbook on Cohesion Policy in the EU*. Piattoni, S. & Polverari, L. (Ed.) Quality of government, regional autonomy and cohesion policy allocations to EU

regions. (s. 92-104). Edward Elgar Publishing.
<https://doi.org/10.4337/9781784715670.00019>

Chen, X. (2022). How does local autonomy shape the revenues of small municipalities? Evidence from Illinois home rule municipalities. *Chinese Public Administration Review*, 13(1-2), 75-86. <https://doi.org/10.1177/15396754221104381>

Chibba, M. (2009). Governance and development. *World Economics*, 10(2), 79-108.

Cigu, E. (2013). Financial revenue autonomy of local budgets in Romania. *Journal of Public Administration, Finance and Law*, (03), 59-67.

Clark, G., L. (1984). A theory of local autonomy. *Annals of The Association of American Geographers*, 74, 195-208. DOI:10.1111/J.1467-8306.1984.TB01448.X

Cole, A., & John, P. (2001). *Local governance in England and France*. London:Routledge.

Cole, A. (2012). The French State and its territorial challenges. *Public Administration*, 90(2), 335-350. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.2011.01955.x>

Council of Europe. (1985). *European Charter of Local Self-Government*. (n°122). <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/122>

Craig, D. & D. Potter (2007). *Development Beyond Neoliberalism? Governance, Poverty Reduction and the Political Economy*, Routledge.

Crawford, G. (2012). The World Bank and good governance: Rethinking the state or consolidating neo-liberalism?. Paloni, A. & Zanardi, M. (Ed.) *The IMF, World Bank and policy reform*, (s. 109-134). Routledge.

Çevikbaş, R. (2012). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye'de Uygulanabilirliği. *Türk İdare Dergisi*, 475, 33-62.

Çukurçayır, M., A. (2012). *Siyasal Katılma ve Demokrasi (4. Baskı)*. Çizgi Yayınevi.

Çukurçayır, M., A. (2015). *Yerel Yönetimler Kuram, Kurum ve Yeni Yaklaşımlar (3. Baskı)*. Çizgi Yayınevi.

Dağlı, E. (2017). *Yerel demokrasinin sağlanmasında katılımcı bütçeleme: Bandırma ve Çanakkale belediyelerindeki yöneticilerin algısı* (Yüksek Lisans) Balıkesir Üniversitesi.

Denek, S. (2022). *Yeni Kamu Yönetimi Sonrası Türk Kamu Yönetiminde Değişim ve Yeni Arayışlar*. Lykeion Yayıncılık.

Denters, S. A. H., & Rose, L. E. (2005). *Comparing Local Governance: Trends and Developments*. New York: Palgrave Macmillan.

Denters, S. A. H., & Steyvers, K. (2021). *Self-rule index for local authorities in the EU, Council of Europe and OECD countries, 1990-2020*. Local Autonomy Index 2.0 (2015-2020): the Netherlands (NLD). European Commission.

Derviş, K. (2006). Governance and development. *Journal of democracy*, 17(4), 153-159. Doi: 10.1353/jod.2006.0060der

Desai, D. (2020), The Politics of Rule of Law Reform: From Delegation to Autonomy. *The Modern Law Review*, 83: 1168-1187. <https://doi.org/10.1111/1468-2230.12554>

Diamond, L. (2011). The impact of the economic crisis: why democracies survive. *Journal of Democracy*, 22(1), 17-30.

Diarra, G., & Plane, P. (2014). Assessing the World Bank's influence on the good governance paradigm. *Oxford development studies*, 42(4), 473-487.

Do Vale, H. F. (2015). *Comparing and Measuring Subnational Autonomy Across Three Continents*. *Lex Localis*, 13(3), 741-764.

Driscoll, J. C., & Kraay, A. C. (1998). Consistent covariance matrix estimation with spatially dependent panel data. *The Review of Economics and Statistics*, 80(4), 549-560.

Dryanova, A., M., (2013). *Yerel Yönetimler Reformu Bağlamında Türkiye ve Bulgaristan Yerel Yönetimlerinin Karşılaştırmalı Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi.

Eicker, F., (1967). Limit Theorems for Regressions with Unequal and Dependent Errors” (pp. 59-82), in Lucien M. Le Cam and Jerzy Neyman, eds., *Proceedings of the Berkeley Symposium on Mathematical Statistics and Probability*. Berkeley: University of California Press.

Eising, R. (2004). Multilevel governance and business interests in the European Union. *Governance*, 17(2), 211-245.

- Elander, I. (1997). Between centralism and localism: On the development of local self-government in postsocialist Europe. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 15(2), 143-159. DOI: 10.1068/c150143
- Enikolopov, R., & Zhuravskaya, E. (2007). Decentralization and political institutions. *Journal of public economics*, 91(11-12), 2261-2290. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2007.02.006>
- Erkkilä, T., & Piironen, O. (2014). (De) politicizing good governance: The World Bank Institute, the OECD and the politics of governance indicators. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 27(4), 344-360.
- Eryılmaz, B. (1999). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Yerel Yönetimler Üzerindeki Etkileri. *Kent Yönetimi ve Çevre Politikaları*, 2.
- Eryılmaz, B. (2003). Türkiye’de Bürokrasinin Sorunları. Aykaç, B. (Ed.) *Türkiye’de Kamu Yönetimi*, Yargı Yayınevi, 185-192.
- Eryılmaz, B. (2015). *Kamu Yönetimi Düşünceler Yapılar Fonksiyonlar Politikalar (8. Baskı)*. Umuttepe Yayınları.
- European Commission. (2014). *Investment for Jobs and Growth. Promoting Development and Good Governance in EU Regions and Cities*. Sixth Report on Economic, Social and Territorial Cohesion. Brussels: European Commission, Regional and Urban Policy.
- Eylemer, S. (2016). Avrupa Birliği’nin Dağlık Karabağ Sorununa Yönelik Yaklaşımı ve Çözüm Sürecindeki Rolü. Yıldız, B. (Ed.) *Avrupa Birliğinin Bölgesel İhtilaflara Yönelik Politikaları*, (101-166), Detay Yayıncılık.
- Ferraresi, M., Herrmann, B., Loiacono, L., Rizzo, L., & Secomandi, R. (2023). Does Local Autonomy Increase Local Income?: Evidence from Italy. Working Papers 112, *Società italiana di economia pubblica*. <https://ideas.repec.org/p/ipu/wpaper/112.html>
- Fiss, O. M. (2001). The Autonomy of Law. *Yale Journal of Int. Law.*, 26, 517-526. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/yjil26&div=34>
- Filippova, V., Huba, M., Pronina, O., Lohachov, D., & Mykolaiets, A. (2023). Historical insights into the evolution of local self-government and state administration. *Research Journal in Advanced Humanities*, 4(3). <https://doi.org/10.58256/rjah.v4i3.1250>

Filippetti, A. (2018). Does Regional Autonomy Improve Local Public Services in More Diverse Regions?. *Studies in Territorial and Cultural Diversity Governance*, 25(8), 130.

Fleurke, F., & Willemse, R. (2004). Approaches to decentralization and local autonomy: A critical appraisal. *Administrative Theory & Praxis*, 26(4), 523-544.
<https://doi.org/10.1080/10841806.2004.11029467>

Fleurke, F., & Willemse, R. (2006). Measuring Local Autonomy: A Decision- Making Approach. *Local Government Studies*, 32(1), 71–87.

Froot, K. A. (1989). Consistent covariance matrix estimation with cross-sectional dependence and heteroskedasticity in financial data. *The Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 24(3), 333-355.

Fukuyama, F., (2008). *Devlet İnşası 21. Yüzyılda Dünya Düzeni ve Yönetişim*, (Çev. Devrim Çetinkasap), İstanbul, Remzi Kitapevi.

Gaoussou D. & Patrick P., (2014) Assessing the World Bank's Influence on the Good Governance Paradigm, *Oxford Development Studies*, 42:4, 473-487, DOI: 10.1080/13600818.2014.949651.

Gavriluta, A. (2016). Implications Of Regional Development On Local Autonomy. *Journal of Public Administration, Finance and Law*, (09), 35-53.

Genieys, W. (2006). *Autonomous Communities and the state in Spain*: The role of intermediary elites*. In *Regions in Europe* (pp. 126-137). Routledge.

Geray, C. (1998). Yerel yönetimler ve çevre. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 7(3), 57-64.

Gherghina, S. (2021). *Constitutional Law and the EU Balanced Budget Principle*. Tanasescu, S. & Oliva, E. (Ed.) *Financial local autonomy: A tale of balanced budgets and vertical separation of financial power*. (s. 163-184). Routledge.

Goldsmith, M. (1993). The Europeanisation of Local Government, *Urban Studies*, Vol.30, No.4/5, 1993, ss.683-699.

Goldsmith, M. (2002). Central control over local government-a Western European comparison. *Local government studies*, 28(3), 91-112.

- Goldsmith, M., & Page, E. C. (2010). *Changing Government Relations in Europe: From Localism to Intergovernmentalism*. London: Routledge.
- Göymen, K. (2010). *Türkiye'de Yerel Yönetişim Ve Yerel Kalkınma*. Boyut Yayın Grubu.
- Gözler, K. (2017). *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*. Ekin Yayınevi.
- Gözler, K. (2018). *Mahalli İdareler Hukukuna Giriş*. Ekin Yayınevi.
- Grazi, L. (2013). Local and Regional Autonomy in the EU Eastern Partnership. Eroding Sovereignty via Sub-National Actors in the EU Neighboring Countries. *Self-determination and Sovereignty in Europe from Historical Legacies to the EU External Role*, 105-123. <http://digital.casalini.it/10.1400/208440>
- Green, K. (2005). *Decentralization and good governance: The case of Indonesia*. <https://mpr.ub.uni-muenchen.de/id/eprint/18097>
- Griffith-Jones, S. (2002). Governance of the World Bank. Report prepared for DFID, <https://www.ids.ac.uk/download.php?file=files/GovernanceWorldBank.pdf>
- Gualini, E. (2003). Challenges to Multi-level Governance: Contradictions and Conflicts, Policy, *Journal of European Public Policy*, 10(4): 616–636.
- Gugiu, M. R., & Gugiu, P. C. (2016). Economic crisis and corruption in the European Union. *Journal of Methods and Measurement in the Social Sciences*, 7(1), 1-22.
- Gujarati, D. N. (2011). *Econometrics by Example*. New York: Palgrave Macmillan.
- Gurgur, T., & Shah, A. (2014). Localization and corruption: Panacea or pandoras box. *Annals of Economics and Finance*, 15(1), 109-136.
- Güler, B., A. (1992). *Yerel Yönetimler: Liberal Açıklamalara Eleştirel Bir Yaklaşım*. TODAİE Yayınları, (224).
- Güler, B., A. (1993). Yerel Yönetim Tarihine Yaklaşım Sorunu. *Amme İdaresi Dergisi*, 26(1), 87-96.
- Güler, B., A. (2000), Yerel Yönetimleri Güçlendirmek mi? Adem-i Merkeziyetçilik mi? *TODAİE, Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 9, s.14-29.

- Gündoğdu, H., & Aytakin, A. (2020). Yönetişim göstergeleri bağlamında ülkelerin Kümeleme Analizi ve ARAS ile değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (66), 301-318.
- Hadna, A. H. (2007). Local public administration reform: an empirical study of local government reform in Indonesia during the local autonomy implementation (1999-2004) [Doktora Tezi], Duisburg, Essen, Univ.,).
- Halásková, M., & Halaskova, R. (2014). Impacts of Decentralization on the local government Expenditures and public Services in the EU Countries. *Lex Localis-Journal of Local Self-Government*, 12(3), 623-642.
- Han, Y., & Hong, S. (2019). The Impact of Accountability on Organizational Performance in the U.S. Federal Government: The Moderating Role of Autonomy. *Review of Public Personnel Administration*, 39(1), 3-23. <https://doi.org/10.1177/0734371X16682816>
- Harry B., (2000). Participation and Accountability at the Periphery: Democratic Local Governance in Six Countries, *World Development* 28 no. 123-24.
- Hausman, J. (1978). Specification test in econometrics. *Econometrica*, 46(6), 1251-1271.
- Hernes, V. (2021). The case for increased centralization in integration governance: the neglected perspective. *CMS* 9, 32 (2021). <https://doi.org/10.1186/s40878-021-00247-z>
- Heper, M. (2015). *Türkiye 'de Devlet Geleneği (5. Baskı)*. Doğu Batı Yayınları.
- Heslop, D. Alan (2023). *Political system*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/political-system>
- Heywood, A. (2015). *Siyasetin Temel Kavramları (2. Baskı)*. Adres Yayınları.
- Hoechle, D. (2007). Robust standard errors for panel regressions with cross-sectional dependence. *The Stata Journal*, 7(3), 281-312.
- Hofman, B., Kaiser, K., & Schulze, G. G. (2009). *Decentralization and regional autonomy in Indonesia: Implementation and challenges*. Holtzappel, C., & Ramstedt, M., (Ed.) Corruption and decentralization., (s. 99-113), ISEAS/IIAS.
- Hooghe, L., Marks, G., Schakel, A. H., Osterkatz, S. C., Niedzwiecki, S., & Shair-Rosenfield, S. (2016). *Measuring Regional Authority: A Postfunctionalist Theory of Governance*. Oxford: Oxford University Press.

- Hooghe, L., & Marks, G. (1996). Europe with the Regions': Channels of Regional Representation in the European Union. *Publius: The Journal of Federalism*, 26(1), 73–91.
- Hooghe, L., & Marks, G. (2001). *Multi-level Governance and European Integration*. Lanham: Rowman and Littlefield
- Honadle, B.W., Honadle, G. Bosley, S. & Beth, E. C. (2000). Redefining Local Government Roles in Public Services, *Public Management Review*, Vol. 2 Issue 4.
- Hsiao, C. (2003). *Analysis of Panel Data*, 2.baskı, New York, Cambridge University Press.
- Huber, P. J., (1967). *The Behavior of Maximum Likelihood Estimates under Nonstandard Conditions* (vol. 1, pp. 221–223), in Lucien M. Le Cam and Jerzy Neyman, eds., *Proceedings of the Berkeley Symposium on Mathematical Statistics and Probability* Berkeley: University of California Press.
- Hutchcroft, P., D. 2001. Centralization and Decentralization in Administration and Politics: Assessing Territorial Dimensions of Authority and Power. *International Journal of Policy and Administration*, Vol. 14, No. 1. Blackwell Publishers.
- Iglesias, A., & Barbeito, R., (2021). Local Self-Government in Spain. *Lex Localis-Journal of Local Self-Government*, 12(3), 623-642.
- Isufaj, M. (2014). Decentralization and the increased autonomy in local governments. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 109, 459-463.
- Ivanyna, M., & Shah, A. (2010). *Decentralization (Localization) and Corruption: New cross-country evidence*. World Bank Policy Research Working Paper, (5299).
- Ivlevs, A., & Hinks, T. (2015). Global economic crisis and corruption. *Public Choice*, 162, 425-445.
- Ivonchuk, M. (2022). Does Local Autonomy Breed Leviathans? An Empirical Examination of All Cities in the United States. *Political Research Quarterly*, 75(4), 1079-1095.
- İnaç, H. & Ünal, F. (2007). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Ve Türkiye’de Belediyeler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 1-24.

- Jacob, P. (1975). Autonomy and political responsibility: The enigmatic verdict of a cross-national comparative study of community dynamics. *Urban Affairs Quarterly*, 11(1), 36-57. <https://doi.org/10.1177/107808747501100103>
- Jang, J. (2003). Economic crisis and its consequences. *Social Indicators Research*, 62, 51-70.
- Jemna, D. V., Onofrei, M., & Elena, C. I. G. U. (2013). Demographic and socio-economic determinants of local financial autonomy in Romania. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 9(39), 46-65.
- Johnston, M. (2006). Good governance: Rule of law, transparency, and accountability. *New York: United Nations Public Administration Network*, 1-32.
- Jordan, A. (2001). The European Union: an evolving system of multi-level governance... or government?. *Policy & Politics*, 29(2), 193-208.
- Joshi, D., & O'Dell, R. K. (2013). Global governance and development ideology: The United Nations and the World Bank on the left-right spectrum. *Global Governance*, 19, 249.
- Joumard, R. (2009). *Le concept de gouvernance*. Institut National De Recherche sur les transports et leur securite. Retrieved from <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00489237/document>.
- Kalabalık, H. (2005). *Avrupa Birliği ülkeleriyle karşılaştırmalı yerel yönetim hukuku: Teori-uygulama*. Seçkin Yayınları.
- Kapidani, M. (2018). A comparative analysis of local government financial autonomy in Albania. *Journal of Business Economics and Finance*, 7(1), 1-9.
- Kapucu, N., & Gündoğan, E. (2013). Yönetişim, ekonomik kalkınma ve demokrasi. Çukurçayır, M., A. ve Eroğlu, H. T. (Ed.) *Yönetişim*, Çizgi Kitabevi, 265-294.
- Karaarslan, M., (2008). *Özerklik ve Denetim Açısından Yerel Yönetimler Reformu*. Turhan Kitabevi.
- Karlsson, D. (2015). Local autonomy or national equality? A Conflict of values and interests for political leaders. *Regional & Federal Studies*, 25(1), 19-44.

- Karlström, K. (2015). Decentralization, corruption, and the role of democracy. *University of Gothenburg*
- Karpen, U. (2015). Regulatory impact assessment: current situation and prospects in the German Parliament. *Amicus Curiae*, 101, 14.
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Zoido-Lobaton, P. (1999). *Aggregating governance indicators*. (World Bank Policy Research Working Paper No. 2195).
- Kaufmann, D., & Kraay, A. (2002). Growth without governance. *Economía*, 3(1), 169-229.
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2004) Governance matters III: governance indicators for 1996, 1998, 2000, and 2000. *World Bank Econ Rev* 18:253–287
- Kaufmann, D., & Kraay, A. (2008). Governance indicators: Where are we, where should we be going?. *The World Bank Research Observer*, 23(1), 1-30.
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2010). *The Worldwide governance indicators: methodology and analytical issues* (World Bank Policy Research Working Paper No. 5430).
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M., (2007). *Governance Matters VI: Governance Indicators for 1996-2006 (July 2007)*. World Bank Policy Research Working Paper No. 4280, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=999979>).
- Kaufmann, D. & Kraay, A., & Mastruzzi, M., (2008). Governance Matters VIII: Aggregate and Individual Governance Indicators, 1996-2008 (June 29, 2009). World Bank Policy Research Working Paper No. 4978, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1424591>
- Kaya, H. D., & Engkuchik, E. N. S. (2021). The Impact Of The 2008-2009 Global Crisis On Corruption: Evidence From Manufacturers In Central Asia And Eastern Europe. *Annals of 'Constantin Brancusi' University of Targu-Jiu. Economy Series/Analele Universității 'Constantin Brâncuși' din Târgu-Jiu Seria Economie*, (3).
- Kayan, A., & Mardinli, İ. (2020). Kentleşme-sosyal değişme ve ekonomik gelişme ilişkisinin değerlendirilmesi. *GÜ İslahiye İİBF Uluslararası E-Dergi*, 4(4), 256-271.
- Keating, M., & Ziller, J., (2007). *Study on the Division of Powers between the EU, the Member States and regional and Local Authorities*, European University Institute,

Florence, 2008. and Council of European Municipalities and Regions, Study on Consultation procedures within European States', 2007, pp. 211-215)

Keith, G., (2005). *Decentralization and Good Governance: The Case of Indonesia*. MPRA Paper No. 18097, Munich Personal RePEc Archive. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1493345>

Keleş, R., (1995a.). Hizmette Halka Yakınlık (Subsidiarity) İlkesi ve Yerel Yönetimler, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 4, Sayı 1, Ocak 1995

Keleş, R., (1995b.). Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karşısında Avrupa ve Türkiye”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C.4, S.6, Kasım-1995, ss.3-19.

Keleş, R., (2012). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, İstanbul.

Keleş, R. (2020). *Yerinden Yönetim: Fransa, İspanya, ve İtalya’da*. İmge Kitabevi.

Keleş, R. ve Mengi, A. (2002). “Dünya Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’na Doğru”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C.11, S.4, ss.6-24.

Keleş, R. ve Mengi, A. (2017). *Avrupa Birliği’nin Bölge Politikaları (2. Baskı)*. Cem Yayınevi.

Kern, K. and Bulkely, H. (2009) ‘Cities, Europeanization and multi-level governance:governing climate change through transnational municipal networks’, *Journal of Common Market Studies* 47(3): 309–332.

Kersting, N., & Vetter, A. (2003). *Reforming Local Government in Europe: Closing the Gap Between Democracy and Efficiency*. Opladen: Leske + Budrich.

Keuffer, N. (2018), "Does local autonomy facilitate local government reform initiatives? Evidence from Switzerland", *International Journal of Public Sector Management*, Vol. 31 No. 4, pp. 426-447. <https://doi.org/10.1108/IJPSM-01-2017-0016>

Keuffer, N., & Horber-Papazian, K. (2019). The bottom-up approach: essential to an apprehension of local autonomy and local governance in the case of Switzerland. *Local Government Studies*, 46(2), 306–325. <https://doi.org/10.1080/03003930.2019.1635019>

Keuffer, N., & Ladner, A. (2021). "Chapter 2: Local and regional autonomy – indexes and trends". In *A Research Agenda for Regional and Local Government*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781839106644.00007>

Kettunen, P. (2021). Local Autonomy in the Nordic Countries: Between a Rock and a Hard Place. The Future of Local Self-Government: European Trends in Autonomy, *Innovations and Central-Local Relations*, 55-65.

Khan, H. (2010) : Development strategies: Lessons from the experiences of South Korea, Malaysia, Thailand and Vietnam. *World Institute for Development Economics Research* 2010(10)

Khan, H. (2013). *Globalization and Democracy: A Short Introduction*. MPRA Paper 49515, University Library of Munich, Germany. <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/49515/>

Khan, N. U., & Han, H. (2023). Linking local collaborative governance and public service delivery: mediating role of institutional capacity building. *Humanities and Social Sciences Communications*, 10(1), 1-10. <http://hdl.handle.net/10419/54005>

Kmenta, J., & Klein, L. R. (1971). *Elements of econometrics* (Vol. 655). New York: Macmillan.

Koç, T (2010). Kapitalist Kent Olgusu Ve Kentsel Siyaset Üzerine Yaklaşımlar. *Eğitim Bilim Toplum*, 8(29), 41 - 54.

Koç, T. (2016). Yerel Yönetimlerde Siyasal Açidan Farklı Yerel Özerklik Uygulamaları ve Örnekleri. *Mülkiye Dergisi*, 40(1), 87-109.

Koçak, S., Y. (2010). *Avrupa Birliği ve Yönetişim*. Çurçayır, M., A. (Ed.). Yönetişim Kuram Boyutlar Uygulama, Çizgi Yayınevi.

Konuralp, E. (2019). İspanya’da Bölge Devleti Tarihsel Gelişimi, Yasal Düzeni Ve Siyasal Yapılanışı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 14(1), 345-402.

Koşar, N. (2013). İtalya’da Yerel Yönetimler Ve Merkezi Yönetim–Yerel Yönetimler Arası Mali İlişkiler. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(18), 327-347.

Koyuncu, B. (2000). Yerel Özerklik: Modeller ve Karşılaştırmalı Uygulamalar. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (1), 97-117.

Koyuncu, B., & Coşkun, B. (2003). Yerel Yönetimler ve Yerel Özerklik. Asım Balcı, Ahmet Nohutçu, Namık Kemal Öztürk ve Bayram Coşkun (Ed.), *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*, Seçkin Yayınları, Ankara.

Köse, H. Ö. (2004). Yerel yönetim olgusu ve küreselleşme sürecindeki yükselişi. *Sayıştay Dergisi*, (52), 3-42.

Kösecik, M. (2010). Türk Yerel Yönetim Sistemi Açısından Avrupalılaşıma ve Çok Düzeyli Yönetişim. Çurçayır, M., A. (Ed.). Yönetişim Kuram Boyutlar Uygulama, Çizgi Yayınevi.

Krambia-Kapardis, M. (2016). *Financial crisis, fraud, and corruption*. In Corporate Fraud and Corruption: A Holistic Approach to Preventing Financial Crises (pp. 5-38). New York: Palgrave Macmillan US.

Kristinsson, G. H. (2015). Political control and perceptions of corruption in Icelandic local government. *Icelandic Review of Politics & Administration*, 11(1), 1-18. <https://doi.org/10.13177/irpa.a.2015.11.1.1>

Kyriacou, A. P., & Roca-Sagalés, O. (2012). The impact of EU structural funds on regional disparities within member states. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 30(2), 267-281.

Kuhlmann, S., & Bouckaert, G. (2016). *Local Public-Sector Reforms in Times of Crisis. National Trajectories and International Comparisons. Governance and Public Management*. London: Palgrave Macmillan.

Kuhlmann, S., Dumas, B. P., & Heuberger, M. (2022). *Comparison of the Role of Local Governments in Europe: Autonomy, Self-Government, Local Democracy*. In The Capacity of Local Governments in Europe: Autonomy, Responsibilities and Reforms (pp. 7-55). Cham: Springer International Publishing.

Kuhlmann, S., & Wollmann, H. (2014). *Introduction to Comparative Public Administration: Administrative Systems and Reforms in Europe*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Ladner, A., Keuffer, N., & Baldersheim, H. (2015). *Local autonomy index for European countries (1990-2014)*. Brussels: European Commission, 10(13597566.2016), 1214911.

Ladner, A., N. Keuffer, and H. Baldersheim. (2016). Measuring Local Autonomy in 39 Countries (1990–2014). *Regional & Federal Studies* 26 (3): 321–357. doi:10.1080/13597566.2016.1214911.

- Ladner, A., & Keuffer, N. (2018). Creating an index of local autonomy – theoretical, conceptual, and empirical issues. *Regional & Federal Studies*, 31(2), 209–234. <https://doi.org/10.1080/13597566.2018.1464443>
- Ladner, A., Keuffer, N., Baldersheim, H., Hlepas, N., Swianiewicz, P., Steyvers, K., & Navarro, C. (2019). *Patterns of local autonomy in Europe*. London: Palgrave Macmillan.
- Ladner, A., and N. Keuffer. 2021. Creating an Index of Local Autonomy – Theoretical, Conceptual, and Empirical Issues. *Regional & Federal Studies* 31 (2): 209–234. doi:10.1080/13597566.2018.1464443.
- Ladner, A., N. Keuffer, & A. Bastenian. (2022). *Self-Rule Index for Alocal Authorities in the EU, Council of Europe and OECD Countries, 1990–2020*. Brussels: European Commission. doi:10.2776/803574.
- Ladner, A., Keuffer, N., & Bastianen, A. (2023). Local autonomy around the world: the updated and extended Local Autonomy Index (LAI 2.0). *Regional & Federal Studies*, 1–23. <https://doi.org/10.1080/13597566.2023.2267990>
- Ladner, A., & Keuffer, N. (2023). *Chapter 6: Decentralisation and autonomy: a picture of big differences*. In *Handbook on Local and Regional Governance*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781800371200.00014>
- Lane, J. E., & Ersson, S. (1999). *Politics and Society in Western Europe*. London: Sage.
- Levene, H. (1960). *Robust test for equality of variances*. Stanford University Press, 278–292.
- Liang, K.Y., & Zeger S. L., “Longitudinal Data Analysis for Generalized Linear Models,” *Biometrika* 73 (1986), 13–22.
- Lijphart A., (1977). *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration* (New Haven: Yale University Press, 1977.
- Lombardi, R., Trequatrini, R., Cuozzo, B., & Cano-Rubio, M. (2019). Corporate corruption prevention, sustainable governance and legislation: First exploratory evidence from the Italian scenario. *Journal of Cleaner Production*, 217, 666–675.
- Loughlin, M. (2001). *The Constitutional Status of Local Government*. In L. Pratchett & D. Wilson (Eds.), *Local Democracy and Local Government* (pp. 38–62). London: Macmillan.

Marcou, G. (2005). The state of local and regional democracy in South-Eastern Europe. *The Council of Europe et al.(Ed.), Effective democratic governance at local and regional level*.

Marcou, G. (2010). *Local Competences in Europe. Situation in 2007*, Study of the European Committee on Local and Regional Democracy (CDLR). Strasbourg: Council of Europe.

Máiz, R., & Losada, A. (2010). The Erosion of Regional Powers in the Spanish 'State of Autonomies'. Requejo, F. & Klaus-Jürgen, N. (Ed.) *Federalism beyond Federations* (pp. 81-107). Routledge.

Manasan, R. G. (2004). *Local public finance in the Philippines: In search of autonomy with accountability* (No. 2004-42). PIDS Discussion Paper Series.

Manasan, R. G. (2005). Local public finance in the Philippines: Lessons in autonomy and accountability. *Philippine Journal of Development*, 32(2), 31-102.

Manda, C. C., & Nicolescit, C. E. (2018). *The Impact of the Decentralization Model on Administrative-Territorial Organisation of the EU States-Correlations and Direct Effects of the Local Autonomy Application*. Judicial Courier.

Marazziti, D., Avella, M. T., Mucci, N., Della Vecchia, A., Ivaldi, T., Palermo, S., & Mucci, F. (2021). Impact of economic crisis on mental health: a 10-year challenge. *CNS spectrums*, 26(1), 7-13.

Mardin, Ş. (1973). Center-Periphery Relations: A Key to Turkish Politics? *Daedalus*, 102(1), 169–190. <http://www.jstor.org/stable/20024114>

Martín, I. & Urquizu-Sancho I., 'The 2011 General Election in Spain: The Collapse of the Socialist Party', *South European Society and Politics* 17/2 (2012): 348–349.

Mayer-Foulkes, D. A. (2009). Long-term fundamentals of the 2008 economic crisis. *Global Economy Journal*, 9(4), 1850184.

Mbate, M. (2017). Decentralisation, governance and accountability: Theory and evidence. *Journal of African Democracy and Development*, 1(2), 1-16.

- Mecke, C. E. (2019). The “Rule of Law” and the “Rechtsstaat”: A Historical and Theoretical Approach from a German Perspective. *Studia Iuridica*, (79), 29-47. DOI: 10.5604/01.3001.0013.1880
- Montanari, M. (2006). Between European integration and regional autonomy: the case of Italy from an economic perspective. *Constitutional Political Economy*, 17, 277-301.
- Moonti, R., M. (2019). Regional Autonomy in Realizing Good Governance. *Substantive Justice International Journal of Law*, 2(1), 49-53 <https://www.substantivejustice.id/index.php/sucila/article/view/31>>.
- Moore, Mark H. 1995. *Creating public value: Strategic management in government*. Cambridge, MA: Harvard Univ. Press.
- Moreno, A.-M. (2012). *Local Government in the Member States of the European Union: A Comparative Legal Perspective*. Madrid: Instituto Nacional de Administración Publica
- Mukherjee, D. (2018). Corruption in International Business: Does Economic Globalization Help? *Global Business Review*, 19(3), 623-634. <https://doi.org/10.1177/0972150917713841>
- Neudorfer, B., & Neudorfer, N. S. (2015). Decentralization and political corruption: Disaggregating regional authority. *Publius: The Journal of Federalism*, 45(1), 24-50.
- Newey, W. K., & West, K. D. (1987). Hypothesis testing with efficient method of moments estimation. *International Economic Review*, 777-787.
- Newton, K. (1982). Is small really so beautiful. Is big really so ugly? Size, effectiveness and democracy in local government. *Political Studies* 30:190–206.
- Nicolaides, P. (2004). Fiscal state aid in the EU: the limits of tax autonomy. *World Competition*, 27(3), 365-396. <https://doi.org/10.54648/woco2004021>
- Nicolás, C. G., & Suárez, A. I. (2009). The Fiscal Federalism and The local and regional autonomy. *ReviSta de Economía Mundial*, 22, 51-72.
- Nurjaman, K., Tisnawati Sule, E., & Effendi, N. (2018). Accountability in Local Government: Role of Internal Control System, Leadership and Organizational Culture. *International Journal of Business, Economics and Law*, 16(5), 235-241.
- Ocampo, A. (Ed.). (2016). *Global governance and development*. Oxford University Press.

O'Donnell, G. (2004). The quality of democracy: Why the rule of law matters. *Journal of democracy*, 15(4), 32-46.

Okçu, M. (2005). Avrupa Yönetişel Alanına Doğru Türk Kamu Yönetimi: Çok Düzlemli Yönetişim, Nohutçu, A. ve Balcı, A. (Ed.). *Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetimi'nin Yeniden Yapılandırılması-I*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2005, sf. 257–298.

Olken, B., (2007). *Political Institutions and Local Public Goods: Evidence from a Field Experiment in Indonesia*, Harvard University

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). (2005). *Moderizing government: The way forward*. Paris, France: OECD.

Ortaylı, İ. (2005). *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, 21. baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.

Osakede, K.O., Ijimakinwa Samuel, O., & Adesanya Taiwo, O., (2016). Local Government Financial Autonomy in Nigeria : An Empirical Analysis. *Arabian Journal of Business & Management Review*, 5(11), 24-37.

Osipian, A. L. (2008). Corruption and coercion: University autonomy versus state control. *European Education*, 40(3), 27-48.

Öçal, E. U. (2018). Anayasa Mahkemesi Kararlarında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı. , *Emek Araştırma Dergisi (GEAD)*, 9(14), 137-156.

Ökmen, M., Baştan, S., & Yılmaz, A. (2004). Kamu yönetiminde yeni yaklaşımlar ve bir yönetişim faktörü olarak yerel yönetimler. *Kamu yönetimi*, 23-80.

Ökmen, M. (2003). “Yerel Yönetimlerde Yeniden Düzenleme Girişimleri ve Son Reform Tasarıları Üzerine Bir Değerlendirme”, *CBÜ İİBF Dergisi Yönetim ve Ekonomi*, Cilt:10, Sayı: 1

Ökmen, M. (2006). Uyum Sürecinin İdari –Politiği: Avrupa Birliği ve Türkiye Perspektifinde Küreselleşme-Yerelleşme Dinamikleri, Özgür, H. Ve Parlak, B. (Ed.) *Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler*, Alfa Aktüel Yayınları, 2006, ss.43-106.

Ökmen, M. & Parlak, B. (2010). *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler*, Alfa /Aktüel Yayını, İstanbul.

Ökmen, M. & Parlak, B. (2015). *Yerel Yönetimlerde Yeni Vizyonlar*, Ekin Yayını, Bursa.

Ökmen, M., & Çağatay, U. (2016). Kamu hizmeti-yerel hizmet ilişkisi ve açılımları üzerine notlar. *Yerel Politikalar*, (6).

Özdemir, A. R., (2007). Desentralizasyon Kamu Sektöründeki Hantallaşmayı Önler Mi? Bir Oecd Panel Verileri Regresyon Analizi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (17).

Özer, M. A., Koçak, D., & Türe, H. (2020). Yönetişim Göstergeleri Doğrultusunda Ülkelerin Performanslarının Değerlendirilmesi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 25-53.

Özgür, M. I. ve Demirtaş, C. (2022). Social Capital And Air Pollution: Evidence From Turkey. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty*, 9(2), 1152-1173.

Page, E. (1991). *Localism and Centralism in Europe: The Political and Legal Bases of Local Self-Government*. Oxford: Oxford University Press on Demand.

Page, E., and M. Goldsmith, (1987). *Central and Local Government Relations*. London, UK: Sage.

Pál, Á. (2023). Financial Autonomy of Local Self-Governments Considering the European Charter of Local Self-Government. *Central European Academy Law Review*, 1(1), 197-220.

Palladino, M. G., & Sartori, M. (2021). *Dignity by Decree: The Occupational Effects of Temporary Jobs Regulation in Italy*. Mimeo.

Park, S., & Kim, S.(2021). How Does Fiscal Autonomy Influence Fiscal Outcomes Depending on Corruption. *Lex Localis-Journal of Local Self-Government*, 19(1).

Parks, R. W. (1967). Efficient estimation of a system of regression equations when disturbances are both serially and contemporaneously correlated. *Journal of The American Statistical Association*, 62(318), 500-509.

Parlak, B. (2014). Avrupa Birliği Perspektifinden Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri. *Tesam Akademi Dergisi*, 1(1), 7-40.

Parlak, B., & Sobacı, Z. (2012). *Ulusal ve küresel pespektifte kamu yönetimi: teori ve pratik*. MKM Yayınları.

- Peralta, P. (2006), "The Prehospital Emergency Care System in Mexico City: A System's Performance Evaluation", *Prehospital and Disaster Medicine*, Vol. 21, No. 2, pp. 104-111. doi:10.1017/S1049023X00003447
- Pesaran, M. H. (2004). *General diagnostic test for cross section dependence in panels*. Cambridge Working Paper
- Peters, G., & Pierre, J. (2004). Multi-level governance: a Faustian bargain?. *Multi-level governance*, 75-89.
- Piattoni, S. (2009). Multi-level governance: a historical and conceptual analysis. *European integration*, 31(2), 163-180.
- Pierre, J., & Peters, G. (2000). *Governance, Politics and the State*. Basingstoke: Macmillan.
- Piña, G., & Avellaneda, C. N. (2017). Local government effectiveness: assessing the role of administrative capacity. *Santiago de Chile, Universidad de Chile*.
- Pirie F. (2006). Legal Autonomy as Political Engagement: The Ladakhi Village in the Wider World. *Law & Society Review*. 2006;40(1):77-104. doi:10.1111/j.1540-5893.2006.00259.x
- Prabowo, H. (2019). Corruption In Local Autonomy. *The International Journal Of Social Sciences*, 73(1), 17-40
- Pratchett, L. (2004). Local autonomy, local democracy and the 'new localism'. *Political studies*, 52(2), 358-375. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2004.00484.x>
- Pressman, J., L., & A. Wildavsky. (1973). *Implementation*. Berkeley, CA: Univ. of California Press.
- Prorok ve Calzola (2022). (www.kdz.eu/en/news/blog/does-local-autonomy-improve-government-effectiveness)
- Punziano, G. (2016). *Convergence versus Autonomy in Europe: Welfare and Regimes of Social Cohesion in Italy, Spain, France, Germany, and the UK in Times of Crisis*. In *The European Social Model Adrift* (pp. 169-188). Routledge.
- Pustu, Y. (2005). Yerel Yönetimler ve Demokrasi. *Sayıştay Dergisi*(57), 121-134.

Raudla, R., Callanan, M., Houlberg, K., & Teles, F. (2023). *Municipal finances in unitary systems: the effects of crises on financial autonomy in four European countries*. In *Research Handbook on City and Municipal Finance* (pp. 391-407). Edward Elgar Publishing.

Renders, D., Abba, P., De Valkeneer, D., Percy, A. (2023). Local Governance in Belgium: A Taste of ‘Institutional Lasagna’ Belgian Style. Nicolini, M., Valdesalici, A. (eds) *Local Governance in Multi-Layered Systems. Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice*, vol 108. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-41792-4_10.

Rhodes, R. A. W. (1996). The New Governance: Governing without Government. *Political Studies*, 44(4), 652-667. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb01747.x>

Rhodes, R. A. W. (2000). *Public administration and governance. Debating Governance*. Oxford University Press, Oxford, UK, 54-90.

Rogers, W., H. (1993). Regression standard errors in clustered samples. *Stata Technical Bulletin*, (13), 19-23.

Romeo, L. (2013). *Decentralizing for Development: The developmental potential of local autonomy and the limits of politics-driven decentralization reforms*. The imperative of good local governance: Challenges for the next decade of decentralization, 60-90.

Rompuy, P.V. (2016). Sub-national Tax Autonomy and Deficits: Empirical Results for 27 OECD Countries. *Regional Studies*, 50, 1248-1259. DOI:10.1080/00343404.2015.1007937

Romzek B. S., Dubnick M. J. (1987). Accountability in the public sector: Lessons from the challenger tragedy. *Public Administration Review*, 47, 227-238.

Rusu, E. (2011). The role of financial resources from the structural and cohesion funds in the strengthening of the administrative-territorial units autonomy. *The USV Annals of Economics and Public Administration*, 10(1), 262-271.

Santiso, C. (2001). Good governance and aid effectiveness: The World Bank and conditionality. *The Georgetown public policy review*, 7(1), 1-22.

Sargın, İ. (2009). Toplumsal Düzen Açısından Hukuk ve Devlet. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 9(2), 157-178.

- Savaşkan, O. (2021). Political dynamics of local government reform in a development context: The case of Turkey. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 39(1), 204-225. <https://doi.org/10.1177/2399654420943903>
- Schakel, A. H., Hooghe, L., & Marks, G. (2015). Multilevel governance and the state. Leibfried, S., Huber, E., Matthew, L., Levy, J., Nullmeier, F. & Stephens, J. (Ed.) *The Oxford handbook of transformations of the state*, 269-285.
- Scharpf, F. W. (1970). *Demokratietheorie zwischen Utopie und Anpassung*. Konstanz: Universitätsverlag.
- Schefold, D. (2012). *Local government in Germany*. Local government in the Member States of the European Union: a comparative legal perspective, 233-256.
- Schmitt, C., (2017), *Parlamenter Demokrasinin Krizi*, Dost Yayinevi
- Schwab, C., Bouckaert, G., & Kuhlmann, S. (2017). *Autonomy, Performance, Participation: Lessons from the Comparative Study of Local Public Sector Reforms*. DOI:10.5771/9783845280639-11 sayfa 19-22
- Scutariu, A. L., & Scutariu, P. (2015). The link between financial autonomy and local development. The case of Romania. *Procedia Economics and Finance*, 32, 542-549.
- Shah, A., & Shah, S. (2006). *The New Vision of Local Governance and the Evolving Roles of Local Governments*. In A. Shah (Ed.), *Local Governance in Developing Countries* (pp. 1–46). Washington, DC: The World Bank Publications.
- Sellers, J. M., and A. Lidström. 2007. Decentralization, Local Government, and the Welfare State. *Governance* 20 (4): 609–632. doi:10.1111/j.1468-0491.2007.00374.x.
- Sellers, J. M., A. Lidström, & Y. Bae. (2020). *Multilevel Democracy: How Local Institutions and Civil Society Shape the Modern State*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Sezer, Ö. ve Vural, T. (2010). Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Devletin Değişen Rolü ve Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Yetki ve Görev Paylaşımı, *Maliye Dergisi*, Sayı 159, Temmuz-Aralık.

Sezer, Ö. ve Büyükpınar, R. (2021). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Türkiye'de Yerelleşme Politikaları. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 80-105.

Shah, A. (2006). *Local Governance in Industrial Countries. Public Sector Governance and Accountability*. Washington, DC: World Bank

Sharma, S. (2007). *Management in new age Western windows Eastern doors*. New Age International.

Smith, M. (2004). Toward a theory of EU foreign policy-making: multilevel governance, domestic politics, and national adaptation to Europe's common foreign and security policy, *Journal of European Public Policy*, 11(4): 740–758.

Sisk, T. et al eds., (2001). *Democracy at the Local Level: The International IDEA Handbook on Participation, Representation, Conflict Management and Governance* (Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA)

Siur, N., Kuzmenko, H., Pavlichenko, I., Malakhova, T., & Pravdiuk, A. (2023). Constitutional Principles of Local Self-Government. *Journal of Law and Sustainable Development*, 11(11), e2290-e2290.

Sobacı, M. Z. (2015). Türkiye'nin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na Uyum: Özerklik Miti. *SETA*.

Söylemez, S. (2021). İspanya'da ayrılıkçı hareketler: Bask ve Katalonya bölgeleri <https://www.proquest.com/dissertations-theses/ispanya-da-ayrılıkci-hareketler-bask-ve/docview/2918372322/se-2>

Stephenson, P. (2013). Twenty years of multi-level governance: 'Where does it come from? What is it? Where is it going?'. *Journal of European public policy*, 20(6), 817-837.

Strebel, M. A., & Kübler, D. (2021). Citizens' attitudes towards local autonomy and inter-local cooperation: Evidence from Western Europe. *Comparative European Politics*, 19, 188-207.

Suacana, I. W. G. (2018). Debirokratisasi dan Pentingnya "Good Governance" bagi Daerah. *Jurnal Bali Membangun Bali*, 1(3), 181-198.

- Sugeng W., (2019). Regional Autonomy Implementation through Improvements Quality of Governance, and Public Services. *American Journal of Social Sciences and Humanities*, 4(3): 474-485.
- Sulila, I. (2015). *Implementasi Dimensi Layanan Publik* dalam Deepublish.
- Şahin, Ç. (2020). Kapitalizm-mekân ilişkisi: Fordist ‘sanayi/işçi’kenti ile post-fordist ‘küresel/hizmet’kenti karşılaştırması üzerinden bir değerlendirme. *Journal of Social Policy Conferences* (No. 79, pp. 237-275). Istanbul University.
- Şengül, R., (2013). *Yerel Yönetimler (3. Baskı)*, Umuttepe Yayınları.
- Şinik, B. (2007). Avrupa Birliği yerel yönetimler ekseninde örgütlenme modelleri. [Doktora Tezi], İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ABD, İstanbul.
- Talukdar, M. R. I. (2022). *Local Government Budgetary Autonomy: Evidence from Bangladesh*. Peter Lang. DOI: 10.3726/b18526
- Tamer, M. (2016). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye, *International Journal of Academic Value Studies*, 2 (3) : 133-144.
- Tatoğlu, F., Y., (2012). *Panel Veri Ekonometrisi Stata Uygulamalı*, Beta Basım, İstanbul.
- Tekeli, İ. (1999). *Modernite aşılırken siyaset*. İmge Kitabevi.
- Tekeli, İ. ve İlkin, S. (2004). *Avrupa Birliği, Türkiye ve Yerellik*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- Toprak, Z. (2014). *Yerel Yönetimler (9. Baskı)*. Siyasal Kitabevi.
- Torsello, D. (2010). Corruption and the economic crisis: empirical indications from Eastern Europe. *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*, 19(02), 65-75.
- Tortop, N. (2005). Belediyelerde Özerkliğin Anlam ve Önemi. *İller ve Belediyeler, Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği Yayını, Ocak-Şubat*, (693).
- Trisakti, F., & Djajasinga, N. (2021). Impact of Decentralization and Regional Autonomy in the Context of Improving the Quality of Public Services Towards Good Governance. In *2nd Annual Conference on blended learning, educational technology and Innovation (ACBLETI 2020)* (pp. 49-53). Atlantis Press. DOI: 10.2991/assehr.k.210615.010

Tselios, V., & Rodríguez-Pose, A. (2020). Did decentralisation affect citizens' perception of the European Union? The impact during the height of decentralisation in Europe. *Economies*, 8(2), 38.

Türkoğlu, İ. (2012). Yerel yönetimlerin mali özerkliği. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(26-27-28-29), 41-70.

UACID Center for Democracy and Governance. 2000. *Decentralization and Democratic Local Governance Programming Handbook*. U.S. Agency for International Development, 2000. Technical Publication Series.

United Nations General Assembly, 'Declaration of the High-level Meeting of the General Assembly on the Rule of Law at the National and International Levels', A/RES/67/1 (30 November 2012), para. 7.

Uster, A., & Cohen, N. (2023). Local government's response to dissatisfaction with centralized policies: the "do-it-yourself" approach. *International Review of Administrative Sciences*, 89(3), 825-841. <https://doi.org/10.1177/00208523221094414>

Utomo, T. W. W. (2011). *Limits of Good Governance in Developing Countries* Kimura, H., Suharko, Javier, A., B. & Tangsupvattana, A. (Ed.) Building Good Governance through Decentralization in Indonesia, Gadjah Mada University Press.

Uysal, Y. (2020). Avrupa İdari Alanı'nın Türk Kamu Yönetimi Üzerine Etkileri. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 27-53. <https://doi.org/10.25272/j.2149-8539.2020.6.1.03>

Ün, T., (2018). Stata ve Panel Veri Modellerinin Tahmini. Güriş, S. (Ed.) *Uygulamalı Panel Veri Ekonometrisi* (s. 43-72). Der Yayınları

Ün, T., (2018). Panel Veri Modellerinin Varsayımlarının Testi. Güriş, S. (Ed.) *Uygulamalı Panel Veri Ekonometrisi* (s. 73-100). Der Yayınları

Ünlükaplan, İ., & Canıkalp, E. (2015). Dünya bankası yönetim göstergeleri ile Türkiye'nin yönetim kalitesi konumunun belirlenmesi: Kümeleme analizi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi*, 37(2), 409-428.

Van de Walle, S. (2005). *Measuring bureaucratic quality in governance indicators*. 8th Public Management Research Conference, Los Angeles, United States sunulan bildiri.

- Van Houwelingen, P. (2018). Local autonomy, municipal size and local political participation in Europe. *Policy Studies*, 39(2), 188–203. <https://doi.org/10.1080/01442872.2018.1451500>
- Verhoest, K., Peters, B. G., Bouckaert, G., & Verschuere, B. (2004). The Study of Organisational Autonomy: A Conceptual Review. *Public Administration and Development*, 24(2), 101–118.
- Verhoest, K., Roness, P., Verschuere, B., Rubecksen, K., & MacCarthaigh, M. (2010). *Autonomy and Control of State Agencies: Comparing States and Agencies*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Vetter, A. (2007). *Local Politics: A Resource for Democracy in Western Europe? Local Autonomy, Local Integrative Capacity, and Citizens' Attitudes Towards Politics* (Vol. 3). Lanham: Rowman & Littlefield, Lexington Books.
- Walker, R. & Andrews, R. (2015). Local Government Management and Performance: A Review of Evidence, *Journal of Public Administration Research and Theory*, Volume 25, Issue 1, January 2015, Pages 101–133, <https://doi.org/10.1093/jopart/mut038>
- Weishaupt, J. T. (2014). *Central steering and local autonomy in public employment services*. Analytical Paper, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion–European Commission, Luxembourg.
- Weiss, T. G. (2000). "Governance, good governance and global governance: conceptual and actual challenges." *Third World Quarterly* 21(5): 795-814.
- White, H., "A Heteroskedasticity-Consistent Covariance Matrix Estimator and a Direct Test for Heteroskedasticity," *Econometrica* 48 (1980), 817–838.
- Widodo, S,. (2019). Regional Autonomy Implementation through Improvements Quality of Governance, and Public Services. *American Journal of Social Sciences and Humanities*, 4(3): 474-485.
- Williams, D., & Young, T. (1994). Governance, the World Bank and Liberal Theory. *Political Studies*, 42(1), 84-100. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1994.tb01675.x>

Witesman, E. M. (2020). Centralization and decentralization: Compatible governance concepts and practices. In Oxford Research Encyclopedia of Politics. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.1390>

Wollman H. & Goldsmith M., (1992). *Urban Politics and Policy*, Blackwell London.

Wollman, H., McManmon, R., Bell, M., & Brunori, D. (2008). *Comparing local government autonomy across states*. [Bildiri] Proceedings. Annual Conference on Taxation and Minutes of the Annual Meeting of the National Tax Association (Vol. 101, pp. 377-383). National Tax Association.

Wollmann, H. (2012). Local government reforms in (seven) European countries: between convergent and divergent, conflicting and complementary developments. *Local Government Studies*, 38(1), 41-70.

Woods, N. (2000). The challenge of good governance for the IMF and the World Bank themselves. *World development*, 28(5), 823-841.

Woodside, K.B. (1990). An approach to studying local government autonomy: the Ontario experience. *Canadian Public Administration-administration Publique Du Canada*, 33, 198-213. DOI:10.1111/J.1754-7121.1990.TB01393.X

World Bank (1989) Sub-Saharan Africa: from Crisis to Sustainable Growth, New York: World Bank.

World Bank. (1992). *Governance and development*. Washington, DC: The World Bank Publication.

World Bank (1994) *Governance: The World Bank Experience*, New York: World Bank.

World Bank. (2007). *Strengthening World Bank group engagement on governance and anticorruption. joint ministerial committee of the boards of governors of the bank and the fund on the transfer of real resources to developing Countries*. Washington DC: World Bank Publication.

World Bank. (2020). *Worldwide governance indicators* <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#reports> adresinden erişildi.

Xu, D., Lee, S. H. & Eom, T. (2007). *Introduction to Panel Data Analysis*. Handbook of Research Methods in Public Administration, 10.1201/9781420013276.ch32.

Yaylalı, M. (2018). Hukuk Devleti ve Hukukun Üstünlüğü Kavramları: Albert Venn Dicey ve Hans Kelsen. *Liberal Düşünce Dergisi*, 23(91-92), 95-111.

Yeşil, İ. (2023) *Kurumsal ve maddi boyutuyla Avrupa Birliğinde iyi yönetim ilkeleri ve iyi idare hakkı*. (Tez No: 782800) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Yeşildal, A. (2020). Sivil Toplum Ve Yerel Yönetimlerde Katılımcı Yönetişim: Sivil Toplumcu Bir Yaklaşım. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2020(2), 31-44.

Yıldız, M. (1996). Yerel Yönetimler ve Demokrasi, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 5(4), 3-15.

Yılmaz, S., & Güner, A. (2017). Son Değişikliklerin Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Takdir Hakkı ve Hesap Verilebilirlik Üzerindeki Etkisi. *Marmara İktisat Dergisi*, 1(2), 229-250.

<https://www.worldbank.org/content/dam/sites/govindicators/doc/ge.pdf>).

Zaharia, P., & Bilouseac, I. (2009). Decentralization and local autonomy-local public management defining principles. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 11(2), 805-812.

<https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators/documentation>).

EKLER

Ek-1 Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AYYÖŞ)

AVRUPA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI

ÖNSÖZ

İşbu Şartı imzalayan Avrupa Konseyi üyesi Devletler,

Avrupa Konseyi'nin amacının üyeleri arasında ortak mirasları olan ideal ve ilkeleri korumak ve gerçekleştirmek için daha ileri bir birlik sağlamak olduğunu düşünerek,

Bu amacın gerçekleştirilmesinin yollarından birisinin idari alanda anlaşmalar yapmak olduğunu düşünerek,

Yerel makamların her türlü demokratik rejimin temellerinden birisi olduğunu düşünerek, Vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının Avrupa Konseyine üye Devletlerin tümünün paylaştığı demokratik ilkelerden biri olduğunu düşünerek,

Bu hakkın en doğrudan kullanım alanının yerel düzeyde olduğuna kani olarak,

Gerçek yetkilerle donatılmış yerel makamların varlığının hem etkili hem de vatandaşlara yakın bir yönetimi sağlayacağına kani olarak,

Değişik Avrupa ülkelerinde özerk yerel yönetimlerin korunması ve güçlendirilmesinin demokratik ilkelere ve idarede adem-i merkeziyetçiliğe dayanan bir Avrupa oluşturulmasında önemli bir katkı sağlayacağını düşünerek,

Bunun demokratik bir şekilde oluşan karar organlarına ve sorumlulukları bakımından, bu sorumlulukların kullanılmasındaki olanak ve yöntemler bakımından ve bu sorumlulukların karşılanması için gerekli kaynaklar bakımından geniş bir özerkliğe sahip yerel makamların varlığını gerektirdiğini teyid ederek,

Madde 1

Taraflar bu Şart'ın 12 maddesinde belirtilen şekil ve ölçüde kendilerini aşağıdaki maddelerle bağlı kabul edeceklerini taahhüt ederler.

I. BÖLÜM

Madde 2

Özerk Yerel Yönetimlerin Anayasal ve Hukuki Dayanağı

Özerk yerel yönetimler ilkesi ulusal mevzuatla ve uygun olduğu durumlarda anayasa ile tanınacaktır.

Madde 3

Özerk Yerel Yönetim Kavramı

1- Özerk yerel yönetim kavramı yerel makamların, kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkanı anlamını taşır.

2- Bu hak, doğrudan, eşit ve genel oya dayanan gizli seçim sistemine göre serbestçe seçilmiş üyelerden oluşan ve kendilerine karşı sorumlu yürütme organlarına sahip olabilen meclisler veya kurul toplantıları tarafından kullanılacaktır. Bu hüküm, mevzuatın olarak verdiği durumlarda, vatandaşlardan oluşan meclislere, referandumlara veya vatandaşların doğrudan katılımına olanak veren öteki yöntemlere başvurulabilmesini hiçbir şekilde etkilemeyecektir.

Madde 4

Özerk Yerel Yönetimin Kapsamı

- 1- Yerel yönetimlerin temel yetki ve sorumlulukları anayasa ya da kanun ile belirlenecektir. Bununla beraber, bu hüküm yerel yönetimlere kanuna uygun olarak belirli amaçlar için yetki ve sorumluluklar verilmesine engel teşkil etmeyecektir.
- 2- Yerel Yönetimler, kanun tarafından belirlenen sınırlar içerisinde, yetki alanlarının dışında bırakılmış olmayan veya başka herhangi bir makamın görevlendirilmemiş olduğu tüm konularda faaliyette bulunmak açısından tam takdir hakkına sahip olacaklardır.
- 3- Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihan vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır. Sorumluluğun bir başka makama verilmesinde, görevin kapsam ve niteliği ile yetkinlik ve ekonomi gerekleri gözönünde bulundurulmalıdır.
- 4- Yerel makamlara verilen yetkiler normal olarak tam ve münhasırdır. Kanunda öngörülen durumların dışında, bu yetkiler öteki merkezi veya bölgesel makamlar tarafından zayıflatılamaz veya sınırlandırılmaz.
- 5- Yerel makamların merkezi veya bölgesel bir makam tarafından yetkilendirildiği durumlarda, bu yetkilerin yerel koşullarla uyumlu olarak kullanılabilmesinde yerel makamlara olanaklar ölçüsünde takdir hakkı tanınacaktır.
- 6- Yerel makamları doğrudan ilgilendiren tüm konulara ilişkin planlama ve karar alma süreçleri içinde, kendileriyle olanaklar ölçüsünde zamanında ve uygun biçimde danışılacaktır.

Madde 5

Yerel Yönetim Sınırlarının Korunması

Yerel yönetimlerin sınırlarında, mevzuatın elverdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum yoluyla ilgili yerel topluluklara önceden danışılmadan değişiklik yapılamaz.

Madde 6

Yerel Makamların Görevleri İçin Gereken Uygun İdari Örgütlenme ve Kaynaklar

1- Kanunla düzenlenmiş daha genel hükümlere hâlel getirmemek koşuluyla, yerel makamlar kendi iç idari örgütlenmelerini, bunları yerel ihtiyaçlarla uyumlu kılmak ve etkin idare sağlamak amacıyla, kendileri kararlaştırabileceklerdir.

2-Yerel yönetimlerde görevlilerin çalışma koşulları liyakat ve yeteneğe göre yüksek nitelikli eleman istihdamına imkan verecek ölçüde olmalıdır; bu amaçla yeterli eğitim olanaklarıyla ücret ve mesleki ilerleme olanakları sağlanmalıdır.

Madde 7

Yerel Düzeydeki Sorumlulukların Kullanılma Koşulları

1- Yerel düzeyde seçilmiş temsilcilerin görev koşulları görevlerin serbestçe yerine getirilmesi olanağını sağlayabilmelidir.

2- Görev koşulları söz konusu görevin yürütülmesi sırasında yapılacak masrafların uygun biçimde mali tazminiyle birlikte, uygunsa, kazanç kaybının tazminine veya yapılan işin karşılığında ücret ve buna tekabül eden sosyal sigorta primlerinin ödenmesine olanak sağlayacaktır.

3- Yerel olarak seçilmiş kişilerin görevleriyle bağdaşmayacak işlev ve faaliyetler kanunla veya temel hukuki ilkelere göre belirlenir.

Madde 8

Yerel Makamların Faaliyetlerinin İdari Denetimi

1- Yerel makamların her türlü idari denetimi ancak kanunla veya anayasa ile belirlenmiş durumlarda ve yöntemlerle gerçekleştirilebilir.

2- Yerel makamların faaliyetlerinin idari denetimi normal olarak sadece kanunla ve anayasal ilkelerle uygunluk sağlamak amacıyla yapılacaktır. Bununla beraber, üst-makamlar yerel makamları yetkili kıldıkları işlerin gereğine göre yapılıp yapılmadığını idari denetimine tabi tutabileceklerdir.

3- Yerel makamların idari denetimi, denetleyen makamın müdahalesinin korunması amaçlanan çıkarların önemiyle orantılı olarak sınırlandırılmasını sağlayacak biçimde yapılmalıdır.

Madde 9

Yerel Makamların Mali Kaynakları

1- Ulusal ekonomik politika çerçevesinde, yerel makamlara kendi yetkileri dahilinde serbestçe kullanabilecekleri yeterli mali kaynaklar sağlanacaktır.

2- Yerel makamların mali kaynakları anayasa ve kanunla belirlenen sorumluluklarla orantılı olacaktır.

3- Yerel makamların mali kaynaklarının en azından bir bölümü oranlarını kendilerinin kanunun koyduğu sınırlar dahilinde belirleyebilecekleri yerel vergi ve harçlardan sağlanacaktır.

4- Yerel makamlara sağlanan kaynakların dayandığı mali sistemler, görevin yürütülmesi için gereken harcamalardaki gerçek artışların mümkün olduğunca izlenebilmesine olanak tanımayaya yetecek ölçüde çeşitlilik arz etmeli ve esneklik taşımalıdır.

5- Mali bakımdan daha zayıf olan yerel makamların korunması, potansiyel mali kaynakların ve karşılanması gereken mali yükün eşitsiz dağılımının etkilerini ortadan kaldırmaya yönelik mali eşitleme yöntemlerinin veya buna eş önlemlerin alınmasını gerektirir. Bu yöntemler ve önlemler yerel makamların kendi sorumluluk alanlarında kullanabilecekleri takdir hakkını azaltmayacaktır.

6- Yeniden dağıtılan kaynakların yerel makamlara tahsisinin nasıl yapılacağı konusunda, kendilerine uygun bir biçimde danışılacaktır.

7- Mümkün olduğu ölçüde, yerel makamlara yapılan hibeler belli projelerin finansmanına tahsis edilme koşulu taşımayacaktır. Hibe verilmesi yerel makamların kendi yetki alanları içinde kendi politikalarına ilişkin olarak takdir hakkı kullanmadaki temel özgürlüklerine hâlel getirmeyecektir.

8- Yerel makamlar sermaye yatırımlarının finansmanı için kanunla belirlenen sınırlar içerisinde ulusal sermaye piyasasına girebileceklerdir.

Madde 10

Yerel Makamların Birlik Kurma ve Birliklere Katılma Hakkı

1- Yerel makamlar yetkilerini kullanırken, ortak ilgi alanlarındaki görevlerini yerine getirebilmek amacıyla, başka yerel makamlarla işbirliği yapabilecekler ve kanunlar çerçevesinde birlikler kurabileceklerdir.

2- Her devlet, yerel makamların ortak çıkarlarının korunması geliştirilmesi için birliklere üye olma ve uluslararası yerel makamlar birliklerine katılma hakkını tanıyacaktır.

3- Yerel makamlar, kanunlarla muhtemelen öngörülen şartlar dahilinde, başka devletlerin yerel makamlarıyla işbirliği yapabilirler.

Madde 11

Özerk Yerel Yönetimlerin Yasal Korunması

Yerel yönetimler kendi yetkilerinin serbestçe kullanımı ile anayasa veya ulusal mevzuat tarafından belirlenmiş olan özerk yönetim ilkelerine riayetin sağlanması amacıyla yargı yoluna başvurma hakkına sahip olacaklardır.

II. BÖLÜM

Muhtelif Hükümler

Madde 12

Yükümlülükler

1- Her Akit Taraf, bu Şart'ın I. Bölümündeki paragraflardan en az 10 tanesi aşağıdakilerin arasından seçilmek üzere en az 20 paragrafı ile kendisini bağlı kabul etmeyi taahhüt edecektir:

- Madde 2,
- Madde 3, paragraf 1 ve 2,

- Madde 4, paragraf 1,2 ve 4,
- Madde 5,
- Madde 7, paragraf 1,
- Madde 8, paragraf 2,
- Madde 9, paragraf 1,2 ve 3,
- Madde 10, paragraf 1,
- Madde 11

2- Sözleşmeye taraf olan her Devlet onay, kabul veya tasvip belgesini tevdi ederken, bu Maddenin 1. paragraf hükümlerine uygun olarak seçtiği paragrafları Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirecektir.

3- Herhangi bir Taraf Devlet, bu Maddenin 1. paragrafı hükümlerine göre Sözleşmenin henüz kabul etmemiş olduğu herhangi bir paragrafıyla veya paragraflarıyla kendini bağlı addedeceğini daha sonraki herhangi bir tarihte Genel Sekretere bildirebilir.

Sonradan kabul edilen bu tür yükümlülükler, böylece bildirimde bulunan Akit Tarafın onay, kabul veya tasvip işleminin ayrılmaz bir parçası addedilecek ve Genel Sekreterin bildirim aldığı tarihten sonra geçecek üç aylık süreyi izleyen ayın ilk gününden başlamak üzere aynı etkiyi taşıyacaktır.

Madde 13

Bu Şart'ın Kapsayacağı Makamlar

İşbu Şart'ta yer alan özerk yerel yönetim ilkeleri Akit Tarafın ülkesinde mevcut bulunan yerel makamların tüm kategorileri için uygulanır. Bununla beraber her bir Akit Taraf, onay, kabul veya tasvip belgesini sunarken, bu Şart'ın yerel veya bölgesel makamların sadece hangi kategorileri için uygulanmasını öngördüğünü veya uygulama dışında bırakmayı öngördüğü kategorileri belirleyebilir. Avrupa Konseyi Genel Sekreterine daha sonra yapabileceği bildirimlerle, yukarıdakilerden başka yerel veya bölgesel makam kategorilerini de Şart'ın kapsamına dahil edebilir.

Madde 14

Bilgi Sağlanması

Her Akit Taraf bu Şart'ın hükümlerine uygunluk sağlamak amacıyla kabul ettiği mevzuat hükümleriyle aldığı öteki önlemler konusuna ilişkin tüm bilgiyi Avrupa Konseyi Genel Sekreterine iletacaktır.

III.BÖLÜM

Madde 15

İmza, Onay ve Yürürlüğe Girme

1- Bu Şart Avrupa Konseyi üyesi tüm ülkelerin imzasına açık olacaktır. Onay, kabul veya tasvip işlemine tabi olacaktır. Onay, kabul veya tasvip belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

2- Bu Şart Avrupa Konseyi üyesi ülkelerden dördünün bu Şart'la bağlı olmayı kabul ettiklerini yukarıdaki paragraf hükümlerine uygun olarak daha sonra bildirmelerinden itibaren geçecek üç aylık süreyi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

3- Bu Şart'la bağlı olmayı kabul edeceğini daha sonra beyan eden herhangi bir üye Devlet bakımından, bu Şart onay, kabul veya tasvip belgesinin tevdi tarihinden sonra geçecek üç aylık bir süreyi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 16

Topraklara İlişkin Hüküm

1- Herhangi bir Devlet, imzalama sırasında veya onay, kabul veya tasvip belgesini tevdi ederken bu Şart'ın uygulanacağı toprak ya da toprakları belirleyebilir.

2- Herhangi bir Devlet daha sonraki herhangi bir tarihte yapacağı ve Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne muhatap bir beyanla, bu Şart'ın uygulanma alanını beyanda belirleyeceği başka herhangi bir toprağı teşmil edebilir. Şart, bu tür topraklar için, bu

beyanın Genel Sekreterin eline geçtiği tarihten sonra geçecek 3 aylık süreyi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

3- Yukarıdaki iki paragraf çerçevesinde yapılan herhangi bir beyan, bu beyanda belirlenen herhangi bir toprak bakımından, Genel Sekretere hitaben yapılacak bir bildirim ile geri çekilebilir. Bu geri çekme, Genel Sekreterin bu bildirimi aldığı tarihten sonra geçecek altı aylık süreyi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 17

Çekilme

1- Herhangi bir Taraf, kendisi bakımından bu Şart'ın yürürlüğe girişini izleyen beş yıllık bir sürenin geçmesinden sonra, bu Şart'tan çekilebilir. Bu durumlarda, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine altı ay önce bildirimde bulunulacaktır. Bu tür çekilmeler, Taraf Devlet sayısının dörtten az olmaması koşuluyla diğer Taraf Devletler bakımından Şart'ın geçerliliğini etkilemeyecektir.

2- Yukarıda paragrafta belirlenen hükümler çerçevesinde herhangi bir Taraf Devlet, 12. Maddenin 1. paragrafında öngörülen sayı ve tipteki paragraflarla bağlı olduğu sürece, Şart'ın I. Bölümünün herhangi bir paragrafından çekilebilir. Herhangi bir Taraf Devlet bir paragraftan çekilerek 12. maddenin 1. paragrafının gereğini karşılamayan bir duruma geliyorsa, Şart'ın kendisinden de çekilmiş sayılacaktır.

Madde 18

Bildirimler

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri :

- a) Her imzalamayı;
- b) Tüm onay, kabul veya tasvip belgelerinin tevdiini;
- c) Bu Şart'ın 15. madde hükümlerine göre her yürürlüğe giriş tarihini;
- d). 12. Maddenin 2. ve 3. paragraflarının hükümlerinin uygulanması çerçevesinde alınan her bildirimin;

e) 13. Maddenin hükümlerinin uygulanması çerçevesinde alınan her bildirimi;

f) Bu Şart'a ilişkin diğer herhangi bir işlem, bildirim veya yazışmayı Avrupa Konseyi üyesi Devletlere bildirecektir.

Yukarıdaki hükümleri kabul zımında gereği gibi yetkili kılınmış aşağıda imzaları bulunanlar işbu Şart'ı imzalamışlardır.

Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanacak işbu Sözleşme, İngilizce ve Fransızca olarak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, tek nüsha halinde 15 Ekim 1985 tarihinde Strasbourg'da düzenlenmiştir. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin her birine bu Şart'ın aslına uygun suretlerini iletacaktır.

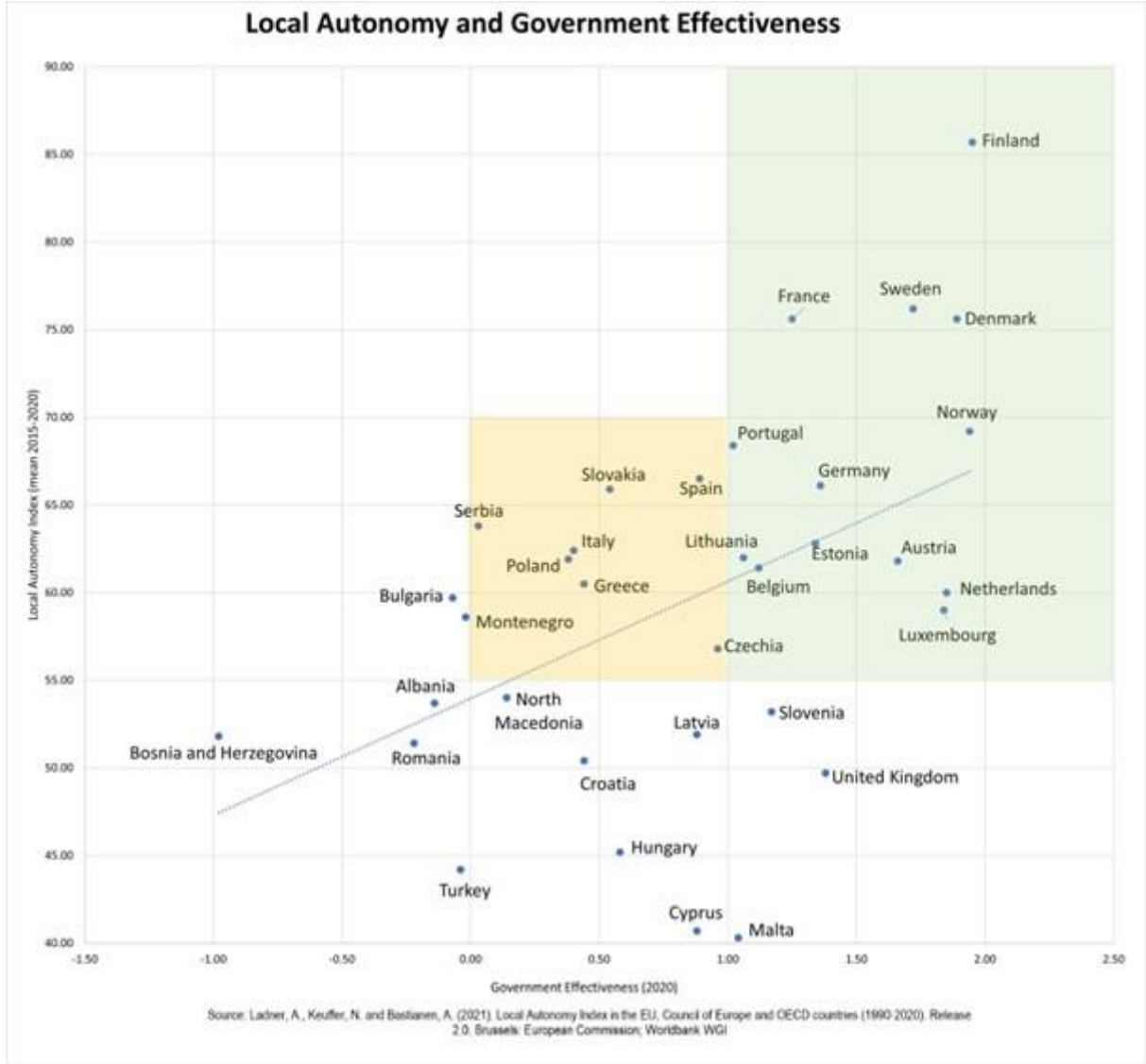
Ek-2 AYYÖŞ İmza Tarihleri ve Çekinceler

<i>Ülkeler</i>	<i>İmza Tarihi</i>	<i>Yasalaşma</i>	<i>Yürürlük</i>	<i>Çekince Konan Maddeler</i>
Fransa	15.10.1985	17.01.2007	01.05.2007	7(2)
Bulgaristan	03.10.1994	10.05.1995	01.09.1995	7(2)
Türkiye	21.11.1988	09.12.1992	01.04.1993	4(6), 6(1), 7(3), 8(3), 9(4,6,7), 10(2,3), 11
Almanya	15.10.1985	17.05.1988	01.09.1988	9(3)
Belçika	15.10.1985	25.08.2004	01.12.2004	3(2), 8(2), 9(2,6,7)
İtalya	15.10.1985	11.05.1990	01.09.1990	-
İspanya	15.10.1985	08.11.1988	01.03.1989	-

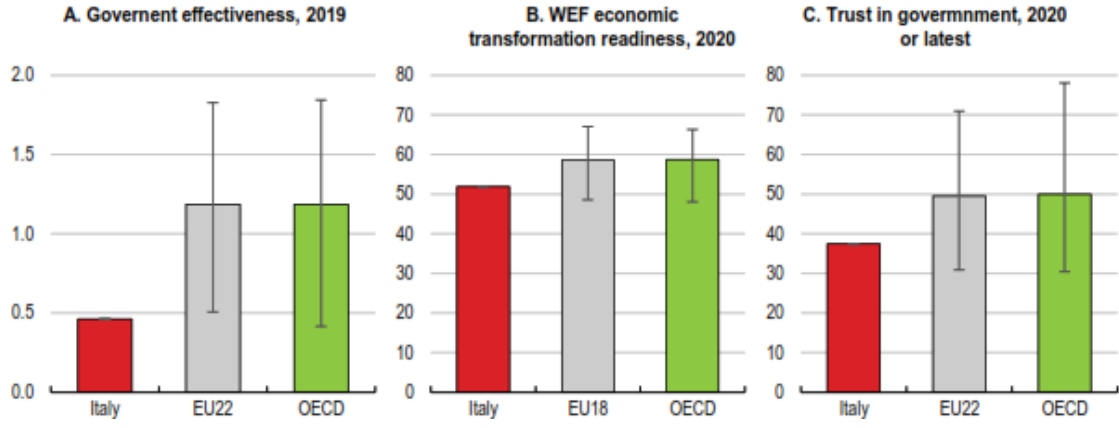
Kaynak: Avrupa Konseyi (Council of Europe)

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=declarations-by-treaty&numSte=122&codeNature=0> (Erişim Tarihi: 18.01.2022)

Ek-3. Yerel Özerklik ve Hükümet Etkililiği

Ek-4 İtalya Hükümet Etkliliği ve Memnuniyet

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU		
Öğrencinin Adı Soyadı:		EYET
Kapak		
1	Tez Başlığı tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, Çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, Abstract, Giriş, Sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve Üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 7 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik Beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşlukları ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, Çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	